

Obecná kronika

obec Liptovský Michal

okres Ružomberok

kraj žilinský

Obsahuje 476 očíslovaných strán.

V Lipt. Michale, dňa 31. dec. 1956 J. Hirschner, predseda MNV

Popis obce:

Obec Lipt. Michal sa rozkladá na južnej strane vedľa nášho dravého Váhu. Zo severozápadnej strany sa vypína strážca, obor, osamelý svojou výškou, no podopretý inými, menšími vrchmi, velikáň Choč. Obcou preteká bystrá, i v lete chladná riečka Ľupčianka. Najvyššie je umiestnený malý kostolík, vedľa neho nová škola, ktorá v tomto roku odiala na seba nový šat. Škola bola prebudovaná a daná k užívaniu našim najmladším občanom. Okolo tohto kultúrneho stánku sa tisnú ako kurence okolo kvočky malé domčeky občanov našej obce. Lipt. Michal patrí do Žilinského kraja, okresu Ružomberok. Od okresného mesta ja vzdialená 13 km. Na západe susedí s obcou Ivachnová, na severe, na druhej strane brehu Váhu leží Bešeňová a na južnej strane susedí s Patrízanskou Ľupčou, ktorá je vzdialená od Lipt. Michala 4 km. Na východe je obec Vlachy. Posledné dve obce patria do okresu Lipt. Mikuláš. Rozkladá sa na kopcovitom teréne a preto i cesta miestami klesá a zas mierne stúpa. Okrem už spomínanej riečky Ľupčianky obcou preteká malý potôčik a preto je v obci viac mostov a mostíkov. Vedľa obce ide pozdĺž rieky Váhu rovná betónová autostráda. Táto vedie ponad riečku a potok a preto ponad ne sú vybudované dva kamenné mosty, stavané z kameňa privezeného z Lúčok a z bešeňovského travertínu. Cesta, možno povedať hlavná v obci, ktorá ide z cesty, smerujúcej do Partizánskej Ľupče prechádza obcou a je prerušená dvoma mostami. Jeden nad potôčkom je z kameňa, v rozpade. Nad Ľupčiankou je drevený most, ale tiež v rozpade, v r. 1957 sa plánuje jeho oprava.

Na druhú stranu Váhu sa prechádza po veľkom drevenom moste do obce Bešeňová. V obci je pília, bývalého majiteľa Petra Velčovského, dnes pod správou Robotníckeho stavebného družstva z Lipt. Mikuláša. Do tejto pily vedie cesta tiež naväzujúca na cestu do Part. Ľupče. Na tejto ceste je nad potôčkom betónový mostík so železným zábradlím a v píle nad Ľupčiankou sú dva mosty, lebo obytný dom pily leží medzi dvoma vodami. Medzi najstarších občanov v obci patrí Gustáv Matejka, narodený 6. augusta 1872 v Part. Ľupči, ktorý bol v Amerike a dnes žije zo sociálneho dôchodku, ktorý dostáva od štátu. Obyvatelia obce sú pôvodní osídlenci Michala, ale v posledných rokoch sa mnoho rodín prisťahovalo, priženili sa a vydali do rodín v Lipt. Michale. Obyvatelia sú národnosti slovenskej a československej príslušnosti. Len Peter Velčovský s manželkou sú českej národnosti. S Vlastou Púčkovou žije Ján Zat'ko a je americký štátny príslušník. Pri celkovom sčítaní obyvateľov v Lipt. Michale je 260 obyvateľov, ktorí žijú v 75 rodinách a bývajú v 53 obytných domoch. Najobývanejší ja tzv. Sociálny dom, v ktorom býva päť rodín. Domky sú drevené, niektoré z pálenej hliny (tehál), kameňa a najnovšie z kvádrov, urobených zo škváry. Občania sú prevažne náboženstva rímskokatolíckeho. Pri kostole je i fara a do našej farnosti patrí i obec Ivachnová. Len rodina Jána Kenderu, Zuzana Machajová,

Antalovci, Kohútovci, Ludevít Šlauka a už spomínaný Ján Zaťko sú náboženstva evanjelického. Z náboženských zvykov sa zachovali hlavne procesie, poriadané pri Vskriesení, svätení ozimín, Božieho tela a sv. Trojice, lebo proti cintorínu stojí socha sv. Trojice. Na Nový rok sa prevádza svätenie domácností. Toho času je v obci farárom Hypolit Štrbina. Kostolníka robí Peter Kuna a na organ hrá pri nedeľných bohoslužbách Jozef Vrtich. Zo zvykov sa zachovalo chodenie s medvedom na posledné fašiangy, oblievanie dievčat vodou a parfinom na Veľkú noc. Na Nový rok chodia školské deti po vinšovaní Šťastlivého nového roku a na Štedrý večer po spievaní. Obec je spravovaná MNV (miestnym národným výborom), ktorý sa skladá z ľudí, majúcich záujem povzniesť obec z jej zaostalosti a v čo najkratšom čase vyrovnat' rozdiel medzi mestom a dedinou.

Predsedom MNV je Jozef Hirschner, podpredsedom Vincent Mikušiak, tajomníkom Jozef Janči, predseda kultúrno osvetovej práci - komisie Pavol Zarevúcky, st., predseda poľnohospodárskej komisie Anton Vrtich, predseda stavebnej komisie Ján Šturek, predsedom finančno rozpočtovej komisie Ján Ižo, Jolana Jánošová má na starosti zdravotníctvo a Viktor Húska je členom MNV. Ich práca prináša pekné ovocie, keď dokázali urobiť v obci veľa dobrého, na čo si ľudia budú dlho spomínať. Podrobnejšie vyhodnotenie ich činnosti bude v samostatnej časti kroniky v r. 1956. Politický život v obci je riadený DO KSS (dedinskou organizáciou komunistickej strany Slovenska), ktorej predsedom je Ján Šturek, tajomníkom Anton Gejdoš. Že práca Strany bola dobre vedená svedčí o tom fakt, že v obci pekne pracovali aj iné organizácie, ako je SČSP (Sväz československo sovietskeho priateľstva), ČSM (Československý sväz mládeže), PO (Požiarna ochrana), Sväzarm a Výbor žien. Občania Lipt. Michala odchádzajú za prácou do najbližších miest a to do Ružomberka a Lipt. Mikuláša. Len malé množstvo obyvateľov sa zamestnáva čisto poľnohospodárstvom. Niektorí pracujú na píle Lipt. oravské píly, závod Lipt. Teplá, v Strojárňach Vlašky. Obyvatelia sa zamestnávali väčšinou prácou okolo dreva a preto je v obci i dnes veľa drevárskych a piliarskych robotníkov, potom sú šoféri a niekoľkí administratívny pracovníci. Z remeselníkov prevádza živnosť len jeden a to Ludevít Húska, krajčír, ktorý má veľa zákazníkov z okolitých obcí pre svoju čistú a vkusnú prácu. Okrem neho sa šitím zaoberajú ženy: Hošalová, Hílová, Kenderová a Príbelská. Šijú popri svojej domácej práci, keď si nájdu kus voľného času. Béla Bubala má zariadenú zámočnícku dielňu, ktorá je nevyužitá, lebo majiteľ pracuje na píle v Lipt. Teplej. Niektorí mladí sa v poslednom čase vyučili za sústružníkov, zámočníkov a pokryvačov. Menšie stolárske práce vo forme opráv vo voľnom čase prevádza Pavol Zarevúcky, st., ktorý je zamestnancom ČSD. Hodinky opravuje Púček, Antal a Kubina. Ludevít Šlauka prevádza menšie opravy v rádioprijímačoch. Amatérskou fotografiou sa zaoberá pri svojej práci Ludevít Húska, krajčír. Kamenárom je Kapina Ján. V obci je jedna predajňa Jednota, ktorá zásobuje občanov spotrebným tovarom. Vedúcou predajne je Irena Nižníková, ktorá dochádza do Lipt. Michala každý deň z Liskovej.

Chlieb privážajú z Ružomberka v pondelok, stredu a v piatok. Predajňa je umiestnená v dome Štefana Bubalu, ktorý je vedúcim Pohostinstva. U Dominika Hurtešáka je zberňa mlieka. V obci niet úradov, len kancelária MNV, ktorá je umiestnená v nevyhovujúcom drevenom baráku. Do najbližšej železničnej stanice v Lipt. Teplej sú ľudia dopravovaní autobusom, ktorý robí spoj do Part. Ľupče. O 1/2 9 hod. odchádza autobus, premávajúci z Part. Ľupče do Lipt. Mikuláša. V tom istom čase autobus z Potoka, ktorý začal premávať len v posledných mesiacoch odchádza do Ružomberka. V obci je jednotriedna škola, ktorej riaditeľkou a učiteľkou je s. Eva Dulačková. Do školy chodí päť prvákov, traja druháci, päť treťákov, štyria štvrtáci a šesť piatakov, čiže spolu 23, slovom dvadsaťtri žiakov. Školou sú poriadané mnohé slávnosti, ktorých program je upravovaný a vedený súdr. riaditeľkou školy. K programu školy prispeje často i mládež rôznymi kultúrnymi vložkami. Do obce prichádzajú s filmom z Putovného kina

raz za mesiac. Občania chodia k lekárovi Sasínkovi do Lipt. Teplej a niektorí i do Part. Ľupče k Dr. Brajerovi. V Ľupči a v Lipt. Teplej sú zubní technici. Aj ich pomoc využívajú naši občania a takto užívajú všetky možnosti, ktoré dáva náš štát pracujúcim k zabezpečeniu ich zdravia. V obci nám chýba telefónne vedenie s príslušným zariadením hovorne. V súrnych prípadoch musia ísť k telefónu do Bešeňovej. Poštu doručuje do obce listonoš z Lipt. Teplej Bursa Valent. Radostný a bohatý je život v novoutvorenej obci Lipt. Michale. No perspektívy do budúca sú ešte krajšie a prenikavejšie. Veľa spoločného úsilia musia vynaložiť nielen členovia MNV, ale všetci občania a až tak zasvieti aj nad nami slnko radostného zajtrajška - vytúženého socializmu na dedine.

Životopis kronikára a spolupracovníkov:

Radou MNV bol určený za kronikára Pavol Zarevúcky, ml. V obci Lipt. Michal bývam od r. 1943. Pochádzam z obce Santovka, okr. Levice, kde som sa narodil dňa 18. augusta 1933. V našej rodine stolára, neskoršie zamestnanca ČSD boli štyri deti. Triedy národnej školy som chodil v Nem. Ľupči (teraz Partizánska Ľupča), Bešeňovej, Liskovej a v Michale. Do meštianky som začal chodiť v Ružomberku a dokončil som štúdium na meštianke v Part. Ľupči. Maturoval som na gymnáziu v Ružomberku 14. júna 1952. Po štúdiách na gymnáziu som bol prijatý na Vysoké technické učení v Prahe, fakulta stojného inžinierstva. Zo zdravotných dôvodov som štúdium prerušil a začal som od 1. novembra 1952 pracovať ako učiteľ na OSŠ (osemročná stredná škola) na Hutách. Učil som v ročníkoch 6 - 8 a v býv. kurze matematiku, jazyk slovenský, biológiu, kreslenie, hudobnú výchovu a rysovanie. 4. januára 1954 som nastúpil na OSŠ v Lipt. Sielnici, kde pracujem nepretržite až dodnes. Študujem diaľkovo na Vyššej pedagogickej škole v Bratislave, konzultačné stredisko Žilina v druhom ročníku, kombinácia: Výtvarná výchova - matematika. Osvetová práca ma vždy zaujímala. Nacvičujem v divadelnom súbore a aj hrám pri OB v Lipt. Sielnici. Naš súbor je prihlásený v súťaži, skupina B (krajská súťaž), kde sme predviedli dve hry. Som členom okresného spevokolu učiteľov v Lipt. Mikuláši a členom hudobnospeváckeho súboru v Lipt. Sielnici. Som členom KSS od r. 1952, členom ROH a Sokola.

Funkciu kronikára zastávam od r. 1956, tj. od založenia novej kroniky.

V mojej kronikárskej práci mi pomáha subkronikár:

Dr. Anton Miroslav Huska.

Narodený v Lipt. Michale 30. mája 1905, z rodiny Adama Húska a matky Anny, r. Jančekovej. Otec drobný roľník a pritom drevorobotník (pltník), matka domáca. Ľudovú šesťtriednu školu slovensko - maďarskú končil v rodnej obci s veľmi dobrým prospechom. S pomocou národne cítiaceho kňaza Martina Pazúrika, dekana z Liskovej dostal sa na maďarské štátne gymnázium v Ružomberku r. 1917/1918. Od vzniku ČSR študoval na Československom štátnom reálnom gymnáziu v Ružomberku od šk. r. 1918/19 - 1924/25. Gymnaziálne štúdiá i maturitu skončil so všeobecným vyznamenaním. V šk. r. 1925/26 - 1928/29 študoval na filozofickej fakulte Komenského univerzity v Bratislave odbor slovanských rečí a literatúr a slovanského národopisu. Vysokoškolské štúdiá skončil s vyznamenaním zložením skúšok pre gymnáziá (jazyk čsl. a srbochorvátsky) a prísnych skúšok doktorských. Za doktora filozofie bol vyhlásený 10. decembra 1929 s najvyššími poctami republiky Československej a pri promócií vtedajšieho prezidenta ČSR T. G. Masaryka zastupoval kancelár Dr. Schliesel, ktorý doktorandovi odovzdal symbol jeho hodnosti Zlatú reťaz a pečatný prsteň s odznakmi Komenského univerzity. Počas vysokoškolských štúdií študoval ako štipendista čsl. vlády na univerzitách v Belehrade, Sófii,

Zágrebe a Ljubljani. Od 1. 1. 1930 pôsobil ako asistent filozofickej fakulty Komenského univerzity v Bratislave až do r. 1936, kedy prestúpil do služieb Tlačového oddelenia Predsedníctva vlády a šéfredaktor Slovenského východu a novostí v Košiciach. Počas asistentúry vykonal študijné cesty do Francie, severských štátov (Nórsko, Fínsko, Švédsko), Taliansko, Poľsko, Nemecko a v r. 1936 SSSR (sväz sovietskych socialistických republík). Od r. 1939/41 učil ako profesor na gymnáziu v Michalovciach. Od r. 1942 bol zamestnaný v Slovenskej tlačovej kancelárii v Bratislave a po oslobodení od 20. mája v Maďarsku do 31. dec. 1950 tlačovým a kultúrnym attasé na čsl. vyslanectve. Od 1. 1. 1951 šéfredaktor Zpravodajskej agentúry Slovenska do r. 1954. Od r. 1954 ako národopisný pracovník Povereníctva kultúry pracuje na reorganizácii Liptovského múzea v Ružomberku a súčasne robí folklórny výskum oblastí Liptova a Horehronia.

Tlačou vydal:

Daniel Z. Lauček. Tragika človeka, kňaza a básnika. Ružomberok - L. Mikuláš, 1953

Lenorská verzia slovenská a slovanská. T. Martin, 1942

Liptov v povestiach ľudu, Bratislava 1957.

Pre kroniku Lipt. Michala spracoval celú nasledujúcu časť o histórii obce.

Vznik a dejiny obce

Predhovor

Nie je náhoda, že malá obec Liptovský Michal, pol. okres Ružomberok, dostáva roku 1956 do úvodu svojej obecnej kroniky svoje vlastné dejiny. Pre pamäť a poučenie žijúcim rodákom a ešte viac pre poučenie a výchovu k vlasteneckej hrdosti budúcich generácií píše dejiny svojho rodiska, dávneho to spoločenstva drobných roľníkov a robotníkov, vďačný syn tejto obce, ktorý nezabúdajúc na ňu a jej osudy v časoch dobrých, ani zlých, spláca takto svoj mravný záväzok k tomuto rodisku, s ktorým ho spája hrdý zväzok mravného a občianskeho spoločenstva. Tento príspevok k dejinám rodnej obce je výsledkom viacročného hľadania a štúdia archívneho materiálu, ku ktorému pôvodcu ponúkli kusé poznámky, ktoré sa zachovali v pozostalostiach šľachetného vlasteneckého kňaza tejto obce, slovenského historika Štefana Nikolaja Hýroša. Poslaním tohto príspevku je: Dejinami obce prispieť k poznávaniu a obohacovaniu dejín samotného Liptova a to od najstarších čias. Preto tiež výskum dejín obce Liptovského Michala premietame až do dôb predhistorických, kedy sa naše poznávanie života na území Liptova obmedzuje iba na praveké - predhistorické vykopávky, ktoré sú neoceniteľnými dokladmi pre poznávanie pravekej kultúry.

Toľko príhovor autora.

Vznik obce

Obdobie predhistorické - pravek

Územie terajšej obce Liptovského Michala je veľmi dôležitým dejiskom pravekého človeka.

Liptov, v srdci ktorého táto obec leží, obtočený zôkol-vôkol mohutnými pohoriami, ktoré sú úsekmi prvého, resp. druhého vnútorného pásma horskej skupiny Karpát, tvorí geografický dokonale ucelený krásny kraj, pretekaný horným tokom Váhu. Jeho dejiny, hoci leží akosi na okraji, sú rušné zaujímavé a tvoria významnú časť dejín celého Slovenska.

Keďže dejiny našej obce sú súčiastkou dejín celého Liptova, nemožno sa aspoň stručne nezmeniť o najdávnejších dejinách tohto kraja.

Počiatky dejín Liptova sa strácajú v hmlách dávnej minulosti. O živote a kultúre tohto najdávnejšieho obdobia podáva nám obraz dôležitý vedný odbor - archeológia, ktorá na základe vykopávok, získaných z rôznych vykopávok na území Liptova, medzi inými tiež z územia našej obce, hovorí, že ľudia v liptovskej kotline žili už v staršej (paleolitnej) dobe, asi tak pred 50 000 rokmi, teda ešte v dobe ľadovej, na čo by poukazovali stopy činnosti diluviálnych lovcov mamutov, nosorožcov a jaskynných medved'ov, nájdené v dnešnom travertínovom kameňolome v Bešeňovej v okolí teplých prameňov, vo forme hrubo opracovaných pazúrikových predmetov

v sprievode kostí diluviálnych zvierat. /1/.Nálezy, pochádzajúce z doby mladšej kamennej (neolitnej): Liskovská jaskyňa, Bešeňová, Vyšný Sliač, Lipt. Michal, Podtureň, Rohačka (v treťom tisícročí pr. Kr.). Z doby prechodnej (emolitickej) sú nálezy predmetov z Bešeňovej, Vyšný Sliač, Lipt. Michal, Podtureň, Prosiek okolo 2 000 rokov pr. Kr. Z doby bronzovej (Bešeňová, Vyšný Sliač, Uhorská Ves, Kráľ. Lehota, Dechtary, Kráľ. Ľubel'a, Teplá, Turík, Lúčky, Malatín, Lipt. Štiavnica, Liskovská jaskyňa, Mních, Part. Ľupča, Liptovský Michal, Čemice, Prosiek, Trnovec, Jalovec, Bobrovec, Ploštín, Rohačka, Lipt. Ján, Podtureň) v druhom tisícročí pr. Kr., ku ktorým patria tiež hromadné nálezy, poklady bronzové pri Komjatnej, Martinčeku, Vyšnom Sliači a v Lipt. Mare. Z doby železnej sú ojedinelé nálezy z Jalovca, Mnícha, Rohačky, Laziska, Trsteného, Lipt. Jána a Ružomberka. Z 1. storočia pred a z 1. storočia po Kr. Z doby rímskych provincií na strednom Dunaji (v 1. - 4. stor. n. l.) máme vykopávky z nálezísk pod Likavou, Mníchom, Vyšné Matiašovce, Lipt. Mara, Lazisko, Rohačka, Prosiek, Lipt. Ján, Podtureň. Z doby hradištnej (7. - 8. stor. n. l.), teda z dôb predslovanských a z doby staroslovanskej, sú nálezy zpod Likavy, Liskovská jaskyňa, Lipt. Michal, Rohačka, Lipt. Mikuláš - staroslovenské radové pohrebisko, Bešeňová, Vyšný Sliač ap., roztrúsené skoro po celom Liptove vo forme nástrojov, zbraní, šperkov, rozličných úžitkových predmetov, črepov, hlinených nádob robených ručne i na kruhu. Ďalej sa dochovali zbytky predhistorických ľudských sídlisk s kultúrnymi jamami pod Likavou, Sielnica, Vyšné Matiašovce, Ondrašová, Čemice, Paučiná Lehota, Porúbka, Bobrovec, Lazisko, Bešeňová, Rohačka atď., urnové (popolnicové) pohrebne polia v Ondrašovej, Lipt. Michale, Rohačke, Lipt. Jáne, Podtúrni, Uh. Vsi, Lipt. Hrádku ap. Taktiež z vykopávok zachovali sa nám stopy baníctva a hutníctva z Važca, Štrby, Čemic, a Rohačky a na kopcoch a vrchoch celý rad tzv. pohanských hradišť (Hrdoš, Mních, Predný Choč, Salatín, Sidorovo, Trstené, Lipt. Štiavnica, Vyšný Sliač, Lipt. Michal, Konská, Lipt. Mara, Rohačka, Vlachy, Velínok - Bašta - Varta pri Podtúrni, Vyslavec pri Lipt. Hrádku, Kolomiarka pri Štrbe, Pancová pri Ludrovej, Hrádok pri Lipt. Jáne, Hrádok pri Trnovci, dva Suché Hrádky pri Pribyline, Hrádok pri Komjatnej, Hrádky pri Ludrovej, Prosieku, Jalovci, Jakubovanoch, Smrečanoch, Važci, Hradiská pri Turíku, Dúbrave a

Lipt. Michale, Hradové pri Žiari, Zámček Lehotský pri Paučinej Lehote, Zámčisko pri Belánsku, Turnica pri Smrečanoch atď. jasne ukazujú, že Liptov bol už v predhistorickej dobe trvale dosť husto obývaný.

Z výrazných kultúr je tu hojne zastúpená tzv. lužická kultúra v mladšej dobe bronzovej a hlavne tzv. púchovská kultúra z mladšej doby železnej (latínskej), atď.

Roku 1887 pri Komjatnej (okr. Ružomberok) na Hrádku objavili hromadný nález bronzových mečov s umelecky vypracovanými rukoväťami a čepelmi. Podobné meče našli sa neskoršie hromadne aj pri Martinčeku, a pri Vyšnom Sliači /2./, ale aj na iných miestach strednej Európy. Keďže však prvý nález mečov tohoto typu pochádza z Liptova, podľa zavedenej zvyklosti vo vedeckom svete takéto meče sa označujú všeobecne ako meče "Liptovského typu" bez ohľadu na miesto ich nálezu.

Z doterajšieho sme videli, že územie našej obce bolo

osídlené už okolo 2 000 rokov pr. Kr., v mladšej dobe kamennej, v dobe prechodnej (emolitickej), doklady osídlenia zachovali sa z doby bronzovej.

Sú to v prvom rade sekerka z pazúrika, ihla a šidlo z pazúrika, bronzové malé kosáky, bronzová kopija, bronzové ihly ozdobené s pečatidlovou hlavicou, z ktorých jedna sa nachodí v Levoči a druhá v zbierkach Mestského múzea v Bratislave /3./. Z územia našej sú vzácne doklady z obdobia lužickej a púchovskej kultúry z ktorej doby sa našli črepy nezdobenej i kamlovanej keramiky, ďalej hromadný nález 18 popolníc o ktorom píše maďarský kultúrny historik József Konyoky /4/. a ktorý hovorí: "Táto obec (Sv. Michal) leží na ľavom brehu Váhu, na pahorkovitej vyvýšenine, kým kostol stojí na ešte vyššom vršku. Za ochranným múrom kostola je učiteľská záhrada, kde toho času stavali včelín, v hĺbke 3 stôp pod zemou natrafili na 18 popolníc, v ktorých našli zbytky kostí a dve bronzové ihly... Že sa dve 4 cm dlhé ihlice zachránili a podarilo sa pozbierať aj cenné črepy, to možno ďakovať výlučne starostlivosti miestneho kňaza (Št. N. Hýroša). Isté je, že tu bolo pohrebište z bronzovej doby" /5/.

Iný maďarský archeológ Jozef Mihalik v práci "Liptónugye oskori telepei" hovorí o svätomichalskom bronzovom nálezisku: "...na východ položená obec Sv. Michal, kde v záhrade, patriacej farárovi, pri kopaní základov sypárne sa našli urny s bronzovými predmetmi..." /6/.

Tiež náš súdobý archeológ - akademik prof. Dr. Ján Eisner vo svojom diele "Slovensko v praveku" spomína obec Lipt. Michal ako dôležité pohrebište obdobia kultúry Lužicko - sliezkej /7/.

Tieto údaje starších vedeckých bádateľov potvrdzujú aj súčasné nálezy popolníc, nájdených pri stavbe nového školského bytu na mieste starej drevenej školy /8./, na ktorom mieste sa tiež našiel hrob skrčenca, pravdepodobne z doby neolitickej. Tento vzácny doklad, jediný na území celého Liptova, nepodarilo sa zachrániť pre nesvedomitú nevšimavosť stavebného podniku./9/.

Výhodná zemepisná poloha najmä kopcovitého výbežku okolia terajšieho kostola, chránená na pravej strane riekou Ľupčiankou, ako aj zvýšené plató pri tejto rieke, poskytovali pravekému človeku výhodné a chránené miesto pre sídlisko.

Nálezy kamlovanej keramiky, ktoré sa našli pri stavbe autostrády prierezom spomínaného plató tiež jasne svedčia, že staroveké sídlisko na tejto časti územia dnešnej obce bolo na širokej

rozlohe a svedčia, že toto sídlisko bolo vedľa neskoršej najstaršej obchodnej cesty, ktorá sa tiahla Hore Váhom od Ružomberka cez miesto, kde neskôr postavili kostol Všetech Svätých, cez Ivachnovú, Michal, popod vyvýšený kopec Šibenice, Vluchy, Vlašky, Sv. Maru, Svätoanskú dolinu na Oravu a do Poľska.

Jestvovanie opevneného dreveného hrádka Hradiska zv. Ďúr /10/. v hradištnej dobe je tiež vysvetľované výhodnou zemepisnou chránenou polohou územia, ktoré možno rátať za dôležitý spojovací článok opevneného systému strážnych hrádok v Liptove.

Prví obyvatelia starého Liptova.

Prví obyvatelia Liptova boli príslušníci neznámych nám národov, kmeňov v prvých storočiach nášho letopočtu, boli to dozaista germánski Kvádi, prípadne aj galskí Kelti a konečne Slovania, ktorí osídlili tento kraj.

Početnosť hradísk, ako sme ich uviedli už vyššie, vysvetľuje pohraničná poloha Liptova, ako aj jestvovanie už spomenutej starej cesty, spájajúcej popri Váhu dnešné západné Slovensko s východnými a na druhej strane Liptov s Oravou a Poľskom.

Nie je ešte vyriešená otázka, či Liptov patril k východnej Germánii (čo je pravdepodobnejšie), alebo prípadne k Sarmantsku (ktorého časť tvorilo aj dnešné východné Slovensko), resp. či neskoršie bol súčasťou Veľkomoravskej ríše. Koncom X. stor. n. l. obsadili ho Česi a patril k arcidiecéze pražskej /11/. za kniežaťa Boleslava, začiatkom XI. storočia sa stal prechodne príslušenstvom Poľska za Boleslava Chrabrého, a pravdepodobne v druhej polovici tohto storočia obsadili ho uhorskí králi, pripojac ho na dlhé storočia k zemiám koruny svätoštefánskej k patriarchálnemu vtedy ešte uhorskému kráľovstvu. Medzičasom zanikli už predhistorické pevnosti, premeniac sa na púste hradiská a zanikli i predhistorické osady, aby dali miesto osadám historickým.

Historická doba Liptova sa začína koncom XII. storočia, kedy sa nám zachovali prvé stavebné pamiatky (románsky kostol vo Sv. Anne), odkryté základy zničenej obce Soldovo - Šoltésovce pri Štrbe, ako aj nepriame doklady na osídlenie Liptova. Začiatkom XIII. storočia zachovali sa nám prvé listiny o Liptove (prvá z r. 1229). Vtedy bol Liptov korunným majetkom, veľmi výnosným poľovníckym revírom uhorských kráľov a spolu s Turcom, Oravou, časťami Hontu, Tekova a Nitrianskeho kraja bol súčasťou (provinciou) zvolenského kráľovského išpánstva (Zvolenskej župy) a ústredím celého tohto veľkého územia bol starý zvolenský hrad, dnešný Pustý hrad, sídlo zvolenských kráľovských išpánov (županov).

Prvé stopy osídľovania Lipt. Michala

Nepriístupnosť archívnych materiálov so vzťahom k Liptovu za prvej ČSR /12/. mala za následok, že naši historikovia, ako univ. prof. Dr. V. Chaloupecký a univ. prof. Dr. Alex Húšťava vo svojich historických prácach /13/. so vzťahom k osídleniu Liptova dopustili sa vážnych vedeckých omylov. Nám dnes známe historické pramene oproti tvrdeniu oboch spomínaných historikov posunujú začiatky slovanského (či staroslovenského) osídlenia Liptova až do začiatku XII. storočia. Kým Húšťava jestvovanie našej obce nepripúšťa ani v XIII. storočí, stalo sa to preto, že nepoznal jeden z veľmi cenných dokladov z maďarských archívov.

Vykopávky získané pri stavbe autostrády v záseku č... jasne svedčia, že na tomto vyvýšenom plató pri Ľupčianke bola už v IX. storočí slovanská osada a to najpravdepodobnejšie poľnohospodárov, rybárov a zaiste ryžovačov zlata. Rieka Ľupčianka, ako je známo, bola riekou zlatonosnou, čo vybadali prví obyvatelia Liptova a usadili sa pri tejto rieke, z riečeho piesku ktorej ryžovaním získavali zlato.

Títo obyvatelia neskôr preložili stred svojho sídliska na miesto tzv. Starej Ľupče (ľavý breh Ľupčianky, niže terajšieho pozemku Veľčovského), kde vznikla pôvodná osada Liptovská Ľupča. Obyvatelia tejto pôvodnej osady boli tiež poľnohospodári a ryžovači zlata. Pri tomto zaiste hlavnom svojom zamestnaní (totiž ryžovanie zlata) časť pôvodných obyvateľov postupovala hore tokom Ľupčianky a založila si novú osadu, tzv. Biela Ľupča. Toto sídlisko bolo zničené zaiste nejakou pohromou, preto obyvatelia po tretí raz zmenili sídlisko a usadili sa na ploche terajšej Ľupče, kde vznikla obec slovenská, ktorá sa volá v najstarších latinských dokladoch: LYPCHA de LIPTOU.

Pôvodné obyvateľstvo tzv. Starej Ľupče sa rozdelilo. Časť sa osadila na tzv. Bielej Ľupči a asi menšia čiastka zostala na pôvodnom sídlisku v Starej Ľupči. A vtedy dochádza tiež k novému menovaniu obce.

Svedčí o tom dielo "Elenchus Parochiarum Archi Dioecesis Strigoniensis" od kardinála Petra Pázmána, arcibiskupa ostrihomskej veľkodiecézy, ktorý roku 1200 pozýva na synodu tieto farnosti Liptova: Štirba, Vazetz, ad ad fraternitatem fluvii Poprad, Geib (Hyby), Kokava, Pribel (Pribylina), S. Andreas, S. Stephanus, Smereczan, Nadaš, Bobrovec, Tarnovec, Prosiek, S. Anna, Bodogasszonfalva (Sv. Mara), Teplá, Lisková, Komiathy (Komjatná), Kiralfalna ad Archidiaconatum Thuroceusem, Rozenberga exempta, Mind Sent, S. Michael, Lypche de Liptou exempta, Libela, Dubrava, S. Kerest (Sv. Kríž), Nagy Palugia, Boda, Kis Palugia, S. Nikolas, S. Ivan, Dovalovo /14/.

Toto je prvý historický doklad o jestvovaní dnešnej obce. Je otázka, ako došlo k premenovaniu. Pôvodná obec Stará Ľupča nemala kostola a ani farnosti. Ku konci XII. storočia vidíme, že zo západných krajov Slovenska počína sa vo vystupňovanej miere šíriť kresťanstvo a zakladajú sa kostoly, pomenované menom niektorého svätca ako patróna kostola. Takto aj v obci Stará Ľupča došlo asi pred rokom 1200 k výstavbe kamenného kostola v románsko-gotickom slohu, orientovaného (totiž postavené) smerom na východ, ktorému archidiaconát turčiansky so sídlom vo Sv. Mare v Turci, pridilil ako patróna sv. Michala archanjela, ktoré meno prevzala aj farnosť, totiž obec.

O tomto prvom historickom doklade pre jestvovanie obce Liptovský Michal hovoria aj "Analacta Parochiae Teplaensis", kde sa hovorí: Petrus Pázmán, Cardinalis, Archi Episcopus Strigoniensis, in Synodo Provinciali Anni 1200 produit Elenchum Parochiarum Archis Dioecesis Strigoniensis, ex Archivo Capituli sui No sub Litera C, in quo in Liptovia sequentes Parochi pro Synodo citandi describuntur: Štirba, Vazetz ad fraternitatem fluvii Poprad, Geib (Hyby), Kokava, Pribel, S. Andreas, S. Stephanus, Smereczan, Nadaš, Bobrovec, Tarnovec, Prosiek, S. Anna, Bodogasszonfalva, Tepla, Lisková, Komiathy, Kiralfalna ad Archi Diaconatum Thuroceusem, Rozenberga exempta, Mind Sent, S. Michael, Libela, Dubrava, S. Kerest, Nagy Palugia, Boda, Kis Palugia, Lypche exempta, S. Nikolas, S. Ivan, Dovalovo /15/.

O prvých obyvateľoch tejto obce nenašli sme nijakých písomných dokladov. Je však samozrejmé, že kde jestvoval kostol a fara, tam musela jestvovať aj farnosť, obec a v nej aj

obyvatelia. Kto boli títo obyvatelia, čím sa zaoberali, to všetko môžeme zodpovedať analogicky v súvisi s podmienkami života vo vtedajšom Liptove.

Starý Liptov, ako sme už spomenuli, bol korunným majetkom a poľovníckym revírom uhorských kráľov. Títo si do dôležitého pohraničného kraja, akým bol starý Liptov, medzi riedko osídlené obyvateľstvo slovanského pôvodu osadzovali azda už v XII. storočí v malom počte osádky pravdepodobne Maďarov, resp. Pečencov - Bessenyevcov, ktorí mali tvoriť spoľahlivé pohraničné stráže uhorských kráľov medzi slovanským obyvateľstvom. Sídlami týchto Pečencov boli dnešná obec Bešeňová a Uhorská Ves (pôvodne Magyarofalu, spomínaná prvý raz 1230, čo ovšem neznamená, žeby obec bola vznikla iba v tom roku). Mimoriadne silná vitalita slovanského pôvodného obyvateľstva Liptova však vedela za krátko asimilovať a úplne pohltiť tieto cudzorodé posádky Pečencov, po ktorých už v XIII. storočí niet stopy.

Vtedajší obyvatelia Liptova slovanského pôvodu boli kráľovskými služobníkmi (populi), ktorých práva a povinnosti voči kráľovi, resp. jeho zástupcovi zvolenskému županovi, obsažené sú v dodnes zachovalých výsadných (privilegiálnych) listinách kráľa Bélu IV. z r. 1257 a 1265 /16/. Vykonávali služby ako kráľovskí hájníci, honci, lovci, rybári, vtáčnici, sokolníci, psiari, atď. Dostali do spoločného úžitku (občina) časti kráľovského pozemku a živili sa poľnohospodárstvom, chovom dobytky, prevádzali domáce remeslá, ale i obchod. Istá ich časť konala služby na kráľovskom hrade Liptovskom (castrens).

Aj pôvodné obyvateľstvo našej obce dozaista patrilo do radov týchto kráľovských služobníkov (populi). Mimo kráľa a jeho zástupcu - župana liptovského (od XIII. storočia) nepodliehali nijakému inému páňovi. Žili ako slobodní sedliaci. Okolie obce pokrývali lesy, na ktoré bol starý Liptov taký bohatý, preto už vedľa jestvujúcej ornej pôdy získavali ďalšiu postupným vyrúbavaním, kľčovaním a vypaľovaním (žiarením) lesov. Takto sa dostali do styku s drevom a k pôvodnému poľnohospodárstvu a rybárstvu pristupuje ďalšie zamestnanie a to drvotárstvo (drevorubačstvo) a sním spojené domáce remeslá z dreva.

Kostol a farnosť sv. Michala v Liptove spomínajú sa aj pri vytyčovaní chotárov v Teplej a to roku 1237 /17/.

Lypcha de Liptou patrila v tomto čase cirkevne ku kostolu sv. Michala, o čom svedčí záznam v rukopise Emerica Sen. Palugyay - ho, v ktorom sa hovorí: " Philippus Archiepiscopus Ecclesiae eorum Anno 1263".¹⁸ Polugyayho záznam zhoduje sa s údajmi I. zväzku najstaršej Ľupčianskej kroniky, nateraz neprístupnej (uloženej pravdepodobne v Maďarskom štátnom archíve v Budapešti) a len čiastočne zverejnenej v ČMSSp.¹⁹ Takto sa v roku 1263 definitívne rozchádzajú i po cirkevnej stránke obe časti pôvodnej starej jednotnej obce, keď si Ľupča postavila vlastný chrám zasvätený Matke Sedembolesnej.

Uvádzame chronologicky ďalšie najstaršie archívne pramene o existencii farnosti (obce) Sv. Michala v Liptove.

V dokumente Bubenkovom.²⁰ stojí pri roku 1268 záznam, že farnosť sv. Michala patrila do právomoci dištriktu Sv. Mikuláša.

Listina z roku 1281, vydaná arcibiskupom ostrihomským, určuje náhradu Lypche de Liptou pre kňaza farnosti sv. Michala v naturáliách. Roku 1294 Ivanka, prepošť konventu sv. Mary v Turci vydáva pre Pavla, kňaza vo sv. Michale v Liptove, listinu, v ktorej sa vytyčujú hranice farských pozemkov tejto farnosti.

21. Roku 1326 v "Descriptio nutarum" Valentín, prepošt rehole premonštrátov BP Márie v Turci, chcejúc v tomže roku založiť a majetkom podoprieť kostol sv. apoštolov Šimona a Judy v Strednom Sliachi, ktorý až do tých čias patril k farnosti sv. Michala, pre michalskú

matkocirkev dáva ako donáciu zem "pri Jelšínach, zem Dvirisko et Mravisko".²². Ale v celom tomto období chýbi nám archívny materiál o vlastných ľudoch.

Všimnime si ďalšieho vývoja života v Liptove.

Po zmene hospodárskej a sociálnej politiky, započatej v Uhorsku, pod vplyvom rozvíjajúceho sa feudalizmu, počiatkom XIII. storočia kráľovskou donačnou listinou a kolonizačnou akciou začala sa popri už spomínanej triede kráľovských služobníkov: v Liptove vytvárať výsadná trieda tzv. synov poddaných (filii jobagionum), neskoršie i trieda zemanov. Tým aj v Liptove začínajú vlastné dejiny feudalizmu a po tatárskom plienení v rokoch 1241 - 42, ktorého účinky na Liptov boli iba nepriame.²³, vzniká tu okolo roku 1262 prvý kamenný stredoveký hrad, a to hrad Liptovský, menovaný do konca XIV. storočia Veľkým hradom liptovským (Magnum Castrum de Lipto), ako viditeľný reprezentant novej feudálnej doby. Bol nielen dôležitým strategickým objektom, ale stal sa i sídlom liptovských išpánov (conus curiales), podriadeným vtedy ešte zvolenským kráľovským išpánom a administratívnym i hospodárskym strediskom starého Liptova.

Od tých čias zvýšil sa podstatne kolonizačný ruch v Liptovskej kotline pozdĺž Váhu, kde rýchle zmizli zbytky pralesov pod údermi sekier kolonistov alebo žehom. Nastoluje sa otázka, prečo bolo potrebné v tom čase kolonizovať Liptov?

V polovici XIII. storočia nastalo vyľudnenie nášho kraja. Doteraz nemáme ešte archívnych dokladov, ktoré by nám prezradili pravú príčinu tohto zjavy. Nakoľko však spadá ono do tesného obdobia tatárskeho plienenia v Uhorsku, dá sa predpokladať, že domáce obyvateľstvo Liptova zo strachu pred surovým ničením tatárskych hord, ktoré prenikli aj na Spiš, sa zachraňovalo v bezpečnejších krajoch. Je tiež pravdepodobné, že časťou tatárskych hord bol dotknutý i najvýchodnejší kút Liptova, v ktorom bola asi spustošená aj obec Šoldovo - Šoltísovce.

Aby príjmy kráľa a liptovského conusa netrpeli ujmu, uhorský kráľ Béla IV. rozličnými výsadami a slobodami usiloval sa priviesť do Liptova nových ďalších obyvateľov - kolonistov. Takto ešte koncom XIII. storočia prišli do nášho kraja i nemeckí kolonisti Sasi, tzv. hostia - hostes, ktorí sa usadili v asi už jestvujúcich slovenských Hybiach, v Ľupči, na Magurke a v Ružomberku. V týchto autuchtouných slovenských usadlostiach usadili sa nemeckí kolonisti preto, lebo v ich okolí boli staré bane na zlato a striebro, o exploatacii ktorých kráľovskej pokladnici v prvej rade išlo. Títo sem doniesli vyspelejšiu kultúru a techniku po tej stránke, že zaviedli resp. povzniesli baníctvo, hutníctvo, remeslá a najmä obchod a obdarení uhorskými panovníkmi výsadami, dali podnet k povýšeniu niektorých liptovských obcí, v ktorých sa usadili, na výsadné mestečká, akým bola Ľupča (prvá výsadná listina Bélu IV. z r. 1263), Hyby (1265) a Ružomberok (1318). Neskoršie i niektoré ďalšie obce liptovské dostali menšie výsady (Vrbica r. 1412, Trnovec 1429, Sielnica r. 1463, Bobrovec r. 1482). Tak sa stali nemeckí kolonisti v Liptove zakladateľmi ďalšej spoločenskej triedy, a to triedy mešťianstva (patriciát). Sami sa pomerne rýchle poslovenčili, lebo boli početne slabí.

Na základe donačných listín uhorských kráľov začali na území Liptova vznikať popri kráľovskom majetku tiež majetky súkromné a mestské. Samozrejme, že cirkev, ako podporovateľka svetskej moci, dostala samostatné majetky už skôr.

Medzi kolonistami vynikol zvlášť Bogomer, došlý z Čiech, ktorý za svoje zásluhy v službách uhorského kráľa v druhej polovici XIII. stor. dostal do majetku a pravdepodobne znova osídlil celú východnú časť Liptova (medzi iným tiež Štrbu a Važec) a stal sa zakladateľom zemianskych rodín Svätajánskych (Sentiványich) v Lipt. Jáne, Smrečanovcov v Smrečanoch a Baanovcov v Trstenom. Do Liptova zasiahla aj valašská kolonizácia.

V XIII. storočí spomína sa v Liptove už 44 obcí, a to prevážne v strednom Liptove.

V nasledujúcom XIV. storočí spomína sa v Liptove už 79 obcí, včítane výsadných mestečiek. V tom storočí vznikli v Liptove ďalšie hrady, a to Nový hrad, čiže Hrádok (spomínaný prvý raz r. 1341) a Likava (spomínaná prvý raz 1364).

Liptov sa už vtedy postupne vymaňoval z právomoci zvolenských išpánov, z ktorých posledným bol majster Donch (1306 - 1338), roku 1339 sa stal správne i teritoriálne samostatnou autonómnou župou, s vlastným županom a zároveň Liptovský hrad sa stal jeho župným hradom.

toto storočie znamenalo pre náš Liptov storočie pokojnej konsolidácie. Len ku koncu storočia obsadil ho moravský margróf Prokop, vyhnaný odtiaľto roku 1399 kráľom Žigmundom. V tomto čase vzráňalo sa tu baníctvo, hlavne dolovanie zlata a striebra.

Nasledovné tri storočia boli v Liptove veľmi rušné. V XV. storočí Liptov bol javiskom niekoľkých vpádov husitov (1431, 1433), ktorých porazilo uhorské vojsko pri Ružomberku. Potom prišla hrôzovláda Ladislava Rikolfiho a zápolenie Pongráca s Petrom

Komorovským, pánom Liptovského hradu, kapitánom Jiskrovým. Vtedy bol tiež na celkom rozrúnený aj Veľký hrad Liptova (1474) kráľom Matejom, ktorý urobil Komorovského vláde a županstvu koniec a Liptov odovzdal (r. 1487) svojmu ľavobočkovi Jánovi Korvínovi s titulom "Liptovské knieža". Po ňom dostal sa Liptov do moci Zápoľovcov.

Po udusení veľkého Dóžovho sedliackeho povstania r. 1514, nastalo aj v Liptove veľké zhoršenie stavu poddanského ľudu, hoci sa tento na povstaní neúčastnil. predsa však vplyv Dóžovho povstania z uhorskej Dolnej zeme zasahoval sporadicky aj do nášho kraja, kde sa ukazujú ojedinelé odopretia poddanských povinností zemepánov (Teplá, Ivachnová, Bešeňová).

V druhej štvrti XVI. storočia zamieňavo obsadzovali Liptov vojská dvoch uhorských protikráľov: Ferdinanda I. Habsburského a Jána Zápoľského. Ináč toto storočie pominulo sa v znamení rapídneho šírenia protestantizmu (Lutherovo učenie) v celom Liptove.

Na tejto širšej hospodársko - spoločenskej základni dá sa teraz sledovať bližšie aj vývoj našej obce.

Nepriame údaje o obci v XIV. a XV. storočí dochovali sa v príslušných protokoloch Nemeckej Ľupče .24., kde sa hovorí o poplatkoch kniazovi sv. Michala a v listine z roku 1318.25., v ktorej sa určujú medze medzi chotárom Ľupče a Michala. Tieto išli "cez pole medzi Ľupčami zvané na Hradisko Ďúr rečené".26.

Priame doklady o živote obce sv. Michal máme zo začiatku XVI. storočia.

Spomenuli sme, že pôvodní obyvatelia našej obce boli ľudia slobodní. Ani po ustanovení sa samostatnej Liptovskej župy (comitatus) nepodliehali v poddanskom pomere liptovskému županovi, sídliaemu na Liptovskom hrade. Boli to služobníci kráľa - populi. Keď ale Liptov ako kráľovské domínium začal sa donáciami drobiť, s donačnými majetkami dostávali sa do poddanskej závislosti na zemepánoch aj liptovské obce a ich obyvatelia sa stali poddaní - jobbagiones.

Rozvojom feudalizmu prihlásila sa o svoje mocenské právo aj cirkev, ako spolupredstaviteľka svetskej moci v širokých masách ľudu. Toto mocenské právo cirkvi bolo podopreté donáciami prvých cirkevných majetkov. A tento zjav vidíme v XIII. storočí i na postavení fary sv. Michala, ktorej patrónom nebol ani jeden z liptovských nových zemanov, ale prepošstvo v Turčianskej Sv. Mare, ktorého predstaviteľ roku 1294 vydelil pre faru sv. Michala prvý cirkevný majetok a to z voľného kráľovského majetku. Obyvatelia obce takto stratili charakter slobodných služobníkov kráľovských a stali sa síce slobodnými drobnými roľníkmi, hospodáriacimi na dosť rozsiahlej ploche spoločného majetku (občiny) - veď mimo terajšieho obecného chotára začiatkom XIV. storočia vlastnili aj pozemky okolo tzv. Hradiska, potom Háj, Borový les a časť Chrasti.

Roky 1490 - 1800

Spoločenské pomery

O spoločenských pomeroch v našej obci máme prvý priamy písomný doklad z roku 1490. V tomto roku kastelán likavského hradu predvoláva michalského kňaza Pavla, aby predložil súpis sesíi slobodníkov farnosti sv. Michala.^{27.} Spomínaný kňaz Paulus dňa 10. decembra 1490 predkladá súpis 28 usadlostí (sesíi) s počtom hláv 140. Žiaľ, neuvádza tu mená usadlíkov - roľníkov.

Dôležitejšia je ďalšia listina pre poznanie hospodárskeho života obce, a to výkaz roboty, ktorou sú povinní obyvatelia obce sv. Michal farárovi Mathiasovi roku 1503. Tento výkaz vypracoval kňaz Matej pre nadriadenú prepozitúru v Turčianskej sv. Mare a hovorí sa v ňom:

Farnosť sv. Michala v Liptove má:

usadlostí - 29

hláv - 143

komorníkov - 14

slobodníci robotujú po - 120 dní.

Slobodníci boli: Petruska Andreas, Ižo Andreas, Ižo Mathias, Ižo Húska Adamus, Ižo - Predný Mathias, Pauler (Pauliar) Johanus, Komora Petrus, Ižo - Stredný Mathias, Gregusska Paulus, Gregusska Joannes, Lánik Petrus, Hauno Andreas, Ižo - Zadný Matheus, Zvada - Papiernik Adamus, Zvada - Mlynár Andreas, Slabej Petrus, Slabej - Malý Joannes, Slabej - Uhliar Stefanus, Ižo - Kolimarník Petrus, Horka Adamus, Horka Matias, Horka Matias jun., Krátky Michael, Krátky Bartolomeus, Labuda Joannes, Labuda Joannes jun., Koza Martinus, Koza Michael.^{28.}

Z komorníkov sa uvádzajú iba: Szefranko Mathias a Beczko Petrus.

Zaujímavá je pozvánka kňaza Mathiasa pre informáciu svojej cirkevnej vrchnosti, že slobodníci sa odťahujú od roboty a žiada, aby prepozitúra vyslala svojho člena, aby prehovoril s ľuďmi.

Proces proti kňazovi.

Najbližší písomný doklad máme zo života obce roku 1518. V tomto roku totiž stoličný zbor zemanov obžaloval kňaza sv. Michala Thomasa pre jeho výrok: "Omnes nobiles sunt proditores et inertes", ktorého sa bol dopustil v kostole v kázni.^{29.} Kňaza pre jeho poburujúci a urážlivý výrok predvolali na výsluch pred "inquisitio universitatis Nobilium" - druh zvláštnej zemianskej vyšetrovacej komisie. Výrok, ktorý vyhlásili na osobitnom zasadnutí stoličnom vo Sv. Mare v sobotu pred sviatkom sv. Michala, znel na dvakrát 60 palíc z vyhnanie z fary i zo župy. Nepomohla ani obhajoba mikulášskeho kňaza Bartolomeja. Zemani trvali na svojom uznesení, lebo vraj "nehodný kňaz" Tomáš podľahol rebelantským myšlienkam Dóžu a mohol by pobúriť ľud - poddaných. V tomto procese vidíme, ako v stupňujúcom sa feudálnom útlaku s poddanými solidárne postupovali aj niektorí nižší kňazi, ba stáli na čele nespokojných poddaných.

V tomto procese zemanov proti kňazovi Tomášovi vystupujú ako svedkovia, ktorých viedla stolica, títo občania: Paulus Gregusska alias Paleník ako richtár, Andreas Ižo a Joannes Pauler. Na žalovaný výrok sa nepamätajú. Kňazovi Tomášovi tým nepomohli, naopak stolica každému z nich prisúdila po 12 palíc pre neposlušnosť proti vrchnosti.

Spor s Nemeckou Ľupčou

Dôležitým údajom pre dejiny obce je doklad z r. 1547. Tento doklad týka sa sporu obce sv. Michal s Nemeckou Ľupčou o medze obecných chotárov. Ľupča, odvolávajúc sa na svoje výsady, robila si nárok na pole od tzv. Zrážky a Hradisko až po potok Malatínsky. Prvý súd sa konal 10. augusta 1547 v Ľupči pod predsedníctvom úradníka Likavského zámku Petra Rakovského. Ľupčianske právo obhajoval richtár Blaszius Jarotha, kým právo Michala dosvedčoval 70 ročný občan Adamus Ižo - Húska vyhlásením: "Poctive právo jest na našej strane, ponevadž od vekov chotár michalský šsel povyšše pole Medzi Ľupčami a odtal na vrch Hradisko až ke Váhu".³⁰. Konečný rozsudok chotárneho sporu padol 15. januára 1548 v Ružomberku v kaštieli sv. Žofie a spor vyhrala Ľupča, ktorá takto rozšírila svoj chotár až po Váh.

Protokol Nemeckej Ľupče z roku 1550 zaznamenáva ustálenie Ľupčianskej mestskej vrchnosti (práva), že občania Michala majú právo brať drevo z Ľupčianskych hôr.³¹

V tomto roku presťahovali sa do Ľupče títo michalskí občania: Joannes Pauler, Andreas Hauno, Petrus Kratky, Joannes Labuda a syn Martinus a Michal Koza.³² Na ich uvoľnené usadlosti prišiel do Michala Adamus a Mathias Kuna, Sigismund Petrovsky a syn Petrus, Pavel Mojško, Michal Zloba. V cirkevnom súpise usadlosti v tomto roku udáva sa počet 30, hláv 145, komorníkov 18. Slobodníci majú predpísanú robotu na cirkevnom 180 dní.

Spor s Rádym

Roku 1555 zeman z Ivachnovej Ladislav Rády obsadil násilne a do svojho majetku vzal les Chrast, Bôrový lesík a Háj.³⁴ Proti Rádyho násilenstvu postavili sa na odpor občania a viedol ich richtár Stefanus Húska - Gejdošovie. Vyhádzali kamenné nové medzníky a zahnali Rádyho ozbrojených paholkov. Z toho vznikol spor, ktorý riešilo likavské panstvo v novembri 1555. Odbojnému richtárovi odobrali richtárske právo a vsadili ho na mesiac aj s Jánom Petruškom (ludirector - učiteľ, organista), Michalom Húskom, Ondrejom Vrtichom (Vartikom), Annou Gejdošovie, Michalom Kunom - Kolomarníkom do väzenia v Ružomberku v kaštieli sv. Žofie.

Roku 1557 kňaz Bartolomej dáva opravovať vnútro kostola a pokryť drevenú zvonicu.

Roku 1579 cirkevný súd pod predsedníctvom Stephana Radeciusa, biskupa jágerského, rokoval o obvinení z vraždy michalského kňaza Michala Batýza. Tento, ako vyplýva z Protokolov Liptovskej stolice/³⁵/, nielen že dal do zálohu farskú zem

v Lazoch a Mravisko Ladislavovi Rádymu, vystúpil z cirkvi, keď pred tým r. 1578 úderom zavinil smrť svojho komorníka Pavla Kočiša - Barana. Tento spor sa tiahol až do r. 1582, kedy stoličný súd vyniesol rozsudok, že Michal Batyz (maledictus) je vinný zabitím človeka a odsudzuje sa na stratu hlavy. O vykonaní rozsudku ale niet nijakej stopy/³⁶/.

XVII. storočie

Pohnuté už prvé roky XVII. storočia, ktoré sa v celom Uhorsku javia ako roky početných uhorských stavovských povstaní proti dynastii Habsburgovcov, priniesli veľa zla aj Liptovu a tým aj jeho obyvateľstvu. Vojnové škody a pohromy mali za následok veľké ochudobnenie Liptova, jeho mravný a hmotný úpadok. Popri vojnách aj mnohé epidémie a požiare ochudobňovali obyvateľstvo Liptova. Najviac vytrpel, pravda, nevoľnícky ľud, nesmierne utláčaný zemepánskymi vrchnosťami, zaťažený bezplatnou prácou, naturálnymi i peňažnými dávkami zo všetkých strán. Jeho nespokojnosť a odpor proti vzrastajúcemu útlaku prejavuje sa len v menších miestnych vzburách, ktoré sú akýmsi slabým ohlasom veľkých poddanských vzbúr, ako bola napr. na východnom Slovensku veľká vzbura roľníkov v roku 1632.

Mor

Tieto pohnuté roky mali svoju odozvu aj na vývoji našej obce. Roku 1601 v dolnom Liptove zúrila mor, ktorý pustošil v obciach: Ružomberok, Ľupča, Michal, Lisková, Stankovany, Švošov, Hubová (Gombáš), Hrboltová a Likavka.

V Michale padlo za obeť moru 52 duší. Obec chudobnela, lebo obyvatelia opúšťali usadlosti pod vzrastajúcim zemepánskym tlakom. Roku 1602 nočnou hodinou ušli zo svojich usadlostí Jozef Lánik, Peter Hourka, Slabej Malých a Jakub Krátky. Z farských komorníkov v tom istom roku ušlo na neznáme

miesto 8 rodín /37/. Tieto úteky mali svoje opodstatnenie v zhoršujúcom sa živote poddaných. V roku 1602 v apríli sme svedkami, že Ladislav Rády prostredníctvom svojich dvoch hajdúchov Jana a Petra nariadil občanom Sv. Michala aby išli pracovať na jeho pozemky /38/. Toto je dôkaz rozpínavosti liptovskej šľachty, ktorá neuznávala práva tzv. slobodných sedliakov. Roku 1603 nariaďuje zemepán Likavy občanom Michalským (pravda aj iných obcí) ručné práce na likavskom bielidle, nariaďuje odovzdať po 1 a pol kyte ľanu a v prvý piatok Veľkého pôstu odovzdať 50 pstruhov /39/. Takto sa obec dostáva do priamo poddanskej závislosti aj na likavské panstvo, čo trvalo plných 25 rokov. Likavské panstvo používa rodiny Rádych ako svojich plnomocníkov v Ivachnovej a v Michale a príslušníci tejto zemianskej rodiny využili tohto splnomocnenia na vlastné obohacovanie sa. Protokol (likavskej Liptovskej stolice z r. 1610 zaznamenáva, že akýsi Oško a Matúš, synovia komorníkov, ušli z farskej usadlosti a odišli do hôr.

Vojnami rozvrátený verejný poriadok a zhoršujúce sa sociálne podmienky poddaných mali za následok, že v týchto rokoch v Liptove sa povážlivo rozšírilo zbojníctvo.

V roku 1604 bola evanjelická vizitácia fary v Michale. Za časov reformácie totiž aj kostol a fara sv. Michala dostala sa na štyri roky do majetku evanjelikov. Pre posúdenie súdobých pomerov uvádzame vizitačnú zápisnicu z roku 1604:

1.) Fara spustošená sa našla, takže i komorníci, ktorí predtým boli k fare, jsou rozptylení. Priczinu toho páni Patróni (Rády) nevzkladali na pana farara, ale jednak na nešťastnú príhodu, že ohnom z neba fara jest vypálena, jednak na vojny, že jsu ubohých lidí splundrovali a vnivecz obrátili. Protož to se naleza, aby Pani Patroni a farníci nato starost meli a tie nedostatky pri fare napravili.

2.) Sťažoval se D. rector super Dnum Pastorem, že mu ubohy a sprosty desatek dáva, a ukazuje tam, kde je najpozdejší. Protož napomíma se Dominius Reverendus, aby v tej veci Rectorovi Dni Patroni dobry a spravedlivy desatek oddávali, a pakli by v tom chтели klamati Rectora, a na napomenuti p. Farara nič nedbali, ma dat znati Dni Seniori, ktery takovych per per certa media pohledavati a ad justam persolutionem nutiti bude.

3.) Strany stolu take se D. Rector obtežoval, ktery se mu zbranuje od pana Farare v dni nedelne a svatečne podle obyčaje starodavneho. Ponevadž pak Dnus reverendus odvolava se ad Antecessores, D. Rector pilne se ma vypýtati, jako se Antecessores chovali a da znati Dni Seniori, ktery tuto veez bude complementovati a napravi mezi panem Fararom a Rectorom juxta dextram Informationem.

4.) Od Komornikuv čzuo se plativalo Rectorovi, ponevadž se utrha a ujima, žadaji se pani Patronove, aby tuto vecz zaopatrili, a jak medzi sebou dokonaji, aby Panu Superintendentovi znati dali, jinačz tato vecz zaopatri se potom suis mediis.

5.) Strany budovani Farskeho domu nema se toliko na Pana Farara anebo poddanych farskych valiti, ponevadž toho byti nemohu, ale pani Patroni a všecka Fara ma na to starost miti. A žeby snadnej to mohli vykonati, budovanie takove ma se na každu dedinu rozdeliti a ktery by nechteli budovati, maju se pred panem Seniorem oznamiti, aby ex communi suffragio takovým i sližby cirkevni se vypovedali.

6.) Chrasti sv. Michalské jsú odjate od Panuv Ivachnovskych Panuv Radych. Ma se Illmus D. Conus requirovati, ponevadž pri nem jsú originales a privilegia na tie Chrasti

7.) Stežovali se pani Patroni, že dvory sedlacke, ktore k fare prinaležejí, puste zustavaji. Proto i Dno Reverendo to se naklada, aby na to mel pilne starost, že by takovi podani osaditi se mohli.

Andreas Koroskényi

Joannes Malathinsky, de Felso Malathin.

Roku 1608 v zmysle tejto vizitačnej zápisnice podarilo sa získať na niektoré opustené dvory nových roľníkov. Pre ich pomer k fare sv. michalskej je dôležitým dokladom zápisnica z r. 1608, ktorú pre jej dôležitosť uvádzame:

"Konané medzi Panem Fararem sv. Michalskym a jeho poddanymi Farskymi, ktorí prešli aneb od jinud maju prejiti a osaditi se na dvory sedlacke, taketo jest:

1.) ponevadž na puste grunty sedaju, dava sa jim Lehota na čtyri roky, všakže s takovuto vyjimku, aby pradli, potom na každu robotu jeden poradkovali, pri jarnom sieti jeden den, pri vozeni hnoja a obilí jeden den, v roboty zarizme po jednom dni, pri uhorení jeden den, aby žali a kosili, až pokud jim Lehota vystoji. Zatým však aby všechny práce pri fare ako býval obyčaj vykonavali. Dreva pak aby 16 Furuv každý do roka priviezol kterého čzasu moci bude, však tak, aby fury dobre vozili. Čzo se pak dotýče daní a platu, od toho take za čtyri roky budu Lehotu mítí, za tým pak co jest od starodavneho uloženo aby vyplaceli.

2.) Dežma pak ponevadž uplna prinaleží panu Fararovi tak se dokonava: v první rok aby nedavali žadnej dežmi, druhy rok aby davali polovic a na tretí rok zúplna.

Ponevadž pak obťažujú se, že potrebujú byť na pošivani pustých šopov z dobrej vuli Pan Farar v tom se jim offeruje, že čzasu tej Lehoty možu odkupovati dežmu za peníze Kopu per Fl. 1. Rok pak tím, který podle dokonání tohoto na puste grunty se - dají, rátati se bude od huod /40/.

K roku 1610 máme zase vyzitačný zápis, z ktorého vysvitá, že poddaní, ktorých počet poklesol morom a vojny, zase sú v plnom počte osadení /41/.

Roku 1611 na žiadosť mestskej rady Nemeckej Ľupče urobili novú reambulanciu chotára, kedy Michal stratil definitívne zo svojho chotára polia a pozemky od Zrážky po pravom brehu Ľupčianky až po Váh, ktoré pripadli do majetku Nemeckej Ľupče /42/.

V tomto roku Ľupčiansky magistrát dal postaviť prvú kamennú budovu za Ľupčiankou "Na vršku", kde zriadili mestský hostinec /43/.

Rekatolizácia

Rekatolizácia v tomto období v Liptove rýchle pokračovala, čo malo za následok, že kostol a fara michalská prešli do katolíckych rúk. Roku 1639 po rekatolizácii kostola farnosť dostala veľký zvon, zvaný sv. Michal, vysvätený biskupom belehradským Lukášom.

Z búrlivého XVII. storočia, storočia to vojen, hladu a moru vyšla naša obec veľmi ochudobnená. Ako sme vyššie ukázali, z obecného chotára sa obohatil lesmi na jednej strane zemepán Ivachnovej Rády a na druhej strane zase rozpínavé mestečko Ľupča. Takto už roku 1645 nachodíme záznam o počte obyvateľstva v Michale, kde bolo 77 duší. Ešte horší obraz nachodíme 1650, kedy v Michale žilo

iba 47 duší. Zavinilo to jednak vyľudnenie obce vojnovými udalosťami a na druhej strane rozdelením obce na dve časti. Časť na pravom brehu Ľupčianky definitívne pripadla pod správu Nemeckej Ľupče, kým obec na ľavom brehu tvorila aj naďalej samostatnú správnu jednotku. Až do konca búrlivého XVII. storočia obec sa nemohla spamätať. V priebehu necelých 40 rokov veľmi trpela prechodom odbojných i cisárskych vojsk, pustošili v nej ohne v roku 1650, 1658, 1664, 1670 a 1699. Toto všetko a nadovšetko zvyšujúce sa poddanské povinnosti, nechávali opustené mnohé sedliacke grunty a ostávajúce obyvateľstvo bolo v tak biednom položení, že vtedajší kňaz Martinus Hnatovič vpísal do svojich kronikárskych záznamov: "Ostal jsem sam opustený s hrstkou verících, kterých bije hlad, vojny a nelítostní zemaní - Buh jich ztrestaj! Hospodin zlituj se nad ubohým robotným lidem!" /44/.

Na prelome storočia nás zaujíma obraz, aký nám poskytuje vtedajší Liptov.

Za povstania Františka Rákocziho II. na začiatku XVIII. storočia (1703 -1711), ktorému za obeť padla Likava (1707) a niekoľko obcí vo východnom Liptove (Sv. Duch, Čutkovo, Danišovo a azda i Sv. Štefan), zasadala r. 1707 povestná revolučná evanielická synoda v Ružomberku. Po likvidovaní rákocziovského povstania, do ktorého sa hrnuli masy poddaných, ktorým Rákoczi sľuboval zrušenie poddanstva a ktoré sľuby napokon zradil, prečo ho masy ľudu opustili, roku 1711, ktoré v samotnom Liptove zakončené bolo vlastne už r. 1709 ľahkým víťazstvom cisárskych vojsk na Švihrovej pláni medzi Hrádkom a Vavrišovom a ústupom povstalcov do Spiša, nastala pre Liptov dlhá doba túženého pokoja, zotavenia a pozvoľného zveľadenia. Vtedy sa ustálilo definitívne župné sídlo a to v Liptovskom Mikuláši. Sídlom stoličných kongregácií a inštalácií bývala v XIV. až XVI. storočí obyčajne Sv. Mara, potom od roku 1582 Ľupča a niekedy i Sokolče a Ružomberok. Roku 1713 postavili v Mikuláši prvý župný dom (prízemie

neskoršieho Selogovského domu na námestí s pamätnou tabuľou z r. 1713), kde ešte toho samého roku súdili ospevovaného ľudového hrdinu, vodcu "hôrnych chlapcov", Jura Jánošíka, popraveného potom na brehu Váhu, proti Palúdzkej, kde stáli šibenice. Mikuláš, dovtedy bezvýznamná obec, poddaná rodu Pongráčovcov z Ondrašovej, obdarená menšími výsadami, za toto svoje povýšenie môže ďakovať hlavne svojej centrálnej polohe.

S nastolením pokojných čias v Liptove i pre našu obec sa vytvorili podmienky zotavenia sa z utrpených bied a strádání.

Likavské panstvo po roku 1628 nenastolilo viac svoju zemepanskú násilnú vládu nad obcou. Família Rádych koristnícky ochudobnila obec o lesy a o takto ožobračenú obec nemala viac záujmu. Obec ostala od tých čias v poddanskej závislosti jedine na farskom majetku.

Roku 1707 prepozitúra sv. Mary v Turci (resp. Kláštor pod Znievom) dosadila za správcu fary vo Sv. Michale Pátra Francisca Feketeho. Tento, ak chcel dosiahnuť znovuobsadenie opustených sedliackych gruntov, musel získavať nových usadlíkov rozličnými výhodami. Tak vyhlásil pre všetkých poddaných tzv. Lehotu (totiž zníženie poddanských záväzkov) až na dobu 10 rokov. Len tak sa mu podarilo v tomže a nasledujúcich dvoch rokoch zvýšenie počtu obyvateľstva obce najprv na 62, potom na 89 a v roku 1709 112 duší. Pôvodných 47 duší z roku 1650 tvorili autochtomné rodiny Ižovcov, Húskovcov, Kunovcov a Vrtichovcov.

Rozvoj obce nastáva od roku 1709 za richtárstva Jozefa Húsku Ižovie podarilo sa donútiť panstvo Rádych, že vypustilo pre obec časť lesa a oráčin na Nivách. Občania tento les vyklčovali, zdravé drevo použili na postavenie nových domov a stavísk a takto získanú plochu využili na rozšírenie ornej pôdy. /46/.

Obec svoj opätovný vzrast od začiatku XVIII. storočia môže ďakovať vzrastajúcemu obchodovaniu drevom. Mesto Ľupča začala veľmi intenzívne ťažiť zo zvýšeného dopytu po stavebnom dreve a materiály. Výrub bohatých lesov Ľupče mal za následok, že z pustého ľavého brehu Váhu v Michale stalo sa dôležité plťovisko, ktoré pritiahlo jednak skoro všetky mužské sily samotného Michala a susednej Bešeňovej, ale aj okolitých obcí, najmä Ivachnovej, Teplej, Lúčok, Liskovej, Sliáčov a Likavky. Pltnica, ktorá má svoju tradíciu v našej obci od XV. storočia, pomohla sa občanom zotaviť i hospodársky.

Roky pustošenia mali za následok aj úpadok kultúrnej hladiny obyvateľstva. Roku 1697 cisárske vojská podpálili a vtedy zhorela do základov aj drevená škola. Michalského učiteľa, Mathiasa Matejku, ktorý prišiel o svoj chudobný majetok, zajali i s manželkou a odvliekli so sebou /47/.

Uplynulo bezmála 100 rokov, kým obec dostala opätovne vlastnú školu. Až do roku 1795 nemá obec ani organistu, ani učiteľa, ani školy. V tom roku s prispením Likavsko - hrádockého panstva (ktoré dodalo obci potrebný stavebný materiál zo štátnych lesov na Čiernom Váhu) na mieste zhorenej postavili novú školu (1 učebňu) s školským bytom, ako aj drevené gazdovské stavy.

Škola

Keď už hovoríme o sv. michalskej škole, tu treba spomenúť, že prvú školu v našej obci založil pán zámku Likavy a liptovský župan comes Štefan Iľesházy roku 1596. Bola to prvá stála škola. Medzi prvými učiteľmi michalskej školy boli:

1.) Martinus Doroticus

2.) Mathaeus Michura (čiže Michna) o ktorom kanonická vizitácia z r. 1658 hovorí ako o nedbanlivom a lenivom.

3.) Mathias Matejka, spoločný učiteľ pre Michal, Bešeňovú, Teplú a Ivachnovú.

4.) Od roku 1795 Michael Droppa, do r. 1836.

5.) Andreas Hubčík, od r. 1836 do r. 1839.

6.) Franciscus Krčmery, od r. 1841.

7.) Joannes Vlkolinský, od r. 1847.

8.) Joannes Záhorský

9.) Antonius Labaj, od r. (1858)

10.) Antonius Mojš.

11.) Paulus Petruška

12.) Michael Dunaj z Veľ. Bobrovca.

Roku 1795 urobili zemepanský súpis poddaných a usadlostí. Z neho sa dozvedáme, že obec mala 168 duší, 26 usadlostí a výmera pôdy sedliakov bola 190 korcov.

Z novo usadlých rodín sedliakov nachodíme tu mená: Petrus Šatan, Michael Slotka, Natalius Suci, Mišo Sedliak, Georg Vyšný a Juri Kurssa.

Roku 1796 Likavsko - hrádocké panstvo dovolilo užívať Michalanom 4 jugere lesa v Lúčanskej doline.

Roku 1798 za administrátorstva Damasa Kubu obec viedla spor s farou o pozemky - pasienky Betlehem a o spoluúžitok rieky Ľupčianky. Richtár Michal

Húska svedčil pred stoličným notárom Alexandrom Rádym, že obec od založenia mala v úžitku rybolov na Ľupčianke a že Betlehem patril do vlastníctva obce /48/.

Na tomto podklade obec si nárokovala aj spoluúžitok z farského mlyna a z papierového mlyna, spomínaného už r. 1596. Trojročný spor vyriešil župný súd v Mikuláši tak, že Betlehem prisúdili k farskému majetku, obec mohla užívať právo rybolovu v Ľupčianke len v jej úseku v chotári obce, kým nárok na úžitok z mlynov župný súd zamietol.

V roku 1798 postavila Ľupča na pozemku "Medzi Ľupčami" železnú hutu (hámor), ktorého prvým prenájomcom bol Andreas Kordoš (Kardoš).

Z roku 1799 máme aj prvý doklad o ľudovom odevu, aký nosili obyvatelia Michala. Je to záznam v rukopise administrátora a neskoršieho farára Jána Nepomuka Záhoru, ktorý v latinskom zázname uchováva pôvodné ľudové názvy odevu. Píše, že muži sa obliekajú v zime v

lete do úzkych súkenných bielych nohavíc, do práce nosia široký remenný "valašský" opasok a na nedeľu na palec široký remeň, dlhý, pod klinom pretiahnutý. V lete nosia kamizolu na košeli širokých rukávov vyšívaných a tiež úzkych. V zime bielu halenu s ozdobnými šnúrkami. Na nohách krpce s ovinutými až na lýtka remennými návlakmi a na hlave široký klobúk - valašský. Dievčatá odrastlejšie nosia dlhé biele plátené sukne, v drieku opásané dlhým vyšívaným pásom, ľanové košele s naberanými rukávmi vyšívanými na pleciach a lajblík svetlý, kvietkovaný. Na hlave vo vlasách mašle - olejky. Ženy nosili tlačené sukne (potláčané vraj u Ľupčianskych majstroch, na nich širokú hladkú šatu (zásteru), košeľu s naberanými rukávmi, na nej čierny lajblík bez rukávov a na hlave čipkovaný čepiec s tmavou (čiernou) čelenkou a tmavú a cez plecيا prehodenú krížom cez prsia a vzadu zaviazanú tlačенú šatku.

Záhora si všimnul aj domáceho zamestnania farníkov. Tak z jeho záznamu sa dozvedáme, že farníci boli drobní roľníci. Chlapi a mládenci od jari do jesene pracovali na Váhu pri dreve a pri plavení pltví a pri tom so ženami a deťmi obrábali polia svoje i obrábali farskú robotu. Zvlášť cenné z národopisného hľadiska sú jeho konkrétne údaje o domácych remeslách. Tak Juri Šatan vyrezával drevené lyžice, misky, plietol riečice, opálky a viazal brezové metly. Matej Šefranka vyrábala z borievčia a mladých stromčekov varešky a habarky, robil hrable a kosiská. Matej Guot páčil v Ľupči drevené uhlie. Juraj Kuna - Matulovie robil kolomaz a ju aj predával. Mišo Sedliak robil korytá a vahany. Juri Konssa piliar /49/.

Vráťme sa zase k širšiemu obrazu, ako sa rozvíja Liptov od začiatku XIX. storočia.

Roky 1800 - 1918

XIX. storočie

Po utíšení sa vln rozpútaných napoleónskymi vojnami začiatkom XIX. storočia a devalváciou meny (1811), prvá polovica storočia uplynula v pomernom pokoji. Liptov sa ďalej zveľadľoval. Jeho staré baníctvo ešte začas prosperovalo, vzrástlo najmä dolovanie železitých rúd v oblasti Nízkyh Tatier, spracovávaných v hutách pri Liptovskom Hrádku (1792-1873) na železo, ktoré ďalej rafinovali, respektíve na úžitkové predmety spracovávali niektoré menšie huty - hámre (Hrádok, Lipt. Michal, Bystrô pri Lubochni). Okrem mlynov múčnych i papierových, píl a liehovarov a drevárstva obyvateľstvo Liptova malo hodne pracovných príležitostí v lesoch pri pálení dreveného uhlia pre huty a pre kováčov, pri výrobe šindlia. Z bočných dolín plavili drevo pomocou údolných priehrad (tajchov) - Lubochňa, Korytnica, Ľupča, Hodruša, Čierny Váh.

Plte na Váhu slúžili nielen na prepravu dreva a reziva, ale i na dopravu iných článkov, ako soli (zo skladov v Hrádku a z Ružomberka), železa, medi (z Hrádku, respektíve v Malužinej), rozličných potravín, prírodných plodov a živnostenských výrobkov, ba i na dopravu osôb.

Od počiatku XIX. storočia v Liptove rástlo pekné obrodenské hnutie, vďaka buditel'skej činnosti slovenských vlastencov, akým bol mikulášsky tlačiar Gašpar Fejérpataky - Belopotocký, evanigelický kňaz Michal M. Hodža a katolícky kňaz Juraj Bartoš v Mikuláši, lekár Jonáš Guoth v Hybiach a i. V Mikuláši roku 1844 založili celonárodný literárny a kultúrny spolok "Tatrín". 10. mája 1848 bolo pri Mikuláši (oproti Palúdzkej) veľké národné zhromaždenie, ktoré protestovalo proti vzťahujúcej sa maďarizácii a v 14. bodoch požadovalo slobodu a rovnoprávnosť aj pre Slovákov. V revolučných rokoch 1848 - 49, ktoré priniesli aj zrušenie poddanstva a iné vymoženosti, Liptov rad-radom obsadili kossúthovskí povstalci, Rusi, cisárske vojsko a slovenskí dobrovoľníci Hurbanovi, ale bez veľkých udalostí.

A zase na tomto obraze môžeme premietnuť deje našej obce v XIX. storočí

V pokojnom vývojovom prostredí stabilizoval sa aj vývin obce Lipt. Michala. Súpis z roku 1802 uvádza, že na území obce žije 181 obyvateľov, z čoho 22 duší je farských komorníkov. Chotárne zmeny nie sú nijaké, obyvateľstvo využíva konjunktúru na znovuvýstavbu obce, ktorej dolná časť roku 1801 zhorela. Do obce sa v tieto roky prisťahovali Juro Koza, Pavel Holička, Ondrej Gajdoš a Juro Drobný, ktorí obsadili pôdu 20 jugerov, z čoho boli povinní robotou, alebo poddanskými službami ročne so záprahom 78 dní a ručnou 156 dní. Deviatok v robotách so záprahom 18 dní a ručných 26 dní. Ročný cenúz (daň) spolu robil Fl. 6, museli dať spolu ročne 1 4/8 holby topeného masla, 3 kapúnov, 3 kury a 3 kopy vajec /50/.

Roku 1827 zemianska familia Rádych z Ivachnovej za účasti liptovského stoličného notára Andaházyho vynútila si novú reambulanciu, čiže vymeranie majetkových chotárov, pričom obec Michal na základe falošnej prísahy Ondreja Kicku staršieho, údajne podplateného Radyovcami stratila kus svojho majetku z pozemkov na Nivách. Spomínaný farár Záhora obrátil sa v mene občanov písomným poddaným až na Kráľovskú kúriu v Jedove (Gö dolö), ale cez zemiansku sféru nemohol preraziť a obec stratila zase kus zo svojho majetku /51/. Usilovný ľud pretrval aj túto ďalšiu zlobu rozkladajúceho sa feudalizmu a svojou pracovitosťou zveľadľoval vlastnú obec. Súdobý cirkevný kronikár poznamenal, že michalskí pltníci z vlastných prostriedkov obnovili obraz sv. Klimenta, svojho patróna na kostolnej zástave. Obraz maľoval ružomerský maliar Belopotocký.

Ludomilného kňaza J. Nepomuka Záhora Rádyovci, ako patróni kostola v Michale, v pravom slova zmysle z fary vyhnali, žalujúc na neho u spišského biskupa, že búri veriacich proti zemepánom a v kázňach že zavádza nebezpečné, revolučné myšlienky. Záhora musel michalskú faru opustiť roku 1831. Nový kňaz Jakub Tatár (či Tatárko), ktorý nastúpil do Michala začiatkom roku 1833, musel tiež po roku michalskú faru zanechať, lebo nevyhovoval svojou svobodomilovnosťou a sociálnym založením zemepánom Rádych. Príčiny tohto však vážnili ešte hlbšie.

Tu, na pôde jednej malej obce, začalo sa nebezpečné národnostné kvasenie a sociálne prebúdzanie sa obyvateľstva. Obaja spomínaní kňazi patrili medzi národne uvedomelé drobné duchovenstvo (napr. Záhora zo svojej moci správcu farského majetku ešte r. 1828 zrušil povinnosť roboty pre farníkov), ktoré popularizovalo medzi veriacimi príchod nových revolučných ideí a zánik feudalizmu a tým i poddanstva. Pravda takéto myšlienky boli v očiach zemepánov výsostne poburujúce a nebezpečné pre vládnucu triedu. Zemianska família Rádych sa síce hlásila ku Kossúthovcom, ale len na oko, aby si mohla chrániť svoje majetky. Na michalskej škole ďalej vyučoval v tých rokoch uvedomelý národovec Ján Vlkolinský, neskorší profesor slovenskej reči a literatúry na ružomerskom gymnáziu. Toto všetko bolo trňom v oku už sa maďarčiacim zemanom Rádyovcom, ktorí zabudnúc na svoj slovanský chorvátsky pôvod a na slovakyzovaných predkov, veľmi skoro podľahli prvej vlne módnjej maďarizácie. Toto boli vlastne korene, prečo Rádyovci vyhnali oboch kňazov a učiteľa Vlkolinského. Takto pripravovali pôdu svojmu zmaďarizovanému kňazovi Andrejovi Dankovi, ktorý vo vývoji pokojnej obce znamená obdobie nesyváru. Zastavíme sa pri tomto aspoň stručnou charakteristikou

Andrej Danko, pôvodom spišský Nemeč na teologických štúdiách sa úplne pomadžarčil. Ako sekretár spišského biskupa Bélika dostal faru v Michale na nátlak katolíckej časti liptovského zemianstva. Prvým jeho činom bolo v r. 1834, že vezmúc si za farského gazdu Ondreja Kicku st., na jeho a na radu ivachnovských Rádyovcov, opätovne zaviedol pre občanov "kobyliny" a "rukoviny", poddanské to zviazanosti voči majetku fary. Čo viac, že nasledujúceho roku 1835 na návod Rádyovcov nútil v kostolných kázňach občanov Michala "zdarma obrábať Rádyovcom vraj darované Nivy. Cirkevný kronikár zaznamenal príznačnú príhodu, čo sa odohrala v r. 1835 vo Veľkonočný pondelok po kázni farára Danku. Tento opäť v kázni vyzýval občanov, aby plnili svoje robotné povinnosti voči fare a aby chodili na robotu do Rádych. Ak sa vraj budú od roboty odťahovať, nebudú môcť byť pripustení do kostola a ani krstiť a pochovávať ich nebude. Po kázni vraj zakričal Matej Kuna: "Ludia, veď tento chce z nás zase otrokov porobiť! Poďte preč!" /51/. Farár Danko toho občana zažaloval a Matej Kuna musel odsedieť pre poburovanie 4 týždne v Ružomberku.

Z toho roku máme prvý urbársky výpis z Michala. Je to výpis z majetku Michala Kunu a manželky, rodenej Húskovej, obývajúci dom číslo 12.

Jochovo: siah:

Dom, dvor a záhrada	500
Konopiská	150
dtto	80
dtto	150
Lán	900
Bujačá	1200

dtto	600
dtto	1200
Vrch	950
Klinec	300
Nivy	900
dtto	1200

Tento majetok tvoril 1 1/4 urbariálnej sesie.

Roku 1838 prejednávava fiškál Liptovskej stolice spoločnú žalobu farára Danku a občanov Michala na Ľupčianskeho mešťana Alexa Mešku, že tento na michalsko - farský ľavý breh Váhu, zvaný Námel spolu aj s Gregorom Koryčanským, ml. naložili hrby dreva a najali pltníkov robiť plte bez toho, aby urobili a farou a obcou prenájomnú zmluvu. Obec svoju čiastku sporu prehrala a len farárovi boli obidvaja povinní riadným nájomným /52/. Takto sa Námel rozdelil medzi Ľupču a farský majetok.

Roku 1840 obec podniká významnú akciu. Rozhodovalo sa, kde župa postaví novú hradskú cestu. Ľupča žiadala, aby nová cesta išla z Vlách cez Ľupču na Sliach, Štiavnicu, Ludrovú a Biely Potok. Michal sa zase uchádzal, aby táto cesta išla z Vlách cez Michal, Ivachnovú do Ružomberka. Do celej akcie prišli však nepokojné revolučné roky 1848/49 a ani jeden z návrhov neprešiel /53/.

Roky 1848 - 1849

Revolučný rok 1849 postihol aj feudalizujúceho farára Danku a Ondreja Kicku, st., ktorý zo strachu pred hnevom občanov 26. júna 1849 ušli až do Turca, odkiaľ sa vrátili 29. augusta 1849.

Toho roku na deň Petra a Pavla došla do obce od Ružomberka 30 členná hliadka ruských vojakov /54/.

Roku 1857 bolo prvé komasačné riadenie v obci.

Dňa 29. septembra 1859 po odchode svárliwego pomad'arčeneho kňaza Andreja Danku, ktorý dostal od biskupa spišského povýšenie za dekana a faru v Liskovej, nastúpil na michalskú faru už vtedy známy slovenský buditeľ a vlastenec profesor teológie Štefan Nikolaj Hýroš, prvý historik Liptova /55/. Príchod Hýrošov bol by znamenal pre obec už od prvu dobrý vlyv. Vidiac, že majetok občanov je rozhádzaný po kúskoch, už r. 1860 podáva na stolicu do Mikuláša žiadosť o dokončenie komasácie najprv obecného majetku a potom presné vymedzenie farského majetku. Proti jeho snahám sa postavil richtár Ondrej

Kicko ml., švagor farára Danku, ktorý za roky svojho richtárčenia sám sa obohatil a obec nechal samú na seba.

Roku 1863 Hýroš usporiadal v chráme sv. Michala jubilejné oslavy 1000. výročia pokrstenia Slovákov Cyrilom a Metodom. Na túto pamiatku založil na farskom majetku ovocnú záhradu a mal vlasteneckú kázeň, pre ktorú - práve deunucovaním zo stany Andreja Kicku - dostal sa do konfliktu s biskupskou vrchnosťou.

V roku 1866 prehnala sa Liptovom cholera, ktorej v Michale padlo za obeť 5 duší.

Hýroš od roku 1866 bol členom zastupiteľstva Liptovskej stolice, kde sa usiloval pomôcť aj zveľadeniu obce, ale maďarónska nenávisť liptovských pánov zemanov všade prekazila jeho dobré snahy.

Koniec XIX. storočia zastihuje našu obec v pomerne ustálených pomeroch. Väčšina mužského obyvateľstva zamestnáva sa vedľa poľnohospodárstva na jar až do jesene pltnicou a v zime válaním dreva na Námely.

System poľnohospodárskej práce v obci ostáva v starých formách. Udržiava sa starý spôsob trojpoľného hospodárenia, drevený pluh XVIII. storočia zamenil pluh železný. Ťažné práce vykonávali pomocou volov a kráv. Z obilovín pestovalo sa žito, jačmeň, polovina a ovos. Už v polovici toho storočia prestali pestovať pohánku. V peknej výmere v obci pestovali ľan a konope, ako základné suroviny k ľudovému šatstvu. Dochovávanie oviec - v roku 1873 je ich v obci 120 - zásobovalo chovateľov jednak vlnou, z ktorej si tkali súkno biele, veľmi dôležitú materiú na šitie mužského šatu. Ešte koncom XIX. storočia chlapi nosia širicu - valašský klobúk, košeľu s úzkymi obalčekmi na rukávoch, s nízkym vyšívaným golierikom (kráglikom), úzke súkenné nohavice do krpcov, kožuštek, v lete lajblík súkenný a biela huňa dopĺňovali mužský odev v zime. Široký opasok zaniká asi r. 1880.

V roku 1880 dostáva sa obec do sporu s novou fámiliou Thuránskych v Ivachnovej, ktorá bráni obci priehon rožného statku cez Jarok na Nivy. Spor riešila sédia v Ružomberku a podľa jej výroku z r. 1882 Thuránsky musel nechať Michalu voľný priehon cez dotyčný potok, lebo "ide o súčiastku niekdajšieho obecného vlastníctva obce Sv. Michala" /56/.

Vedľa spomenutých zamestnaní obyvatelia obce našli zamestnanie v troch pílach (Na Pou Poli, Kordošovská a Kappova) a tiež Makovického vedierková malá fabrika dopĺňala možnosti zárobkov obyvateľstva. Odraz týchto zárobkov vidno z toho, že aj bezzemkovia v Michale začínajú prenajímať od Ľupčianskych veľkých gazdov pozemky najmä na Nivách, v Bokách a na Zachráštených. Časť týchto pachtovaných pozemkov pomaly prechodí do majetku michalských občanov.

Pozrime, aká je hospodárska situácia Liptova začiatkom XX. storočia.

Silnejúci domáci kapitál a prenikajúci zahraničný finančný kapitál exploatujú vo zvýšenej forme prírodné bohatstvo Liptova. Stupňuje sa ťažba dreva, nielen pre obchod s dolným Uhorskom, ale najmä pre potreby novozaloženej Továrne na celulózu a drevovinu v Ružomberku. V Rybárpoli rakúsky kapitál zakladá veľkú textilku r. 1894, vzniká celulózka r. 1899, zápalkáreň r. 1890, papiereň r. 1906 a Makovických bryndziareň.

Ale pre populačné prebytky Liptova ani tento priemyselný rozmach nevedel stačiť. Tieto prebytky boli preto nútené hľadať obživu v cudzine a vidíme, že vyst'ahovalectvo z Liptova bolo percentuálne najväčšie v bývalom Uhorsku a počet obyvateľstva len celkom slabo rástol.

Prudkou vlnou vyst'ahovalectva najmä do zámoria samotná obec nebola postihnutá. Populačný priemer našiel pracovné príležitosti v domácom priemysle a v sezónnych zamestnaniach (pltníci, murári) i mimo kraja.

Kultúrna úroveň obce stúpa, lebo roku 1905 vlastným nákladom stavia murovanú jednotriednu učebňu pre školu, keďže stará školská izba v učiteľskom byte pre deti Michal a Ivachnovej nestačila. Škola tým, že si udržala charakter rim. kat. cirkevnej školy, zachovala aj v časoch

najprudšieho maďarizačného náporu slovenský ráz. Videlo sa to najlepšie počas volieb do maďarského parlamentu, kedy obec volila na slovenského poslanca.

Rok 1914

Výbuch prvej svetovej vojny v roku 1914 citeľne sa dotknul aj našej obce. Vojna odčerpala mladé pracovné sily a slabá ekonomická základňa nestačila udržať na výške životnú úroveň obyvateľstva. Mužské pracovné sily musela nahradiť dievčenská mládež, ktorá sa najviac zamerala na fabričné zamestnanie v textilke v Rybárpoli. Pokles v obrábaní pôdy mal za následok znížené výnosy z polí a ku koncu svetovej vojny obyvateľstvo začalo pociťovať núdzu v obilovinách.

Koniec svetovej vojny v r. 1918 znamenal aj vznik Československej republiky na rumoch rozpadnutej Rakúsko - Uhorskej monarchie.

V Československej republike život obce začal prudšie pulzovať. Rozvil sa naplno hospodársky a kultúrno politický život. Československé školy sa otvorili aj dedinskej mládeži a už roku 1919 študuje jeden žiak z Michala na štátnom gymnáziu v Ružomberku a v nasledujúcom roku už odchodí päť žiakov 4 - triednu meštiansku školu tiež v Ružomberku.

Poľnohospodárstvo v obci dostáva sa na nové cesty. Zaniklo staré trojpoľné hospodárenie, začína sa

racionalnejšie obrábanie pôdy za pomoci umelých hnojív, čistením osiva a výberom výsadných zemiakov. V roku 1921 konečne zaniká zvyšok poddanských "rukovín" a "kobyln" na farskom majetku. Obec vykupuje časť farského pasienku na Nivách a pokračuje v pachte farského pasienku na Jamách, čím sa rozširuje základňa živočíšneho chovu.

Politické pomery prvej republiky zasiahli aj našu obec. V roku 1920 vzniká v obci politická strana maloroľníkov a domkárov, sociálne demokratická a neskôr Hlinkova ľudová strana. Mládež sa od roku 1924 organizuje v MO Slovenskej jednoty roľníckeho dorastu. Pod touto firmou a pod firmou Roľníckej besedy začínajú sa v obci hrať ochotnícke divadlá, čo značí hodný kultúrny prínos pre obec.

Vedľa spomenutých politických strán zapustila v našej obci veľmi skoro svoje korene i Komunistická strana Československa, ktorá združovala hŕstku robotníkov.

Priemyselné podniky v Michale sa modernizujú. Stavia sa nový mlyn na turbínový pohon (Lubého), ktorý sa neskôr premenil na výrobu drevenej bavlny (Velčovský) a rozšírila sa aj Kappova píla. Zo zárobkových zdrojov však odpadla roku 1926 nacelkom dávna pltnica. Hospodárska kríza v rokoch 1930 - 34 nedotkla sa našej obce citeľne. Mala ona odraz len na zhoršenú situáciu drobných roľníkov, ktorí klesaním cien poľnohospodárskych produktov sa zadlžujú. Mladé pracovné sily odčerpáva ružomberský a rybárpoľský priemysel. Ani nastupujúca dočasná konjunktúra nevedela zabrániť zhoršovaniu sa hospodárskych pomerov v okrese a v obci, čo ešte zhoršila hrozba novej II. svetovej vojny v roku 1939.

Rozbitie prvej Československej republiky v roku 1938 malo

ohlas aj na politickej hladine našej obce. Fašizujúci ľudácky režim likvidoval bývalé občianske strany ešte za tzv. autonómie v októbri 1938 a jedinou politickou stranou, reprezentantkou kléro-

fašistického diktátu sa stala Hlinkova slovenská ľudová strana, ktorá čiastočne zakotvila aj v našej obci.

Takzvaný Slovenský štát, vyhlásený v marci roku 1939, dovŕšil definitívne rozbitie prvej buržoáznej Československej republiky.

Historický úvod o vzniku a dejinách obce vypracoval v roku 1956 vedecký pracovník PhDr. Anton Miroslav Huska, t.č. kustód Liptovského múzea a externý pracovník Slovenskej akadémie vied.

Pramene a poznámky

1/ Archeologická zbierka Liptovského múzea v Ružomberku, č. 23.501

2/ Ján Eisner: Slovensko v praveku. Bratislava, USŠ, 1933, str. 80.

3/ Béla Majláth, Archeológia Kozlemények, XI.1878, str. 108.

4/ J. Konyoki, Archeológ, Kozl., X.1877, str. 76

5/ J. Mihalik, Archeológ, Kozl., XI.1878, str. 81

6/ J. Mihalik, Archeológ, Kozl., XI.1878, str. 12

7/ J. Eisner, Slovensko v praveku, Bratislava 1933, str. 131.

8/ Nález 10. VIII. 1956 popoľnica z rannej hľštadskej doby.

Zbierky Lipt. múzea v Ružomberku, príř. č. 854-56.

9/ Hrob odkryli robotníci v septembri r. 1956. Kostí rozmetané, lebka skrčenca vŕodená do betonového schoda.

10/ Št. N. Hýřoš, Zámok Likava a jeho páni, Martin 1876, str. 386

11/ J. Pekar, Donační listina arcidiec. pražské. Praha 1925, str. 368.

12/ Väčšinu dôležitých archívnych dokladov odvliekol Béla Majláth ešte v rokoch 1880 do Budapešti.

13/ V. Chaloupecký, Staré Slovensko, Bratislava 1929, str. 64 an. A. Húščava, Kolonizácia Liptova do konca XIV. stor., Bratislava 1930.

14/ P. Pázmán, Elenchus, parochiarum Archi Dioecesis Strigoniensis.

15/ A. Pinterič, Analecta Parochiae Teplaensis. Archív LM v Ružomberku, inv. č. 18786.

16/ Archív Lipt. múzea Ružomberok, č. 28.71 I.

17/ A. Pinterič, cit. dielo, fol. 11.

- 18/ E. Palugyai, Brevi Chronologica Historia illati ad Comitatum Liptoviensem Protestantismi. Rkp., fol. 11.
- 19/ Časopis Muzeálnej slov. spol., roč. V. 1906.
- 20/ Protocol Comit. Liptov. I., fol. 165.
- 21/ Archív Lipt. múzea, inv. č. 21.393.
- 22/ dtto
- 23/ Nemáme ešte historického dokladu o prechode tatarských vojsk Liptovom. Nepriame dôkazy však svedčia, že časť východného Liptova tieto plieniace bandy zachytili.
- 24/ Protocollon Civium Lypčze Allemanorum, Archív Lipt. múzea v Ružomberku, inv. č. 19465.
- 25/ Archív Lipt. múzea, Ružomberok, inv. č. 21.396.
- 26/ Analecta Parochiae B Michaelis Archangeli de Liptovia, Archív Lipt. múzea, inv. č. 18786, fol. 17.
- 27/ Librum Capitali proventuum R. Canuzalis Dnii Likava, fol. 191.
- 28/ Archív Lipt. múzea v Ružomberku, inv. č. 32716.
- 29/ Analecta Parochiae B Michaelis Archangeli de Liptovia, fol. 159.
- 30/ Archív Lipt. múzea, inv. č. 18706.
- 31/ Protocol. Civ. Lipčze Aleman., fol. 214. Archív Lipt. múzea, inv. č. 21205.
- 32/ Hýroš: Historia Parochiae B Michaelis Arch. de Liptovia, fol. 112.
- 33/ "-", fol. 97.
- 34/ Archív rodiny Thuránských, zv. I.
- 35/ Protocol. Com. Liptov. III., fol. 74.
- 36/ "-", fol. 211.
- 37/ Hýroš, Historia, fol. 120
- 38/ Archív rodiny Rádych, ALM č. 23913
- 39/ Librum Capitali proventuum... IV., fol. 66.
- 40/ Hýroš, Historia..., fol. 126.
- 41/ "-", fol. 127.

- 42/ Protocol. Civ. Lipčze Aleman. II., fol. 29
- 43/ "-", fol. 38
- 44/ analecta Parochiae B Michaelis..., fol. 77
- 45/ "-", fol. 81
- 46/ Archív rodiny Rádych, ALM č. 23913.
- 47/ Hýroš, Historia..., fol. 141.
- 48/ Protocol. Com. Liptov., III: fol. 211.
- 49/ Analecta Parochiae B Michaelis..., fol. 86.
- 50/ Archív Lipt. múzea, inv. č. 21445.
- 51/ Analecta Parochiae B Michaelis..., fol. 86.
- 52/ Archív Lipt. múzea, inv. č. 21.444.
- 53/ Hýroš, Historia Parochiae..., fol. 147.
- 54/ "-", fol. 149.
- 55/ "-", fol. 169
- 56/ Archív rodiny Thuránskych, zv. III.
10. V. 1956 Rada MNV Lipt. Michal.

Roky 1918 - 1945

Vývoj obce Lipt. Sv. Michal v rokoch 1918 - 1945.

Poloha zemepisná

Obec Liptovský Sv. Michal leží na vyvýšenom pahorku 538 m nad hladinou mora. Zemepisne je položená na 49.9 s. š. a 19.18 v.

Prírodné hranice tvoria: od severu rieka Váh, od západu chotár obce Ivachnová, resp. chotár veľkostatku rodiny Phuránskych (neskôr Mikovej), od juhu a juhovýchodu chotárom mestečka Nemeckej Ľupče, ku ktorej obec aj hospodársky gravitovala.

Štatistické údaje

Podľa úradnej štatistiky, uverejnenej v "Zozname miest na Slovensku dľa popisu ľudu z r. 1919", obec v tomto roku bola rozdelená riekou Ľupčiankou na materskú obec Sv. Michal a na ulicu Sv. Michal, patriacu politicky i administratívne do Nemeckej Ľupče.

V tomto roku obec Sv. Michal mala 22 domov, zväčša drevených, lebo murovaný bol iba kostol, fara, škola (učebňa nová) a jeden súkromný dom. Počet obyvateľov obce bol spolu 101 mužských, 53 žien, spolu slovenskej národnosti. Z obyvateľov bolo 8 negramotných (5 žien + 3 chlapi).

Administratívne obec patrila do roku 1920 do služnovského okresu Nemecká Ľupča, v župe Liptovskej. Notariát a štátny matrikár v Liptovskej Teplej. Farský úrad r. k. v mieste, do ktorého patrila filia Ivachnová. Poštový úrad a železničná stanica v Liptovskej Teplej.

Chotarná rozloha obce 36 ha.

V roku 1920 po druhej územnej reorganizácii obec Svätý Michal sa zlúčila v jednu politicko - administratívnu jednotku so susednou obcou Ivachnová, ktorá sa stala osadou. Sídlo starostu obce bolo v materskej obci, ktorá dostala úradný názov Liptovský Sv. Michal nad Váhom.

V roku 1926 nastala novšia administratívna zmena v obci tak, že Ivachnová sa stala jadrom obce a Svätý Michal ostal osadou, čo malo neblahý vplyv na vývoj tejto.

Roku 1930 podľa úradného sčítania ľudu spojené obce mali 30 + 50 domov, 460 obyvateľov (164 + 296) a rozlohu 600 ha (168 + 432).

Administratívne spojená obec po roku 1920 patrila do politického okresu Ružomberok a katastrálne čiastočne do Liptovského Sv. Mikuláša a čiastočne do Ružomberka. Bola začlenená do Podtatranskej župy so sídlom v Lipt. Sv. Mikuláši.

Zdravotné pomery

Obyvateľstvo obce zväčša bolo povahou svojej práce viazané na drobné gazdovstvá a na námedzné práce okolo dreva. Táto časť obyvateľstva vyznačovala sa pevným zdravím z malou úmrtnosťou. Zdravotne bola nalomená tá čiastka mládeže, ktorá bola nútená pracovať v textilke v Rybárpoli. Tu bola úmrtnosť vinou tuberkulózy veľká. V obci sa vyskytli dva prípady

kretenizmu. Po stránke zdravotnej obyvateľia obce boli odkázaní na súkromného lekára v Liptovskej Teplej, Nemeckej Ľupči, alebo na nemocnicu v Ružomberku, ale lekársku pomoc pri nízkych zárobkoch nevyhľadávali. V prvých povojnových rokoch (1918 - 1930) hodne bola rozšírená racionálna ľudová liečba. Ženy sa utiekali, pravda, i k zariekavaniam, čo usudzujeme z toho, že napr. chorým na žltáčku dávali sa dívať do oltárneho zlatého kalicha. Časté boli spôsoby "zariekania a začitovania" najmä pri chorobách detských a pri niektorých druhoch nemocí dospelých (prišlo z očí).

Kultúrne pomery

V prvom desaťročí po prvej svetovej vojne (1918 - 1928) obec prekonávala prvé začiatky kultúrneho prelomu. Nastala zmena učiteľov, ktorí začali organizovať mládež ku kultúrnej činnosti a to v prvom rade na poli ochotníckeho divadelníctva.

Tak pod vedením učiteľa Jána Blahúnku michalská mládež už v roku 1920 nacvičila 2 divadelné predstavenia a od tých čias každoročne až do r. 1928 odohrali aspoň jedno divadelné predstavenie v roku.

S hľadiska kultúrneho rastu spojenie s Ivachnovou nemalo žiadny väčší prínos. Jediný klad bol v tom, že niektoré divadelné ochotnícke predstavenia zohrala mládež oboch častí obce spoločne. Kultúrnejšie začala obec žiť až po roku 1928.

Politicko-hospodársky vývoj

Vyhlásenie prvej Československej republiky v októbri 1918 zastihlo obec Sv. Michal národne stmelenú a sociálne nespokojnú. Do nového štátneho útvaru vstupovala obec s naozaj drobnými roľníkmi a bezzemkami. V obci boli iba dvaja väčší gazdovia. Bol to Ondrej Hurtešák, ktorý sa však prisťahoval z Oravy a Ján Kicko, ktorý sa ako dlhoročný uhorský richtár obohatil na úkor občanov.

Roky prvej svetovej vojny zanechali svoju pečať aj na obyvateľoch obce. Aprovizácia závisela od ľubovôle richtára Jána Kicku a od zásobovacieho komisára, ktorým bol veľkoobchodník Ernest Gáal z Nemeckej Ľupče. Práve zlovôľou oboch týchto predstaviteľov vládnuvších maďarských pánskych kruhov v stoličnom meradle viaceré rodiny drobných roľníkov v obci, vlastniacich pár árov polí, najmä s drobnými deťmi, boli odsúdené trpieť núdzu, takže matky boli nútené chodiť peši na Oravu pre 2 - 4 mece jačmeňa, alebo od priekupníkov z južného Slovenska draho kupovať kukuricu na mletie. Vo vojnových rokoch taká núdza doľahla na väčšinu obyvateľstva, že boli odkázaní uchýľovať sa k ovsenému chlebu, na ktorý si múku mleli na ručných mlynkoch, ba zaháňali hlad aj posúchmi, upečenými zo zhnitej švabky (zemiakov) a z odpadkov repy zo susedného veľkostatku.

Nespokojnosť občianstva vyvrcholila koncom prvej

svetovej vojny. K tomu prispelo aj neľudské chovanie sa miestneho r. k. kňaza Štefana Rovdera. Človek surovej povahy, mamonár, denný návštevník ružomerských fiškáľov a súdu. Sociálna bieda michalských občanov mala svoje osobité príčiny. V Rakúsko-Uhorsku úradne zrušili poddanstvo už roku 1849. Ale obec Sv. Michal, nakoľko bola poddanskou obcou cirkevného pántstva, zostala aj po zrušení poddanstva vo skutočnosti poddansko-želiarskou obcou, až na dvoch jej obyvateľov, až do konca prvej svetovej vojny, ba ešte ďalej. Michalania vo forme "roboty na farskom" boli nútení odpracovať zdarma ročite na cirkevnom kňazovom majetku za

rodinu 36 dní tzv. "rukovín" (ručnej práce) a 6 dní "kobyln" (konský alebo volský záprah). Rovder nesplnené robotné dni nemilosrdne od občanov vymáhal súdne. Poľnohospodárske produkty však draho predával cudzím, kým pre vlastných cirkevníkov nemal ani zrna.

Toto jeho konanie malo potom nepríjemný prirodzený následok. Po vyhlásení ČSR sa začali vracat' z frontu demobilizovaní vojaci. Aj do našej obce sa prinavrátilo 8 demobilizovaných vojakov, ktorí sa dopočuli, ako Rovder zaobchodil so strádajúcimi občanmi. Pobrali sa preto ozbrojení na rim. kat. faru a chceli zaslúžene sa porátať s necitným kňazom. Od planých následkov Rovdera zachránila iba prímluva starších občanov. V tomto zákroku sa odzrkadlil pekný charakteristický rys nášho ľudu.

Občania michalskí si sami vyriešili vzájomný pomer medzi kňazom a občanmi. Nakoľko farár Štefan Rovder k novému štátu Čechov a Slovákov zaujal príkre odmietavý postoj, súc zaťatým maďarómom, a keď ani cirkevná vrchnosť v Spišskej kapituly nechcela zakročiť proti nehodnému kňazovi, na základe obecnej dohody občania poverili nového starostu Adama Husku a štyroch prísazných, aby so Štefanom Rovderom urobili poriadok. Tento antiklerikálny postoj michalanov bol motivovaný sociálnou nespokojnosťou.

Chudobná želiarska obec po oslobodení dožadovala sa práva odkúpiť z michalského cirkevného majetku tie pozemky, ktoré občania árendovali, alebo mali v prenájme od kňaza "na robotu" od roku 1876. Bolo to spolu 36 ha ornej pôdy a 6 ha pastvín "Na Nivách". Za túto požiadavku farár Rovder nabrýzgal občanom v kostole do lotrov, do neznabohov a do zlodejov a vyhlásil, že aj keď cirkevníci budú hladom skapínať ako psy, nedostanú z farského poľa ani brázdy. To bolo v jednu nedeľu. Po omši starosta obce i s prísazníkmi pred kostolom dohovárali kňazovi, prečo uráža nadávkami ľud. Jeho odpoveďou bola hrozba, že však sa vrátia Maďari, potom že len občanov naučí poriadku. Budúcej nedele farár Rovder pred kázňou vyšiel na chór a vyfackal troch mládencov. Potom opäť z kazateľne brýzgal veriacim, ba dotkol sa surovo aj počestnosti dievok. A tu miera trpezlivosti prekypela. Istá cirkevníčka z Ivachnovej Lukáčka Zelinovie v kostole zvolala: "Nuž ľudia! A či sa len necháme takto špiniť?" Na to všetci ľudia vyšli z kostola, ešte aj miništranti. Rozhorčenie ľudu bolo veľké a na adresu nehodného kňaza začali padať vyhrážky. Starosta Adam Huska požiadala občanov, aby sa uspokojili, že výborníci si urobia poriadok. A popoludní 23. III. 1919 odišli piati členovia obecného predstavenstva do fary a vyzvali Rovdera, aby odovzdal kľúče od kostola a aby sa do 48 hodín vystáhoval z fary a z obce. Kľúče dostali a Rovdera viac do kostola nepustili. Dňa 25. marca 1919 prišiel do Michala ružomerský farár a poslanec za Ľudovú stranu Andrej Hlinka a usiloval sa po dobrom i hrozbami naviesť občanov, aby sa udobrili s Rovderom. Občania stáli na svojom. Vyslali deputáciu aj k zástupcovi biskupa v Spišskej kapituly a vyhlásili, že ak Rovdera hneď neodvolá, že občania vystúpia z cirkvi.

Tento zákrok pomohol. Obširnejšie sa zmienujeme o tejto skutočnosti preto, že chceme objasniť sociálne postavenie občanov a ešte viac preto, lebo tento fakt je znakom uvedomelosti občanov, ktorí do nového slobodného štátu vstupovali s očakávaním, že to bude štát sociálne spravodlivý.

Ešte v decembri 1918 konali sa po dedinách Liptova verejné ľudové zhromaždenia, na ktorých národne uvedomelá inteligencia vysvetľovala význam prvého samostatného štátneho útvaru - Československej republiky. V našej obci boli takéto ľudové zhromaždenia koncom novembra a začiatkom decembra 1918. Na prvom hovoril inž. Ján Burian z Ružomberka a na druhom zhromaždení mjr. čs. légii - spisovateľ Jozef Gregor Tajovský. Najmä na tomto druhom zhromaždení sa naši občania domáhali práva odkúpiť 36 ha pôdy z cirkevného majetku, pôdu, ktorú dlhé roky árendovali.

Tieto žiadosti michalských občanov, prijaté 10. decembra 1918 a schválené dočasným vedením obce, prevzal mjr. Jozef Gregor Tajovský so sľubom, že ich predloží ministrovi Dr. Vavrovi Šrobárovi.

Michalskí občania však v poprevratových pohnutých časoch v návale iných starostí neurogovali tak skoro svoje želanie, žiadosti. Čo viac, na Tri krále, 6. januára 1919, prišiel popoludní do Michala Andrej Hlinka, spolu so svoji kaplánom Michalom Dadom, nechal si do školy povolať občanov a usiloval sa od nich vynútiť písomné vyhlásenie, že sa nebudú uchádzať o kúpu požadovanej časti cirkevného majetku. Hlinka nepochodil. Na schôdzi proti nemu ostro vystúpili Jozef Uljan, Ján Kendera a z mladých Ján Vrtich, Koloman Huska a Jozef Kuna ml. Títo poukazovali na neutešený hospodársky stav zanedbávanej obce a keď Hlinka použil vyhrážok, že obec viac nedostane kňaza, občania sa pobrali zo schôdze s vyhlásením, že ak majú byť želiarmi a kofiermi, tak kňaza radšej nechcú. Vec s cirkevným majetkom nezaspala. Začiatkom februára 1919 navštívila trojčlenná deputácia občanov Michal vikára Kebericha, inak rodáka z Nemeckej Lupče, zástupcu biskupa v Spišskej kapituly, a jemu predostreli opätovné požiadavky michalských občanov ohľadom odkúpenia árendovanej časti cirkevného majetku v Michale.

Rok 1919 v dejinách našej obce je významný tým, že sa začalo obyvateľstvo obce, najmä mužské, politicky diferencovať. Nakoľko chlapi a mládenci boli zamestnaní hlavne ako drevorobotníci, pltníci a piliari a niektorí pracovali v textilke v Rybárpoli a na Slovenskej papierni v Ružomberku, väčšina týchto už v máji 1919 sa organizovala v Čs. sociálnedemokratickej strane. Politická aktivita týchto bola živená centrom sociálne-demokratického hnutia v Ružomberku a v Rybárpoli, odkiaľ prichádzali agitátori aj do dedín. Vedľa týchto v novembri 1919 sa zakladá organizácia Roľníckej a národnej strany, ktorá mala združovať bezzemkov, domkárov a drobných roľníkov.

Zamestnanosť v roku 1919 dávala obyvateľom našej obce pracovné príležitosti na viacerých miestach. Väčšina dospelých mládencov a mužov pracovala ako drevorobotníci na dvoch vodných pílach v obci (Kappova a Lubyho), časť pokračovala v pltníci v službách ružomerských drevokupcov (Kapp, Neumann, Šípss) a nemeckolupčianskych komposesorov (Gaal, Luby, Kordoš) a časť pracovala v Rybárpoli a na papierňach v Ružomberku. V rybárpoľskej textilke pracovali ako robotníčky aj michalské dievčatá, ktoré tam chodili na tzv. "týždňovku". Slabé boli totiž zárobky, preto si nabrali z domu najpotrebnejšej stravy, bývali v drevených spoločných barákoch, zdravotne veľmi závadných a tam sa cez týždeň stravovali a bývali. Koncom roku 1919 práca v rybárpoľskej textilke bola prerušovaná prvými veľkými mzdovými štrajkami.

Rok 1920 našu obec zastihol ako súčasť novej organizácie verejnej správy. Na jar tohoto roku vypísala vláda ČSR prvé všeobecné a tajné voľby do Národného zhromaždenia. Výsledok týchto volieb priniesol veľké víťazstvo najmä sociálnym demokratom, na ktorých hlasovali skoro jednotne voličia všetkých liptovských obcí. V našej obci kandidovali 3 politické strany a to:

Sociálne demokratická, Slovenská ľudová strana a Roľnícka a národná strana. Z volieb vyšla víťazne a j v našej obci sociálna demokracia. Samotný Ružomberok, sídlo klerikálneho ľudáctva a Andreja Hlinku, bol zaplavený červenými zástavami. Treba poznamenať, že v týchto voľbách, prvých na Slovensku, kandidoval po prvý raz Andrej Hlinka na čele novoutvorenej separatistickej klerikálnej Slovenskej ľudovej strany. I hoci dal tejto klerikálnej strane v silno katolíckom strednom a najmä dolnom Liptove do Štítu heslo "Za Boha, za národ", vo voľbách práve pracujúci ľud Liptova sa postavil proti novej farskej strane.

Po týchto voľbách Slovensko bolo začlenené do nových veľkých žúp. Taktiež Ministerstvo pre správu Slovenska zrušilo s definitívnou platnosťou staré sluznovské úrady a obce zaradili do nových politických a správnych útvarov, ktorými boli okresy. Takto Liptov bol rozdelený do dvoch politických okresov, ktorých sídlami boli Ružomberok a Liptovský Sv. Mikuláš. Oblasť Liptova sa stala jadrom Podtatranskej župy a jej sídlom bol historický Liptovský Svätý Mikuláš.

Naša obec administratívne - politicky bola rozdelená podľa chotárov tak, že jej časť po pravom brehu rieky Ľupčianky patrila ako ulica do Nemeckej Ľupče a do okresu mikulášskeho, kým druhá, materská časť obce po ľavej strane Ľupčianky patrila do okresu ružomerského.

Ešte pred voľbami roku 1920 treba ako významný čin spomenúť prijatie prvej ústavy ČSR. Touto ústavou bola uzákonená republikánska forma nového štátu. Ústava bola vypracovaná podľa vzoru západoeurópskych buržoázných demokracií. V nej sa mnoho hovorilo o slobode pre všetkých, formulovali sa občianske práva, ktoré si pri vzniku Československej republiky (8-hodinový pracovný deň, sociálne poistenie, všeobecné volebné právo a iné) vynútil pracujúci český a slovenský ľud. Ale ako ukázali nasledujúce roky, ústava v podstate potvrdzovala slobody iba pre buržoáziu. Musíme si tiež všimnúť, ako sa v ústave odráža postavenie slovenského národa v ČSR. Tento v nej obišiel nakrátko. V úvodných slovách ústavy sa hovorí iba o jednotnom československom národe. A tu väzia prvé korene zla, ktoré sa odzrkadlilo katastrofálne na Slovensku v nasledujúcich rokoch.

Do ústavy neboli pojaté nijaké práva Slovákov. A toto okrem iného poskytlo tiež zbraň slovenským klerikálnym nacional - šovinistom, ktoré sa politicky organizovali v Slovenskej ľudovej strane a začali rozvíjať ostrú protičeskú kampaň.

Naša obec svojou mierou sa tiež podieľala na spoločenskom vývoji. V rokoch 1921 - 1922 doľahla na obyvateľov našej obce ťarcha prvej hospodárskej krízy, ktorá sa prevalila po území celej republiky. Liptovský drevopriemysel začína stagnovať nie preto, že by drevná surovina nemala odbyt, ale preto, že sa drevopriemysel dostáva do područia bankových koncernov. Zhoršené pomery mali vplyv aj na pracovné podmienky michalských drevorobotníkov. V oboch michalských pilách, či to bola vodná píla "Na farskom", ktorej vlastníkom bol Aladár Kapp, alebo píla horná Kolomana Klobušického a Arnolda Lubyho, nastala postupná výluka robotníkov a znižovanie plátov. Obchodníci drevom z Ružomberka a z Mikuláša, ktorí zamestnávali Michalanov, Bešeňovcov, Ivachňanov a Lúčanov ako pltníkov a pri válaní dreva, tiež siahli k zníženiu miezd. Preto z popudu Odborového zväzu, ktorý mal svoje centrum v Ružomberku, začali v rokoch 1921 - 1922 veľké štrajky rybárpoľských textilných robotníkov, ku ktorým sa pripojili aj robotníci z ružomerských papierní, lesní robotníci z Revúckej doliny, z Ľupčianky, Demänovky a Čierneho Váhu. V lete a v jaseňi 1921 sa k nim postupne pripojili aj piliari a pltníci. Bol to prvý organizovaný boj našich robotníkov a úpravu ich mzdových pomerov na základe kolektívnej zmluvy.

Rok 1921 sa zapísal aj do dejín robotníctva našej obce pamätným písmom. V januári tohto roku sa konal totiž v neďalekej Ľubochni zakladajúci sjazd marxistickej ľavice, ktorá sa rozišla so zradcovským vedením pravičiarskej sociálne - demokratickej strany.

Pre zásah brachiálnej moci sjazd sa preniesol do Robotníckeho domu v Ružomberku, kde sjazdových delegátov chránili ľavicove orientovaní rybárpoľskí robotníci. Medzi nimi boli dvaja michalskí občania a to Juraj Šatan a Ladislav Sáreny, robotníci textilky v Rybárpoli. Takto sa v Michale vytvorila už v júni 1921 buňka Komunistickej strany Československa, ktorú tvorili

Juraj Šatan, Jozef Uljan a Ladislav Sárený. S nimi sympatizoval tiež bývalý amerikáň J. Matejka.

Zastavme sa pri osobe J. Matejku. V osobnom rozhovore niekoľko rázi spomínal na svoje stretnutie v Chicagu so zakladateľom revolučného komunizmu v Rusku, Vladimírom ILjičom Leninom. S hrdosťou rozprával, ako prišiel Lenin do ich odborovej organizácie, kde im hovoril o potrebe svetovej revolúcie.

Bolo by treba podrobnejšie preveriť tiež tvrdenie Jozefa Uljana, ktorý hovorieval, že Lenin v roku 1913 pod cudzím menom a v prestrojení prešiel z Tatier cez Liptov na Oravu.

Roky 1923 - 1928 v našej obci plynuli v znamení hospodárskej konsolidácie. Hmotne sa občanom pomohlo podstatne tým, že konečne sa im podarilo odkúpiť malú čiastku farských polí a farskú časť pasienku "Na Nivách" hlavne porozumením vlasteneckého kňaza Ladislava Moyša, ktorého otec bol kedysi v Michale učiteľom.

Kultúrny život v obci v týchto rokoch sa rozprúdil najmä zásluhou mladého učiteľa Karola Lojkoviča, rodáka z neďalekých Parižoviec, ktorému pomáhali aj michalskí študenti gymnazista Anton Huska, z obchodnej školy Koloman Bieleny, Gejza Kicko. Hodne pomáhal pri rozvíjaní kultúrneho ruchu v obci aj Jozef Kuna ml., v rámci pôvodne nepolitickej organizácie Miestnej jednoty slovenského roľníckeho dorastu a Roľníckej besedy, ktorých činnosť však po roku 1935 prestala, keď sa oboch organizácií zmocnila Republikánska strana.

Roky 1929 - 1938 v našej obci prebiehali pomerne pokojne. Časy pokojnej hospodárskej hladiny vystriedali roky druhej hospodárskej

krízy, ktoré sa dotkli najmä chudobnejších roľníkov. Na tieto krízové roky doplatil najmä z Oravy prisťahovaný Jozef Mikušiak st., ktorý statočne našporené peniaze vložil do kúpy Kickovho majetku a hospodárstva. A práve roky hospodárskej krízy Mikušiaka pripravili o výsledok dlhoročného strádania. Po období krízy prišli zase roky uspokojenia a na živote obce sa to prejavilo v tom, že vyrástlo niekoľko nových murovaných obytných domov. Aj v raste obyvateľstva badať podstatné zmeny a to najmä v časti Michala, ležiaceho na "Ľupčianskej strane". Usadzujú sa tu prisťahované rodiny z Ľupče, z Vrbä a z Troch Malatínov.

Obdobie druhej hospodárskej krízy zaúčinkovalo tiež na podstatu kapitálového presunu michalských súkromných podnikov. Neracionálne investície donútili majiteľa hornej pily Arnolda Lubyho, ktorý pílu modernizoval postavením turbíny a pristavil moderný mlyn k nej, predať svoj podnik Petrovi Velčovskému, ktorý svojou usilovnosťou urobil podnik rentabilným, lebo sa vedel prispôbiť požiadavkám trhu. Zásadnú zmenu v povahe podniku urobil v tom, že z mlyna vybudoval úsek na spracovanie drevitej vlny. Takto sa jednak udržali pracovné príležitosti pre časť Michalanov a Ľupčanov, ba ešte sa aj rozšírili.

Krízové roky ohrozili chod druhej pily, ktorú jej majiteľ zmodernizoval a previedol na parný pohon. Tým však, že jeho tichý spoločník zaviniel umelý konkurz, hodne oslabil podnikateľskú kapacitu majiteľa pily Kappa.

V týchto rokoch stalo sa bežným javom, že mládeži sa už dostáva vyššieho vzdelania, než poskytovala Ľudová škola. Hodne chlapcov a dievčat získava vyššie vzdelanie na Meštianskej škole v Ružomberku, na obchodných školách, priemyselnej škole a učiteľských akadémiách. Niekoľkí z týchto odchodia z obce za zamestnaním mimo domova.

Roky 1938 - 1945 boli pre našu obec rokmi prevratových zmien.

Rok 1938 bol rokom dovŕšenia zrady domácich fašistov na Československu. Nemecký hitlerovský fašizmus ohrozoval korene našej republiky. Na Slovensku mal svojich spojencov v Hlinkovej slovenskej ľudovej strane a v Karpaten Deutsche Partei. Hitlerovské nebezpečenstvo vyvolalo už v máji 1938 nariadiť mobilizáciu. V jej rámci muselo narukovať niekoľko záložníkov z našej obce. Vrátili sa po krátkom čase domov, ale politická nervozita sa stupňovala. V septembri 1938 nebezpečie nemeckého hitlerovského fašizmu sa už natoľko vystupňovalo, že prezident ČSR Eduard Beneš, ako najvyšší veliteľ čs. brannej moci, po druhý raz nariadil všeobecnú mobilizáciu, pri ktorej narukovali všetci vojnu povinní branci. Dňa 6. októbra 1938 Hlinkovci v Žiline vyhlásili tzv. autonómne Slovensko. Utvorila sa prvá autonómna vláda v Bratislave na čele s predsedom HSLŠ dr. Jozefom Tisom. Bolo jasné, že ľudáci zradili ČSR definitívne. Utvorili sa sbory Hlinkovej gardy, na čelo ktorej sa postavili najradikálnejšie separatistické živly ľudácke. Hlinkovci a gardisti zlikvidovali všetky politické strany a za samojedinú stranu vyhlásili Hlinkovú slovenskú ľudovú stranu, ktorá založila svoju organizáciu aj v našej obci a jej predsedom sa stal farár Martin Martinko, rodák zo Spiša, presvedčením maďarón a sympatizujúci s Nemcami.

V obci bola malá skupina komunistov (Jozef Uljan, Ladislav Sáreny, Ján Kapina, Jozef Jančí st. a Ján Vrtich). Treba povedať, že skupina stratila kontakt s oblastným vedením KSČ a nenapojila sa na ilegálnu činnosť. Vina bola v tom, že starí súdruhovia ideologicky nerástli, preto tiež nemohli revolučne pracovať.

Predsa však v roku 1939 zásadám strany ostalo verných malá hrstka členov KSS, ktorá bunka ako ilegálna bola pripojená k ilegálnej organizácii KSS v Nemeckej Ľupči.

Podľa Lexikonu obcí Slovenskej republiky z roku 1942 spojená obec Ivachnová - Svätý Michal mala chotár 646 ha, domov 85 a 473 obyvateľov. Patrila k notariátu v Liptovskej Teplej, do politického okresu Ružomberok a do župy Tatranskej. Elektrifikácia obce Svätý Michal bola uskutočnená ešte za ČSR.

Fašistická éra mala za následok, že hneď po vyhlásení tzv. Slovenského štátu 14. marca 1939 na základe rasistického protižidovského zákona bola odobratá píla a obchod drevom Aladárovi Kappovi a ľudáci do podniku dosadili svojho exponenta Jozefa Šípoša z Ružomberka. Píla a drevoobchod Petra Velčovského ostal nedotknutý. Bývalá Ľudová banka v Ružomberku postavila vyše Liptovskej Teplej (pri stanici) modernú elektrickú pílu. Aj v tejto našlo pracovné príležitosti hodne chlapov tak z okolitých obcí, ako aj mnohí z michalských občanov. Prevádzka začala dňa 12. I. 1943.

Dejinné udalosti, ktoré sa v týchto rokoch odohrali na Slovensku si zákonite vynucujú, aby sa napísala pravda, ako sa zachoval ľud stredného a horného Liptova v týchto prelomových časoch. A nakoľko pisateľ kroniky bol od vzniku tzv. Slovenského štátu zapojený v organizovaní odbojových akcií proti zradcovskému fašistickému režimu, mal v ilegálnej zpravodajskej skupine na starosti práve územie Liptova, preto si považuje za povinnosť zaznamenať pre pamäť budúcim generáciám vývin udalostí v Liptove, v ktorých zohrala svoju úlohu aj jeho rodná obec, v období rokov 1939 - 1945. Je to slávne

Slovenské národné povstanie.

Osobitnú pozornosť treba v prvom rade venovať vývinu pomerov v Liptove - v tom aj v Michale - za tzv. Slovenského štátu.

Tvrdý ľud stredného a horného Liptova už od roku 1938

zatína päste, symbolicky hrozebné späté s chalupkovskými veršami: "A ty, mor ho, hej, mor ho! detva môjho rodu, kto kradmou rukou siahne na tvoju slobodu..."

Kto sa opováži umlčať nepoddajný podtatranský ľud, kto má toľko sily poviazať mu ruky? Nielen slovami, ale i so zbraňou v ruke chce zabrániť kúskovaniu svojej vlasti, chce potrestať hlinkovských zradcov, aj ich krátkozrakých pomáhačov, ktorí nevidia, že Hitlerovské Nemecko pokračuje podľa hesla: Divide et impera! - Rozdeľ, alebo aspoň rozvď Čechov a Slovákov, Slovákov a Poliakov, Srbov a Chorvátov - a potom ich po jednom opanuj. A jednako hlasy zamĺkajú, vystreté ramená ochabujú - spojenci Západu nás opúšťajú! Ale päste sa neotvárajú, neprestáva boj tichý, ale tým hrozivejší, boj podzemný, ale tým nebezpečnejší, boj odporu...

Darmo sa nadávajú ľudácki rečníci bratislavského rozhlasu "prevychovať" ľud, darmo mu kurizujú, aký je rozumný, ako pochopil volanie doby a "zapojil sa" do spolupráce s nemeckými "ochráncami". Ľud stredného a horného Liptova jednoducho nepočúva bratislavský rozhlas, majitelia rozhlasových prijímačov s úsmevom vyhlasujú: "Platíme síce 12 Ks mesačne za počúvanie rozhlasu, ale 10 Ks za Moskvu a Londýn a len 2 Ks za Bratislavu".

Darmo prichodia agitátori a zakladatelia fašistických organizácií do týchto častí Liptova. Dávajú vybudovať povinný nástup občanov na schôdzu, ale v obecnom dome rečníci vyčakávajú len sami. V strednom a hornom Liptove sú obce, v ktorých sa neujala ani HG ani HM a HSLS ostala založená iba na papieri.

Márne sa usilujú školy HSLS "preporodiť" tieto časti Liptova, darmo vystrájajú parády, dožinkové slávnosti a prichádzajú vládni činitelia v plnej okázalosti, vystupovaním v uniformách "oslniť" a rečnením "prebudiť" obyvateľstvo. Nášmu Liptovu je to všetko cudzie, iba medicína podľa nemeckého vzoru. Lipták, keď nesmie nič povedať, aspoň si odplúje. Napokon vzkrsá v Bratislave ponosa. Agent Ústredne štátnej bezpečnosti hlási: "S Liptovom si nikto neporadí!" Veru neporadí, lebo sa tu už od 6. októbra 1938 organizuje hnutie odporu.

Sebavedomý postoj stredného a horného Liptova omína hlinkovcov. Na hornom Liptove dušou organizácie hnutia odporu po národnej stránke je evanjelický senior Ľud. Šenšel, v Lipt. Sv. Mikuláši prof. Ľud. Neckár a v Nemeckej Lupči Ján Král st. Hlavne evanjelické kňazstvo a učiteľstvo i pospolitý ľud dávajú sa do boja proti národnej zrade.

Začiatkom roku 1944 v strednom a hornom Liptove možno jasne badať tri centrá odporu: prvý vedený ideou víťazstva humanity, kresťanstva a slovanstva, druhý ideou všesvetového programu komunistickej strany a tretí ideou československej jednoty a v nej snahou hospodárskeho a kultúrneho zveladenia slovenského ľudu. Tieto tri prúdy sa spojili začiatkom roku 1944 v jeden celok s jedinou ideou: vyhnúť fašistických okupantov, zbaviť sa domácich zradcov, bojovať za slobodu a pracovať za obnovenie ČSR. Ostatné ideály sa uskutočnia po dosiahnutí tohto spoločného cieľa...

Michal neostával stranou v prípravách odboja. S ilegálnou organizáciou KSS v Nemeckej Ľupči bolo pravidelné spojenie a tiež naši ľudia boli činní pri zostavovaní ilegálneho Revolučného národného výboru, ktorý sa stal riadiacim orgánom skoro na celom území partizánskych obcí stredného Liptova.

Jar 1944

Privítali ju revolučné národné výbory, utvorené skoro vo všetkých obciach stredného a horného Liptova. Od Štrby po Liptovskú Teplú a ojedinele aj na Dolnom Liptove - okrem niekoľkých zavedených zadubencov Tisovho režimu - sú celé obce partizánske. Z našej obce v žandárskom sbore slúžili traja príslušníci: Ladislav Kuna, Jozef Baran a Albert Huska, ktorý slúžil v Mischdorfe, prišiel v máji 1944 spolu s Jaroslavom Mandíkom za pisateľom kroniky v Bratislave a obaja príslušníci žandárstva položili mi otázku, aby som im povedal, kde je ich miesto. Súč členom ilegálnej zpravodajskej skupiny v Bratislave, Štefánik I. (vedúci s. Struhárik), dôrazne som oboch požiadal, aby ostali na svojich miestach, lebo vonku je dosť žandárov zapojených do príprav Slovenského národného povstania, ale chýbia nám spoľahlivé kádre práve v okolí Bratislavy. Tak Albert Huska ako aj Jaroslav Mandík splnili príkazy, ktoré im dávalo ilegálne vedenie žandárskeho odboja a osvedčili sa najmä pri zachraňovaní občanov židovských, ktorí boli v koncentračnom tábore pri Malackách. Obaja títo Liptáci, pôvodne robotníci, čestne obstáli a preto ostali aj príslušníkmi ľudovodemokratickej verejnej bezpečnosti.

Leto 1944

Denná tlač zaznačuje čím ďalej tým viacej nešťastí na železničiach, v továrňach a v rozličných podnikoch... 25. augusta, ako priletela zpráva do Liptova, sa vojsko spája s partizánmi v posádke v Ružomberku, v Turci, obsadzujú spoločne Martin. Na Vrútkach sa strieľa, lapajú nemeckých vojakov a gestapákov. V Ružomberku zatýkajú veliteľa nemeckej dozornej misie a jej členov. Posádka nadväzuje spojenie s politickým komisárom sovietskym v turčianskom Kantore, Veličkom. Ružomberský ilegálny revolučný ONV zvoláva prvé porady do Osady. Vstupuje do aktivity veľmi aktívny revolučný ONV v Lipt. Mikuláši, ktorý spolu s ONV v Liptovskom Hrádku alármuje zástupcov všetkých hornoliptovských MNV na deň 27. augusta do hory za Kráľovou Lehotou na lúke pri sútoku Bieleho a Čierneho Váhu. Mikulášania sa zasa schádzajú v Demänovskej doline, na Lúčkach. Pre okruh Nemeckej Ľupče ilegálne vedenie KSS v Mikuláši určuje s Rudolfa Sokola, ktorý takto preberá aktivizovanie politickej prípravnej práce v strednom Liptove. Na týchto posledných prípravných poradách všade sa už zúčastnili administratívni úradníci, žandári a dôstojníci slovenskej armády. Tu sa dávali posledné pokyny pred zverejnením činnosti UV, pred povstaním ľudu.

27. augusta partizáni zajmú nemeckú posádku a obsadia Ružomberok. Dňa 28. augusta sa partizáni spájajú s vojenskou posádkou a zdolávajú nemeckú jednotku v hoteli Kriváň v Mikuláši. Pred večerom toho istého dňa ONV v Lipt. Hrádku vydáva rozkaz odzbrojiť nespoľahlivých Hrádočanov.

A keď v utorok 29. augusta 1944 zazneje signál do útoku za slobodu a česť národa - proti otročiteľom a vrahom ľudských práv - Liptov sa stavia celý a bez výhrady, a preto aj bez krviprelievania, pod zástavy Slovenského národného povstania, ktoré mnohí túžobne očakávali a takmer všetci tušili. Michalania boli napojení hlavne na revolučný UV v Nemeckej Ľupči. Tu mal politickú stránku povstania na starosti mladý učiteľ Michal Král, kým vojenskú počiatočnú dôstojníka v zálohe Koloman Kordoš. Vojnou povinní michalskí muži museli nastúpiť vojenskú službu v slovenskej armáde. Ale tí mládenci, ktorí boli doma, dali sa ochotne

k dispozícii partizánskemu veleniu v Nemeckej Ľupči. V Liptove Revolučné ONV dávajú príkaz zaistiť gardistické živly, ale nesiahajú na ich životy, záškodníkov prenechávajú ľudovému súdnicstvu.

Revolučné ONV v Liptove si v Liptove podelili takto svoju právomoc: Ružomberký okres mal samostatný RONV, ktorého právomoc platila pre oblasť dolného Liptova, kým Hrádočania a Mikulášťania sa zišli dňa 30. augusta na spoločnom zasadnutí a pre lepšie zvládnutie vecí sa ustanovuje zlúčený Revolučný ONV pre horný a stredný Liptov so sídlom v Liptovskom Hrádku.

Ale ani nemecká armáda nelení. Dňa 31. augusta dve letecké štruky pred večerom zbombardovali letište v Liptovskom Petre, Zničili jeden zo skladov oleja, ale bojová nálada povstalcov neochabuje, i keď už 3. septembra začína od Spiša ústup pred motorizovanou a pancierovou presilou nemeckej armády, ktorá sa valí od Javoriny cez Štrbské Pleso až na križovatku Kráľova Lehota - Hybe, zvanú Červený kút.

Aj od Ružomberka sa valí presila novonasadených hitlerovských tankových a motorizovaných príslušníkov SS - divízie "Tatra". Nemecký oddiel SS - vojakov obsadil 2. septembra Michal. Ale od Nemeckej Ľupče robia odbojáři - vojaci a partizáni protiútok na okupantov a obsadzujú návršia nad Michalom a Ivachnovou. Naša obec sa dostala do stredu bojových línií. Veliteľ nemeckých SS - vojakov por. Faulkner nadväzuje spojenie s miestnym rim. kath. kňazom Martinom Martinkom. Tento udal Faulknerovi všetky rodiny, z ktorých sú jednak partizáni a tiež, ktoré držia s povstalcami. Partizánsky útok prinútil Nemcov odísť z obce. Bojová situácia sa na pár dní vyvinula tak, že pravý breh rieky Váhu kontrolovali Nemci, kým ľavá strana Váhu bola v oslobodenom území partizánskom. Starý drevený most podpálili partizáni na čele s neb. Michalom Kráľom z Part. Ľupče za účelom zabránenia prechodu Nemcom na druhú stranu rieky Váhu. Spomenutý most bol znova zničený ohňom pri ústupe Nemcami v marci 1945.

Z hradskej poniže Bešeňovej Nemci ostreľovali pozície partizánov nad Michalom. Ako sme už spomenuli, a ako sa dokázalo výsluchom, Faulkner mal v Michale svojho informátora kňaza Martinku, ktorému Nemci nechali ľahký guľomet a zásobu nábojov. Martinko podával Nemcom zprávy o pohyboch partizánov jednak v obci a potom v oblasti Nemeckej Ľupče. Súčasne s paľbou Nemcov sám ostreľoval partizánske pozície. Keď na základe jeho zrady Nemci zápalnými granátmi vypálili v obci 7 domov i s príslušenstvom, z partizánskeho štábu v Nemeckej Ľupči prišla do našej obce vyšetrojúca hliadka, v ktorej bol starší lajtnant Červenej armády - partizán Vasil Čobajev, politický komisár slovenských partizánov s. Rudo Sokol a dvaja partizáni. Nakoľko mali zistené, že farár Martinko bol v zradcovskom spojení s Nemcami, vypočuli ho, najmä na okolnosť, kto z farského objektu strieľal z guľometu na partizánske vysunuté pozície nad obcou a ďalej, kto prezradil Nemcom rodiny, z ktorých boli rodinní príslušníci u partizánov. Martinko vyhlásil, že sa ako Spišiak po matke cítil vždy Nemcom a že jeho povinnosťou je sa stavať proti banditom (informácie mi poskytol pol. komisár R. Sokol, pozn. pisateľa). Na ďalší dotaz, ako mohol ako kňaz vydať na žobrácku palicu rodiny vlastných veriacich, Čobajevovi surovo vyhlásil, že to nie sú veriaci, ale obyčajní lotri. Čobajev a Sokol v zastúpení partizánskeho štábu použili stanného práva a vyniesli nad zradným kňazom Martinko 8. septembra rozsudok poľného partizánskeho tribunálu a ten znel na smrť zastrelením. Prítomná partizánska hliadka rozsudok aj o 15.30 hod. na mieste vykonala. Z radov katolíckeho kňazstva v Liptove našli sa traja vyložený zradcovia, priami konfidenti Nemcov, ktorých všetkých stihol spravodlivý trest ľudu.

Pri ostreľovaní a vypálení našej obce zaplatili obranu našej obce dvaja neznámi partizáni a pri Pribyške padli ďalší štyria partizáni. Z radov našich spoluobčanov boli Nemcami poranení títo:

- 1.) Ján Mikušiak,
- 2.) Pavol Baďo,
- 3.) Jozef Šatan,
- 4.) Emília Šatanová,
- 5.) Johana Husková - Ižovie,
- 6.) Jozef Hiršner

Vypálené rodiny ostali skoro bez akýchkoľvek prostriedkov a najpotrebnejšie súčiastky šatstva, bielizne a riadu získali len dobročinnosťou občanov z Nemeckej Ľupče.

Do 10. septembra masy nemeckého vojska obsadili celý Liptov, pravda, len pozdĺž hradskej cesty, a jedine veľké jednotky, vyzbrojené až po zuby, sa odvážia cez deň aj do odľahlejších obcí.

Do našej obce opäť vtrhávajú tlupy hitlerovských banditov a odvliekli 5 osôb a to: Jána Kenderu s manželkou Evou, Rudolfa Kenderu, Ladislava Husku a Jozefa Guota, ktorých internovali v Ružomberku v Žóffi.

Blížil sa 28. október, deň obnovy ČSR, ale hľa, deň sa stával dňom zdanlivého pádu Povstania, ale skutočne len zdanlivého pádu. Bratislavskí zradcovia povolávajú ďalších SS - vojakov, hitlerovský hlavný stan vystriedal veliteľa nemeckých divízií na Slovensku za krvilačnejšieho, ktorý s ohromnou presilou podnikol zo všetkých strán útok na bašty obnovenej ČSR so sídlom v Banskej Bystrici - na slovenské doliny, hory, vrchy. Ale udusiť povstanie v srdciach liptovského ľudu sa nedostáva síl už ani najväčšiemu vrahovi ľudstva.

Slovenské povstalecké vojská pred presilou ustupujú, partizáni prejdú hlbšie do hôr. V horách Nízkyh Tatier sa usadili spojené oddiely slovenských a sovietskych partizánov, kým na Liptovských holiach sa zdržovali viac bratia sovietskí vo viacerých oddieloch: Jefremov, Veličko, Potemkin, Acqmadulin, ktoré preberali Slovákov do Štefánikovej brigády. Na Brtkovici a v Nízkyh Tatrách sídlili predovšetkým Slováci ako súčasť I. partizánskej brigády Stalina.

I štefánikovci i stalinovci sa veľmi často postarajú o dokonalé privítania nemeckých vojenských transportov na liptovskej železnici, a to nielen ozrutným výbuchom traskavín, ale aj salvami štekajúcich automatov. V decembri vyleteli do vzduchu dva vlaky, v januári jeden, takže doprava bola pri horúčkovitom pohybe nemeckých vojsk úplne prerušená. Nevodilo sa lepšie ani transportom autami po hradskej ceste. Hfštka partizánov sa ukryje pri ceste v lese, auto s prestreleným strojom zastane, alebo sa zrúti do priekopy a osádke neostáva iné, len " Hä nde hoch" - hore ruky! - Pri Východnej a pri Hybiach miestne obyvateľstvo muselo vytínať pod nemeckým terorom lesíky pozdĺž cesty.

Ale partizánom to nevadí. Denne privádzajú do hôr nielen nepriateľských vojakov Nemcov, Maďarov, Rumunov a vlasovcov, nielen kone, rožný statok a ovce, čo si Nemci ženu v čriedach dolu Liptovom, na západ, nielen autá a motorky - ale aj zajatých vojakov sovietskych i civilné obyvateľstvo, ktorých si nemecký sysel vlečie do svojho brloha rozpadajúcej a zužujúcej sa Tretej ríše.

Ako pred Povstaním, aj teraz sa valia udalosti: naši oslobodili už Poprad, prekročili hranicu Liptova. Posledného januára 1945 o 4-tej hodine ráno partizáni spod Kriváňa, obsadili Kokavu, Dovalovo, Pribylinu, Vavrišovo, Peter, podnikajú prekvapivý a ničivý posledný úder na nemeckých votrelcov v Liptovskom Hrádku. Zmocňujú sa nemeckej stráže pri novom betonovom moste pri Petre ponad Belú, ničia rozbušky a odstraňujú traskavinové nálože, ktoré mali o chvíľu roztrhať toto dielo, vystavané za 16 miliónov korún.

Do noci trvali boje partizánov s nemeckými ústupovými, všetko nivočiacimi jednotkami, ktoré znepokojované sa urýchlene sťahujú za čiaru Ráztoky - Žiar - Smrečany - Háj - Mikuláš - Ilanovo - Poludnica v Nízkych Tatrách, kde sa zastavil postup našich na celých deväť týždňov.

Týchto bojových deväť týždňov bolo pre obyvateľstvo stredného a dolného Liptova dobou ťažkých skúšok a utrpenia. Pod ochranou nemeckých bodákov a automatov začali vystrkovať hlavy utajení ojedinelí gardistickí zradcovia, ktorí denuncovali Nemcom ilegálnych pracovníkov. Tak na udanie ružomerských gardistických činiteľov Jána Lačeka a Vladimíra Hatiara aj pisateľ týchto dejov bol dva rázy v Bratislave nemeckou Sicherheitsdienst (tajná bezpečnostná polícia) zatknutý v novembri 1944 a v januári 1945.

Našťastie v Liptove nebolo takýchto zradcov veľa a keď by aj boli, potom boli zbabelí.

Prišiel apríl 1945.

Premyslenými operáciami gen. Svobodu a jeho štábu podarilo sa hrdinským vojakom I. Čs. armádneho sboru dobyť Mikuláš a definitívne prelomiť obrannú nemeckú líniu. Začalo oslobodzovanie obcí stredného a dolného Liptova. Ale ustupujúci Nemci dali sa do posledného zúrenia. Z obcí, ktoré museli vyprázdniť, odvliekali všetkých zbrane schopných mužov a politicky podozrivých.

Aj z našej obce oddiel SS - vojakov 21. apríla nechal nastúpiť všetkých mužov, vybrali z nich 18 (od 18 - 40 r.), odvliekli ich do Ružomberka a neskôr do Martina, kde ich vyšetrovali pre partizánsku činnosť. Zo zaisťovacej väzby v Martine odtransportovali ich na nútené zákopové práce do Opatovej pri Trenčíne, odkiaľ však pomocou slovenských dôstojníkov ušli a hromadne s inými sa dostali do Žiliny a odtiaľ domov.

Náš ľud, vojnovými udalosťami ťažko skúšaný, zachoval sa - až na zriedkavé prípady - hrdinsky a čestne. Prežil ťažké týždne frontového života a pomáha oslobodzovacím armádam gen. Petrova a gen. Svobodu. Nie oslavami, ováciami, ani prázdny krikom, ale takto - a to je v povahe tvrdého Liptáka - činmi a pomocou hovorí, volá, objíma Da zdravstvujet Krasnaja armija! - vítajúc osloboditeľku Červenú armádu a Čs. armádu v deň

Oslobodenia našej obce, 5. apríla 1945.

Tento prvopis politicko - hospodárskych dejín obce Liptovský Michal od roku 1918 do apríla 1945 na žiadosť Rady MNV vypracoval vedecký pracovník Slovenského národného múzea v Martine PhDr. Anton Miroslav Huska.

Uznesením Rady MNV v Liptovskom Michale (č. 54/61) prvopis bol schválený a po prevedení opráv vpísala ho do Kroniky Irena Husková, rod. Kramárová, učiteľka v Martine.

Roky 1945 - 1989

Úvod

V Liptovskom Michale nebola v tomto období vedená kronika. Nasledujúce údaje som získal zväčša z rozprávania a prehádzaním hĺby papiera v archíve na povale obecného úradu. Táto časť nechce byť historicky bezchybnou prácou, ale len priblížením obrazu obce, ako ho majú v pamäti dnešní súčasníci. Osobitná vďaka tým, čo mi najviac pomohli: Ing. Otto Húska, Helena Mydliarová, Anton Hošala, Jaroslav Hurtešák, Jozef Jančí, Eva Bubalová, Anton Weisz.

Politická situácia

Skončenie 2. svetovej vojny v Európe 8. mája 1945 bolo začiatkom budovania. Stavali sa vojnou zničené dediny, továrne, ale aj politické vzťahy. Košický vládny program z 5. apríla 1945 ustanovoval národné výbory, zrovoprávnenie Čechov a Slovákov, potrestanie kolaborantov. Komunistická strana Československa mala podporu ZSSR a veľký vplyv na znenie ústavy i zloženie vlády. 24. októbra 1945 štát znárodnil banky, poisťovne a 3348 podnikov, čo bolo 2/3 priemyslu. Už tu bolo vidieť smer vývoja novej republiky. Keď 26. mája 1946 vyhrali vo voľbách v Čechách komunisti, získali väčšinu a kreslo predsedu vlády. Stalo sa tak napriek tomu, že na Slovensku boli výsledky: demokratická strana 62 %, komunistická strana 30.37 %, strana slobody 3.1 %. Bol to dôsledok centralizovania moci celoštátnych orgánov v Prahe na úkor slovenských. O mesiac neskôr, v 3. pražskej dohode, boli prijaté také obmedzenia SNR, že o rovnoprávnosti Čechov a Slovákov sa ďalších 22 rokov nedalo ani snívať.

Snaha buržoázných politikov vlády zastaviť smerovanie republiky k sovietskemu Rusku vyústila do demisie nekomunistických ministrov 20. februára 1948. Generálny hodinový štrajk 24. februára ukázal podporu KSČ v širokých vrstvách ľudu a prinútil prezidenta Eduarda Beneša prijať demisiu ministrov a schváliť novú vládu Klementa Gottwalda. 9. mája vzniká nová ústava a 30. 5. získavajú komunisti cez jednotnú kandidátku národného frontu 70 % miest v národnom zhromaždení a 78 % v SNR. Začína vládnuť heslo "Sovietsky zväz - náš vzor!" a moc sa presúva na Ústredný výbor KSČ.

Budovanie socializmu sa prejavilo v rokoch 1948-1954 v eliminovaní triednych nepriateľov. Živnostníci boli povolaní do pracovných jednotiek armády. Cirkev rozložili konfiškáciou majetku, zrušením kláštorov, škôl a väznením mnohých kňazov. Toto účtovanie s triednym nepriateľom aj vo vlastných radoch vynieslo 233 rozsudkov smrti a 178 popravených. Prudká výstavba priemyslu a kolektivizácia poľnohospodárstva na prelome desaťročia poľavili. V 1960. roku bolo združstevňovanie považované za zavŕšené. Nová ústava pridáva do názvu štátu slovo socialistická a zakotvuje vedúcu úlohu KSČ.

Tento socialistický ideál vydržal do roku 1968. Už pred ním vzrastala nevôľa voči prezidentovi Antonínovi Novotnému, nielen doma, ale i na východe. V januári 1968 zvolili za 1. tajomníka Alexandra Dubčeka a prezidentom sa stal Ludvík Svoboda. Ľud tieto zmeny uvítal a nové vedenie nadšene podporoval. Vláda zrušila cenzúru a hovorila o socializme s ľudskou tvárou. Netrvala ale dlho táto "Pražská jar", len do 21. augusta. Tento deň prešlo naše hranice 140 000 vojakov, 4 500 tankov, 150 vrtuľníkov a 200 lietadiel armád Varšavskej zmluvy (spolok armád socialistických krajín ako protiváha NATO). Vedenie štátu bolo odvedené do Moskvy, kde s nimi z pozície sily rokoval Brežnev. V Prahe zasadal mimoriadny zjazd KSČ, ktorý odsúdil

okupáciu a zvolil nový ÚV. Ľudia sa snažili odstránením, či falošnými smerovkami sťažiť okupantom orientáciu. Stavali sa pred tanky, dohovárali vojakom. Na Slovensku zvolaný mimoriadny zjazd KSS dopadol celkom inak, lebo naň prišiel z Moskvy Gustáv Husák. Zjazd prijal okupáciu vojsk ako "internacionálnu pomoc". Moskovské protokoly určili dočasné umiestnenie vojsk v ČSSR. 28. októbra vznikla formálne federácia a v apríli 1969 vymenil Dr. Husák Dubčeka na poste generálneho tajomníka ÚV KSČ.

Nastalo obdobie normalizácie, ktoré sa oháňalo "Poučením z krízového vývoja v strane a spoločnosti v krízových rokoch 1967-1968". Ľudia aktívni v šesťdesiatom ôsmom boli zbavovaní funkcií, členstva v strane, z inteligentov sa stávali kuriči v kotolniach. Dr. Husák bol v roku 1975 zvolený aj za prezidenta a vytrval tam až do roku 1989.

Štátna správa

Do 1955 roku bola obec spravovaná MNV v Ivachnovej (horný koniec) a MNV Part. Ľupče (dolný koniec za Ľupčiankou). V tomto roku vznikol MNV v Liptovskom Michale. Obec spadala pod okres Ružomberok v Žilinskom kraji. Provizórna úradovňa bola v drevenej budove bývalej jedálne Doprastavu pri sociálnom dome (plánik obce na strane 98, bod -1-). V 1958 roku už úradoval MNV v novej, dnešnej budove. Keď v roku 1960 zrušili ružomerský okres, prešla obec do okresu Liptovský Mikuláš v Stredoslovenskom kraji so sídlom v Banskej Bystrici.

V jednotlivých obdobiach viedli MNV:

1955-1960 Jozef Hirschner - predseda, Jozef Janči - tajomník

1960-1964 Štefan Príbelský - predseda, Jozef Janči - tajomník

1964-1971 Ján Vrtich - predseda, František Tuka - tajomník

1971-1976 Jozef Janči - predseda, Ing. Otto Húska - tajomník

1976-1990 Pavel Sarčák - predseda, Juraj Vrtich - tajomník.

Účtovníčkou MNV bola od roku 1959 až do roku 1990 Anna Mužilová.

Hospodárstvo

Po 1948 roku začala mohutná výstavba priemyslu, v duchu východného vzoru, od ťažkého. Budovali sa zbrojovky, hlinikáreň v Žiari nad Hronom, Východoslovenské železiarne. Národné hospodárstvo sa riadilo plánovite v päťročniciach. O nízkej výkonnosti práce svedčili úderníci. Boli to robotníci, ktorí dokázali svoje päťročné úlohy splniť v predstihu, napríklad aj za dva roky.

V Liptovskom Michale pracovala po vojne iba veľčovského píla (-2-). Kappova píla (-7-) už nepracovala a začiatkom päťdesiatych rokov bola rozobratá. 10.7.1957 prenajali bratia Krakovskí svoju pílu MNV v L. Teplej na 6 rokov za 1461 Kčs ročne a 23.3.1958 prenajal Peter Veľčovský vodnú pílu MNV v Lipt. Michale. V roku 1959 pracovala píla pre socialistický i súkromný sektor v réžii MNV na základe schválenia Odboru poľného a lesného hospodárstva v Ružomberku z 30.1.1959. Dňom 30.1.1960 boli všetky píly s prevádzkou vo mzde uvedené do kľúdu uznesením vlády č. 1025/59.

Zápisnicu o zablombovaní píly v tento deň podpísali za ONV Ing. D. Chyla, za lesný závod Ružomberok Ing. Otto Macko a za MNV jeho predseda Jozef Hirschner. Bolo ešte povolené porezať v apríli ostatné zásoby dreva. 6.5.1960 bola za prítomnosti Ing. Chylu a J. Hirschnera zablombovaná píla bez dreva. Niekoľko rokov ešte stála a pri výstavbe marskej priehrady vyrástol na jej mieste železničný násyp.

V 1958 roku vznikla "Krajčírka provozovňa pri MNV", kde pracoval Ludevít Húska a Emília Hošalová. Béla Bubala, aj po skonfiškovaní väčšiny strojov, ohýbal plechy od 1959 roku pod hlavičkou zámočnickej dielne MNV (-3-). V roku 1961 mali tieto prevádzky obrat 24 534.10 Kčs. V 1963 roku vykázali už len 6018.38 Kčs a MNV ich zrušilo.

Poľnohospodárstvo

Paťdesiate roky na našej dedine boli obdobím odovzdávania kontingentov a agitácie do družstva. MNV, výbor žien i KSČ sa najviac zaoberali plnením plánu dávok a plánu poľnohospodárskych prác. Ako sa dozvedáme zo "Zoznamu poľnohospodárskych podnikov v obci Lipt. Michal" z 18.1.1956 je tu 51 súkromne hospodáriacich roľníkov a pasienkové spoločenstvo. Spomeňme aspoň tých väčších aj s rozlohou pôdy v ha: Pasienkové spoločenstvo 19.96, Ladislav Húska 1.54, Helena Húsková 1.84, Matej Bielený 1.89, Štefan Bubala 1.29, Ján Ižo 1.22, Ján Kendera 1.93, Antonia Vrtichová 1.74, Emil Tholt 1.26, Ján Guoth 1.85, Ladislav Mikušiak 1.91, Jozef Hurtešák 3.38, Ondrej Šlachta 2.29, Štefan Šatan 2.06, Ondrej Baran 2.49, Jozef Šatan 2.21, Jozef Vrtich 3.31, Dominik Hurtešák 4.45. Tento najväčší "závod" mal na daný rok vyrúbané odovzdať 500 kg obilia a 2627 kg zemiakov. Výkupné ceny boli pritom také nízke, že gazdovia hovorili o dávaní skoro zadarmo. Tí, čo chovali dobytok, museli odovzdať aj dávku v mäse. Agitácia za JRD prebiehala priamo, ale aj poza chrby, cez zamestnávateľov, synov a zaťov majiteľov pôdy. O spôsoboch agitácie svedčí list odoslaný MNV 31.7.1958 na Okresný stavebný podnik v Ružomberku:

"Vážený súdruh riaditeľ, pochopiac uznesenia XI. sjazdu, pristupujeme k zakladaniu JRD aj v našej obci. Obraciame sa na Vás, aby ste nám aj Vy v tejto významnej činnosti pomohli.

Vo vašom závode zamestnávate nášho občana Trnovského Antona ako stavbyvedúceho, ktorý vlastní výmeru pôdy 0.97 ha. S menovaným previedli sme pohovor, ktorý sa zásadne nestavia proti socializácii dediny, ale ani doteraz prihlášku nepodpísal. Jeho vyjadrenie je také, že keď druhý, aj on podpíše. Takýchto podobných prípadov máme v obci viac - takmer všetky, preto je potrebné, aby sme s niekým začali. U Vášho zamestnanca, ako vedúceho pracovníka, by malo byť prvoradá pochopenie, preto ráčte menovaného presvedčiť o vstupe do JRD, že nám veľmi pomôže a nakloní k tomu aj ďalších našich občanov.

O výsledkoch jednania žiadame aby ste nám podali správu a sme s pozdravom Jednotne za mier!"

Do Jednotného roľníckeho družstva však nechcel nik vstúpiť. Majitelia radšej dali pôdu štátnym majetkom. Na jeseň 1958 tak urobili Jozef Kuna, Ján Hurtešák, Aladár Kapp, František Budiak a postupne všetci ostatní. V roku 1960 konštatovalo MNV, že socializácia dediny je splnená na 91 % a v 1968 roku existujú traja poľnohospodári s výmermi pod 0.5 hektára. V auguste 1959 prevzalo MNV mechanickú mláťačku, ktorú poháňal samostatný elektromotor cez dlhú remenicu, z STS (strojno-traktorová stanica) Ružomberok. Slúžila celej obci ešte v sedemdesiatych rokoch.

Podobne sa šesťdesiatych rokov nedočkal pasienkový spolok, ktorý mal v 1958 roku 18 členov. Na jar 1959 bojovali listami za svoje pasienky o výmere 22 ha na Nivách. Odbor poľného a lesného hospodárstva rady ONV v Ružomberku ich dal do užívania ŠM Liptovský Mikuláš, dvor Ivachnová. Spolok pritom dostal náhradu 5.99 ha pri Váhu, ktoré "sú spolovice holé štrkoviská, často zaplavené vodou". Nič nevypísali.

Pritom v 58. roku spolok kultivoval svoje pasienky 450 kg liadku a 507 kg draselnej soli, čo vtedy aj s dovozom vyšlo na 629.47 Kčs. Členovia spolku potom mrvili, miešali hnojivá, vyvážali a rozmietali ich. Opravovali oplotenie, vyrubávali krovie, upravovali cesty, "rozhrabávali chopky a krtince".

Posledný zaznamenaný rok 1958 zamestnával spolok pastiera od konca mája do 30. októbra. Pastier mal na starosti 22 kráv a jednu jalovicu. Dostával 800 Kčs mesačne, na čo sa skladali členovia spolku po 30 korún od kusa paseného dobytku. Členmi toho roku boli: Vrtichová Antonia, Jozef Húska, Emil Húska, Jozef Vrtich, Štefan Šatan, Matej Bielený, Ondrej Baran, Jozef Hurtešák, Ladislav Mikušiak, Ludevít Húska, Ondrej Jánoš, Dominik Hurtešák, Helena Húsková, Peter Kuna, Ladislav Húska, Ladislav Sárený, Ladislav Budiak, Jozef Lúčan a Ján Guoth.

V 1963 roku bola zbúraná drevená pastiereň, lebo "špatí obraz celej dediny".

Stavby

Pri výstavbe betónky (1952) postavil za ňou Doprastav budovu pre kancelárie a ubytovanie. Po ukončení cesty tu bývali sociálne slabé rodiny a budovu volali sociálnym domom. V 1955 roku bola zbúraná stará drevená škola. Okresný stavebný podnik urobil v roku 1956 generálnu opravu národnej školy s prístavbou bývania pre učiteľa za 180 000.-Kčs. Pomáhali aj miestni občania a brigádnici. Jozef Šatan a Otto Húska vykopali pritom v priestore vchodu do budovy popolnicovú urnu, ktorá je uložená v ružomerskom múzeu. V rokoch 1956-57 bola na odkúpenej časti Machajovie záhrady postavená budova MNV a hneď pri nej požiarňa zbrojnica. Starú drevenú za betónkou v roku 1958 rozobrali. Miestny rozhlas začal hlásiť 15.6.1958 zo šiestich reproduktorov. Predtým vyhlášky bubnoval ujček Ižovie. Ku koncu roka 1958 renovovali drevený most cez Ľupčianku. Prakticky šlo o nový most v hodnote 90 000.-Kčs. V lete 1959 bol opravovaný most cez pravé rameno Ľupčianky. Na križovatke betónky a cesty do Ľupče postavili v 1961 roku plechovú čakáreň a oplotili cintorín. V zime 1963 bol rozobratý drevený bešeňovský most cez Váh. Po snehovej kalamite boli v lete vymenené drevené stĺpy miestneho rozhlasu za železné. V rokoch 1967-68 upravovali obyvatelia miestne cesty. Občania rozhodili 75 ton drveného kameňa zo skládky pri sociálnom dome. V máji 1968 bol demontovaný vrch mosta cez Ľupčianku o rozmeroch 6 x 12 m. Uložilo sa nové drevo a 25 ton drveného kameňa a hlíny. Cesty upravovali a predlžovali michalania prakticky stále. Spočiatku používali kamennú drť z lomu v Turíku, kde si ju sami pripravovali.

Neskôr ťažili štrk z Váhu, alebo kupovali kameň z bešeňovského lomu a naostatok používali materiál vznikajúci pri stavbe priehrady. V 1968 roku boli postavené betónové stĺpy elektrického vedenia a pribudli drevené telefónne stĺpy. V ten istý rok rozobrali brigádnicke obytný dom veľčovských, aby získali materiál na stavbu kultúrneho domu. Roky 1969 až 1973 patria výstavbe kulúrneho domu v akcii "Z" (práce robili miestni brigádnici). Dielo malo konečnú hodnotu 1 156 434.- Kčs. Rok 1974 znamená výmenu dreveného mosta cez Ľupčianku za betónový v hodnote 78 951.- Kčs. Kultúrny dom dostal javiskové vybavenie v hodnote 240 000.- Kčs. V tomto roku vybuďovali mládežníci ihrisko pod bývalou školou. V 1975 roku

bola vyasfaltovaná hlavná a 3 bočné ulice obce. Bolo upravené Hlinisko. Voda z vodovodu začala tiecť v 1985 roku.

Priehrada

Stavba priehrady Liptovská Mara (1965-1975) mala obrovský dopad na obec. Časť dediny musela ustúpiť železnici a okolie dediny novej ceste č.18, diaľnici a bešeňovskej prečerpávacej nádrži. Tvár obce a okolia sa celkom zmenila. Pre koľajnice a diaľnicu boli zbúrané 2 domy pri ceste do Ľupče (Kohútovci, Šatanovci), dvojdom na križovatke pri píle (Balážovci, Hýllovci), veľčovských píla s obytnou budovou. Diaľnica a úpravy toku Váhu zobrali polia na západnom kraji obce, sociálny dom (-4-), futbalové ihrisko (-5-), pláž pri pilótach (- zvyšky rozobraného starého mosta s hlbokou vodou,-6-), ostrovy na Váhu, ruiny Kappovej píly (-7-) pri Ľupčianke pod betónkou a meandre Ľupčianky od betónky po jej ústie do Váhu, poniže dnešného bešeňovského mosta. Cesta č. 18 nad obcou zapríčinila stratu vody zo studní (odvodnenie pod cestou) a zmenu výzoru kopca nad cestou zbuldozérovaním. Ľupčianka bola vovedená umelým korytom do bešeňovskej nádrže (1974). Rast dediny sa zastavil. Odsťahovalo sa 35 ľudí (1956 - 204 obyvateľov, 1967 - 305, 1971 - 270 obyvateľov).

Požiarnici

Na začiatku 50-tych rokov používali ručnú striekačku, ktorá podľahla zubu času. Zbrojnica bola v tom istom drevenom baraku ako MNV. Do novej zbrojnice dostali motorovú DD-16. Od začiatku ďalšieho desaťročia chodili na zásahy s Tatrou 805, ktorá im vydržala až do 1996 roku. V 1958 roku si postavili sušiak na hadice a dostali sirénu. V 1974 postavili nový sušiak za kultúrou. Dlhoročnými oporami boli Jozef Hirschner, Ľudovít Šlauka, Július Juríček, Ján Štureka.

Pohromy

V horúcej letnej noci roku 1956 zničili jazyky plameňa objekt bývalej zápalkárne v Machajovie záhrade (-14-). Ratujúci občania ešte vypustili kravu, ale ani tú, ani budovu sa im nepodarilo zachrániť.

Zima roku 1954 držala od januára až do polovice marca s mrazmi 30-35 stupňov celzia. Na jar ľadové kryhy na Váhu poškodili mosty. Vojsa trhavinami uvoľňovali koryto rieky. Konštrukcia bešeňovského mosta bola otrášená, a tak bol na moste otvorený len prechod pre peších. Aj ivachnianský most bol poškodený. Autá mohli prechádzať Váh len cez most vo Vlachoch.

Sviatok Petra Pavla v roku 1958 je spätý s veľkou vodou. Povodeň zaliala polia i Bešeňovú. Váh prerazil brehy na ohybe pri ivachnianskom cintarisku a tiekol priamo cez Ivachnovú. Škody boli veľké na dedinách i na poliach. Ešte celý nasledujúci rok opravovali a spevňovali brehy rieky.

Farnosť

Táto časť kroniky je spracovaná na základe farskej kroniky "Historia domus Parochiae S. Michaelis de Liptov", ktorej významnú časť napísal vdp. Hypolitus Štrbina v roku 1959.

V tomto dokumente sa dozvedáme celkom odlišné fakty týkajúce sa smrti michalského farára Martina Martinku. Pokladám za potrebné tieto fakty uviesť, i keď tým zabehneme mimo spracúvané obdobie. Hypolitus Štrbina na strane 36 o Martinovi Martinkovi píše:

"Život skončil tragickou smrťou. 8. septembra 1944, počas Slovenského národného povstania bol partizánmi zastrelený. Vyvliekli ho z pivnice farskej, kde sa ukryl s viacerými veriacimi, keď nastala prestrelka medzi Nemcami a partizánmi. Tam sa spoločne modlili svätý ruženec k preblahoslavenej panne Márii o ochranu. Z pivnice, z fary ho vyvliekli hore ku škole a tam postavili pod stenu starej, drevenej školy. Šiesti, či ôsmi partizáni sa postavili na cestu s automatmi a dostali rozkaz od vedúceho partizánov strieľať. Spočiatku váhali a nechceli, potom na vyhrážanie veliteľa strieľali do vdp. farára Martina Martinku.

Bez súdu, bez vyšetrenia pozbavili ho života, potom mŕtveho ťahajúc za nohy vliekli od školy na pohorenisko domov a tam ho hodili. Nikto sa ho nesmel ujať, ani pochovať. Jedna veriaca z filiálky z Ivachnovej, súc na voze v Michale, ho len ukradomky vzala do voza a zaviezla do Ivachnovej a tam ho uložili do rakve v kaplnke.

Farár zo susednej farnosti Lipt. Teplej Ján Húšťava potajomky odbavil obrady a preniesol s veriacimi do cmitera v Lipt. Teplej. Tam ho pochovali po boku bývalého farára v Hrboltovej, ktorý zomrel v Teplej na penzii (pri bratovi) - Jána Kapustu, v auguste 1944. Časy boli nepokojné, ani

pochovať nebolo možno. Ľudia sa rozutekali z cmitera, lebo zbadali, že partizáni bežia z Michala do Teplej. Sám pán farár s kantorom ho museli zahriebsť."

Správcovia fary v Liptovskom Michale

1931-1944 - Martin Martinko

1944-1945 - zastupoval farár Lipt. Teplej - Ján Húšťava

1945-1949 - Jozef Rimár

1949-1950 - zastupoval farár Lipt. Teplej - Ján Húšťava

1950-1953 - Jozef Kútnik

1953-1959 - Hypolitus Štrbina

1959-1960 - Jozef Duraj

1960-1966 - zastupoval farár Part. Ľupče - Július Šimko

1966-1968 - zastupoval farár Part. Ľupče - Jozef Sárený

1968-1990 - Jozef Tješ

V roku 1945 ustanovený správca fary vdp. Jozef Rimár dal vymal'ovať a vyriadiť faru, potom čo ju opustili rodiny zo zničených domov. Tento pán farár zomrel 29. januára 1949.

22. decembra 1953 je menovaný za dočasného správcu fary vdp. Hypolit Štrbina. V roku 1956 sa zrútil ochranný múr kostola na južnej strane v dĺžke asi 12 metrov. V roku 1957 bol opravený.

Socha Najsvätejšej trojice stála vedľa cesty (dnes dom Vojtecha Jánoša). Už 18.2.1959 navrhoval MNV asanáciu sochy v žiadosti Odboru školstva a kultúry ONV "lebo je v dezolátnom stave 2 m od cesty a ohrožuje bezpečnosť premávky". Keď v roku 1961 cestu upravovali, sochu odstránili a uložili do zvonice. Uvažovalo sa o reštaurovaní, ale nakoniec "sa našli ochotní miestni murári a dobrí ľudia", ktorí jednoduchým spôsobom v roku 1967 inštalovali sochu vľavo od vchodu do kostola.

Rok 1968 bol politicky prelomový. Vdp. Jozef Sárený vo farskej kronike píše: "V našom štáte sa začala obroda v kultúrnom, hospodárskom a politickom živote. Od februára sa dejú prenikavé zmeny v politike strany a vlády. Predovšetkým sa má uplatňovať zachovávanie ústavy, má prestať šliapanie práv jednotlivca i spoločnosti. A tak má vlastne nastať aj náprava krívd, ktoré napáchali na veriaciach a na katolíckej cirkvi. Konkrétne, čo sa týka duchovných, ktorí nemôžu vykonávať svoju kňazskú činnosť a sú vo výrobe. Odteraz - od marca - sa ukazuje, že pôjdu všetci kňazi do pastorácie, a tak je už skutkom aj reálny prísľub, že farnosť v Lipt. Michale dostane svojho kňaza."

Skutočne, 23. apríla bol menovaný za správcu fary vdp. Jozef Tješ. Len z rozprávania pána Mužilu vieme, že bol štyri roky vo väzení, pravdepodobne od roku 1950. Po prepustení mal zakázané vykonávanie svojho povolania a musel pracovať vo výrobe. Začal ako závozník v ČSAD Dolný Kubín a odkrútil si tu 13 rokov. Cez šoféra sa vypracoval na dispečera. Mal dokonca zložené skúšky na riadenie rekreačnej lode, ktorá sa plavila po Oravskej priehrade.

Do fary sa nast'ahoval 9. mája, po oprave vnútornej časti. V lete nadšení ľudia opravili faru aj zvonka. Odstránili starú omietku a natiahli brizolit. O nezvyčajnosti roku 1968 svedčí aj sviatok Božieho tela. Konala sa procesia od kostola až po rázcestie MNV. Také niečo nebolo dlho predtým a nebude ešte ďalších 20 rokov, ba možno vôbec.

Michalania získali dobráckeho, pracovitého a láskavého kňaza. Dedina si ho vážila a ochotne mu pomáhala. V rokoch 1969 až 1970 vybudovali oplotenie farského dvora a záhrady. Na odpust 1969 je postavený nový drevený oltár tvárou k ľudu. Zhotovil ho Ján Juríček.

Že duchovný život nadobudol iné rozmery ukázala birmovka 7. júna 1970. Bolo posvätených 227 birmovaných.

O rok neskôr začala, s povolením pamiatkového úradu, oprava kostola. Brigádnici odstránili 70 metrov kubických zeminy presahujúcej úroveň dlážky kostola. Okolo kostola vybetónovali prevzdušňovací kanál. Firma oplechovala kostolnú vežu. V 1973 roku Pamiatkostav pokryl strechu a vežu šindľom. Odtokové žľaby a vrchol veže sú z medeného plechu. V lete farníci obnovili múr okolo kostola. Zlé časti stavali nanovo. Celý múr navrchu zachytili betónovým vencom. Vrch múru pokryl Pamiatkostav šindľom.

V júni 1976 začala oprava vonkajšej omietky kostola. Ján Juríček zmajstroval nové okná, ktoré nahradili staré, porozbíjané. Boli natreté všetky plochy pokryté šindľom. Uvedené práce boli prevedené z vlastných nákladov. V ďalší rok stálo vo vnútri kostola lešenie. Obnovovali sme omietku, kostol bol vymaľovaný, opravili sa lavice.

Hlavný oltár bol v roku 1978 rozobratý a po častiach odvezený do Ružomberka - ústredia umeleckých remesiel. Pracoval tu na ňom reštaurátor Jozef Pizar. Svoju majstrovskú prácu skončil 20. decembra 1980, kedy bol zostavený kompletný reštaurovaný oltár na svojom starom mieste.

Ondrej Mužila a Ján Juríček vymenili v 1979. roku 11 okien na fare. V 1982 roku urobil a daroval kostolu Ján Juríček nové vchodové dvere. Rozhlas, mikrofóny a svetelné číslice na označenie piesní pribudli v chráme v roku 1983. Štyri akumulčné pece aj s elektrickými rozvodmi v roku 1985. V 1986-tom roku opravili fasádu kostola a 7. októbra 1987 bola ukončená generálna oprava organu.

Za dvadsať rokov teda dokázal vdp. Jozef Tješ obnoviť celý kostol i s interiérom tak, že je naň radosť pozrieť. Pochvalu treba ale všetkým, ktorí pridali ruku k dielu. Na brigádach na kostole ste mohli stretnúť i bešeňovcov, ivachňancov, chlapov z Vlašiek, ale aj našich evanjelikov, ba i komunistov. Pán farár Jozef Tješ dohliadal na beh prác, ale doniesol i pivo a cez prestávku si z brigádnikmi podebatoval a pofajčil.

Dva zvony našej zvonice rozhojdávali a opravovali vtedy Václav Vrtich, potom Janko Lúčan. Dlhoročným kantorom (organistom) bol Jozef Vrtich starší a kostolníkom Ondrej Baran.

Škola

Národná škola (-8-) v Liptovskom Michale pracovala už za vdp. farára Hýroša. V 1956 roku bola pristavená miestnosť pre byt učiteľa a prišla učiteľka Eva Dulačková. Predtým učiteľovali Zuzana Ovčiarová a Elena Bárovičová. V šesdesiatych rokoch prichádza posledný učiteľ miestnej školy Dušan Uličný.

Bola to jednotriedka pre 1. až 8. ročník (50. roky) a 1. až 4. ročník (60. roky). Žiaci sa učili dovedna. Jedným bola vysvetľovaná učebná látka a ostatní mali písomné úlohy, alebo kreslili. Poobede bývali spoločné hodiny, ako pozemky (práca v školskej záhrade), telesná výchova, hry. Do vyšších ročníkov chodili buď do Partizánskej Lupče alebo do Lipt. Teplej.

26.6.1972 zrušila rada ONV túto školu, ktorá v Michale existovala 99 rokov. Odvtedy chodia všetky michalské deti do Základnej školy v Liptovskej Teplej.

Miestna knižnica

Knižnica pracovala už v roku 1958 ako pobočka Okresnej ľudovej knižnice J. Belopotockého v Lipt. Mikuláši. Do roku 1990 zaobstarávala knihy okresná knižnica. Teraz kupuje knihy knihovníčka za prostriedky obecného úradu. Od začiatku viedla knižnicu bývalá učiteľka Eva Dulačková. V rokoch 1984-1986 bola knihovníčkou Anna Jančiová. Dva roky (1987-1988) chodil každý týždeň vo štvrtok od 17,00 do 20,00 hod. požičiavať knižky kronikár. V lete to boli príjemné hodiny, v zime bolo ťažšie. Knižnica nemala uhlie. Knihovník si síce ihneď zapol elektrický radiátor, ale v týždeň nekúrenej miestnosti aj tak omrzali prsty. Ešteže v tých časoch došiel "kult osobnosti" až do našej knižnice (Kult osobnosti bola kritika spôsobu uplatňovania moci v Sovietskom zväze za Josefa Visarionoviča Stalina. Až dvadsať rokov po jeho smrti uznali soviety oficiálne jeho chyby, napríklad sústredenie moci v rukách jedného človeka.). Pri mojom preberaní

knižnice urobili pracovníčky okresnej knižnice inventúru knižného fondu a vyradili asi dve poličky stalínových spisov. Papier šiel do zberu, ale kvalitné červené knižné dosky ostali a tími si kronikár v najtuhšej zime prikuroval.

Keď sa presťahoval na Podbreziny (1989), radila čitateľom Beata Jančiová až do konca roku 1996.

Kultúra

Nové, na dedine dovtedy nevidané formy osláv sa sem dostávali cez školu. Detským účastníkom sa hlboko do pamäte vryli spomienky na prvomájové lampiónové sprievody, ktoré sa konávali v prvej polovici šesťdesiatych rokov. Deti s lampiónmi šli zo školy do zasadačky MNV. Tu predviedli kultúrny program, súdruhovia odrečnili povinné politické príhovory. Večer sa tu zišli na zábave.

Detskou zábavou boli karnevaly. Odohrávali sa tiež v zasadačke MNV. Matky poslali kostýmy a každá malá princezná, či generál chceli byť najkrajšou maskou karnevalu.

Výbor žien píše 18.3.1957 Všeobecnému odboru Rady MNV: " Oznamujeme Vám, že oslavy MDŽ (Medzinárodný deň žien) boli prevedené 9.3.1957 o 7. hodine večer v tunajšej národnej škole. Začiatok osláv bol zahájený referátom o MDŽ súdružkou predsedníčkou výboru žien (Antónia Bielená). Ďalej bol program s našimi pioniermi pod vedením súdružky učiteľky, a to spevy a tance a krátke divadielko. Zakončenie bolo rozdáním listov od našich pionierov. Na slávnosti bolo zúčastnených 50 žien, 16 mužov, 20 detí. Uvedené Vám dávame na vedomie a sme s pozdravom Jednotne za mier!

Pre michalské ženy organizoval výbor žien v tomto období kurz varenia, kurz šitia, kurz červeného kríža a cukrársky kurz. Prebiehali v drevenom baraku pri sociálnom dome. V 1967 roku táto organizácia zanikla.

Pracovníkom MNV rozširovali kultúrny obzor v 1959 roku odoberané noviny: "Čítanie o SSSR" a "Tvárou k dedine".

Kultúru v Liptovskom Michale pozdvihla i nová premietačka, ktorú MNV kúpil v roku 1959. Filmové predstavenia sa poriadali v nedeľu. Zasadačka MNV sa zmenila na kino, keď na okne viselo plátno a cez dieru v stene prešiel tmú čiernobiely lúč z premietačky, ktorá bola v terajšej požiarnej zbrojnici. Ľudovít Šlauka a František Kenderapremietali filmy, ktoré im poslali, často sovietske, ale aj nášho Jánošíka či Vlčie diery. Lístok stál korunu. Od roku 1963 si filmov chtivý divák musel zájsť buď do Lipt. Teplej alebo do Ľupče, kde boli kinosály, lebo Osvetová beseda od premietania upustila pre "pribúdanie televízorov v dedine".

Do doby kultúrneho domu aj zábavy mali iný punc. Diali sa v zasadačke MNV, keď počasie nedovolilo urobiť ju vonku. Ak dovolilo, bývali pred MNV. Pri plote Machajovie záhrady bolo pódium pre hudbu - traktorová vlečka. Pred vlečkou, konármi topoľa a rakyty ohraničený kruh na tancovanie, vysypaný ihličím. Nad tanečným parketom zavesená žiarovka. Všetko pekne ozdobené farebnými stužkami. Obdobne vyzerali aj majálesy na futbalovom ihrisku. Do kruhu bolo možné prejsť len vchodom, kde vyberali vstupné a kontrolovali lístky.

Hudobníci sa našli v dedine. Najskôr to bol Kvintet 67, kde hrali Tóno Janči, Dušan Uličný, Jano Kuchárik, Marieta Hýllová, Jano Jánoš, Tóno Hošala. Obsadenie i vybavenie sa časom menilo. Na konci svojej éry (1975) skupina hrávala pravidelne každý týždeň na zábavách v Bobrovníku a Sv. Kríži.

Elektrická a beatlesová skupina bola White Wave. Gitarami tu vládli Vlado Molek, Palo Dulačka, Jožo Mikušiak a bubnom Jožo Vrtich.

Divadlo

V škole bolo v zadnej stene zabudované javisko, na ktorom hrávali michalskí ochotníci. Od 1949 do 1967 roku odohrali tituly: Vrahyňa, Divá Bára, Gazdiná róba, Podpaľačová dcéra, Bačova žena, Pytliakova žena, Rozkošná príhoda, Starý zaľúbenec. Režirovali učiteľka Ovčiarová, učiteľ Uličný a L. Šlauka.

Hrali: Ervín Šlachta, Jozef Hurtešák, Milan Hurtešák, Tóno Vrtich, Milka Vrtichová, Etela Kunová, Tóno Janči, Viera Guothová, Slavo Hošala, Miroslav Húska, Magda Zarevúcka, Rudo Guoth, Pavel Zarevúcky, Jolana Lenčová, Jozef Šatan, Ilona Húsková, Ludevít Húska, Aliko Hošalová, Adolf Tholt, Vincent Mikušiak, Valika Debnárová, Eva Dulačková, Ján Jánoš, Helena Guothová, Helena Baranová, Jaroslav Hurtešák, Jožo Vrtich, Magda Jančiová, Gita Jančiová, Božena Štureková, Pavel Kuna, Danica Ižová, Viera Kapinová, Otto Húska, Vlasta Trnovská, Mária Uličná.

V rokoch 1974 až 1980 zahrli v kultúrnom dome predstavenia: Ženský zákon, Mozol'ovci, Horí, Košiel'ka, Silvestrovská noc, Kilometrovníky nesvetiel'kujú (SNP), Páva.

Hrali: Hanka Sárená, Ján Jánoš, Antónia Húsková, Jaro Hurtešák, Viera Kapinová, Miro Húska, Ľudovít Šlauka, Tóno Janči, Helena Baranová, Príbel'ská, Jozef Vrtich, Margita Kenderová, Julo Lenčo, Laco Púček, Eva Meleková, Valika Debnárová, Jozef Šatan, Anton Hošala, Marta Mikušiaková, Ján Gulanda, Marta Dulačková, Helena Bubalová, Ada Bobčeková, Ondrej Baran, Nad'a Kenderová.

Naštudované diela predvádzali v Likavke, Ivachnovej, Malatínoch, Bešeňovej, Sliáčoch, Hrboltovej. Režiroval L. Šlauka. Stálym šepkárom bol Jozef Vrtich starší.

Sociálne pomery

Problémy so zásobovaním boli po vojne riešené pridelom na lístky. Na lístky boli chlieb, mlieko, cukor, mäso, šatstvo, topánky. Prepychom bol lístok na cukrovinky, za ktorý ste v 1950 roku dostali 6 čokoládových cukríkov. Kupovať sa chodilo do Bešeňovej, alebo Ľupče. Pálenka v krčme u Kenderov na lístky nebola. Založenie spotrebného družstva Jednota (1955) s vkladom 100.- Kčs znamená aj obchod v obci u Bubalov. Vo vedľ'ajšej miestnosti čapoval jednou rukou pivo Pišta Bubala. Do bývalej školy sa presťahoval obchod v 1975 roku. To už bola krčma pár rokov zavretá.

Autobus chodí zo začiatku súkromný z Part.Ľupče do Lipt. Teplej, neskôr linka ČSAD Part. Ľupča - Ružomberok a po dostavaní betónky aj Part. Ľupča - Liptovský Mikuláš. Otvorením diaľnice (1977) sa zmenila konečná mikulášskeho autobusu, je ňou Lipt. Michal.

Rast priemyselných podnikov na Liptove premieňal zloženie obce od roľníkov k robotníkom. Mladí ľudia končiaci školy sa zamestnávali v meste a nemali záujem robiť na poli, ba na konci tohto obdobia už ani v družstvách.

V 1953 roku zažili naši rodičia finančný šok. Bola mena peňazí. Ak ste mali našetrené na nábytok do obývačky, po mene ste kúpili jeden veľký hrniec. Tieto koruny vydržali až do roku 1993 a do 1989 roku boli stabilnou menou. Ceny určovali ministerstvá, a tak stál rožok v každom obchode od Čiernej až po Aš 30 halierov a pivo 1,70 Kčs (korún československých). V šesťdesiatych rokoch stačí príjem občanov na obstarávanie si nových elektrických prístrojov do

domácnosti. Objavujú sa televízory, chladničky. Začína sa výstavba rodinných domov, ktorá vrcholí v 70. rokoch zastavaním ulice pod Klincom. Od roku 1956 do 1975 bolo v obci postavených 35 nových domov. V roku 1970 bolo v dedine: 44 televízorov, 33 chladničiek, 17 vysávačov, 10 osobných áut, 2 kuchynské roboty, 8 ústredných kúrení. Garáže zaplňali Škody 100. V obývačkách sa udomácnili kotúčové magnetofóny. Osemdesiate roky doniesli do domov automatické pračky, farebné televízory (prvý kúpil MNV do zasadačky v roku 1975), takže domácnosť mala obvykle čiernobiely i farebný, a do garáží Škody 120. Objavili sa prvé magnetoskopy (videá) a mikrovlnné rúry.

Mládež

Organizácia ČSM, Československý sväz mládeže, pracovala v obci už v roku 1949. Predsedom bol Jozef Jančí. Schádzali sa v prenajatej miestnosti u Pištu Bubalu. Ešte začiatkom roku 1968 je spomínané ČSM, ale už ako veľmi málo aktívna zložka.

Na začiatku sedemdesiatych rokov sa schádzali mladí v zasedačke MNV (Miestny národný výbor). Organizácia sa volala Streta a viedol ju Mikulo Bubala. Tú istú miestnosť využívala spočiatku i nasledujúca skupina mladých už pod hlavičkou SZM.

Socialistický zväz mládeže bola organizácia mladých, ktorej hlavnou úlohou bolo pripravovať mládež ku vstupu do KSČ (Komunistická strana Československa). Účasť mladého človeka od 15. do 21. roku bola prakticky povinná. Kto nebol členom organizácie na dedine, bol ním na pracovisku, alebo v škole. Podobne mladší žiaci boli na základnej škole stopercentne združení v organizácii Pionier. Už v druhom ročníku sa každý stával "iskričkou" a v treťom skladal pioniersky sľub, ktorý znel: "Sľubujem pred svojimi druhmi, že budem pracovať, učiť sa a žiť podľa pionierskych zákonov, aby som sa stal dobrým občanom svojej milovanej vlasti - Československej socialistickej republiky a svojím konaním chránil pioniersku organizáciu socialistického zväzu mládeže. Budovať a brániť socialistickú vlasť buď pripravený! Vždy pripravený!"

Prvým predsedom michalského SZM bola od roku 1972 predsedníčka Alena Jančiová. Od predsedu MNV Jozefa Jančího dostali miestnosť v bývalej škole (1974). Poopravovali si ju a vymaľovali. Stoličky a stoly na schôdze poskytol národný výbor, ostatné zariadenie si kupovali sami. Klubovňa nebola len miestom schôdzí, ale aj spoločenských hier, debát a osláv. Bola to miestnosť s oknami na východ a juh. V oknách boli záclony i dekoračka po krajoch. Medzi oknami veľké elektrónkové gramorádio. Skriňa na športové potreby a poriadace na agendu a hry. Dve kreslá stáli pri stene pod obrazom potôčika hneď vedľa piecky. Cez klub sa chodilo do knižnice, preto časť medzi oboma dverami bola oddelená kovovými mrežami a dvierkami. Takto mohli knihovníci úradovať bez ohľadu na klub. Na okrasu bola vyrezávaná nástenná lampa a zrkadlo. Nikdy nechýbal aspoň jeden magnetofón.

V zime bolo treba kúriť v petríku (typ malej piecky na uhlie). Preto vždy na jeseň uskladňovali uhlie a pílili drevo. Spoločne pracovali na brigádach pre MNV: natierali stĺpy miestneho rozhlasu, upravovali riečište Ľupčianky, pomáhali stavať kultúrny dom, robili jarne upratovania verejných priestranstiev, odvážali šrot.

V 1974. roku začali budovať športový areál pod bývalou školou (-9-). Najskôr bolo treba urobiť oporný betónový múr, ktorý zabezpečoval základy budovy bývalej školy, odobrať orniciu, premiestniť tony zeminy pri vyrovnávaní terénu. Na tomto základe postavili volejbalové ihrisko, navozili antuku, povalcovali. Vedľa hracej plochy zmajstrovali bradlá, hrazdy, preliezky,

hojdačky, pieskovisko pre tých menších. Aby lopta nepadala do farskej záhrady, natiahli plot o dvojitú výšku. Tento ale nemal dlhého trvania, lebo lopta i tak často prelietala dolu, do záhrady.

Toto všetko dokázalo 13 aktívnych členov, ktorí boli v organizácii aj za predsedovania Antona Mydliara (pol roka 1975) a Mariana Jančího (1975-1978). Tento predsedoval i počas svojej vojenskej služby. Len päť mesiacov ho zastupoval Bohuš Trnovský. Dušou skupiny bol Marian, jadrom Laco Púček, Alino Janči, Stano a Bohuš Trnovský, Ľubo Juríček, Silvo Sokol, Biba Jančiová, Lida Sárená, Milota Šlauková.

Mladí boli naozaj aktívni. Dohodli si družbu so SZM Ilanovo. Chodili tam brigádnicky sadiť stromky, hrávali vzájomné zápasy vo futbale, volejbale. Vďaka tejto družbe vznikol aj manželský pár Hanka Štureková - Milan Kráľ, vtedajší predseda SZM Ivanovo.

Pravidelne poriadali zábavy v kultúrnom dome. Poháriky na zábavu si museli zohnať. Dali vyhlásiť miestnym rozhlasom, aby občania vyniesli nepotrebné poháre z horčice pred domy. Zväzáci (hovorovo sa volali szmáci - čítaj ako je napísané) ich pozbierali, poumývali a použili v šenku (horčica sa predávala v sklenených dvojdecových pohároch). Šenk, miesto predaja vína, malinok, čokolád, býval v spodnej časti kultúry (donesla, jeseň 1996, tam bol bar M. Hurtešáka). Keď vyšiel na nich rad, poriadali bursu. (Bursa bolo fašiangové chodenie po dedine s harmonikou. MNV malo rozpis, podľa ktorého vždy iná zložka - požiarnici, zväz žien, červený kríž, sväzarm, SZM... - bursovala.) Všetky brigády a zábavy boli zdrojom peňažných príjmov. Peniaze použili na vybavenie klubu, športové náčinie, družobné občerstvenie a na každoročný spoločný výlet.

Ďalšia skupina už nemusela budovať, ale vedela si udržiavať klub i ihrisko, poriadala zábavy, brigády a chodila na výlety. Predsedníčkou bola Marta Hurtešáková (1981-1983), iniciátorom Janko Burdel a po jeho odchode do stavu manželského a Liptovského Mikuláša Ivan Janči. Tento dvakrát predsedoval. Od roku 1983 do 1985 a od 1987 do 1989 roku. Keď bol na vojne (1985-1986), bol predsedom Paľko Sarčák. Neskôr ešte viedli SZM Igor Lenčo a opäť Paľko Sarčák. Tieto časy prežil, ako externý člen, i kronikár. Denne sme v lete hrávali volejbal, schádzali sa v klube, hrali šachy. Chodili sme na brigády na Štátne majetky do Partizánskej Ľupče, kde bol Ivan traktoristom. Tradične sme robili výstup na Choč tak, aby sme stáli na vrchole pri východe slnka. Na naše zábavy chodili mladí zo širokého okolia, ba aj z Liptovského Mikuláša.

Podieľali sa na tom aj: Evka Meleková, Jozef Lúčan, Janka Šlachťová, Edo Šlachta, Zdenko Húska, Jozef Sárený, Jozef Mydliar, Anton Trnovský, Anton a Peter Weisz, Lena Záborská, Ján Lúčan, Beata Weiszová, Soňa Lenčová, Igor Lenčo, Miloš Húska, Janko Hošala.

Veľmi úspešné boli vystúpenia k rôznym príležitostiam nacvičené s deťmi. Recitovali, spievali, ale hlavne hrali scénky i divadielka. Hlavným tvorcom týchto akcií bola Lena Záborská.

Odchodom týchto ľudí začala aktivita poľavovať, ihrisko spustlo a po renovácii a rozšírení obchodu (1990) sa do klubu presťahovala miestna knižnica. Mládežnícka organizácia zanikla.

Šport

Liptovský Michal nefiguroval v žiadnej športovej tabuľke, nehral ligu. To neznamená, že sa tu nešportovalo. Rozoberme si to po jednotlivých športoch.

Futbal pre radosť sme my chodili hrať do Bešeňovej, alebo sme na ihrisku pod klubom kopali technicky a často s využitím oporného múra a stien i okien obchodu. Kým ešte nebolo Bešeňovské ihrisko hralo sa na "Marakane", čiže na lúke pri diaľnici (ešte to nebola skutočná autostráda, lebo premávka bola len na jednom pruhu, druhý budovali). Násypy križovatky cesty č.18 nám v polkruhu na juhu pripomínali tribúny najväčšieho futbalového štadióna sveta.

Celkom iné to bolo do roku 1970. Keď ste zbehli od MNV k betónke (hlavná cesta Ružomberok - Lipt. Mikuláš mala betónový povrch), prešli ju a zbehli dolu briežkom asi do miest a na úroveň hladiny dnešného horného rybníka, mohli ste sa prehádzať medzi futbalovými brámkami michalského ihriska (-5-). Nemalo správne miery, ani tráva nebola anglická. Kosili ju kosou a popritom aj pravidelne spásali kravy. Za ihriskom, lemovaný radom stromov, tiekol Váh.

Hrávalo sa tu len pre radosť, aj keď raz do roka aj o cenu. Bol to zápas ženáci proti slobodným. Cenou bol spravidla sud piva, ktorý víťazi síce vyhrali, ale vypili ho všetci spoločne na večernej zábave.

Hokej hrávali michalskí chlapi už na začiatku päťdesiatych rokov na Betleheme (v záhradách vedľa fary), kde s mládežou hrával aj vdp. farár Jozef Kútnik, potom na Ľupčianke nižšie Kappovej píly. Riečka sa tam v zime vylievala na lúku a hokejisti privádzali vodu rizňami na ľad. F. Kendera, Vrtichovci, L. Šlauka, T. Hošala, Kunovci hrávali s doma urobenými hokejkami, len keď šli reprezentovať používali kúpené. V 60.-tych rokoch korčuľovali na bágroviskách medzi korytom Váhu a betónkou pod Šibenicami, alebo medzi betónkou a Šibenicami. Tu vydržal ľad dlhšie, lebo bol v tieni stromov. V sezóne hrávali duely proti Potoku, Vlachám, Malatínom, Ivachnovej. Od napustenia rybníkov za diaľnicou naháňajú tam puk michalania spolu s bešeňovcami a často proti sebe.

S hokejkou a zviazanými kanadami na pleci, s pukom vo vrecku sme preskakovali zvodidlá diaľnice. Na brehu rybníka sme si sadli na čepel hokejky a rukavice. Zaväzovali a pridržiavali sme si jeden druhému šnúrkou na korčuľoch. Nasledoval posilovací tréning pri odhrňaní snehu, ktorý sa opakoval, keď už puk nemal síl prebijať sa zbrúseným ľadom. Mantinely boli teda snehové, brámkami dva kamene. Ľad kde tu praskol a občas bolo treba z brehu na ľad skákať, lebo na krajoch už bola voda. Pri takýchto podmienkach sme utopili a niekedy aj vylovili veľa pukov. Hralo sa každý deň až do chvíle, keď nebolo možné vystrelený puk nájsť pre tmú.

Miestom sánkovania a zimného šantenia bol kopec pri výbore (dnes tam stojí kultúrny dom). Nezriedka končila sánkovačka v Ľupčianke.

Volejbal hrávali mladí pri sociálnom dome a pred MNV. Hra získala popularitu vďaka ihrisku, ktoré vybudovali mladí v 1974 roku. Hrať volejbal v kruhu a cez sieť nie je to isté. Na novučičkom ihrisku sa o tom presvedčili i zväzáci. Milan Hurtešák sa s nimi stavil, že vyhrá v dvoch setoch. Bude pritom na jednej strane siete sám, kým na druhej kompletne 6-členné družstvo. Na tej druhej strane stáli Marian Jančí, Anton Mydliar, Laco Púček s bratom, Alino Jančí... Bolo to na neuverenie. Mladí kazili servy, nevedeli si nahráť, chytiť súperovu servu. Takže celkom v pohode prehrali.

Každé odpoľudnie sa konali na ihrisku zápasy, v ktorých sa ďalší a ďalší snažili prehodiť sieť pri serve a aj tí na druhej strane siete krikom uznali, keď sa to podarilo. V letné večery sa na ihrisku stretali všetci mladí v obci. Do okna klubu dávali reproduktory. Prehrávali rockenrolly z kotúčového magnetofónu. Antuku kropili krhlou z obecnej pumpy, ktorá stála pri ceste. I tu bol

akýsi tréning navyiac pre toho, kto bol ochotný zbehnúť po loptu spadnutú dolu, do farskej záhrady.

Motoristi mali v Michale tiež svoje chvíle. V 70-tych rokoch bol medzi chlapcami veľmi obľúbený malý motocykel Jawa 50 typ 20 a 21. Bol to malý dvojsedadlový motocykel s obsahom 49.9 ccm, prístupnou cenou asi 3200.- Kčs a maximálnou rýchlosťou 60 km/hod. Vodičský preukaz na túto motorku bolo možné zložiť už v 15-tich rokoch. V dedine ich bolo 5-6. Pre týchto mladých usporiadal miestny Sväzarm (Zväz pre spoluprácu s armádou združoval technické športy ako motorizmus, streľbu, modelárstvo) niekoľko súťaží. Organizátorsky boli dielom L. Šlauku a M. Adamčiaka. Ešte na starom futbalovom hrisku v rokoch 1970, 1971 a v roku 1975 za Lupčiankou pri Adamčiakovcoch. Šlo o jazdu zručnosti po vyznačenej trati. Vybočenie z trate alebo šliapnutie na zem bolo penalizované. Spestrením boli lavička, prenášanie pohára s vodou, triafanie zavesenej lopty...

Štartovalo sa pri spodnej bránke. Hneď na začiatku bolo treba zdolať prudký svah k betónke, nasledovali serpentíny vyznačené v miernom svahu pod sociálnym domom. Technické kúsky boli rozmiestnené na ploche ihriska. Ak sa dobre pamätám, prvú súťaž vyhral Mikulo Bubala pred Ľudom Šlaukom mladším.

Sväzarm poriadal i strelecké preteky pri Adamčiakovcoch. Obvykle šlo o okresnú súťaž v malorážke a dedinskú súťaž v streľbe zo vzduchovky alebo branné preteky.

Beh na lyžiach alebo dukelské preteky (biatlon) býval temer každý rok už od konca 50-tych rokov. Šlo buď o miestnu, alebo okresnú akciu, ktorú zabezpečovali všetky zložky v dedine (svazarm, červený kríž, požiarnici). Štart a cieľ býval pred MNV a najdlhšie trate - 5 km zabiehali až k Ivachnovej. Ešte v roku 1975 sme poriadali okresnú súťaž v biatlone. Streľnica bola na konci ulice pod Klincom a strieľalo sa proti železničnému násypu. Z tohoto závodu sa odvíjal i pekný úspech Zdenky Húskovej. Prebojovala sa cez krajské kolo vo Važci a slovenskú kvalifikáciu do slovenskej ženskej reprezentácie. V Táboře na majstrovstvách Československa obsadila 11 miesto v celkovom hodnotení.

Stolný tenis si získal obľubu hneď po zaobstaraní stola (1975). Už predtým sme trénovali vonku na stole, ktorý bol zhruba správne dlhý, ale užší. Sieťkou bola doska. Správny stôl bol najskôr v bývalej triede miestnej školy. Keď tu zriadili obchod, presťahoval sa stôl do šenku kultúrneho domu. V tomto období boli hviezdami miestneho pingpongového neba Alino, Ivan Janči, Václav Vrtich, Jozef Mydliar, Paľo Dulačka a kráľom Marian Janči, ktorý roku 1986 vyhral prvý a posledný ročník dedinského Veľkonočného turnaja. Neskôr sa hlavne v zime hrávalo v sále kultúrneho domu.

Šachy sú hra kráľov. Hrali ich chlapi pri pive v bešeňovskej krčme i v bare michalskej kultúry. Ba dočkali sa tiež jedného dedinského turnaja v roku 1980 v klube SZM. Na podstavce víťazov sa prebojovali Laco Púček, Jozef Mydliar a Paľo Dulačka.

Kostol, stará a nová škola v roku 1953 - kresba

Starý most cez Váh v r. 1955 - kresba

Húskovie drevenica v r. 1949 - kresba

Plán obce okolo roku 1962 - kresba

Časť Lipt. Michala s Veľčovského pílou v lete 1965 - kresba

Pohľad do dvora tety Mrázikovej okolo roku 1967

Roky 1989 - 1994

Úvod

Socialistický svet, tá šestina celej zemegule, prežíva posledné dni. Krajina Veľkej októbrovej revolúcie - Zväz sovietskych socialistických republík, ktorý združuje 16 štátov, má veľa starostí. Generálny tajomník Komunistickej strany Sovietskeho zväzu - Michail Gorbačov už niekoľko rokov presadzuje v strane i štáte nové myšlienky. Proces je nazývaný perestrojka. Dáva si za cieľ oživenie ekonomiky krajiny a potlačenie negatívnych javov v spoločnosti. Najväčší ohlas je na prohibíciu - obmedzenie spotreby alkoholu a glasnosť - občan má právo byť pravdivo informovaný. V strane prebieha boj medzi reformátormi a zástancami strany brežnevovského typu.

V Československej socialistickej republike netreba centrálné potierať alkoholizmus ako v Rusku, ale trochu glasnosti by sa i tu zišlo. Napráva to "štvavá rozhlasová stanica Slobodná Európa". Hitom leta je prísne tajný prejav generálneho tajomníka ÚV KSČS Miloša Jakeša, ktorý koluje medzi ľuďmi. Šéf strany si ťažká pred súkmeňovcami na to, že speváci (Hanka Zagorová) zarábajú viac než on a ktorýkoľvek iný stranník. Obecne panuje mienka, aj vďaka ťažkému slovnému prejavu, že Jakeš nie je ktovieaký politik. Pražská polícia zatýka každého východného Nemca, ktorý sa priblíži k veľvyslanectvu Nemeckej spolkovej republiky, zatiaľ čo Maďarsko im otvára hranice do Rakúska. Bezpečnostné zložky trénujú potlačanie nepokojov obyvateľstva. Ceny nebadane stúpajú. Reči o špeciálnych obchodoch len pre vyvolených z ÚV, kde je všetko lacnejšie a ich nákupoch vo Viedni tiež neprispievajú k úcte vo vedúcu silu robotníckej triedy - komunistickú stranu.

November 1989

Pražské zhromaždenie študentov ku dňu študentstva (zatvorenie vysokých škôl fašistami) prerastá do demonštrácie a na Václavskom námestí je zbytočne tvrdo potlačené bezpečnosťou. Študenti protestujú, štrajkujú na školách, organizujú sa v celom štáte. Žiadajú potrestať zodpovedných. Pridávajú sa k nim umelci, hlavne herci. Tí miesto predstavení poriadajú v divadlách debaty o slobodách... Oficiálne médiá - Pravda, TV informujú podľa starých zvykov o niekoľkých protisocialistických živloch z radov študentov a hercov. Žiadajú ich odsúdenie. 20.11. sa koná v Tesle Liptovský Hrádok (zamestnávateľ kronikára) schôdza Revolučného odborového hnutia. Všetko prebieha normálne. Čo treba odhlasovať je odhlasované. V diskusii nemá nik nič naozaj dôležité. Na konci diskusie ktorísi z vedúcich komunistov žiada odhlasovať odsúdenie protištátnych živlov v Prahe a Bratislave. Nato vystúpi jeden z mladých a dáva otázku koho a prečo máme odsúdiť. Čo vlastne tí študenti chcú, prečo ich požiadavky neuvedú noviny a televízia? A schôdza sa už nedá zastaviť ani vstupmi starých komunistov, volajúcich po uvážlivosti. Prevážna väčšina odhlasuje žiadosť zverejniť študentské požiadavky a pravdivo informovať v masmédiách.

Na druhý deň prenáša televízia zhromaždenia z Prahy a Bratislavy. Na tribúnach odznievajú požiadavky študentov, zakázané piesne, prejavy hercov a ďalších osobností - Alexander Dubček, Václav Havel. Státisíce ľudí pod tribúnami svieti zapalovačmi a cinká kľúčmi - komunistom na odchod. Nasledujúce dni prebiehajú mítingy v celom štáte. Podobných zhromaždení v Ružomberku a v Liptovskom Mikuláši sa zúčastňujú aj pracujúci občania Liptovského Michala. Keď čelných predstaviteľov vypískali aj robotníci v ČKD Praha a Kablo Bratislava, začali sa rokovania vlády s novoutvorenou silou spoločnosti VPN - Verejnosť proti

násiliu. Zákonodarný orgán - federálne zhromaždenie, zložené zo zástupcov robotníkov a roľníkov, bolo zvyknuté odhlasovať všetko, čo im bolo navrhnuté. Teraz sa zľaklo zodpovednosti a ľudu na ulici. Schválilo všetky zmeny včítane zrušenia monopolného postavenia komunistickej strany. Udalosti na ulici prebiehali v atmosfére ohľaduplnosti a veľkej slušnosti, preto tieto dni nazvali na západe nežnou a zamatovou revolúciou.

Po slobodných voľbách do federálneho zhromaždenia a zvolení Václava Havla do funkcie prezidenta, začína proces prechodu k demokratickej spoločnosti, postavenej na súkromnom vlastníctve. V ďalších rokoch štát privatizuje veľkú časť svojho majetku formou kupónovej privatizácie i priamym predajom. Slovenský zbrojársky priemysel sa preorientováva na civilnú výrobu. Veľké podniky rušia neproduktívne závody a prepúšťajú pracovníkov. Ceny sa vyrovnávajú na európsku úroveň. Dôchodky stúpajú pomaly.

Tieto ekonomické dôsledky socialistickej stagnácie však nemôžu potlačiť demokratické vymoženosti - politická sloboda, sloboda slova, sloboda vierovyznania, zrušenie železnej opony. 1.9.1992 schvaľuje Slovenská národná rada Ústavu slovenskej republiky a 1.1.1993 vzniká samostatná Slovenská republika.

Zvel'ad'ovanie obce

V obci sa tieto udalosti odrážajú v prvých demokratických voľbách v decembri 1990. V nich si občania vybrali do obecného zastupiteľstva nasledovných zástupcov: Ilkanič Ján, Jančí Ivan, Jánošová Žofia, Košút Ignác, Lúčan Ján, Madliak Marian, Mužila Ondrej, Meleková Anna, Senko František, Tuková Elena, Weisz Anton. Anton Weisz sa stáva starostom obce. Čaká ich neľahká práca v časoch neustálych zmien právnych, politických a ekonomických.

Zastupiteľstvo, spolu s občanmi, sa dáva s chuťou do práce. Už prvý rok 1991 sa darí reštaurovať budovu bývalej školy. Modernizujú sa tu priestory pre predajňu Jednoty, knižnica a nocľaháreň šoférov autobusu. Vymieňa sa podlaha, v celej budove sa robí nová elektrická inštalácia aj s prípojkou, inštaluje sa elektrické vykurovanie, buduje sa žumpa, odpad, sociálne zariadenia, zavádza sa pitná voda a jej ohrievanie, robí celková oprava omietok, vymaľovanie, obnova fasády. Obnovuje sa i budova obecného úradu - elektrická inštalácia, elektrické kúrenie, oprava fasády, vymaľovanie, zriadenie kuchynky a jej vybavenie pitnou vodou, jej ohrievania a odpadu. Zriaďuje a vybavuje sa archív. Dokončuje sa oplatenie cintorína. V ďalších rokoch je upravený priestor skládky železného odpadu, ktorá je rozľahaná od Ľupčianky po Chebeňovcov. Po ohraničení panelmi stačí priestor niekoľkých štvorcových metrov. Obdobne je zušľachtené smetisko na cintoríne. Pritom obec prispieva sumou 5000.- Kčs na stavbu kostola vo Vlaškách.

Nosným bodom predvolebného programu bola kanalizácia obce. Zastupiteľstvo vynaložilo veľké úsilie na prípravu tejto náročnej akcie. Prípravné práce - dokumentácia, povolenie boli urobené, ale na samotnú realizáciu nebol poskytnutý úver (plánované náklady 6.2 mil. Kčs).

Výstavba fary

V 1992 roku sa vynára myšlienka stavby fary. Vychádza z potrieb obce. Stará fara je veľmi vlhká a príslí kňazi radšej bývajú na Lúčkach. Návrh prichádza od občanov, ktorí vyhrali v hre For you a daň z nej (115 000.-) smerujú na výstavbu fary. Biskupský úrad je informovaný a spočiatku i presvedčený, že je to "truc" stavba proti kostolu v Ivachnovej. Preto biskup pri prvom rozhovore so starostom hovorí: "Musíte sa spoľahnúť len na seba, od nás nečakajte

pomoc." Neskôr, po vysvätení ivachnianskeho kostola, prikladá aj on ruku k dielu a poskytuje krytinu na strechu.

Myšlienka veľmi rýchlo prerastá v aktívnu činnosť. V Apríli sú vybavené formality zavŕšené stavebným povolením. V Auguste sú vykopané základy a na jeseň roku 1993 stojí hrubá stavba. Tu nastala prestávka, lebo bolo potrebné hľadať Ďalšie zdroje financií, lebo všetky sa už prestavali. Okrem desiatok jednotlivcov uvediem tu mecenášov, ktorí prispeli väčšou sumou na dielo s konečnou hodnotou - 2 189 059.60 Sk:

OÚ Lipt. Michal z rozpočtu	384 135.20 Sk
Vojtech Jánoš - podnikateľ	170 359.- Sk
Pro Fratribus Kirche, páter Sebastian Labo	360 000.- Sk
Hilfsfond Wien	190 000.- Sk
Biskupský úrad Spišské Podhradie	110 000.- Sk
zbierky v kostoloch L. Michal a Vlašky	102 519.45 Sk

Ostatné práce, včítane úpravy okolia, sú ukončené za rok, takže 2.10.1994 ju môže biskup Andrej Imrich posvätiť.

Nové tradície

Veľa úsilia spotrebúva zabezpečenie celého radu volieb do ústredných orgánov - federálneho zhromaždenia, národnej rady a neskôr do národnej rady samostatného Slovenska.

Pri tom všetkom sa od roku 1992 ujímajú veľmi pekné tradície. Zastupiteľstvo sa lúči s každým zomrelým v obci vencom. 6.Decembra chodí dedinou Mikuláš s čertom a dáva deťom balíčky s dobrotami. Koncom roka sa organizuje posedenie s dôchodcami. Predstavení obce im aspoň kultúrnym programom a malou finančnou čiastkou zaďakujú za ich prácu, ktorú vidieť v celej dedine. V r.1994 vzniká ďalší pekný zvyk. Úrad dáva darček občanom, ktorí sa dožívajú okrúhlych výročí - 70., 80. rokov. Napriek zložitej finančnej situácii sú každý rok kupované nové knihy do miestnej knižnice, na Vianoce svieti vianočný stromček.

50. výročie Slovenského národného povstania

Samí dôchodcovia sú vo zväze protifašistických bojovníkov. Napriek veku sa zapájajú do práce, pravidelne sa schádzajú a v roku 1994 spolu s obecným úradom zabezpečili dôstojné oslavy 50. výročia Slovenského národného povstania pre okrskok, ktorý spája 5 okolitých obcí.

Požiarna súťaž

Medzi ľuďmi, ktorí najskôr pomôžu, sa radia dobrovoľní požiarnici. Okrem toho dobre reprezentujú obec na svojich súťažiach. Jedna - Obvodná hasičská súťaž bola aj u nás v júni 1994. Akcia sa konala za Adamčiakovcami na lúke na Pribiške. Zápolenie piatich družstiev z Partizánskej Ľupče, Krmeša, Vlašiek, Bešeňovej a Liptovského Michala bola športovou aj spoločenskou udalosťou. Aj keď temer celý deň pršalo, bolo sa na čo pozerieť, aj guláš bol výborný a ostrô v tom daždi dobre padlo. Pozrimeže sa na tú lúku bližšie!

V zaparkovaných požiarnych autách vystrájajú deti. Starosta víta príchodzích. Pani Bubalová vo vojenskom stane sa stará o administratívu. Ján Šturek a Juraj Vrtich organizujú. Felix Sršeň pri

ohnisku mieša v kotli. Hanka Kráľová s Ivanom Jančim predávajú ako na jarmoku a Ján Hošala všetkým púšťa príjemnú muziku.

Už tu cítiť predstartovnú nervozitu. Chlapci i dievčatá ešte skúšajú akési grífy s prúdnicou. Všade počuť veľa dobrých rád. Začína sa športovať. Pekne to zvládli naše dievčatá. Majú vyhrané. Naše A družstvo nemá na Lupčanov, ktorí vyhrávajú. Najzaujímavejší je pohľad na družstvo starých pánov. František Kendera oslavuje akurát 70 rokov. Kyticu vymieňa za savicu a ide sa na to. Útok družstva Šturek, Sarčák, Vrtich, Juríček, Kendera by obstál veľmi dobre i medzi mladými. V štafete je to už horšie. Lubo Juríček v tom daždi veľmi dbá na svoj účes a ustrojenosť. Ved' nepatrí sa prísť do cieľa bez čiapky. Tak sa skloní spojí hadice, vybehne..., ale čiapka ostáva pri hadiciach. Spadla. Treba sa trochu vrátiť, nasadiť na hlavu a k ďalšej spojke. Tú spojí skôr, než čiapka zletí na zem, ale treba ju zasa zdvihnúť, poriadne nasadiť a šprint do cieľa. Čiapke sa však do cieľa nechce, skáče do mokrej trávy. Pretekár zabrzdí, vráti sa, zoberie neposlušnú čiapku a pridržiujúc si ju rukou na hlave dobieha spokojný do cieľa. No čo, starí páni majú už svoje muchy a my ostatní originálnu zábavu.

Požiar slamy za dedinou

Požiarníci však obstáli nielen v súťažiach a práci. Koncom júla 1994, uprostred horúceho letného dňa sa obcou rozoznie kolísavý tón sirény. Kto môže beží k požiarnej zbrojnici. Tu sa rozbieha akcia, ktorú nik neplánoval, necvičil. Čo sa deje? "Nad zrážkou horí družstevná slama. Požiar postupuje k dedine, Ak ho nezahasíme na poli, môže dôjsť ku katastrofe," oznamuje Vojtech Jánoš, "treba si zobrať vidly a lopaty. Volali sme hasičov z mesta, ale tí majú dnes veľa práce." Bežím domov (som práve na dovolenke) po vidly. V zbrojnici stojí stará Tatra, bohužiaľ nepojazdná. Hasiči nezalamujú rukami, ale konajú. Ján Šturek natáča svoj traktor, na vlečku nakladáme striekačku, hadice, vidly, lopaty. Skáčeme do nej i my. Traktorík sa rozbieha ako závodný stroj. My sa držíme ako kliešte, aby nás nevytriaslo von. Za mostíkom, konča Bobčkovcov sa nám otvára pohľad, od ktorého aj v tom teple naskakuje husia koža. Lán poľa, ktorý ohraničuje vľavo tok Ľupčianky a vpravo oblúk železnice, odovzdal svoju úrodu zrna kombajnom. Ostali tu pásy vylátenej slamy tiahnuce sa vodorovne s tokom Ľupčianky. Na vzdialenejšej strane začala slama horieť. Asi od iskry z vlaku. My sa dívame na stenu ohňa prebiehajúcu od vody až po trať v jednej línii. Stena sa nezadržateľne blíži k nám. Mohutnejšie jazyky spaľujú riadky s vylátanou slamou, menšie požierajú slamu na koreni a poľahnuté vrstvy. Plamene výdatne podporuje vetrík fúkajúci od Ľupče. Pri tom pohľade mi mimovoľne preletí v mozgu scéna zo sovietskeho veľkofilmu o 2. svetovej vojne - Oslobodenie. Tu ide naozaj o veľa. Ak oheň dôjde na koniec poľa, chytia sa nepokosené záhumienky... Všetko je veľmi suché, ved' už mesiac je poctivé horúce leto.

Na poli nie sme prví. V žiari plameňov vidíme obracať sa ľudí, ktorí sami spozorovali oheň a snažia sa na úrovni Adamčiakovcov preťať pásy slamy. Pracujú aj holými rukami. Nik nepotrebuje nič vysvetľovať. Vyskakujeme za jazdy, každý si hľadá miesto, kde je treba odhrňať a prenášať slamu, sám. Hasiči idú k vode. Bojujú s technikou, ale nám je jasné, že s hadicami dosiahnu len niekoľko málo slamených radov od vody. Ochranný pás už začína byť vidno. Nikto nepoľavuje v úsilí. Na zemi a v zemi medzi riadkami je veľa poľahnutého obilia, ktoré nemožno preniesť. Tadiaľto hrozí únik ohňa cez ochranné územie. V tejto nanajvýš napätej chvíli, keď plamene dosiahli ochranné pásmo, prichádzajú na rad všetky prostriedky zadušania. Lopaty, vidly, konáre, nohy. Úspešnosť týchto prostriedkov na takej šírke ale nie je stopercentná. Objavuje sa však požiarne cisternová Tatra a postupne od železnice malým prúdom vody umlčiava plamienky, ktoré sa chcú prebiť cez náš vyčistený pás.

I po tomto zásahu je veľa práce. Požiar vznikol isto od nejakého vlaku, lebo pozdĺž trate je niekoľko ďalších ohňov. S Jankom Hošalom vytvárame údernú skupinku. Likvidujeme najskôr horiace kríky pri železnici, lebo z nich ešte mohol oheň preskočiť na druhú polovicu poľa. Cestou popri trati musíme pochváliť mladých, ktorí nosia vedrá vody do svahu železnice za Bobčekomcami. Horí tam tráva. Spolu s ďalšími udupávame ohnivé jazyky pozdĺž diaľnice. Na druhej strane cesty sa prebíja ohník už pomedzi kríky pod Šibenícami. A na Šibeniciach je ďalšie obilie. Tu treba hasiť aj zeminou, lebo horí nielen tráva, ale i drevo, pohodená švela... Napokon sa vraciame domov, neustále kontrolujúc zvyšné prúžky dymu. Teraz sa žiada iba jedno - vrhnúť sa kdesi do vody. V ten deň sme si všetci akosi bližší a ja mám pocit dobre prežitého dňa.

Farnosť - zomrel vdp. Jozef Tješ

Pre rozvíjajúci sa náboženský život farnosti po revolúcii 1989 bol ťažkým úderom odchod dlhoročného michalského farára vdp. Jozefa Tješa. Zosnul 19. júla 1990. Variaci sa s týmto duchovným pastierom, ktorý im slúžil 22 rokov, rozlúčili 24. 7. najskôr v našom chráme, potom v jeho rodisku v oravskej Trstenej.

Hneď 26. augusta 1990 prišiel vdp. Jozef Gazda s p. kaplánom Alojzom Chmelárom. No už o dva roky - v máji 1992 musí pre porážku zanechať svoj úrad a ísť sa liečiť. Rok zastupujú kňazi z okolitých farností: Vincent Dorník z Liskovej, Arnold Matejovie z Teplej, Vincent Dzurňák z Lúčok, Martin Mihulec z Partizánskej Lupče.

Vdp. Ľubomír Némeš - misionár v Južnej Amerike

Prvý júlový deň 1993 víta dedina nového farára vdp. Ľubomíra Némeša. Jeho cesta k nám bola trochu dlhšia než sme zvyknutí.

Vyrástol v Bobrovci. V mikulášskom stavbárskom učilišti ho naučili narábať s kelňou. Základnú vojenskú službu si odkrútil, ako vtedy všetci, za 730 dní. Ďalšie dva roky pracoval na stavbách, ale pripravoval sa i na závažný krok. V júli 1979 cestuje do Viedne. Odtiaľ odchádza do Linzu, kde vyhladá pátra Valeriána. Tento salezián pomáha slovenským emigrantom.

Po troch týždňoch odchádza do Ríma. Tu navštevuje cirkevné gymnázium v Slovenskom ústave Cyrila a Metoda.

V roku 1982 opúšťa Európu. Odchádza do Ekvadoru. Najskôr sa musí naučiť španielsky. V meste Ibarra študuje v seminári a je aj vysvätený. Ako diecézny kňaz odchádza na misiu do provincie Morona Santiago. Je to na východnej hranici štátu v amazonskej oblasti. Kraj obývajú prevažne indiáni jedného z dvanástich ekvadorských kmeňov - kmeň Šuar.

Nie je to ďaleko len na kilometre, je to aj ďaleko od civilizácie. Do misie spadá územie o rozlohe 45 000 kilometrov štvorcových so 40 000 obyvateľmi. Dvaja kňazi podnikajú cesty, na ktorých poučajú, kážu, slúžia omše. Doma, v misijnej stanici, pomáhajú aj učiteľom v škole pre 60-70 detí, kde sa úlohy prijímajú cez rádio. Inak v celej oblasti nie sú elektrické siete, nie je ani štvorec asfaltovej, či betónovej cesty. Indiáni neprahnú po televízoroch a autách. Žijú svojou kultúrou a ekonomicky sú závislí od prírody, od pralesa. Sú šťastní chovatelia dobytky, šťastní zberatelia plodov.

V lete 1993 prichádza tento misionár na návštevu domov. Pre potrebnosť pastoračnej práce v diecéze mení pán biskup dovolenku na stály stav a prideluje mu michalskú farnosť.

Krádež v kostole

Nemálo smútku bolo v očiach veriacich, ktorí 14. 8. 1994 boli na nedeľnej sv. omši. Táto bola až večer, lebo celý deň mala kostol pre seba kriminálka. Predchádzajúcu noc totiž ukradli z nášho chrámu nádherné drevené barokové sochy sv. Petra, sv. Pavla, sv. Barbory, sv. Kataríny a anjelov na svätostánku. Navyiac zmizlo súsošie zmŕtvychvstalého Krista, vykladané len vo veľkonočnom čase, kríž ku krížovej ceste a monštrancia.

Zlodeji si ešte 16. 10. 1994 doplnili vrecká o niekoľkých anjelov a ozdôb, takže z dvadsiatich anjelov ostalo na oltári len sedem.

Spevokol

Nový pán farár si získava hlavne mladých ľudí. Hneď v septembri 1993 vzniká spevokol mladých. Podstatnú zásluhu nemožno uprieť Jožkovi Filickému z Ivachnovej. Prvé vystúpenie na Vianoce 1993 dopadlo dobre a dodalo chuť do ďalšej práce.

Odvtedy spievajú pravidelne na veľké sviatky. Mimo farnosť občas spríjemňujú svadby v Liptovských Sliačoch a Partizánskej Ľupči. Spievali aj v Prosieku.

Spočiatku tvorilo teleso 15 až 20 hlasov a malo naštudovaných asi 15 piesní, dnes (1995) sa na fare schádza okolo 25 mladých a vie zaspievať 30 piesní. Doprovodnými nástrojmi sú klávesy a gitara. Elektronickému organu vládnu Ivetka Hošalová a Marta Lukáčová z Ivachnovej, gitare Jožko Filický, Elena Tuková, učia sa Mirka Kováčová z Bešeňovej a Barborka Vargová z Ivachnovej.

Chuť do práce cítiť aj z atmosféry skúšok. Na jednej z nich som postrehol týchto Michalanov: Janka Bubalová, Katka Bubalová, Ivka Hošalová, Alexandra Kenderová, Ľubka Juríčková, Betka a Lucia Jančiové, Lucia Jánošová, Zdenka Sršňová, Andrea Sokolová, Martinka Senková. Veľmi pekné je, že spevokol má už i vlastné piesne, a to od Mirky Kováčovej a Katky Bubalovej.

Štatistické údaje

1990 narodení: 26.6. Kristína Dulačková, 25.7. Mária Baranová, 14.9. Patrícia Madliaková, 15.12. Simona Lenčová, 20.12. Veronika Jančiová, 29.12. Peter Adamčiak.

1990 zomrelí: .2. Vladimír Hurtešák, .7. Jozef Tješ, .12. Ľudmila Labajová

1991 narodení: 4.2. Tibor Malenka, 6.5. Pavol Kendera, 3.10. Miroslav Bubala, 5.11. Kristína Juríčková, 7.12. Marian Nemeč, 21.6. Martin Rak.

1991 zomrelí: .2. Mária Ižová, .12. Eva Dulačková. .12. Ondrej Jánoš.

1992 narodení: 2.7. Daniel Adamčiak, 22.9. Mária Borsíková.

1992 zomrelí: .2. Albín Hurtešák, .2. Anna Bubalová, .3. Štefan Šatan, .6. Ján Melek, .8. Ján Šturek, .12. Elena Baranová.

1993 narodení: 9.2. Petra Vevericová, 26.2. Igor Vorek, 3.5. Miriam Gejdošová, 10.5. Martina Hošalová, 27.11. Marek Ilkanič.

1993 zomrelí: .1. Anton Vrtich, .2. Františka Grešíková. .5. Janka Adamčiaková, .6. Július Juríček, .6. Katarína Mráziková, .10. Jozef Lúčan

1994 narodení: 4.1. Dominik Janči, 2.1. Boris Malenka, 12.4. Erika Košútová, 16.7. Anna Borsíková, 27.7. Peter a Pavol Vorek, 4.10. Ivana Jacková.

Na konci roku 1994 žilo v obci 256 ľudí, z toho 123 mužov a 133 žien.

Politika

Voľby 1990 boli bojom verejnosti proti bývalej vládnucej komunistickej strane. Na čele tohto boja stálo hnutie Verejnosť proti násiliu. Odpor voči marxisticko—leninskej strane sa prejavil aj v uliciach obce. V čase volebnej kampane do zákonodárnych orgánov sa objavili na stĺpoch elektrického vedenia a hodne vysoko plagáty KSS. Nevydržali však dlho. Väčšina občanov mohla len hádať zo zdrapov ich obsah.

Hnutie VPN po splnení svojej úlohy, zbaviť komunistov moci, sa triešti na politické strany. V dedine sa aktivizujú dve strany KDĽ a HZDS. Našťastie sa tu nedostávajú praktiky vysokých politikov – ohováranie, očierňovanie, osobné spory. Naši politicky aktívni hľadajú predovšetkým na záujmy obce, preto nevidieť žiadne politické problémy.

Administratíva

Miestny národný výbor ukončil činnosť v roku 1990. Obec má vlastné obecné zastupiteľstvo na čele so starostom obce. Z hľadiska samosprávy je samostatným orgánom. Z hľadiska výkonu štátnej moci sa môžu naši občania obracať na Obvodný úrad v Ružomberku. Na druhom stupni je Okresný úrad v Liptovskom Mikuláši. Stupeň niekdajších krajských národných výborov bol zrušený. Notári sú v Liptovskom Mikuláši, matrika a poštový úrad v Liptovskej Teplej.

Farnosť

Michalský rímsko—katolícky kňaz má na starosti aj veriacich v Ivachnovej, Vlachoch, Vlaškách a Krmeši. Vo Vlaškách i Ivachnovej si postavili nové kostoly. Vlašky skrášľuje pekný malý kostolík vedľa starej kaplnky. Bol postavený za rok. Ivachňanský je výborne polkruhovo riešený a veriaci už nemusia chodiť v nedeľu do Michala. Chodí sem, do Michala, ale hodne Bešeňovcov, ktorí to majú bližšie ako do Teplej.

Zdravotné pomery

Civilizáciou ničené životné prostredie sa podpisuje aj na Liptove na rôznych zdravotných problémoch. Západné vetry nesúce odpadové látky z Ružomberka určite nezľahčujú dýchanie. Veľa obyvateľov, hlavne starších, má problémy s dýchacími cestami a krvným tlakom. Horšie však je, že dosť detí má alergické problémy.

Nemocnice sú štátne, ale ambulantní lekári i lekárne sa privatizujú. Vzniká niekoľko zdravotných poisťovní. Financie pre zdravotníctvo sú nepostačujúce. Mnohé lieky, ktoré boli

nedávno zadarmo, treba teraz doplácať, alebo platiť v plnej cene. To dopadá najviac na dôchodcov.

Obvodný a zubný lekár je v Liptovskej Teplej. Veľakrát pomôže Milka Púčková, zdravotná sestra obvodného lekára.

Kultúra

Najkrajším kultúrnym počinom bol vznik cirkevného spevokolu, ktorý sa veľmi pekne vyvíja ku kvalite. Príležitostne cvičí s deťmi programy Ivan Jančí.

Ekonomika

Prechod od plánovaného, štátom riadeného hospodárstva k trhovej ekonomike priniesol veľa zmien. Štát privatizuje podniky, ktoré doteraz stopercentne vlastnil. Československý model, kupónová privatizácia, umožnil v prvom kole každému dospelému občanovi za 1030.- Kčs získať akcie podnikov v priemernej hodnote 50 000 – 60 000.- Kčs. Záležalo od každého, či a aké akcie si objedná za svojich 1000 bodov v kupónovej knižke. Väčšina ľudí vsadila na fondy, ktoré sľubovali okolo 10 000.- Kčs za knižku po vzniku trhu akcií. Niektoré sľub dodržali, ale hodnoty akcií obecné boli veľmi nízke a doteraz (1995) ostávajú, takže nik moc nezbohatol. V druhej vlne, slovenský model, dostane každý štátny dlhopis splatný roku 2001 v hodnote 10 000.- Sk. čiže zasa nik moc nezbohatne.

Podnikatelia

Zmenu podstaty ekonomiky v obci dokladuje vznik podnikateľských subjektov. Už pred novembrom 89 začal v rámci povolených pravidiel a po ňom naplno rozvíjať svoje aktivity Vojtech Jánoš. Dnes (1995) má jeho firma sídlo v Ružomberku. Obchoduje so stavebným a inštalačným materiálom a robí montážne práce na kľúč.

Autoklapiarstvom začal Martin Adamčiak, ktorého rovesníci volajú Maroš. Teraz robí kúrenia, vodovody a obchoduje s potravinami.

Stolárske remeslo je živnosťou Ľubomíra Juríčka a Stanislava Trnovského.

Pohostinstvo po vyše dvadsiatich rokoch (1991) zriadil v suteréne kultúrneho domu Dušan Mozník. V roku 1994 ho prebral Milan Hurtešák.

Po navrátení priestorov spotrebným družstvom Jednota (1995) začala viesť súkromný obchod v obci Anna Kráľová.

Text kroniky 1990-1994 schválilo obecné zastupiteľstvo 13. 2. 1996.

Autoportrét kronikára - Jozef Mydliar 26. 1. 1996

Narodil sa 17. februára 1958 v Ružomberku. Chodiť sa učil v bývalej krčme na Ľupčianskej strane vody, ktorú spomína táto kronika na 35. strane. Dom kúpil jeho otec Jozef Mydliar od pani Kickovej. Rozum začal poberať v Liptovskom Mikuláši, kam sa 5-členná rodina presťahovala do železničarskeho bytu. Tu skončil Základnú deväťročnú školu na Leninovej ulici. Ružomerské gymnázium ho štyri roky pripravovalo na maturitnú skúšku. To už hrával spolu s vrstovníkom Václavom Vrtichom a susedom Daliborom Bubalom fáraóna v Ľupčianskom autobuse, keďže sa rodina vrátila do novopostaveného domu v Michale. Od roku 1977 študoval na Vysokej škole dopravy a spojov v Žiline kybernetiku. Keď sa mu podarilo po piatich rokoch zložiť záverečnú štátnu skúšku, mohol si pred meno písať Ing., ale obvykle to nerobil.

Zamestnal ho štátny podnik Tesla Liptovský Hrádok ako vývojového pracovníka. Boril sa s programami pre procesor Intel 8080 do elektronických ústrední. Keďže ho šupli do partie siedmych mladých, dostal sa s ich výtvorom UE-10 na Medzinárodnú výstavu mladých vynálezcov do Plovdivu a na Medzinárodný strojársky veľtrh v Brne, kde ústredňa získala zlatú medailu. Doma učil hrať šachy Jaroslava Hurtešáka mladšieho, Petra Weisza, rozvážal po zábavách a automobilových súťažiach Jana Burdela, Martu Hurtešákovú, Jána Hošalu, Ivana Jančiho. Niekoľko rokov robil miestneho knihovníka. Rád hrával volejbal na hrisku za obchodom, kým sa v tridsiatke neoženil. Teraz vychováva dve dcéry, stará sa o počítače v mikulášskych tlačiarňach, občas maľuje a píše túto kroniku.

Rok 1995

Nové zastupiteľstvo

Tento rok začalo pracovať nové obecné zastupiteľstvo, ktoré bolo zvolené v komunálnych voľbách 18. - 19. 12. 1994. Starostom bol znovu zvolený Anton Weisz. Volieb sa zúčastnilo 142 občanov zo 182. Svoje hlasy dali jednotlivým poslancom takto: František Senko 114, Ján Lúčan 106, Juraj Bubala 99, Žofia Jánošová 98, Ján Štunek 97, Ján Ilkanič 89, Anna Meleková 89, Martin Adamčiak 74, Ondrej Mužila 57. Dňa 15. 12. 1994 zložili sľub do rúk predsedníčke volebnej komisie Helene Mydliarovej. V tomto zložení sa znovu snažili o zaradenie kanalizácie do vybavovania. K zlepšeniu vzhľadu dediny prispelo prenesenie trafostanice SEZ, iniciované obecným zastupiteľstvom. Poslanci zasiahli aj v prípade ničenia lúky za kultúrnym domom autami parkujúcimi pred hostincom. Na pleciach starostu i ostatných ostal dlh z výstavby fary vo výške 510 000.- Sk, napriek tomu poskytli materskej škole v Bešeňovej, kde chodí 6-8 našich detí, hračky za 1 500.- Sk. Novovystavaná fara i michalský chrám uvítali 16. februára vzácnu návštevu. Pri príležitosti rekolekcií okresného dekanátu na našej fare slúžil v miestnom chráme celebrotaná svätú omšu sídelný biskup monsignor František Tondra. Úrad v spolupráci s miestnym p. farárom snažil sa riešiť potrebu stavebných pozemkov. Stavať by sa mohlo za farou. K tomu však musí túto pôdu cirkev odpredať, čo pán biskup pri návšteve ústne prisľúbil. Z archívu v Liptovskom Mikuláši boli vyžiadané materiály ohľadne historického znaku obce. Budúci rok 1996 bude totiž 760. výročím založenia obce a 70. výročím vzniku dobrovoľného požiarného zboru. Treba sa na to pripraviť.

Mládež

Málo úspešná bola snaha desiatich mladých okolo Soni Záborskej o zriadenie klubu mladých. Obecný úrad im síce prideliť miestnosť bývalého klubu SZM, kde bola od 1990 roku miestna knižnica, ale ihneď bol nútený dať veci do pôvodného stavu, lebo vodiči SAD odmietli klub hneď vedľa ich ubytovacích priestorov. Lepšie sa rozvíja práca z deťmi na pôde fary. V januári vzniká "eRKO" - Hnutie kresťanských spoločenstiev detí. Deti sa stretávajú každú nedeľu. Spolu s animátormi - ich vedúcimi, sa hrajú, čítajú si, chodia do prírody. V auguste boli 4 dni na výlete v Prosieku a okolí. 30. 12. 1995 chodia koledovať v Michale, Bešeňovej a Ivachnovej ako súčasť akcie Dobrá novina - na pomoc deťom z ulíc Nairobi. Úspešné zavŕšenie tohto humanneho skutku oslávili deti diskotékou na fare.

Krádeže

Od leta do Vianoc zaznamenali občania i policajti doteraz nezvyklý počet vlámaní do domov. Dom Vevericovcov navštívili zloději za bieleho dňa, v obecnom úrade našťastie nič vzácne neukradli, ale chalupu pána Praženicu vybrali hneď dvakrát a dôkladne. Pritom znaky ďalších pokusov zbadali u Adamčiakovcov a Záborských.

Tradície

Už tradične sa konali súťaže na MDD, posedenie s dôchodcami 12. 11. s odovzdaním 200.- Sk pozornosti, kultúrnym programom a gulášom. 6. 12. chodil Mikuláš s balíčkom pre každé dieťa v hodnote 60.- Sk. Požiarnici reprezentovali na požiarnickej slávnosti v Čutkovej doline a na okrskovej súťaži v Partizánskej Ľupči, kde skončili na druhom mieste.

Blesk

V júli zasiahol blesk kostol a starú faru. Kostolný bleskozvod ho síce zviezol, ale elektrický výboj aj tak poškodil signalizačné zariadenie, ktoré bolo nainštalované po krádežiach. Na fare šlo pravdepodobne o guľový blesk. Tento poškodil roh strechy a komín. Obecný zamestnanec Jozef Záborský sa pri oprave starej strechy poriadne zapotil.

Posedenie s dôchodcami

Toho roku prišla zima skoro. Už 3.novembra udreli mrazy a zároveň napadlo 20 cm snehu. Ale v nedeľu 12. 11. je kultúrny dom dobre vykúrený a vládne tu príjemná atmosféra. Pozvanie prijalo štyridsať dôchodcov z päťdesiatich. Úvodné slovo starostu pamätá aj na tých, ktorí nás tohto roku navždy opustili. Venujeme im minútu ticha.

Po nej začína kultúrny program. Kronikára zamestná Ivan Janči, ktorý má celý program na svedomí, otváraním a zatváraním opony. Tak môže zblízka sledovať dianie na javisku. Sústredenosť mladých pred vystúpením je neuveriteľná. Veronika Jančiová (5 ročná) nepovedala v zákulisí ani slovo až do svojho prvého výstupu, aj keď inak jej pusa nezaháľa. Z programu upútali hlavne dvojhlasné piesne zaspievané Milkou Púckovou a jej dcérou a scénka "Umrela mi žena" končiaca slovami "Žena vstávaj, už máme dosť, môžeme ísť na pivo". Janka Juríčková a hlavne Danko Borsík v nej ukázali kus talentu. Ani ostatné deti sa nezľakli a predniesli svoje básničky, pesničky a scénky pre radosť svojich starých otcov a mám. Z nasledujúceho starostovho prejavu citujem: "Pozornosť je symbolická, taká, na čo máme, ale je prejavom úcty k vašej práci". Pri hudbe Antona Hošalu prichádzajú pán Senko a pani Bubalová k jednotlivcom a odovzdávajú im 200.- Sk. V budove obecného úradu už rozvoniava guláš, aj keď sa neblížia žiadne voľby. Poslanci Ján Lúčan a Žofia Jánošová roznášajú taniere, Anna Meleková kávu. Kávou ponúkli aj kronikára, i keď má do dôchodku ešte ďaleko.

Štatistika

Narodení 1995: 3.9. Tatiana Húsková, 11.12. Nikolka Baranová.

Zomrelí 1995: 19.1. Anna Štureková, 31.3. Anna Vrtichová, 1.5. Matej Melek, 17.7. Zuzana Lúčanová(nar.1899).

Text kroniky 1995 schválilo obecné zastupiteľstvo 13. 2. 1996.

Rok 1996

Politická situácia.

Zmeny v štátnej správe dali toho roku do poriadku i nadpis na tejto kronike. Liptovský Michal sa dostal do znovuutvoreného okresu Ružomberok. Susedná Partizánska Ľupča ostala v okrese Liptovský Mikuláš. Stredoslovenský kraj sa tiež rozdelil, a tak sme dnes v žilinskom okrese. Na slávnosti vzniku okresu Ružomberok 6. septembra odovzdal michalský starosta spolu s púčkovie speváčkami zdravicu, ktorú graficky vytvoril kronikár.

Čo sme urobili.

Obecný úrad sa podieľal na úprave a vyrovnaní cesty k Adamčiakovcom, vymalovaní kultúrneho domu i kostola. Toto i zveľadenie hrobu Š. N. Hýroša možno zazlievať hlavne obecnému zamestnancovi Jozefovi Záborskému. Že sa bude niečo diať aj s kanalizáciou obce svedčí nákup materiálu v hodnote 500 000.- Sk, ktorý je zložený vo firme Jánoš. Ako prvá by sa mala robiť ulica pod Klincom, kde je havarijná situácia.

Mládež

Na konci júla spestrili život na dedine deti, ktoré tu boli na prázdninách. Deti z Prosieka bývali na fare a skauti z Námestova mali svoj letný tábor v kultúrnom dome. Naše deti z eRka boli na začiatku júla na týždňovom výlete v Prosieku. Na Vianoce zahrli nábožnú hru o pastierovi, ktorý po dlhom putovaní nájde narodeného Ježiška a uverí v neho. Okrem pekného prednesu a kostýmov aj pekne zaspievali koledy. Diváci, prítomní v kultúrnom dome potom darovali peniaze pre deti na Madagaskare. Minuloročné koledovanie si pripomenuli aj koncom augusta v Ružomberku, kde prišla autorka myšlienky Dobrá novina sestra Mary Killeen.

Drevenica Štefana Šatana stála v roku 1995 na pôvodnom mieste - kresba

Oslavy 760. výročia založenia obce a 70. výročia Dobrovoľného požiarného zboru v Liptovskom Michale.

Obecné zastupiteľstvo spolu s mnohými ďalšími pripravovali túto, v roku 1996 najvýznamnejšiu akciu dlho pred jej zahájením. V predstihu bolo potrebné zabezpečiť historické podklady pre brožúrku, pre návrh obecného erbu a zástavy. Okrem tohto pracovali historici na referátoch o významných michalských občanoch a rodákoch. Svoj čas zabralo aj hľadanie prostriedkov, sponzorov, účinkujúcich. Schôdzky ľudí podieľajúcich sa na prípravách sa datovali na mesiace dopredu. Keď heraldická komisia pri ministerstve vnútra prejedнала 12.9.1996 návrh symbolov obce a odporučila ho obecnému zastupiteľstvu schváliť, bolo o jednu starosť menej a prípravy prešli do finálnej časti. Očividné zmeny v obci urobili organizátori až v piatok 27. septembra. Priestor pred obchodom, určený na uvítanie účastníkov, opatrili transparentom, erbom, zástavami i kvetmi p. Ž. Jánošová, J. Ilkanič, F. Senko, E. Húska. Do noci pracovali dobrovoľní vodári F. Kendera, L. Šlauka, J. Lenčo, J. Jánoš, J. Bubala, J. Šturek pri oprave odpadu kultúrneho domu. Starí páni Juríček a Adamčiak natreli dvere kultúry. Starosta a Juraj Bubala všetko dopredu i v priebehu osláv organizovali a usmerňovali. Vojaci z Ružomberka pomáhali v poľnej kuchyni a všade, kde bolo treba. Požiarnici inštalovali do požiarnej zbrojnice výstavku ocenení a fotografií svojej činnosti. Mnoho iných občanov pomáhalo pri výzdobe a ostatní si urobili poriadok pred domom. V sobotu 28. septembra 1996 po deviatej hodine vítal starosta a

uniformovaní požiarnici príchodzích hostí. Spomeňme niektorých: primátor okresného mesta Ružomberok Dr. Čech, prednosta Okresného úradu v Ružomberku Ing. Ján Bella, viceprezident Požiarnej ochrany Slovenskej republiky J. Roth, náčelník oboru požiarnej ochrany okresu Ružomberok Ing. Hreha, veliteľ mestského zboru PO Ružomberok p. Biroš, náčelník odboru PO okresného úradu Liptovský Mikuláš J. Krajčí, starosta Partizánskej Ľupče p. Smitek, Dr. J. Pavlík z MsÚ Ružomberok, pplk. Bajdich z VÚ Ružomberok, predstavitelia a vdp. farári všetkých okolitých obcí. Pán Weisz o pol desiatej slávnostnou rečou privítal hostí, ktorí sa kryli pod strechu obchodu a svoje dáždnyky, lebo práve slabo pršalo. Naš'astie dážd' poznačil iba toto zahájenie.

O desiatej hodine začala slávnostná svätá omša celebriovaná najdôstojnejším otcom biskupom Andrejom Imrichom spolu s michalským správcom fary vdp. L. Némešom a vdp. V. Dorníkom z Liskovej. Na obrade bol prítomný aj konsenior evanjelickej cirkvi z Part. Ľupče. Omšu sprevádzali piesne spevokolu mladých "Misionár" a zmiešaný zbor z Čerbovej. O poriadateľských kvalitách svedčí aj vyhradenie predných lavíc kostola pozvaným hosťom. Po svätej omši prešiel otec biskup na cintorín, kde bol položený veniec k obnovenému hrobu Štefana Nikolaja Hýroša, miestneho kňaza a významného dejateľa slovenského národa. Nasledovalo posvätenie obecného erbu a zástavy. Tieto posvätené znaky obce boli vzápätí slávnostným sprievodom prenesené cez celú dedinu do kultúrneho domu. Pozvaní hostia odchádzajú autobusom so starostom na slávnostný obed do Lúčok. Pred kultúrou navádza príjemnú pohodu dychovka z Liptovskej Lúžnej. Tí, ktorí už vyhladli, si môžu dať guláš, pivo a množstvo iných vecí potešujúcich žalúdok. Sú tu dva stánky, kde predávajú Ivan Janči, Anna Kráľová a Biba Sokolová. Najväčšiu radosť majú asi deti, ktoré dostávajú od svojich otcov, dedov a starých mám sladkosti a balóny. Svrne im najlepšie chutí na starej ručnej striekačke, kde je stále veľmi tesno. Striekačka patrí k malej, ale veľmi peknej výstavke starých hasičských pomôcok, ktorú inštaloval pán Vrzgula z Ružomberka. Helmy, čiapky, trúbka, opasky idú z jedných malých rúk do druhých. Občas sa to nezaobíde bez plaču. Slávnostné zasadanie obecného zastupiteľstva uvádza štátna hymna a pieseň "Aká si mi krásna" v podaní čerbovej spevokolu. Zasadanie otvára pán starosta, víta a predstavuje prítomných hostí. Všetkým sa páči vystúpenie žiakov základnej školy v Liptovskej Teplej aj pesničky v podaní Milky Púčkovej s dcérou. Nasleduje schvaľovanie symbolov obce. Poslanci jednohlasne schvaľujú zástavu a obecný erb, ktorý vypracoval akademický maliar Ján Kudlička z Ružomberka. Pán Weisz hovorí: "Dnes, keď prijímame nové obecné symboly, sme náchylnejší, prístupnejší o čosi citlivejšie a hlbšie vnímať svedectvá a stopy našej vlastnej minulosti. Aj keď sme malá obec, naše michalské dejiny nie sú len tou zdanlivo malou históriou. Stačí sa len poohliadnuť po niekoľkých príkladoch: na našich poliach sa našli pamiatky, ktoré nám tu zanechal prehistorický roľník a remeselník. Hradisko Svätý Ďur nám pripomenie nielen časté spory so susednou sesterskou Ľupčou, ale aj život starých Slovanov. Jedným z najstarších centier viery, ducha a kultúry na Liptove bol i náš kostol svätého Michala archanjela. Práve u nás sa začali rodiť tradície liptovského papiernictva. Na michalskom papieri sa tlačili vedecké práce a univerzitné učebnice až v ďalekej Trnave. Bol ťažký život, hrklačenie, vojny, požiare, povodne a ľudské sváry, mozole predkov na poliach, pílach, v horách a na pltnici, ale nám zostáva i pokorná hrdosť na predkov, ktorí všetko toto dokázali prestáť a vždy znovu začínať žiť na michalskej pôde. Z významných postáv národnej histórie spomeniem aspoň Štefana Nikolaja Hýroša, nášho duchovného pastiera, otca Matice slovenskej, významného matičného historika a umenovedca, Ladislava Moyša, nášho rodáka, kňaza a buditeľa, o ktorého pamiatku sa bratsky delíme najmä s neďalekými Lúčkami, muža, ktorý zastával významné verejné, politické a kultúrne posty, a potom ďalších ľudí viery a pera, Ďateľa, Bešeňovského, etnografa a historika Dr. Húsku, ľudového mysliteľa Matejku. Aspoň toľko o minulosti v deň, keď môžeme hľadiť na naše

symboly - erb a vlajku, ktoré nám túto našu minulosť, našu identitu zosobňujú." Historici, pani Považanová a Dr. Dzuriak pripomenuli vo svojich prednáškach život Š. N. Hýroša, Jána Ďateľa a Štefana Moyša. Ďalšia časť bola venovaná oceneniu práce miestnych požiarnikov. Viceprezident Požiarnej ochrany Slovenskej republiky pán Roth odovzdal najskôr ďakovné listy obecnej organizácii dobrovoľného požiarného zboru i starostovi obce, potom odmenil medailami "Za zásluhy" a "Za vernosť" týchto michalských občanov: František Kendera, Ľudovít Šlauka, Jozef Vrtich, Miroslav Adamčiak, Július Lenčo, Pavol Sarčák, Ladislav Púček, Anton Hošala, Ján Juríček, Juraj Vrtich, Božena Vozníková, Ján Šturek, Marta Bubalová, Božena Sarčáková, Anna Štureková, Zdenka Juríčková, Alena Kubáňová, Marta Vrtichová, Anna Jančiová, Miroslav Baran, Anton Weisz, Ignác Košút, František Senko, Ján Lúčan, Jozef Lúčan, Koloman Baran, Jozef Hrompa, Milan Kráľ, Zdeno Húska, Marián Janči, Oto Húska, Milan Hurtešák, Jozef Janči, Jozef Šatan. O histórii požiarnej ochrany na Liptove a v Liptovskom Michale informoval vo svojom príspevku pán Vrzgula. Zdravice k výročiu odovzdali primátor Ružomberka J.Čech, starosta Part. Ľupče D. Smitek a starosta Malatínov Ing. P. Pethö michalskému starostovi Antonovi Weiszovi. Trojhodinový kultúrny program v podaní ľudových súborov Liptov z Ružomberka, Sliačanček zo Sliača a Lúčan z Lúčok pobavil všetkých prítomných. Zasadanie ukončil pán starosta úprimným poďakovaním všetkým hosťom, zúčastneným, vystupujúcim, sponzorom i organizátorom. Za kultúrou ukázali požiarnici SCP Ružomberok zásah na horiacom aute s vyprostením. Pred kultúrou vyhrávali husličky ľudovej hudby Lúčan a každý kto chcel mohol spievať, či tancovať. Temer až do rána trvala zábava. Na pódiu sa striedal diskjockey s dychovkou Lúžňanka. Ohlasy Ružomerský hlas č.20, ročník 7., 11. 10. 1996, Ivan Pišek Vydarené oslavy Liptovský Michal si 28. septembra pripomenul 760. výročie vzniku obce a ku tomu ešte aj 70. výročie založenia Dobrovoľného požiarného zboru v obci. Liptovský Michal patrí k najstarším osídleniam v dolnom Liptove. Známym je najmä kostolom sv. Michala, o ktorom prvá písomná zmienka pochádza z roku 1294, no je nespochybné, že stál už dávno pred týmto rokom. Možno ho zaradiť ku skupine najstarších liptovských kostolov. Vývoj obce načrtol starosta Anton Weisz, fundované boli vystúpenia Dr. V. Považanovej a Dr. K. Dzuriaka. Osláv sa zúčastnil prednosta Okresného úradu v Ružomberku Ing Ján Bella a primátor Ružomberka JUDr. Juraj Čech. K úspešného priebehu celodenných osláv prispeli viaceré súbory. Už v úvode sa predstavil zmiešaný spevácky zbor Máj z Černovej, dychová hudba z Liptovskej Lúžnej a deti zo Základnej školy v Liptovskej Teplej. Brilantným spôsobom sa zaskvel folklórny súbor Liptov z Ružomberka, ktorý svojím tanečno-hudobným prejavom nadchol a strhol prítomných k nadšenému potlesku. Nemenšie ocenenie sa dostalo aj detskému folklórnemu súboru Sliačanček zo Sliačok. Bodku za kultúrnou časťou dala folklórna skupina Lúčan z Lúčok. Na margo obecných osláv v Liptovskom Michale aspoň niekoľko názorov. Manželia Krakovskí z Ivachnovej: "Nádherne vydarené kultúrno-spoločenské podujatie. Klobúk dole pred starostom a všetkými, ktorí mu pomáhali." Vladimír Čestický, starosta Bešeňovej: "Celá akcia bola perfektná, som rád, že som sa na nej zúčastnil." Podobne sa vyjadrili aj starostovia Liptovskej Štiavnice, Kalamien, Potoka a Liptovskej Teplej.

Stretnutie s dôchodcami.

Posedenie michalských dôchodcov s obecným zastupiteľstvom bolo 23.11.1996 v kultúrnom dome. Tradične poďakoval starosta všetkým dôchodcom a obecný úrad poskytol každému 200.- Sk ako "aspoň príspevok na vianočnú kolekciu". Kultúrny program, ktorý zorganizoval Ivan Janči s deťmi, sa starým otcom a mamám veľmi páčil. Na deťoch bolo vidieť, že sa už neboja vystupovať a chcú urobiť divákovi radosť. Toho roku zaspievali Katka Bubalová, Maťko Malenka, Mirko Baran, Miško Kendera, Veronika Nemcová a zarecitovali Janka Juríčková, Veronika Jančiová, Marienka Baranová, Marta Sršňová, Ferko Borsík, Peťko a Danko

Adamčiakovci, Ľudka Borsíková. Naozaj dlhú básničku Výplata zarecitovala Martinka Hošalová spolu so starým otcom Tónkom Hošalom. Celý program uvádzala Milka Púčková, ktorá spolu s dcérou Dankou spevom ho aj ukončila.

Požiarnici

Zúčastnili sa obvodového kola súťaže požiarnych družstiev 2.júla v Ružomberku. Muži obsadili 12. miesto z 22 účastníkov. Ženy postúpili zo 4. miesta do okresného kola. Toto sa odohrávalo 23. júla v Okoličnom. Prvý útok mali dievčatá problémy s vodou, ako temer každé družstvo. V druhom pokuse išla voda tiež neskôr, než by dievčatá chceli. Čas 71 sekúnd stačil na pekné štvrté miesto v okrese. Brigády pri úprave požiarnej zbrojnice a techniky, preventívne prehliadky obytných budov a pri úprave vodného toku Ľupčianky spolu s veľkou pomocou pri organizovaní septembrových osláv spomenul predseda Juraj Vrtich aj na výročnej členskej schôdzi. V požiarnych súťažiach sme sa dostali v ružomerskom okrese do okrsku Lisková, L. Teplá, Lúčky, Potok, Kalameny, Ivachnová, Bešeňová. Obecný úrad predal starú požiarňu Tatru 805. Hrozila jej technická prehliadka a peňazí nebolo na zvyš. Kúpil ju Jozef Mikušiak za 20 000.-Sk. Za tieto peniaze boli kúpené nové hadice.

Pohostinstvo

Malá krčmička, či bar v kultúrnom dome už v decembri nebýval otvorený. Obecné zastupiteľstvo odhlasovalo zvýšenie nájmu a podnikateľ Milan Hurtešák zariadenie zatvoril. Príroda Tohto roku bola kvalitná liptovská zima s množstvom snehu. Trvala plné tri mesiace. Na začiatku marca sa oteplilo a všetok sneh veľmi rýchlo zmizol. Počas zamrznutých dní mohli sme pod bešeňovským mostom obdivovať párik tu prvýkrát zimujúcich labutí.

Výhľad do budúceho roku vyjadruje nasledujúci článok. Žilinský večerník, č.5, ročník 7, 28. 1. 1997, -min- Pre kvalitnejší a lepší život Z obecného rozpočtu, ktorý predstavuje sumu 485 tisíc Sk, pre obec Liptovský Michal si naozaj nemožno dovoliť všetko, ale len to najnevyhnutnejšie.

V tomto období budú pokračovať na kanalizácii, prvé práce budú začaté v prvom polroku 1997, veľkú úlohu tu zohrá dostatočný príjem financií. Na tieto účely bol už zakúpený tovar v hodnote 500 tisíc Sk od Štátneho fondu životného prostredia. Z obecného rozpočtu sa budú v obci vykonávať práce ako sú úprava a údržba tunajšieho cintorína, údržba miestneho rozhlasu ako aj verejného osvetlenia, údržba verejných budov v obci a vedenie obce na tento rok plánuje i rekonštrukciu penziónu. Tieto práce hlboko zasiahnu do obecného rozpočtu, takže sa naozaj dá povedať, že peniaze si s nami točia ako sa im zachce. V tejto obci, ktorá nepatri k tým veľkým, je asi 1/3 dôchodcov, pomerne značná časť nezamestnaných, časť tvoria deti a študenti, takže tých pracujúcich tu nie je až tak veľa. Ale výdavky na tento rok pre obec sú značne vysoké. Ich dôkladné rozdelenie na jednotlivé akcie bude nevyhnutné a určite ťažké i vzhľadom na nízky rozpočet obce. O súčasnom dianí v obci nás informoval jej ochotný starosta Anton Weisz.

Štatistika

Narodené deti:

31.1.1996 - Patrik Mikušiak rodičia Drahúš a Jaroslava

9.11. - Oľga Borsíková Pavol a Emília

17.12. - Žaneta Guothová Slavomír a Zuzana

Zomrelí

3.2.1996 - Valéria Debnárová 1921

28.1. - Emília Hošalová 1911

1.5. - Ondrej Baran 1919

6.5. - Karolína Mačniaková 1912

17.11. - František Tuka 1925

K 31.12.1996 bolo v Liptovskom Michale 119 mužov a 131 žien.

Text tejto časti kroniky - rok 1996 - schválilo obecné zastupiteľstvo na svojom zasadaní dňa 20. 3. 1997.

Stará fara v roku 1996 - kresba

Rok 1997

Samospráva obce

Obecné zastupiteľstvo sa zišlo v tomto roku 4x. Riešilo miestne problémy a hlavne výstavbu kanalizácie

Čo sme urobili

Kanalizácia

1. mája 1997 podpísal starosta Anton Weisz a V. Jánoš s Ministerstvom životného prostredia poskytnutie 1,5 milióna korún na kanalizáciu z fondu životného prostredia. Práce na tomto diele s rozpočtom 4,8 mil. Sk sa mohli začať. 9. 10. 97 mohol starosta Anton Weisz na verejnom hovore konštatovať: Vyčistil sa priestor pre ČOV (čistička odpadových vôd). Zamerala sa ČOV i kanál k mostu. Tento kanál cez záhrady Balážovie, Vrtichovie a Mudroňovie vykopali najatí pracovníci (cigáni) firmy Jánoš, keďže miestni občania sa na túto prácu nehrnuli, aj keď im bola táto možnosť ponúknutá. Od mosta Ľupčianky po križovatku (Púčkovec) vyfrézovali do asfaltu drážky na kanál. ČOV bude čerpadlová, kanál teda nemusí byť moc hlboký, len 1,30 m. Sú objednané segmenty čističky za 1 milión korún. Na hovore oboznámil hlavný projektant diela Ing. S. Valčo prítomných s osemročnou históriou prípravy projektu kanalizácie.

Vodovod

Starosta Anton Weisz obce na zasadaní obecného zastupiteľstva 17. 7. 1997 informoval poslancov o pripravovanej transformácii vodovodu s vodným zdrojom v Dúbravena akciovú spoločnosť, v ktorej budú všetky obce vodovodu a zisk sa bude deliť a platiť ním opravy. Zastupiteľstvo odsúhlasilo vstup do tejto akciovej spoločnosti.

Fara

Dlh na budovu fary spláca obecný úrad príležitostnými príjmami. Dlh sa znížil o 79 000.-Sk, ktoré zaplatil pán Vorek za dosky zo starej fary.

Výpomoc

Napriek nízkemu rozpočtu nezabúda obecný úrad podporiť iných, veď koľkí nás podporili pri oslavách v roku 1996. Tak 20. 3. 1997 odsúhlasili poslanci výpomoc na dostavbu farského kostola v Lipt. Štiavnici, o ktorú požiadal tamojší obecný úrad, vo výške 2000.-Sk, 10. 6. 1997 šlo 2000.-Sk na dostavbu Domu milosrdných sestier v Ružomberku, 1000.-Sk na dostavbu kostola v Sielnici a 500.-Sk na juniáles Základnej školy v Lipt. Teplej. 17. 7. 1997 rozhodli poslanci o finančnej pomoci 10.-Sk na občana obce pre oblasti postihnuté povodňou (Tá šarapatila po vytrvalých dažďoch na začiatku júla na rieke Morava a v okolí Senice).

Referendum

23. a 24. mája 1997 sa konalo referendum vyhlásené prezidentom Michalom Kováčom. Prezident položil občanom štyri otázky:

1. Ste za vstup Slovenskej republiky do NATO?

2. Ste za umiestnenie vojenských základní NATO na území Slovenskej republiky?
3. Ste za umiestnenie jadrových zbraní na území Slovenskej republiky?
4. Ste za priamu voľbu prezidenta?

. Nezhody medzi prezidentom a predsedom vlády Vladimírom Mečiarom ovplyvnili toto hlasovanie. Do volebnej miestnosti sa dostali hlasovacie lístky len s prvými troma otázkami (v referende vraj nemožno spájať dve odlišné témy). Komisia na čele s Annou Mužilovou v zložení F. Senko, Ján Lúčan, J. Ilkanič, M. Šimún, P. Mokoš, P. Sarčák zastupovala KDĽH (Kresťansko-demokratické hnutie), HZDS (Hnutie za demokratické Slovensko), DU (Demokratická únia), SNS (Slovenská národná strana). Hlasovaciu miestnosť otvorili 23. 5. o 14,00 hod. a ukončenie bolo 24. 5. o 14,00. Zo 187 občanov zapísaných v zoznamoch bolo vydaných 52 hlasovacích lístkov. Z týchto boli 4 lístky neplatné.

48 platných voličov hlasovalo takto:

otázka áno nie

1	22	6
2	4	39
3	4	40

Komisia k týmto výsledkom dopísala: Na hlasovanie boli použité hlasovacie lístky o troch bodoch. 11 občanov, ktorí prišli voliť do miestnosti, odmietli sa ho zúčastniť, nakoľko im boli predložené hlasovacie lístky len s troma otázkami.

Rozpočet 1997

Výpis zaujímavých položiek - príjmy

záloha na vývoz TKO 12 429,50

daň z príjmu zo závislej činnosti fyzických osôb 233 068,-

daň z pozemkov fyzických osôb 14 122,-

daň zo stavieb fyzických osôb 20 546,-

poplatok z predaja alkohol. nápojov a tabak. výrobkov 5 257,50

daň z príjmu zo závislej činnosti právnických osôb 28 680,60

daň z pozemkov právnických osôb 22 129,60

dotácia zo štátneho rozpočtu 66 040,-

dotácia z fondu životného prostredia 500 000,-

národný úrad práce na verejno-prospešné práce 114 102,-

prenajímanie obecného majetku 16 635,-

príjmy od združení 13 891,40

príjmy z prenajímania priestorov 47 417,-

spolu 1 104 494,49

20. 3. 1997 ho mohlo obecné zastupiteľstvo upraviť o rozdiel medzi 66 040.-Sk, ktoré poskytlo ministerstvo financií zo štátneho rozpočtu, oproti plánovanej sume 45 000.-Sk.

Výdavky

kanalizácia 500 000,-

oprava komunikácií 2 679,-

požiarnici 1 664,60

knižnica na knihy 2 000

starostrivosť o dôchodcov 14 194,60

balíčky deťom na Mikuláša 3 300,-

verejné osvetlenie, el. energia 19 981,90

verejnoprospešné práce 104 513,-

zimná údržba ciest 2 858,50

odvoz komunálneho odpadu 10 046,20

uloženie komunálneho odpadu 6 904,-

dary spolu 23 941,30

dlh na faru 20 015,-

deň detí 1 016,80

spolu 1 094 487,-

Pohostinstvo

Obecné zastupiteľstvo na svojom zasadaní 20. marca 1997 prejednávalo odvolanie M. Hurtešáka voči výške poplatku z predaja alkoholických nápojov a plateniu nájomného za tri mesiace (1.-3. 1997), v ktorých bolo pohostinstvo zavreté. Podnikateľ vtedy zavrel podnik a oznámil obecnému úradu, že ho nebude prevádzkovať, lebo sa mu nevypláca. Teraz navrhol paušálny poplatok 18 000.- Sk ročne a zrušenie poplatku z predaja alkoholických nápojov a cigariet. Poslanci po diskusii navrhli ponechať poplatok z predaja alkoholických nápojov, ale znížiť ho z

8 % na 4 % mesačne a odpustiť nájom za január až marec (4500.-Sk). M. Hurtešák s týmto riešením na zasadnutí nesúhlasil.

V apríli už je miestna krčma otvorená. Štamgasti zahýbajú pri moste a po chodníku z betónových kociek s niekoľkými schodíkmi prekonávajú stúpanie k zadnej časti kultúrneho domu. Tu vonku pri dvoch stoloch a štyroch laviciach z guľatiny je príjemne cítiť lúče slniečka schyľujúceho sa za Nivy. Vnútri je v kúte vpravo oproti dverám barový pult s troma stoličkami., kde sedia najsmädnejší, alebo tí, čo si chcú pohovoriť s krčmárom. Deti obvykle vydrankajú od rodičov peniaz na sladkosť a sami si ju prídu zboku pultu pýtať. Vpravo pri dverách je krb, ktorý však túto zimu nehrial, a nad ním televízor s programami STV (Slovenská televízia) a Markízy (súkromná stanica). Priamo oproti dverám, za ďalšími dverami, sú v chodbičke vľavo toaletné zariadenia a vpravo sklad. Keď sa pozrieme vľavo zbadáme tri čalúnené boxy okolo okrúhlych stolov a jeden polovičný hnedý pri dverách. Ľudia sem nechodia len za alkoholom, ale aj za športom. Mariáš si tu zahrá starý pán Jozef Vrtich, Vojto Jánoš, Paľo Sarčák starší a keď má čas aj krčmár. Ten si rád zahrá i šach, a tak sem zavíta i Laco Púček, Ivan Janči a kronikár. Keďže sa tu nefajčí a steny sú obložené nalakovanými papierovými roľkami - zostatkom z balov papiera, chodia sem ľudia aj príjemne si posedieť a porozprávať sa.

Inú stranu tejto mince mali na pretrase poslanci obecného zastupiteľstva na zasadnutí 2. 10. 1997. Prejednávali písomnú sťažnosť pani Juríčkovej, ktorá tvrdí, že pán Hurtešák pána Juríčka každé ráno opije, ten ju potom ohrozuje a nadáva. Aj keď bola krčma zatvorená, pili v starom dome Hurtešákovcov. Manžel jej 4 roky nedáva na domácnosť. Všetky peniaze nechá u Milana. Ten dáva na bork (dlh). Tieto peniaze isto nejdú cez registračnú pokladnicu. Odpoveďou Milana Hurtešáka bolo, že on môže krčmu zavrieť a bude mať pokoj. Obecný úrad písomne upozornil krčmára, aby nevydával alkohol mimo predajnú dobu a starosta Anton Weisz mu odporučil, aby pána Juríčka vyhodil, ak príde doobeda, keď upratuje krčmu.

Požiarnici

Činnosť organizácie závisí aj od finančných prostriedkov, ktoré poskytuje obecný úrad. Potrebné najnutnejšie prostriedky nechýbali, a tak mohli členovia okrem preventívnych prehliadok, brigádnickej činnosti (čistenie Ľupčianky, údržba pomôcok a techniky) a výchovnej práce postaviť dve športové družstvá. Tie sa zúčastnili Obvodového kola športovej súťaže požiarnych družstiev 15. júna 1997 v Ružomberku pod komínom SCP. Družstvo žien obsadilo tretie miesto, muži boli diskvalifikovaní pre zrazenie cudzieho terča. Na tomto peknom umiestnení sa podieľali Božena Košútová (veliteľ), Božena Kubáňová (Košútová), Lucia Jančiová, Janka a Zdenka Sršňové, Martinka Kráľová, Marta Bubalová, Marta Vrtichová, Anna Štureková, Janka Juríčková. 29. júna sa požiarné družstvo mužov zúčastnilo Požiarnickej nedeľe v Čutkovskej doline. Členská základňa počítala k 31. 12. 1997 31 mužov a 11 žien.

Novoty

V marci vymenili starú telefónnu ústredňu v Liptovskej Teplej za digitálnu. Konečne sa dočkali mnohí čakatelia na telefón. V lete sa objavila na križovatke na Hlinisku aj verejná telefónna budka.

Chlapci, na čele s Tomášom Košútom, si cez prázdniny zmajstrovali a osadili za kultúrnym domom basketbalový kôš.

Počasie

Pravá liptovská zima so snehom odobrala uhlia z pivníc občanov. Pekné mrazivé marcové počasie dalo veľa príležitostí pozorovať na severnej oblohe voľným okom pozorovateľnú Hale-Boppovu kométu. Začiatkom marca sa za pár dní sneh roztopil a opäť mrzlo. Veľká noc 30., 31. marca i 4. 5. a 6. apríl boli biele ako uprostred zimy. 11. 4. poriadne fúkalo. Petrovi Kenderovi dokázal tento živel odfúknuť strechu na novostavbe. Nikto nebol zranený, lebo stavba posledné roky stála s otvoreným podkrovným priestorom a bola používaná na skladovanie sena. Strecha sa zrútila na stavbu. Studené počasie s nočnými mrazmi trvalo do 25. 4. Po tomto dátume sa oteplilo a dážď 29. 4. priniesol skutočnú jar. Švábku (zemiaky po liptovsky) sadili v Michale od 1. do 12. mája za pekného počasia. 19. - 22. mája sadbu výdatne zaliali búrky a dážď. Vianoce 1997 boli bez snehu.

Bursa

Chasa bursovníkov sa 1. 2. 1997 v zasadačke obecného úradu mení na zbor masiek. V sprievode harmonikára Jozefa Mačniaka z Bešeňovej a spevu sa vyberá za tunel. Priamo v tuneli je krátka zastávka. Paľko Sarčák v hasičskej uniforme ponúka pálenô nielen v každom dome, ale aj maskám ako prevenciu proti mrazu. U Bobčekov komunikujeme len cez okno, lebo by na peci niečo prihorelo. Adamčiakovci nie sú doma, tak máme k dobru kilometer v snehu. Prechádzame krížom popri trati do Mudrončikov a Záborských, potom okolo kostola na hornú ulicu. Od Šlachtov vrchom cez Jančich a Šatanovcov pod Klinec. Hlavnú masku - medveďa vedie Tomáš Košút. Medveď svojou maskou s vypadanou farbou a neurčitým tvarom pripomína skôr príšeru z vesmíru. Nečudo, že sa ho malé deti boja a väčšie utekajú, ale z bezpečnej vzdialenosti hádžu snehové gule. V tomto snehovom boji výdatne pomáhajú "cigánočka" Martinka Kráľová so Zdenkou Sršňovou zachovať potrebnú nadvládu fašiangových masiek. Janko Lúčan sa stará o darované peniažky. Michal Janči v pastierskej huni (podobnú valašskú huňu z ovčej vlny má medveď i jeho vodca) s primal'ovanými fúzikmi a ražňom opatruje darovanú slaninu. Hlavným tanečníkom je Ivan Janči pomal'ovaný ako kocúr. Veru si s ním musia zatancovať aj zaslúžené staré mamy. S radosťou používa rúž a dáva každému vrele bozky. Jozefovi Šatanovi aj na jeho lysý vrch hlavy. Košík s vajcami nosia Ivana Sarčáková a Zuzana Kleinová (vnučka p. Mydliarovej). Na nepoznanie zamaskovanou maskou je Božena Košútová. Večer podávajú bursovníci pod hlavičkou osvetovej besedy praženicu a hudbu Janko Hošala. Postrehy z tejto časti bohužiaľ kronikárovi chýbajú, lebo ho príliš zmohlo toľké chodenie po dedine a prevencia proti mrazu.

Medzinárodný deň detí

V nedeľu 1. 6. 1997 za pekného slnečného počasia sa zišla dedina, ale hlavne deti pred obecným úradom. Ivan Janči im pripravil a Janko Ilkanič s Gabikou Mydliarovou pomohli organizovať detské súťaženie. Organizátori rozdelili deti do vekových skupín. Každé dieťa pretekalo v štyroch disciplínach. Hádzali loptičky na cieľ, na chodníku pri schodoch úradu rúcali kolky, za kultúrnym domom skákali vo vreci a na ceste behali. Najmladší len 20 metrov, najstarší museli obehnúť okruh OÚ, tunel, Trnovskovci, Púčkovci, OÚ. Z výhercov spomeniem dve najmladšie kategórie: Dominik Janči, Katka Vevericová, Peter a Pavol Vorekovci a Mirko Hrompa, Mirko Bubala, Danko Adamčiak. Každému detskému účastníkovi sa dostala aj sladká odmena.

Stretnutie dôchodcov

Tradične usporiadalo obecné zastupiteľstvo posedenie s dôchodcami. Prítomných potešili ich vnúčatá s programom básničiek a pesničiek, ktorý pripravil Ivan Janči. Na pódiu sa predstavili: Lukáš Púček, Danko a Peťko Adamčiakovci, Dominik Janči, Mirko Bubala, Martinka Hošalová, Veronika Jančiová, Kristína a Janka Juríčkové, Katka Bubalová. 49 dôchodcov ešte prebralo 200,- Sk od obecného úradu a posedelo si pri pohostení.

Mikuláš

Mikuláš chodil po dedine 6. 12. 1997 - na Mikuláša. Od tretej poobede skúšal Mikuláš (Ivan Janči) deti z básničiek, pesničiek a rozdával darčeky. Čert (Iveta Ilkaničová) strašila deti aj výborným pomalovaním, reťazou a zvoncom. Kronikár robil soba s vozíkom a košom darčekom pre 53 michalských a 8 detí zvonku. Miestnym dal na balíčkokobecný úrad a tým ôsmym rodičia.

Štatistika

Narodené deti:

29. 4. 1997 Martin Kántor

17. 5. 1997 Miroslava Stankovianska

3. 8. 1997 Martin Hrompa

Zomrelí: nikto

Video

Vďaka švagrinej Márii Gežíkovej, ktorá ochotne požičala kronikárovi videokameru, ostáva v Liptovskom Michale nielen písaná kronika, ale aj archív pohyblivých obrázkov na videopáskach VHS. Začalo to oslavami 760. výročia obce roku 1996. 180 minútový dokument zachováva celú túto slávu, ba prvých 25 minút i jej prípravu v obci a obrazové zmapovanie obce. V 1997 roku som zachytil niektoré tradičné udalosti. Videopásky sú na obecnom úrade spravované osobne starostom.

Páska

Obecný úrad Lipt. Michal č. 1..Oslavy 760. výročia obce a 70. výročia zboru PO

Obecný úrad Lipt. Michal č..2..Posedenie s dôchodcami 1997, Bursa 1997 (fašiangové chodenie po dedine), Detské súťaženie na deň detí 1997

Pohl'ad za "Kultúru" v lete 1998 – kresba

Rok 1998

Politika

V januári skončilo funkčné obdobie prezidentovi Michalovi Kováčovi. O pomeroch a neschopnosti politikov v hlavnom meste svedčí, že do volieb nedokázali v parlamente zvoliť nového prezidenta.

Voľby

Tohto roku rozhodovali občania o poslancoch do Národnej rady Slovenskej republiky 25. - 26. 9. 1998. Volebná miestnosť - zasadačka obecného úradu bola otvorená od 14,00 do 22,00 v piatok a od 7,00 do 14,00 v sobotu. V obci bolo 191 registrovaných voličov. Volebná komisia s predsedom Ing. Ottom Húskom vydala 183 obálok, odovzdaných bolo 182 obálok a 180 bolo platných. 95 voličov využilo právo prednostného hlasu pre najviac štyroch kandidátov z volebného lístka. Výsledky volieb: Hnutie za demokratické Slovensko (HZDS) 47 hlasov (26 %), Slovenská demokratická koalícia (SDK) 47 (26 %), Strana demokratickej ľavice (SDL) 25 (13,9 %), Slovenská národná strana 22 (12,2 %), Strana občianskeho porozumenia 21 (12,1 %), Komunistická strana Slovenska (KSS) 5, Združenie robotníkov Slovenska (ZRS) 4, Slovenská ľudová strana (SLS) 4, Naše Slovensko 3, Nezávislá iniciatíva Slovenskej republiky 2.

Predvolebný čas spestrilo stretnutie poslanca Národnej rady za HZDS pána Slobodníka s občanmi obce, prejazd auta SDK s tlapačom a plagáty. SDK bolo vlastne spojenie piatich strán, kde bolo i Kresťansko demokratické hnutie (KDH). V obci sa aktivizovala skupina okolo Mariana Jančího a utvorila miestnu organizáciu SOP. SOP šla do volieb ako nová strana.

Celoštátne získalo dovtedy vládnuce HZDS o jedno kreslo v parlamente viac než SDK. Strany bývalej opozície SDK, SDL, SOP a SMK (Strana maďarskej koalície) sa dohodli na koalícii a vytvorili vládu.

Súbežne z voľbami prebiehalo referendum o privatizácii strategických podnikov v kultúrnom dome.

Otázka znela: Ste za to, aby Národná rada Slovenskej republiky prijala ústavný zákon, ktorým sa zakáže privatizácia týchto strategických podnikov: 1. Západoslovenské energetické závody, š.p. Bratislava, Stredoslovenské energetické závody, š.p. Žilina, Východoslovenské energetické závody, š.p. Košice, Slovenský plynárenský priemysel, š.p. Bratislava, Slovenské elektrárne, a.s. Bratislava, Transpetrol, a.s. Bratislava?

Zo 191 oprávnených voličov prišlo 144 a odovzdalo 134 platných hlasov. Počet hlasov ÁNO - 102, NIE - 32. Predseda komisie Peter Senko. Celoštátne neprišlo voliť potrebných 50 %, a tak bolo referendum neplatné.

Viac záujmu bolo o voľby do obecného zastupiteľstva a starostu obce. Tieto sa mali uskutočniť 13. a 14. novembra, ale v novej zákonnej úprave boli nezrovnalosti, ktoré sa dovtedy nepodarilo vyriešiť. Preto bolo toto hlasovanie presunuté na 18. a 19. decembra. Prvýkrát boli navrhnutí na post starostu dvaja kandidáti - Anton Weisz a Elena Tuková. Vďaka tomu sme mohli v kultúrnom dome vidieť a počuť celoštátne známu skupinu muzikantov Ploštín Punk, ktorá 25. októbra predviedla svoje umenie na predstavení kandidátov SOP a KDH. Na pódiu sa

predstavili D. Kenderová, J. Hurtešák, P. Baran, O. Vozníková, J. Bubala za SOP, F. Senko, L. Púček za KDH. Elena Tuková pri prezentácii spoločného volebného programu zdôraznila snahu zapojiť mladých do diania v obci a odhodlanie pomáhať občanom. Svoje rozhodnutie kandidovať na starostu odôvodnila nesúhlasom s politikou HZDS (vtedy vládnucej strany, ktorej členom bol A. Weisz). Slovenský fenomén rozpadávania politických zoskupení sa po odklade volieb prejavil aj v malom. Zo spoločnej kandidátky SOP a KDH sa stali samostatné. SOP už bez M. Jančího stavia tretieho kandidáta na starostu J. Bubalu. Ten nakoniec tri dni pred voľbami svoju kandidátku stiahol.

Výsledky volieb v obci 510742 v okrese 508: zo 195 voličov zapísaných v zozname bolo voliť 170. Platných hlasov bolo 163 pre voľby do zastupiteľstva a 161 platných pre voľby starostu. Bolo zvolených 9 poslancov: František Senko (KDH) 130 hlasov, Martin Adamčiak (SOP) 90, Eva Malenková (HZDS) 89, Ján Šturek (HZDS) 89, Ján Lúčan (HZDS) 87, Ján Ilkanič (HZDS) 86, Juraj Bubala (SOP) 83, Bibiána Sokolová (HZDS) 66, Elena Tuková (KDH) 65. V zátvorkách je názov politického zoskupenia, ktoré kandidáta navrhlo, ten nemusí byť jeho členom. Ostatní: Ondrej Mužila 62, Ivan Jančí 56, Milan Hurtešák 55, Peter Baran 54, Darina Kenderová 45, Jaroslav Hurtešák 41, Ignác Košút 40, Ladislav Púček 40, Martina Kráľová 39, Oľga Vozníková 36, Mikuláš Sýkora 36, Jozef Záborský 18.

Starostom sa stal Anton Weisz so 113 hlasmi, Elena Tuková získala 48 hlasov.

Obecné zastupiteľstvo

Na prvom zasadaní 8. 1. 1998 schválilo obecné zastupiteľstvo rozpočet na rok 1998 a Všeobecné záväzné nariadenie o miestnych poplatkoch. Toto určuje výšku dane z nehnuteľností a miestne poplatky. Dane na rok 1998:

orná pôda, ovocné sady - 0,75 % zo základu dane = $m^2 * 3,82 * \text{bonita}$

trávnaté porasty - 0,25 % zo základu dane = $m^2 * 2,886 * \text{bonita}$

lesné pozemky - 0,25 % zo základu dane $m^2 * 0,30$

záhrady - 0,12 Sk/m²

zastavané plochy a nádvorcia - 0,12 Sk/m²

stavebné pozemky - 1 Sk/m²

ostatné plochy - 0,12 Sk/m²

Posledné štyri položky môžu byť v jednotlivých prípadoch po odsúhlasení zastupiteľstvom až o 100 % vyššie.

stavby na bývanie - 1 Sk/m²

skleníky - 1 Sk/m²

samostatne stojace garáže - 4 Sk/m²

priemyselné stavby - 5 Sk/m²

stavby na podnikateľskú činnosť - 20 Sk/m²

ostatné stavby - 3 Sk/m²

Tu je úľava 50 % na bývanie pre sociálne odkázaných občanov, zdravotne postihnutých a dôchodcov nad 70 rokov.

Miestne poplatky:

za užívanie verejného priestranstva - 5 Sk/m²/deň za skládku palív

- 10 Sk/m²/deň za stav. zariadenia, skládky materiálu

Ak užívateľ tieto neodstráni do 96 hodín, je povinný podať priznanie na OÚ do troch dní.

za ubytovaciu kapacitu - 0,20 Sk za lôžko a deň, bez ohľadu na jeho využitie.

za psa staršieho 6 mesiacov - 80,- Sk do 31. 3.

zo vstupného - 20 % z bursy, tanečnej zábavy, estrády

- 10 % z divadelných a filmových predstavení

z predaja alkoholických a tabakových výrobkov - 4 % z predajnej ceny, pri zábavách a diskotékach 10 %.

cintorínsky poplatok - 40,- Sk

prolongácia hrobového miesta po 10 rokoch - 80,- Sk

vyvezenie odpadu z popolnice - 16,- Sk

vyhlásenie v obecnom rozhlase - 50,- Sk

požičanie stola - 10,- Sk

požičanie stoličky - 5,- Sk

požičanie obrusu - 20,- Sk

prenájom zasadačky a kuchynky na 1 hodinu - 150,- Sk v zime, 100,- Sk v lete

prenájom kultúrneho domu občanmi L. Michala na 1 hod. v zime - 120,- Sk, 60,- Sk v lete.

Včas nezaplatené poplatky sa zvyšujú o 50 %.

Na tomto sedení sa Ján Lúčan vzdal funkcie riaditeľa miestneho osvetového strediska a prijatý za člena (do ukončenia volebného obdobia) bol Juraj Bubala.

12. 3. navrhlo zastupiteľstvo napísať petíciu proti zrušeniu autobusových spojov do Ružomberka. Autobus Ružomberok - Part. Ľupča totiž prestal robiť aj posledný spoj, ktorým

chodili domov pracujúci z druhej smeny. Tento krok bol úspešný, lebo nočný spoj SAD (Slovenská automobilová doprava) obnovili.

Ol'ga Vozníková požiadala 30. júna obecný úrad o prenájom priestorov miestnej knižnice na šitie spodného prádla. Obecné zastupiteľstvo túto poslednú kultúrnu inštitúciu v obci podporilo a požiadavku pani Vozníkovej zamietlo. V tento deň rozhodlo dať výpoveď z nájomnej zmluvy M. Hurtešákovi na suterén kultúrneho domu a uzavrieť zmluvu s V. Jurgošom.

Na verejnom hovore 9. júla sa hovorilo o kanalizácii a stavebnom obvode pod farou. Naplánované je 16 domov. Pán Orság z Okresného úradu Ružomberok oboznámil záujemcov o možnosti štátnej pôžičky až do 500 000,- Sk na dom, z čoho 15 % je nenávratná pôžička.

Na zastupiteľstve 22. októbra schválili poslanci úpravu rozpočtu obce s konečnou cifrou 610 000,- Sk na strane príjmov i výdavkov.

Na posedení dôchodcov starosta A. Weisz hovoril o práci zastupiteľstva. Hlavnou úlohou posledného obdobia bola kanalizácia. Namontovaním technológie a skúšobnou prevádzkou skončí 1. etapa z troch. Jej hodnota je 4 800 000,- Sk. Z dlhu na faru 510 000,- Sk sa podarilo splatiť 360 000,-, takže ostalo 150 000,- dlhu pánu Harinovi. Za nájom starej fary ide ročne 60 000,- Sk do pokladne obce. Je to možné vďaka rýchlemu vráteniu majetku cirkvi. Biskupský úrad za novú faru odovzdal obci starú faru a cirkevnú školu. Súhlasil aj s predajom pozemkov na individuálnu výstavbu v Záhradách. Na túto je vypracovaná urbanistická štúdia (18 000,- Sk).

Rozdelenie okresu Lipt. Mikuláš prinieslo tiež problémy. Predĺžilo to odhad budov pre prevod od cirkvi. Prebiehala pozemková reforma. Otázných je 33 hektárov, o ktorých je pochybnosť medzi Michalom a Ľupčou.

Požiadavky na elektrické vykurovanie viedlo k vypracovaniu projektu na vybudovanie novej trafostanice pred Kenderovcami. Počíta aj s napojením novej ulice. Je rozbehnuté predkolo jednania o plynifikácii obce. Spolu s Potokom, Bešeňovou, Teplou, Turíkom sa budeme podieľať na separovaní odpadu. Odpad ale budeme musieť vozit' do Ružomberka, čo nebude stať 16,- Sk za popolnicu, ako doteraz.

Stalo sa

Prvého apríla odišiel do dôchodku Jozef Záborský, ktorý posledné roky kosil verejné priestranstvá, robil zimnú údržbu ciest a iné práce pre obec.

V júli natieral Vladimír Javorka z Nitrianskych Sučian vežu a strechu kostola. Na prístupnejších miestach morili šindeľ Juraj Bubala s deťmi a Ondrej Húska.

V auguste sa podarilo Felixovi Sršňovi pri natieraní odkvapov spadnúť z rebríka tak, že si zlomil obe ruky.

Po rekonštrukcii miestností otvoril podnikateľ Vladimír Jurgoš z Liskovej 23. októbra michalskú krčmičku. Do konca roka tam podával i čapované pivo Dušan Čestický z Bešeňovej, potom Monika Baranová.

Bursa

Toho roku sa vytiahli požiarnici, ktorí v sobotu 21. februára oblečení do masiek zachovali vari najstaršiu michalskú tradíciu. Cigánočkám Marte a Katke Bubalovej, Janke Juríčkovej ml. nebolo zima, lebo teplý deň ešte zohrievalo slniečko. Janka Juríčková robila murára, Martinka a Peter Senkovie manželský pár. V medvedej koži sa potil Jozef Lúčan, vodil ho Patrik Madliak. Tomáš Košút a Juraj Bubala polievali, Jozef Šatan zbieral slaninu. Pri muzike Jozefa Grenčíka a jeho harmoniky sa vyskákali aj ostatné masky Silvia Košútová, Marta Vrtichová, Danka a Milka Púčkovie.

Novým prvkom bol ples detí o štvrtej poobede. Deti dostali lízatka, balóny i praženičky z nazbieraných vajec. Najkrajšou maskou bola Žanetka Guothová v sliačanskom kroji. Od 19. hodiny sa zabávali dospelí. So šenkárkami Hankou Kráľovou a Evkou Bubalovou vydržali mnohí až do druhej.

Slovenská kronika 1998

Poriadateľ tejto kultúrnej súťaže RNDr. Ladislav Jasenák ma písomne oslovil. Poslal som mu opis kroniky rok 1996, ako to vyžadovali pravidlá. Pozvanie na vyhlásenie do Martina

vzbudzovalo vo mne nádej, ale ukázalo sa, že len ťažko možno konkurovať kronikám väčších obcí. Súťaž i stretnutie kronikárov z celého Slovenska v starej budove Matice umožnila spolupráca Ministerstva kultúry Slovenskej republiky, Matica slovenská, Muzeálna slovenská spoločnosť a časopisu Národná obroda. Zo 74 prác odmenili len prvé tri. Nakoniec som nebol vôbec sklamaný, lebo som videl pár veľmi pekných kroník a podiskutoval si so staršími kronikármi.

Deň detí

V peknom počasí v nedeľu 31. mája sa už tradične vyhrali deti v súťažiach, medzi ktoré pribudla streľba zo vzduchovky. Víťazi podľa kategórií:

Kategória-vek Dievčatá Kategória-vek Chlapci

3-4 Nikolka Baranová 4-5 Peťko Vorek

5-6 Kristínka Juríčková 6-7 Viktor Jánoš

7-9 Stanka Trnovská 8-10 Radko Sýkora

10-13 Katka Vevericová 11-13 Maťko Malenka

Futbal

Po dlhom čase sa udialo niečo aj v športe. Ďakovať možno Peterovi Vevericovi a Vojtovi Jánošovi ml. Títo prišli a aj uskutočnili nápad porovnať futbalové schopnosti zamestnancov Vodných elektrární Lipt. Mara a michalských občanov. Peter, ako pracovník VE, obstaral súpera a spolu zverbovali michalský tím a sponzorov. Hrať chcel každý a udalosť podporili VE, Vojtech Jánoš, Anton Weisz, Igor Vorek. Milan Hurtešák vyhlásil odmenu za víťazstvo.

V piatok poobede 28. augusta sa futbalisti natlačili do Jánošovho Tranzita (dodávka Ford) a Janko Hošala ich v zatáčkach do Vlašiek trochu poukladal. Pri šatniach ihriska vo Vlachoch už horel ohník a nad ním kotlík, o ktorý sa staral Drahomír Mikušiak. Už v šatni sa ako hrajúci tréner prejavil Marian Janči a určoval taktiku hry proti súperovi, ktorý mal, okrem dvoch, samých mladých hráčov. Naši začínali zostavou: brankár Patrik Madliak, obrana Tibor Malenka, Marian Janči, Michal Janči, Peter Veverica, stred Ján Hošala, Igor Lenčo, Rast'o Hrompa, útok Peter Baran, Vojto Jánoš, Ivan Jacko, striedali Juraj Bubala. Zápas bol vyrovnaný len prvý polčas, v druhom napodiv naše rôznorodé družstvo ovládlo hru a po nadšenom výkone vyhralo 6:1. Góly strieľali Ivan Jacko 1:0,

Čelár 1:1, Ivan Jacko 2:1, Michal Janči 3:1, Ján Hošala 4:1, Vojto Jánoš ml. 5:1, Marian Janči 6:1. Po zápase dostali všetci zúčastnení i diváci guláš, čapované pivo i pálenô. Medzi divákmi boli i starostovia L. Michala a Krmeša. Súperi si družne porozumeli, ba niektorí ukončili športový piatok v miestnej krčme.

Posedenie dôchodcov

V kultúrnom dome sa 24. októbra zišlo 39 z 54 michalských dôchodcov. Najskôr 17 detí vystúpilo s básničkami a pesničkami. Starosta Anton Weisz začal svoju reč minútu ticha za tetu Guothovú a Jančiovú, ktoré nás opustili. Odovzdal kytice Júlii Jánošovej (84 rokov) a Jozefovi Vrtichovi (80 rokov). Stručne zhodnotil prácu obecného zastupiteľstva a spomenul nové možnosti pre obec. Pán farár Ľuboš Nemeš poďakoval za spoluprácu obecného úradu s farským. Ukončil priáním aby dedina išla nielen k prosperite, ale aj dopredu v medziľudských vzťahoch. Na záver rozdali poslanci tradičnú peňažnú pozornosť a Evka, Katka Bubalová, Žofia Jánošová a Anna Melekováguláš, čaj s rumom a koláčik.

Katarínska zábava

Na 28. novembra som kreslil plagát: Starosta obce a obecné zastupiteľstvo Vás pozýva na katarínsku zábavu so skupinou Lojzo z Part. Ľupče. Na začiatku vyhodnotil starosta Anton Weisz uplynulé volebné obdobie. Vstup i guláš bol zdarma. Počul som, že bolo dobre.

Mikuláš

Piateho decembra chodil Mikuláš (Juraj Bubala), čert (Ivan Janči) pre potešenie všetkých michalských detí po dedine a rozdával darčeky, ktoré na sánkach ťahal František Senko.

Požiarníci

Členovia PO odrobili pri čistení potoka, úprave verejných priestranstiev a údržbe požiarnej techniky 136 hodín. Pomáhali aj na deň detí. Družstvo mužov sa 14. júna zúčastnilo na požiarnej nedeli v Čutkovskej doline, 28. júna obvodového kola požiarnej družstiev v Štiavničke boli 20., 5. júla obsadili 3. miesto na požiarnej nedeli v Part. Ľupči. Najlepšie sa im darilo 23. augusta v Lipt. Teplej, kde obsadili 2. miesto. Na putovnom pohári v Likavke 30. augusta boli 7.

Ženy súťažili v Štiavničke a skončili druhé, v Part. Ľupči vyhrali.

Pri preventívnych prehliadkach skontrolovali 88 obytných domov a 2 drobné prevádzky.

Knižnica

Vo štvrtok 6. augusta využil kronikár výpožičný čas (17-19 hod.) a porozprával sa s dnešnou knihovníčkou Zdenkou Sršňovou. Robí túto prácu od marca 1997. V miestnosti, kde bol kedysi klub mládeže, je písací stôl, 4 kreslá, stolík, zakladač na spisy, akumulčná pec a šesť políc kníh. Uvoľnila sa jedna polica, kde ležali klasici Marx-leninizmu (131 ks) a spoločensko-politické diela (401 ks). Klasici sú dnes len štyria a v druhej skupine je dnes 5 knižiek. Celkom knižnicou prešlo 2944 kníh a dnes ich je 1727 v hodnote 43 421,- Sk. Najviac - 622 je krásnej literatúry pre dospelých. Nový čitateľ platí členské 20.- Sk na rok, 10.- Sk deti a výpožičky sú zdarma. Za pol roka 1998 to bolo 190 výpožičiek. Každý rok pribúda diel za 2000.- Sk. V hodnotení činnosti verejných knižníc okresu Ružomberok za rok 1997 boli pri našej tieto údaje: obyvateľov 235, kníh 1736, kníh/obyvateľ 7,3, kníh/čitateľ 82,6, výpožičky 276, výpožičky/obyvateľ 1,1, výpožičky/čitateľ 13,1, čitateľov 21, % obyvateľov 8,9.

Ekonomika

Významnou zmenou roku 1998 bol zvýšený záujem o ubytovanie v našej obci. Prispieva k tomu asi blízkosť bešeňovského kúpaliska. Autá s čiernymi značkami (Poľsko) stáli v lete za tunelom, pod Mužilovie chatkou, u Pavla Dulačku i inde.

V prvý júlový deň otvoril Igor Vorek turistickú ubytovňu v starej fare. Na letáčku píše:

Služby: Ubytovanie s možnosťou varenia, respektíve stravovania v hoteli Termal vzdialenom 1 km. Vhodné pre rodiny s deťmi.

Poloha: Ubytovňa je vzdialená 1 km od termálneho kúpaliska Bešeňová, ktorá sa nachádza v strede Liptovskej kotliny, neďaleko vodnej nádrže Liptovská Mara.

Popis: Turistická ubytovňa pozostáva z dvoch trojlôžkových, dvoch štvorlôžkových a jednej šesťlôžkovej izby. Má spoločné sociálne zariadenia, ktoré sú na vysokej úrovni. Je tu možnosť varenia v kuchyni, ktorá je vkusne a prakticky vybavená. V spoločenskej miestnosti sa nachádza farebný televízor. Izby sú vybavené rádiom a vkusným nábytkom. V bezprostrednej blízkosti sa nachádza posekanie

pri krbe s možnosťou zábavy do neskorých hodín bez toho, aby boli rušení ubytovaní hostia. Je možné si zapožičať gril na drevené uhlie, bicykle, loptu, sieť. Možnosť kultúrneho vyžitia je v neďalekých mestách Ružomberok, Dolný Kubín a Liptovský Mikuláš.

Šport: Športové vyžitie v areáli termálneho kúpaliska Bešeňová. Možnosť surfovania a člňovania na blízkej vodnej nádrži Liptovská Mara. Možnosť turistiky a lyžovania poskytujú nespočetné vrchy Vysokých a Nízkych Tatier, resp. Malej a Veľkej Fatry, v ktorých je množstvo lyžiarskych stredísk, na čele s lyžiarskym strediskom Jasná na konci Demänovskej doliny v Nízkych Tatrách.

Letáček bol posledným z množstva práce, ktorú bolo treba urobiť. Od januára 1997 prestavoval Igor starú faru. Aby sa dopracoval k cieľu, musel stavať priečky, kúpeľňu, sociálne zariadenia, sprchy, doviesť zemou elektrickú prípojku, žumpu, nové odkvapy (ríne), zvnútra i zvonku omaľovať. V druhej etape zariadil izby a von postavil ohnisko a parkovisko. V noci pred kolaudáciou 16. -17. júna neznámi, ale veci znali páchatelia, vykradli ubytovňu.

Vylomili dvere, zablatili nové koberce, vzali tri nové rádiá, príklepovú vŕtačku, vysávač a dva konvertory (elektrické vykurovacie telesá). O staršie rádiá nemali záujem.

Prvý cenník v chodbičke ubytovne hovoril o 150.- Sk za lôžko a noc pre našich a 170.- Sk pre cudzincov. Dva letné mesiace bolo dosť turistov, v septembri a októbri boli tu ubytovaní robotníci firmy Izol, ktorí robili na Supre (Severoslovenské celulózky a papierne Ružomberok), ale ďalší ubytovaní sa zapísali až na Silvestra. Spolu to bolo asi 200 ubytovaných. Väčšinou Poliaci, Česi - rybári. Nemcom sa tu páčilo. Predlžovali si pobyt po týždni až na tri týždne.

Rozhovor z Hankou Kráľovou v obchode ma podnietil zaznamenať ceny niekoľkých tovarov. Sú to ceny v miestnom obchode 30. 1. 1999. V zátvorke sú ceny z roku 1989 (v Kčs), ako si ich pamätala obchodníčka.

Chlieb 16.40 Sk / 5.60, rožok 1.20 / 0.30, mlieko 11 14.20 / 2.00, cukor 20.20 / 7.30, soľ 7.90 / 1.50, niťovky 18.30 / 8.40, špagety 15.50 / 5.90, pivo 12 % 10.80 / 2.80, pivo 10 % 8.00 / 1.70, slivovica 1/2 l 97.00 / 36.50, rum 1/2 l 96.00 / 45.00, káva 20.90 / 7.90, maslo 33.80 / 10.00, toaletný papier 6.00 / 1.80, prací prášok Palmex 600 g 58.00 Sk / 8.40 Kčs.

Začiatkom roka začal Fond národného majetku preplácať štátne dlhopisy z druhej privatizačnej vlny občanom starším ako 70 rokov. Priživil sa na tom rôzni sprostredkovatelia, ktorí ponúkali vybaviť celú záležitosť za občana. Tí, ktorí sa sami obrátili na Stredisko cenných papierov a trepezlivo čakali, dostali začiatkom leta vyše 11 000 Sk (Slovenských korún).

Príroda

Chránené vydry ohrozujú autá i zlodeji pletiva.

Vydra riečna patrí k živočíchom, ktoré len tak ľahko a hocikde nevidíme. Patrí síce k chráneným druhom, no na bezbranné zviera číha množstvo nebezpečenstiev, ktoré jeho stavy dosť drasticky znižujú. Jedným z nich je automobilová doprava, ktorá za sebou necháva desiatky mŕtvych vydier. Keď prechádzame Liptovom po diaľnici, upúta nás na jej okrajoch zaujímavá dopravná značka. Sú na nej v červenom trojuholníku vyobrazené vydry. Pod vyobrazením sú nápisy v slovenčine a angličtine, ktoré vodičov upozorňujú, že na úseku 2 km by mali dávať pozor na živočichy, ktoré diaľnicou občas prechádzajú. Zdá sa, že pre mnohých vodičov sú tieto značky iba sprestrením trochu monotónnej jazdy.

Ako Nový Čas informoval Ing. P. Majko, pracovník Slovenskej agentúry životného prostredia v L. Mikuláši, bolo na diaľnici v úseku pri vtoku riečky Ľupčianky do vyrovnávacej nádrže Bešeňová, za posledné dva roky nájdených šesť mŕtvych vydier. V tom istom období však na diaľnici prechádzajúcej Liptovom zahynulo trinásť týchto vzácných a ohrozených živočíchov! Pritom regióny Liptova a Oravy patria k najvýznamnejším jadrovým územiám výskytu vydry na Slovensku. Už v roku 1996 sa z podnetu Slovenskej agentúry životného prostredia stretli zástupcovia odborných organizácií ochrany prírody, Okresného úradu - odboru životného prostredia a Liptovského múzea v Ružomberku, aby po obhliadke všetkých kritických miest navrhli riešenie. Pre prvú etapu boli navrhnuté spomínané neštandardné dopravné značky. Pre každý z mostov, resp. priepustov, boli navrhnuté špecifické riešenia spriechnenia pre vydru. Bolo požadované, aby pri posudzovaní projektovej dokumentácie nových úsekov komunikácií boli do projektov zakomponované požiadavky na riešenie konštrukcie mostov, umožňujúce bezpečný prechod vydry a iných druhov fauny pod komunikáciami. Vydry však hynú ďalej a bolo by smutné, ak by sa ich výskyt vo voľnej prírode stal minulosťou. "Je naozaj najvyšší čas

problém vyriešiť," povedal Ing. Majko. Podľa jeho vyjadrenia je pripravený projekt na oplatenie kritického úseku diaľnice pri L. Michale, ktorý zároveň rieši aj vybudovanie suchého tunela. Diaľnica bola zatiaľ oplatená v úsekoch okolo Jamníčka a Ľanovky, na oplatenie ďalších chýbajú peniaze. Aj tam, kde oplatenie je, sa však prejavuje hyenizmus niektorých ľudí, ktorí z týchto úsekov kradnú pletivo. Ohrozené tým nie sú len vydry, ale aj ďalšie živočíchy. Raz vodičmi rútiacimi sa diaľnicou bez toho, aby si čo len všimli novú dopravnú značku. Druhýkrát zlodejmi pletiva. Na najnevyhnutnejšie úpravy úseku popri Ľupčianke by stačilo niekoľko desiatok tisíc korún. Nájdú sa? (Pavol Hudák, denník Nový Čas 8. 1. 1999)

Zima bola teplá bez snehu. Až 14. marca napadlo, akoby mali prísť Vianoce. Ďalších desať dní aj teploty zodpovedali zime. 6. mája sa objavili prvé lastovičky. Lastovičkou možno nazvať koňa Jozefa Záborského, ktorého si tento posledný michalský gazda po pár rokoch zaobstaral, lebo je jediný v dedine. Od polovice júla bolo horúce prázdninové leto až do konca augusta.

Štatistika

Narodené deti:

29. 7. 1998 Adriana Feriancová (Alexander, Milenka)

8. 12. 1998 Dávid Sálus (Pavol, Iveta (Hošalová))

Zomrelí:

20. 1. 1998 Emília Guothová (3. 8. 1912)

30. 5. 1998 Margita Jančiová (5. 1. 1930)

K 31. 12. 1998 bol stav 126 mužov a 133 žien.

Túto časť kroniky schválilo obecné zastupiteľstvo na svojom zasadaní dňa 25. 3. 1999.

Humno Ondreja Barana, dnes (1999) majetok M. Sýkoru - kresba

Pohľad na dolný koniec dediny od starej fary vo februári 1999 - kresba

Znaky Svätomichalských papierní – kresba

Rok 1999

Zastupiteľstvo

Novozvolení poslanci do obecného zastupiteľstva zložili 15. januára slávnostný sľub v rámci akcie Dobrý deň samospráva (sľuby sa skladali v tento deň vo všetkých obciach republiky). Starosta Anton Weisz v slávnostnom príhovore poďakoval Anne Melekovej a Žofii Jánošovej za osem rokov práce a Milanovi Kráľovi za tri roky v poslanskej zbore. Neskôr, 21. januára si poslanci zvolili Obecnú radu v zložení František Senko, Juraj Bubala a Ján Šturek.

Do Komisie pre životné prostredie, verejný poriadok, kultúru a šport zvolili Elenu Tukovú ako predsedníčku. Členmi komisie sa stali poslanci Ján Ilkanič, Eva Malenková, Juraj Bubala a občania Oľga Vozníková a Andrea Sokolová.

Predsedom Komisie pre obchod, služby, podnikanie, cestovný ruch, financie a správu obecného majetku sa stal Martin Adamčiak, členom Bibiana Sokolová.

Do komisie pre požiarnu ochranu mimo predsedu Jána Štureka a poslanca Jána Lúčana zobrali Juraja Vrticha.

Zapisovateľom zápisníc sa stala Elena Tuková.

25. marca podporili Materskú škôlku v Bešeňovej 1 000.- Sk a Základnú školu v Liptovskej Teplej 2 500.- Sk. Pri rozprave o rozpočte obce boli spomenuté dlhy. Pánu Hariňovi za práce na novej fare 130 000.- Sk a pánu Uličnému za projektové práce pre stavebný obvod 120 000.- Sk. Rozpočet bol 22. apríla schválený vo výške 698 128.- Sk na strane príjmov a 655 866.- Sk na strane výdavkov. Zastupiteľstvo umožnilo firme Demko z Liskovej užívať verejné priestranstvá v katastrálnom území obce na zriadenie parkoviska za bezúročnú pôžičku na požiarnicku Aviu vo výške 265 200.- Sk. Rokovací poriadok zastupiteľstva bol schválený 27. mája. Pri skúmaní okolo zvýšenia nájmu obchodu pani Kráľovej sa objavilo porovnanie nájmov: Konzum Mix - 118 m² po 296.- Sk/m² Pohostinstvo - 76 m² po 197.- Sk/m² Ubytovňa - 173 m² po 347 Sk/m² Žiadosť Michala Jančího o priestor pre posilovňu a športový klub neprešla napriek podpísaným 37 žiadateľom. Dôvodom bola okolnosť, že klub neexistuje, nie je zaregistrovaný. Pomery v zastupiteľstve sa zmenili. Aj tu už vidieť politické napätie medzi jednotlivými politickými stranami. Proti sebe stoja predovšetkým obaja nedávni kandidáti na starostu, Elena Tuková a Anton Weisz. Ukázalo sa to pri voľbe hlavného kontrolóra. V prvom hlasovaní neprešla navrhovaná Zuzana Baranová ani protikandidát Helena Tuková. Zvolili ho až na druhý pokus. Stala sa ním Ing. Ružena Fridrichová z Ivachnovej. Naposledy v roku 1999 sa zastupiteľstvo zišlo 17. decembra. Prejednávalo rozpočet obce na rok 2000. Vďaka kvalifikovanému a vecnému prístupu poslancov prebehlo pozitívne. Zvýšil čas i na kapustnicu a hriatô, ktoré si poslanci uhradili zo svojich (peňazí). Pri posedení padli dobré slová zo strany starostu i voči nemu. V tejto chvíli došlo aj k "zakopaniu vojnovkej sekery". Potvrdením bolo potykanie si Eleny Tukovej a Antona Weisza a pertou (obradný prípitok) a bozkom. Pri vianočnom stromčeku si všetci aj zaspievali. Na druhý deň starosta Anton Weisz naštartoval svoju V3S (nákladné auto odkúpené od armády volané Vetrieska) a s Františkom Senkom, Jurajom Bubalom, Jánom Šturekom šli vyrábať do Ľupčianskej doliny svrčinu. Tú osadili na Hlinisku a spolu Jánom Ilkaničom osvietili, až sa stala vianočným stromom, hlásajúcim pohodu a pokoj. Celkom sa zišlo obecné zastupiteľstvo v roku 1999 osemkrát a obecná rada šesťkrát.

Voľby

V máji sme, po vyše roku bez prezidenta, volili kandidátov na tento najvyšší úrad. V prvom kole 15. mája sme si mohli vybrať z desiatich kandidátov. Z radu politikov sme najviac očakávali, ako dopadne jediná kandidátka Magda Vášáriová. Na zvolenie potrebovali záujemci nadpolovičnú väčšinu. Nikto ju nedosiahol a tak sa rozhodovalo v druhom kole, kde zostali dvaja najúspešnejší - Rudolf Šuster a Vladimír Mečiar. 29. mája voliči rozhodli, že prezidentom bude Rudolf Šuster. V Liptovskom Michale prvýkrát volili Ľubica Juríčková, Dáša Mikušiaková, Marek Púček.

Stavby

Firma Jánoš ukončila na 90 % prvú etapu stavby kanalizácie. Čistička odpadových vôd je ukončená, treba ju napojiť na elektrickú sieť. Spustenie kanalizácie je blokové dlhom 1 200 000.- Sk firme Jánoš. Kým nebude dlh splatený, firma neodovzdá stavbu. Stavba bola dofinancovaná k 4. 11. 1999. Napriek tomu nebola do konca roku odovzdaná.

V októbri začali pracovníci Severoslovenských elektrární stavať druhý transformátor na križovatke pri Kenderovcoch. Prívod vysokého napätia 22 kV si vyžiadal aj výmenu stĺpov medzi oboma transformátormi a prechod od drôtov ku káblu. Popri tejto akcii sa podarilo urobiť aj rekonštrukciu elektrických vedení pod Klincom a od Kenderovcov po tunel za obecné peniaze.

Požiarňická Avia

Celú sobotu robili požiarnici poriadok v zbrojnici a na aute. Večer o pol šiestej sa zišli na výročnú členskú schôdzu. Neobvyklé bolo zastúpenie za vrchostolom v zasadačke obecného úradu. Predseda Okresného výboru PO Ružomberok pán Pavol Vrzgula, starosta Anton Weisz, Juraj Vrtich a Vdp. Ľubomír Némeš. Dôvodom bolo požehnanie "novej" staršej požiarnickej Avie, ktoré nasledovalo hneď po privítaní.

Vyšli sme pred úrad. Za drobného daďďa so snehom pán farár požehnal a pokropil auto svätenou vodou. Symbolické rozbitie fľaše šampanského malo kuriózný priebeh. Fľaša priviazaná na novom trojdielnom rebríku na streche vozidla tak, aby dopadla na nárazník, si povedala, že sa nedá. Marta Vrtichová a František Kendera starší ju pustili, ale ona sa nerozbila. Kendera zopakoval pokus a zasa nič. Bolo treba šesť pokusov, aby sklo povolilo a my sme mohli pokračovať v zasadačke. Tu starosta Anton Weisz poďakoval poslancom, pánu Jánošovi a Vrzgulovi a apeloval na mladých, aby pokračovali v práci požiarnikov. Pán Vrzgula potom odovzdal vyznamenania zaslúžilým členom nášho zboru. Za príkladnú prácu starostovi Antonovi Weiszovi, veliteľovi Jánovi Šturekovi, strojníkovi Jánovi Lúčanovi a Marte Vrtichovej. Ocenenie Za zásluhy prevzal predseda PO Juraj Vrtich. Ten poďakoval za ocenenia i za Aviu všetkým, čo sa o ňu pričínili - starostovi, poslancom. Auto dostalo aj meno zložené s počiatočných písmen zaslúžilých členov, ale bolo také komplikované, že ani autor Anton Weisz, tobôž kronikár ho nedokázal zaznamenať a rozlúštiť.

Požiarňa súť až

Okresného kola požiarnej súťaže na hrisku v Sliáčoch sa zúčastnili naše družstvá mužov i žien. Mužom sa nedarilo. Dobře rozbehnutý útok skončil na vodou vytrhnutom rozdeľovači. Ženy zabojovali a skončili druhé. Novotou bola skúška celého družstva z teórie.

Muži boli 20. júna na Požiarnickej nedeli v Čutkovskej doline a 4. júla v Malatínoch, kde obsadili 3. miesto. 19. septembra bojovali muži o Putovný pohár generálneho riaditeľa SCP a.s. a skončili 14. Na tomto podujatí mal starosta Anton Weisz mediálny vstup, v ktorom predstavil Liptovský Michal a jeho požiarny zbor, neskôr rokoval s viceprezidentom DPO SR JUDr. Minárikom.

Bursa

Bursa toho roku bola 6. februára. Poriadali ju požiarnici a komisia pre životné prostredie. V riadnej chumelici chodili medveď Paľo Sarčák, jeho vodič Majo Chebeň, s cumľom Sarčáková, tetky Betka Jančiovie, Sandika Kenderová, Janka Sršňová, Tonka Vevericová, ujko Jana Juričková, v kroji Mišo Janči, požiarnici Tomáš Košút, Ján Lúčan a Juro Vrtich. Na harmonike hral Jožko Grenčík z Bešeňovej.

Poobede bol v kultúre detský karneval, kde pripravovali praženicu Evka Malenková, Evka Bubalová, Elena Tuková a Marta Vrtichová. Večer dirigoval zábavu sám starosta, stojac na dvoch stoličkách. Šenk na balkóne mala Biba Sokolová. Kultúru vykuroval Juraj Bubala.

Že to bola dobrá zábava, svedčí kalamita nasledujúceho dňa. V sobotu zamrznutá voda v záchode totiž v nedeľu povolila a s kultúry sa stal menší rybník. Len náhodou na to prišla Monika Baranová. Sála bola po členky vo vode. Marta Bubalová, Monika Baranová, Evka Bubalová, Katarína Bubalová, Juraj Bubala a Ján Hošala dokázali ten rybník vysušiť.

MDD

V nedeľu 6. júna 1999 bolo pred kultúrnym domom detí ako smetí. Po príhovore starostu Antona Weisza si rozdelili Ján Ilkanič, Lenka Ilkaničová, Ivan Janči, Beata Jančiová, Evka Malenková, Gabika Mydliarová a Marian Janči podľa veku. Najmenší súťažili v kolkoch, hádzaní na cieľ a do diaľky, skákaní vo vreci. Starší behali, hádzali basketbalovou loptou, striedali zo vzduchovky a jedli cukríky na šnúrke.

V jednotlivých kategóriách obsadili stupne víťazov:

2-4 roční

Roman Sarčák*Ivanka Jacková

Patrik Mikušiak*Nikolka Baranová

Marek Sýkora*Žanetka Guothová

5-7 roční

Mirko Bubala*Kristínka Juričková

Danko Adamčiak*Barbora Mydliarová

Igor Vorek*Martinka Hošalová

8-10 roční

Miško Kendera*Katka Kenderová

Lukáš Púček*Martuška Sršnová

Jurko Bubala*Veronika Nemcová

11-14 roční

Mirko Baran*Katka Vevericová

Rišo Kendera*Janka Juríčková

Maťo Malenka*Katka Bubalová

Jánska vatra

Pripomenutím prastarých slovanských zvykov bola jánska vatra nad Michalom na Jančiovie lúke za osemnástkou (cesta č. 18). V sobotu 26. júna ju uviedol starosta Anton Weisz, realizovali michalskí ženáci. Zábavu robili do skorého rána traja členovia kapely Metla na čele s Igorom Vorekom. Na gitarách hrali od ľudoviek cez Beatles po vlastnú tvorbu. Stredne mladí si spomenuli na mladšie časy a deti bolo treba do postele naháňať.

Futbal

Na bešeňovskom hrisku odohral tím Liptovského Michala stretnutie s Vodnými elektrárňami Vlchy. Odvetný zápas sa hral po roku, v piatok 17. septembra. Za naše mužstvo nastúpili: Patrik Madliak, Janko Hošala, Marian Janči, Michal Janči, Miro a Rast'o Hrompa, Erik Sokol, Peter Veverica, Igor Lenčo, obaja Jarovia Hurtešákovci, Pavol Sarčák, Peter Baran, Tibor Malenka, Vojto Jánoš ml., Ivan Jacko, Paľo Sálus.

Michalský tím mal stálu prevahu hry, čo vidieť aj na videozázname Igora Voreka. V prvom polčase bola lopta v sieti hostí po peknej akcii po pravej strane. Erik Sokol centroval od rohu do šestnástky. Tu usmernil prihrávku Rast'o Hrompa. Rozhodca D. Vrzgula z Bešeňovej ale odpískal diskutabilný ofsajd. Na začiatku druhého polčasu sme inkasovali gól. Pred koncom zápasu sme mohli vyrovnáť po ruke hostí v šestnástke. Došlo ku kurióznejšej situácii. Dovtedajší divák Július Lenčo sa prihlásil kopať jedenástku. Že šlo viac o dobrú pohodu, ako víťazstvo, svedčí fakt, že si postavil loptu na biely bod. Kopol však nie tak, ako si predstavoval, slabo a priamo do brankára. Keď sa vracal za autovú čiaru, dal si rečnícku otázku: "Bolo mi tam treba ísť" ? Pohotovo mu odpovedala dcéra: "iba čo si si hanby narobil".

Potom začala druhá časť, menej náročná na fyzickú kondíciu, sponzorovaná V. Jánošom st. a ml., I. Vorekom, VE a Antonom Weiszom, ktorý pre chorobu odsledoval len prvý polčas. Guláš, navarený zostavou Peter Veverica, Drahuš Mikušiak, Igor Lenčo a Dušan Benda (VE) všetkým chutil. Hráči i diváci - likvidovali čapované i fľaškové pivo, pálenku a hodne šampanského do neskorej noci.

Pravdepodobnou príčinou prehry boli dve okolnosti. Michalania absolvovali v stredu tvrdý tréning pod vedením Mariana Jančiho a v piatok ich ešte (väčšinu) boleli nohy, takže aj pri vyložených šanciach nemali silu trafiť súperovu bránku. Súperi mali od riaditeľa sľúbenú tisícku

za víťazstvo a druhú od majstra, a teda väčšiu motiváciu. Zlé jazyky po zápase tvrdili, že majster Zvara zahral rukou zámerne, aby si tento výdavok ušetril.

Posedenie dôchodcov

V sobotu 23. októbra sa zasa zišli naši dôchodcovia v kultúrnom dome, aby si vypočuli slová vďaky od starostu Antona Weisza a kultúrny program detí. Helena Tuková pripravila s deťmi scénu o zrnkách z pšeničného klasu a pásmo básničiek a piesní. Zožali veľký potlesk od svojich starých otcov a mám. Tradičný bol príspevok Obecného úradu i pohostenie (200 Sk, dobrý guláš s knedľami varila pani Štureková a Eva Bubalová, čaj s rumom). Príspevok i občerstvenie podávali poslanci. Na záver poďakoval Miroslav Adamčiak v mene dôchodcov starostovi, poslancom, režisérke i deťom. Jozef Šatan vyjadril osobné poďakovanie Antonovi Weiszovi slovami: "To nikde na dedinách nemajú".

Mikuláš

Balíčky pre deti roznášal po dedine 5. decembra Mikuláš – Elena Tuková s anjelom – Eva Malenková. Pomáhal im Tibor Malenka.

Poľnohospodárstvo

Nielen toto odvetvie v obci utrpelo ťažkú stratu odchodom Jozefa Záborského z tohto sveta. Dedina prišla o posledného gazdu s koňom.

Preto tu spomeniem súpis zvierat chovaných v obci z 30. 9. 1998, kde ešte figuruje aj záborského kôň.

Sliepky - 208, kozy, capy - 4, ovce, barany - 5, kone - 1, ošípané - 13, kravy - 3, býky - 6, králiky, zajace - 56, psi - 34.

Pri tejto evidencii sú aj ovocné stromy: jablone - 223, hrušky - 40, marhule - 1, slivky - 93, čerešne - 20, višne - 29, ringloty - 19, egreše - 35, ríbezle - 262.

Turistika

Obec v lete zavalila vlna turistiky. Zrejme aj vďaka peknému letu. Miestni občania si už uvedomili, aké možnosti im ponúka. Rodinné domy sa v lete menia na ubytovacie kapacity. Nie je zvláštnosťou vidieť tri osobné autá v jednom dvore. Niektorí prenajímajú izby v dome, iní prebudovali bývalé hospodárske budovy na samostatné bungalovy. Tak prerobil zadné stavy na mieste vyhorenej zápalkárne Marian Janči. Aj tí, čo už nebývajú v obci a majú tu dom, prenajímajú ho. Obvyklá cena 150.- Sk za osobu a noc dáva pri štyroch host'och na 6 nocí 3600.- Sk. Pritom potrebujete len tú izbu a vymeniť posteľnú bielizeň. Je to veľké lákadlo a cez zimu vzniknú ďalšie tabule "Privat" na bránach.

V sezóne sa menia i zabehané zvyky. V kostole si nesadneš do "svojej" lavice, na ulici stretáš aj neznámych, deti hrajú na ceste futbal, volejbal, bedminton. Večermi počuť hlasnejší hovor pri ohníčkoch, diskotéky z dvorov i spev. Krčma je plno obsadená.

Aj zlé skúsenosti môžu postretnúť hostiteľ'a. Turisti odídu o deň skôr a nezaplatia, ba ešte si aj zoberú "výbavu" so sebou.

Turistické centrum

V miestnosti miestnej knižnice otvorila 16. júla 1999 regionálne centrum turistického ruchu Darina Vavrová. Spolupracovať začalo 16 rodín, ale po dvoch týždňoch ostalo ich len 6. Zúčastnení súhlasili s 5 % príspevkom pre centrum. Za dva mesiace, od 15. júla do 15. septembra zabezpečilo turistické informačné centrum ubytovanie pre 235 ľudí, vypracovalo 36 veľkých turistických programov, 15 informačných programov, z toho 12 v nemeckom jazyku. Kostol si prehliadlo 20 návštevníkov. Ich príspevok 200.- SK bol odovzdaný pánu farárovi. Percentuálne vyjadrenie turistov v našej obci: 70 % Poliaci, 30 % Česi, Slováci, Litovci, Angličania, Nemci.

Novoty

V lete prerábali svoj dom Vojtech Jánoš. Pri stavbe prístavby cez prázdniny zamestnával ako pomocných robotníkov chlapcov z dediny, ktorí takto mali možnosť si zarobiť.

Na posedení s dôchodcami vyhrávala muzika cez nové ozvučenie. Nie celkom nové, lebo zosilovač je z kostola. Obecný úrad prispel na nové ozvučenie kostola sumou 5000.- Sk. Reprodukory sú zabudované na stenách a rozvod umožňuje pripojenie mikrofónu na javisku i v sále.

Na hrisku pod obchodom sa v lete opäť hralo. Partia ženáčov spod Klinca upravila plochu, navozila antuku, poliala i povalcovala. Hrali tu ponajviac nohejbal a futbal. Nohejbal aj proti súperom z Lúčok. 30. októbra osadili dosky a elektrické osvetlenie, aby sa tu mohlo v zime korčuľovať. Majú to na svedomí hlavne Igor Vorek, Peter Veverica, Miro a Rast'o Hrompa, Ján Hošala, Igor Lenčo, Ivan Jacko, Paľo Sálus. Autorom názvu i nápisu "Michalskí anjeli" je kronikár.

V zime 1999 bolo všetko úsilie urobiť tu klzisko neúspešné. Voda naliata z hydrantu vsiakla do zeme, alebo zbehla k fare. Ráno bol ľad polámaný.

Počasie

Zima bola ako sa patrí leto slnečné a horúce. Len v utorok 10. augusta poobedňajšia búrka s víchricou narobila v Liptove škody. V Mikuláši víchor vyvrátil a polámal desiatky stromov. V Michale zlomilo hrušku u Baranov na elektrické drôty.

Výnimočný nebeský úkaz sme všetci mohli sledovať 11. augusta. Čiastočné zatmenie slnka pozorovateľné na území Slovenska bolo dlho dopredu ohlasovanou udalosťou. Podmienky na pozorovanie na začiatku tohto javu o 11,30 neboli dobré. Na celej oblohe bola vrstva oblačnosti, v ktorej len kde tu bola diera. V priebehu prekrývania slnka mesiacom sa obloha pekne vyčistila a maximálne prekrytie bolo možno veľmi pekne pozorovať. Odborníci odporúčali špeciálne okuliare a hrozili až možnou stratou zraku. Slovenskí ľudia pozorovali mesiačik slnka cez médium počítačovej diskety (floppy disk), cez médium compact disku. Kronikár si spomenul zo školy na začadené sklíčko a cez toto ukazoval zakryté slniečko aj svojim dcéram. Pás úplného tieňa sa v Európe tiahol cez Nemecko, Rakúsko, Rumunsko a Maďarsko, tu priamo cez Balaton. U nás zakryl mesiac 95 % slnka a v televízii sme v priamom prenose mohli vidieť 98,7 percentné zakrytie slnečného kotúča z Bratislavy. Tu mohol sledovať úkaz starosta Anton Weisz. Bol na rokovaní s riaditeľkou Štátneho fondu životného prostredia SR spolu s Vojtechom Jánošom o financovaní neuhradených faktúr firme Jánoš za kanalizáciu. (Pánovi

Jánošovi sa cesta autom predražila o 2000 Sk, ktoré na dvakrát zaplatil za prekročenie rýchlosti. Namerali mu 116 km/h na úseku s 60 km/h.)

Humorista Štefan Skrúcaný využil zatmenie na nadľahčenie národnostného napätia medzi politikmi, keď do úst predsedu Slovenskej národnej strany Jána Slotu vložil otázku: "Ešte aj na tmu musíme ísť do Maďarska. Slováci, toto ste chceli?"

Nuž a Slováci budú mať možnosť pozorovať čiastočné zatmenie slnka v roku 2048 (50%) a úplné v roku 2135.

Vianoce boli pekne zasnežené a nechýbal poriadny mráz. Podvečer štedrého dňa spríjemnil starosta príhovorom v miestnom rozhlase a vianočným vinšom.

Rok 2000

Tento hraničný dátum bol dôvodom k obavám a čakal sa s napätím. Rôzni ľudia tvrdili, že vstúpime do nového milénia. Výrobcovia označovali svoje výrobky slovom milénium alebo 2000. Aj Národná banka Slovenska vytlačila na bankovky rok 2000. Spor sa viedol o tom, či je rok 2000 rokom druhého, alebo tretieho tisícročia. Skončil sa konštatovaním, že dvadsiatka patrí do druhej dvadsiatky, a teda tretie tisícročie privítame až v roku 2001.

Obavy spôsoboval rok 2000 v počítačových kruhoch. Programátori prvých počítačov šetrili pamäť a dátum zapisovali v tvare 10. 12. 95. Tým sa automaticky myslelo 1995. Dátum 01. 01. 00 ale interpretovali programy a operačné systémy ako 1. január roku 1990, alebo roku 2000, alebo roku 1980, alebo aj inak. Väčšina počítačov vyrobených pred rokom 1995 považovali odborníci za neschopné spoľahlivo zvládnuť prechod do roku 2000. Reálne nebezpečenstvo predstavovali obranné systémy krajín zväčša riadené computermi, hlavne krajín bývalého Sovietskeho zväzu a ich atómových rakiet. Predpovede nevyklúčovali zlyhanie dodávok energie, spojenia, riadiacich systémov leteckých letov, bankových systémov. Skeptici radili: Vyberte si peniaze z banky, nakúpte si potraviny a neleťte cez polnoc v lietadle. Našťastie všetko prešlo hladko. Ako perlička sa spomínal prípad väzňov, ktorým počítač pripočítal k ich trestu ešte sto rokov.

V Liptovskom Michale požiadali o organizovanie silvestrovskej zábavy miestna organizácia SOP a mladí okolo Tomáša Košúta. Povolenie dostala SOP, ale zábavu nerobili. Spoločnosť mladých rodín, Vorekovci, Hošalovci, Hrompovci..., privítala Nový rok v zasadačke obecného úradu, kde sa, ako aj na minulý Silvester, dobre zabávali. Víťanie nového roku 2000 teda nebolo o nič zvláštnejšie, než po iné roky.

Dokumentácia

Na pôjde našiel kronikár fotky brata Antona Mydliara. Bolo tam aj niekoľko desiatok fotiek zo sedemdesiatych rokov. Príloha kroniky sa tak rozšírila o snímky jedného z posledných divadiel, slávnosti výročia Slovenského národného povstania, zväzu mládeže za predsedovania Aleny Jančiovej. Kronikár pridal zábery mladých SZM-ákov zo začiatku osemdesiatych rokov.

Videotéku som rozšíril o zábery:

Medzinárodný deň detí 1999

Požiarna súťaž v Sliáčoch 1999

Robíme hrisko pod obchodom 1999

Futbal Lipt. Michal - VE Vlachy 1999

Štatistika

narodené deti:

16. 1. 1999 Klaudia Mikušová rodičia: Peter a Ľubomíra

27. 3. 1999 Dávid Košút rodičia: Silvia Košútová

6. 5. 1999 Kristián Hockicko rodičia: Peter a Margaréta

17. 8. 1999 Mária Lacková rodičia: Miroslav a Zdenka

15. 12. 1999 Rebeka Jančiová rodičia: Beáta a Ivan

zomrelí:

9. 2. 1999 Antónia Hošalová

8. 5. 1999 Ján Mikušák

19. 6. 1999 Margita Húsková

25. 8. 1999 Jozef Záborský

výročia:

75 rokov 31. 5. 1999 František Kendera

70 rokov 13. 8. 1999 Etela Šlauková

70 rokov 21. 10. 1999 bratia Ondrej a Mikuláš Húska

Rok 2000

Zastupiteľstvo

Obecné zastupiteľstvo sa zišlo päťkrát. 28. februára upravili rozpočet na rok 2000, schválili záverečný účet za rok 1999, nákup kníh do obecnej knižnice (doteraz miestna ľudová knižnica) za 2410 Sk a 1000 Sk na Svetové stretnutie Liptákov. Starosta Anton Weisz ponúkol p. Tkáčovej odkúpenie časti pozemku pre skládku šrotu. Táto nesúhlasila a šrotovisko bolo odstránené. Poslanci rozhodli poistiť oboch šoférov hasičského auta (Madliak, Mikuš) v Hasičskej poisťovni a zvýšiť nájom p. Jurgošovi za bar o 3 000 Sk na 18 000 Sk. Odsúhlasená bola inventarizácia majetku: majetok obecného úradu 4 454 515 Sk, požiarňa zbrojnica 421 982 Sk, miestna osвета 1 325 666 Sk, cintorín 18 668 Sk, garáž pri fare 28 843 Sk. Príspevok na telefón starostu Antona Weisza zdvihli z 250 na 500 Sk mesačne, aj keď zo zákona o štátnom zájme a obrane starostovi prináleží skutočná fakturovaná suma.

Najdôležitejším bodom zasadnutia 4. apríla bol vstup do združenia Dolný Liptov. Cieľom je odkanalizovanie obcí dolného Liptova do čističky v Hrboltovej. Finančné zabezpečenie diela bude z prostriedkov ISPA. Obec zaplatí len 0,01 % z hodnoty stavby.

27. apríla odsúhlasili výpomoc Liptovskej Štiavnici 2000 Sk na oslavy pri príležitosti 700. výročia prvej zmienky.

Po osobných jednaniach starostu Antona Weisza na Ministerstve dopravy, pôšt a telekomunikácií udelilo toto výnimku z ochranného pásma diaľnice. Projekt musel byť prepracovaný zo 16 na výstavbu 11 rodinných domov v radovej zástavbe.

27. júna sa rokovalo najviac o kanalizácii s Ing. Koišom z firmy Jánoš. Kolaudáciu diela oddialili dve udalosti. V máji 1999 bola z ČOV ukradnutá technológia za 120 000 Sk. Napriek osadeniu kanála pod Klincom o 30 cm nižšie oproti projektu, domy od p. Mareka po Jaroslava Hurtešáka sa nemohli napojiť na kanál na ulici. Robí sa preto kanál cez záhrady na náklady dotknutých rodinných domov. ČOV bude odovzdaná Slovenským kanalizáciám a vodárňam, ktoré majú odborníkov na obsluhu. Jej prevádzkovanie by bolo pre obec stratové. Druhá etapa výstavby kanalizácie závisí od schválenia dotácie. Žiadosť je na Ministerstve životného prostredia.

19. septembra nebolo dielo skolaudované pre závady. 17. decembra 2000 prešlo kolaudáciou bolo dané do ročnej skúšobnej prevádzky.

14. decembra neodsúhlasilo zastupiteľstvo kúpu starej fary, ktorú navrhol Igor Vorek.

Rozpočet roku 2000

Položka čerpané plán

Príjmy

Dotácie zo štátneho rozpočtu 98 180 98 200

Príspevok z Fondu život. prostredia 280 000 280 000

Kreditné úroky 8 865 0

Úroky z vkladov ZBU 2 294 2 000
Za relácie v miestnom rozhlase 2 200 2 000
Cintorínsky poplatok 3 300 2 000
Za TKO 16 174 15 000
Daň z príjmu fyzických osôb 306 323 250 000
Daň z nehnuteľností – pozemky, fyz. osoby 13 787 14 000
Daň z nehnuteľností – stavby, fyz. osoby 31 909 30 000
Za psa 4 290 5 000
Z predaja alkohol. a tabak. výrobkov 22 558 15 000
Za využívanie verej. priestranstva 1 630 2 000
Ubytovacia kapacita 1 390 14 000
Zo vstupného 4 668 0
Za kúp. a rekreačný pobyt 0 5 000
Za kolky 150 0
Správne poplatky 500 0
Za fotokopírovacie služby 1 003 700
Daň z príjmu právnických osôb 35 028 30 000
Daň z nehnuteľností – pozemky, práv. osoby 14 856 20 000
Daň z nehnuteľností – stavby, práv. osoby 4 611 0
Cestná daň 20 446 16 000
Pokuty a penále 582 0
Prevody z CF 2 600 0
Z prevodov z peňaž. fondov obce 18 000 0
Z predaja zberných surovín 0 1 000
Za odpredaj majetku 6 560 0
Miestne osvetové stredisko z bursy 1 040 0
Požiarnici z bursy 1 040
Prebytok z minulého roka 816 0
Z prenajatia budov 105 303 130 000
Z prenajatia majetku 16 695 5 000
Na podporu zamestnanosti VPP 161 812 0
Sponzorstvo 10 000 5 500
Finančný dar 100 0
Spolu 1 198 714
Výdaje
Kanalizácia 280 000 280 000
Za autobus 5 049 0
Dopravné značenie 18 000 0
Poplatky banke 4 319 3 000
Materiál, náhr. diely 0 3 500
Palivo 1 780 3 000
Požiarnici kurzy 839 1 000
Čerpanie z bursy 1 040 0
Školenie zamestnancov 1 670 0
El. energia kult. dom 656 1 000
Čist. potreby 666 500
Údržba KD 0 3 000
MDD 1 500 1 500
Na knihy knižnici 2 410 2 400

Odmena knihovníčke 2 222 2 200
Kvety 487 800
Dary jubilantom 1 842 2 800
Peň. dávky dôchodcom 11 000 12 600
Balíčky Mikuláš 3 341 3 500
Dokumentácia projekt 0 20 000
El. energia ver. osvetlenie 17 981 14 000
Náhr. diely ver. osvetlenie 9 228 0
Údržba ver. osvetlenia 12 511 0
VS odmena 3 340 4 000
VPP základný plat 150 684 0
VPP poisťovne 11 147 0
Materiál pre VPP 4 423 0
Mimoriadne odmeny VPP 13 017 8 000
Údržba ciest 15 050 7 500
Odvoz odpadu 25 392 15 000
Kresťanské hnutie Erko 1 000 1 000
Príspevok Združeniu miest a obcí 706 1 000
RVC 522 500
asociácia starostov 860 500
región Tatry 391 300
združenie Dolný Liptov 5 000 0
Sponzorstvo obciam 2 000 0
Svetové stretnutie Slovákov 1 000 1 000
Príspevok mat. škôlke 1 000 1 000
Príspevok zákl. škole 1 698 2 000
Odmeny poslancom 7 440 8 700
Odmeny členom obecnej rady 3 990 4 000
Odmeny členom komisií 4 811 10 000
Odmena kontrolóra 5 000 5 000
Správa obecného úradu - zákl. plat 194 890 165 000
Mimoriadne odmeny 2 400 1 000
Správa zdrav. poistenie 19 424 16 500
Poistenie nemocenské 6 532 6 000
Poistenie dôchodkové 42 027 36 000
Príspevok do Národného úradu práce 5 833 4 500
Cestovné 12 630 5 000
Správa obecného úradu - elektrina 17 821 12 000
Vodné, stočné 72 500
Správa obce - telefón 21 988 17 400
Rozhlas a televízia 360 400
Poštovné 4 089 6 000
Kanc. potreby 5 545 8 000
Papier 1 079 1 000
Čistiace služby 595 500
Tlačivá 240 200
Knihy, časopisy, zbierky zákonov 11 825 3 000
Materiál. náhr. diely 5 597 1 000
Čistenie a pranie 858 500

Výkony výpočtových stredísk 2 634 2 000
Internet 0 5 000
Videokazety, platne 1 653 0
Veniec na pohreb 2 226 1 000
Súpisné čísla 0 10 000
Benzín do kosačky 323 500
Údržba budovy OÚ 1 320 0
Miestny rozhlas 6 361 2 000
Údržba elektrospotrebičov 0 1 000
Prenájom výpočtovej techniky 6 002 6 000
Reprezentačné 5 975 5 000
Odmena zástupcovi starostu 0 2 000
Povinné poistenie 12 892 9 000
Do sociálneho fondu 2 605 1 500
Úhrada dane 22 949 4 000
Notársky poplatok 1 663 0
Poplatok za mzdy 4 600 2 500
Projektové práce 15 000 30 000
Fotoslužby 319 500
Úhrady za informačné služby 6 400 0
Dlh na faru 20 000 20 000
Príspevok na deti z bursy 1 040 0
Nákup požiarneho auta 98 212 98 000
Úhrada schodku z min. rokov 181 243 0
Spolu 1 380 839
Schodok 182 124

V tejto sume figurujú záväzky za kúpu požiarnej Avie a projektu na výstavbu domkov.

11. novembra vyhlásil prezident republiky Rudolf Šuster referendum o predčasných voľbách. Nebolo platné, lebo ho sa zúčastnilo len 20,4 % obyvateľov Slovenska.

V lete sa pri vstupe do dediny objavila tabuľa s erbom obce. Obdobné sme zaregistrovali aj v susedných obciach.

Požiarníci

Členská základňa poklesla o Jozefa Jančího a Emila Mudrončíka, ktorí zomreli. Rado Mikušiak sa prehlásil do Liptovských Sliačov. Športové družstvo mužov sa 18. júna zúčastnilo požiarnej nedele v Čutkovskej doline, kde obsadilo 11. miesto a 17. septembra na súťaži o pohár riaditeľa SCP bolo 12. Na okresnom kole 1. októbra v Lubochni skončilo 11. Zaujímavá bola príprava naň, keď pri cvičení s vodou pod kultúrou sa podarilo vystriekať aj bar a obsluhu tak, že tá musela vodu zametať metlou. Družstvo žien sa toho roku nepodarilo zložiť.

Kantor

V nedeľu 30. januára sa poďakoval p. farár Ľubomír Némeš Jozefovi Vrtichovi za jeho mnohoročné organovanie. 6. februára to urobili po omši so spevokolom aj veriaci, ktorí mu odovzdali niekoľko darčiekov. Lavica za organom ostala prázdna do júla. Odvtedy prichádza v nedeľu hrať Kamil Ďurný. Tento študent hotelovej akadémie býva v Čadci, ale rodina pochádza

z Partizánskej Ľupče. Nepoužíva už starý organ, ale elektronický. V kostole počuť nové melódie.

Zorganizoval cirkevný spevokol, kde chodia nacvičovať Anton Weisz, František Senko, Eva Bubalová, Antónia Guothová, jej nevesta Zuzka, Marka Mikušiaková, Marta Mikušiaková, Jana Sršňová. Už na Vianoce zazneli prvé spoločné tóny. Snaha je spievať aj na pohrebných obradoch.

Vodovod

Vo štvrtok 10. februára sme sa z televíznych novín Markízy dozvedeli, že vďaka sprísneným normám je voda v dúbravskom vodovode závadná. Okresný hygienik zakázal používať vodu ako pitnú 29. januára, lebo prekračuje povolenú hranicu antimónu. 12. februára sa začalo zásobovanie pitnou vodou rozvozom z cisterny. V sobotu boli pred obecným úradom ľudia s vedrami a bandaskami, no i televízna kamera. Hviezdami obrazovky sa stali Ľudevít Šlauka, Zdenka Lacková a Felix Sršeň. Situáciu tohto havarijného stavu objasnil na kameru starosta Anton Weisz. Až do jesene sme vyzerali sivú cisternovú V3S-ku, ktorá sa veľmi podobala na voz vyvážajúci močovku. Na križovatkách si ľudia nabrali vodu na pitie a varenie. Mnohí však hovorili: "Dvadsať rokov pijem túto vodu", a nenamáhalo sa s vedrami. Cisterna prestala chodiť koncom augusta, keď bol dúbravský vodovod napojený na žriedlo z Demänovskej doliny.

Bursa

Robili ju 4. marca požiarnici s obecným zastupiteľstvom. Od 13,00 chodili masky po dedine, lebo celé dopoludnie pršalo. Poobede o 16,00 bol v kultúre karneval pre deti. Preháňalo sa tam asi 30 detských masiek. Najviac bolo počuť troch vorekovie indiánov a adamčiakovie kovbojov. V rohu sály zriadil šenk Martin Adamčiak. Večer prešiel karneval do zábavy. Zabaviť sa prišiel aj šofér autobusu p. Grešo. Janko Hošala púšťal muziku do tretej ráno, keď sa strhla menšia bitka. Miro Hrompa si čosi vysvetľoval s Ľupčanmi. Marte Bubalovej sa zasa nepáčili Ľupčianske dievčatá, lebo si moc všímali jej zaťa Petra Barana. Napriek tomu bola bursa úspešná.

MDD

Evka Malenková, Juraj Bubala, Ján Ilkanič, Ivan Janči a Beata Jančiová, Tomáš a Lenka Ilkaničovci preverili deti v obvyklých súťažiach: Kolky, beh, hod loptou, cukrík na niti, skok vo vreci, hod na basketbalový kôš. Víťazmi sa stali:

kategória 1. miesto 2. miesto 3. miesto

3-5 roční - chlapci Patrik Mikušiak Roman Sarčák

- dievčatá Ivana Jacková Nikolka baranová Anna Borsíková

6-8 roční - chlapci Mirko Bubala Marek Ilkanič Dominik Janči

- dievčatá Petra Vevericová Mária Borsíková Martinka Mydliarová

9-11 roční - chlapci Lukáš Púček Viktor Jánoš Tibor Malenka

- dievčatá Ľudmila Borsíková Marta Stšňová Mária Baranová

12-14 roční - chlapci Mirko Baran Matej Malenka

- dievčatá Katarína Vevericová Janka Juríčková Katarína Bubalová

Svetové stretnutie Liptákov

Od 19. do 25. júna prebiehali po celom Liptove rôzne kultúrne akcie. Najzaujímavejší bol 21. júna pokus prepojiť tri mestá Liptova živou reťazou. Ľudia z dedín a hlavne školáci sa mali na poludnie chytiť za ruky a vytvoriť hada z Ružomberka do Hrádku. Bol to pokus o zápis do Guinesovej knihy rekordov. Z Michala sa ho zúčastnili Bibiána a Andrea Sokolová, Erik Sokol, Drahomíra a Patrik Madliak, Jozef Sáreny, Marta a Dalibor Bubala, Miroslav Adamčiak, Martina Kráľová, Eva a Katarína Bubalová, Mária Lacková, Veronika, Dominik, Rebeka Janči, Veronika Weiszová, Břetislav Vozník, Soňa Palacková, Antónia Húsková, Ing. Otto Húska, Otília a Roman Hošala, Peter Kendera a Jozef Vrtich. Bolo pekne, deti mali zážitok, ale organizácia nepostačovala veľkosti akcie. Michale bolo ešte vidno v sobotu ohňostroj z diskotéky v Liptovskej Mare. Anton Weisz sa zúčastnil stretnutia lodí uprostred liptovského mora, kde sa stretli zahraniční rodáci a predstavitelia štátnej správy.

Futbal

Futbalové derby Liptovský Michal - Vodné elektrárne Vlachy sa hralo 25. augusta o 16,00 v Bešeňovej. Dvakrát 35 minút si zahráli: brankár Ivan Jacko, Peter Veverica, Miro a Rast'o Hrompa, Ivan Janči, Michal Janči, Paľo Sarčák ml., Paľo Sálus, Peter Baran, Juraj Bubala, Jaroslav Hurtešák st., Patrik Madliak, Vojto Jánoš, Alexander Ferjanc. Góly, vďaka ktorým sme vyhrali 2:0 strelil Peter Kendera. Guláš a dva sudy piva nemohli chýbať.

V sobotu 23. septembra sa konal na hrisku pod obchodom nohejbalový turnaj. Pre veľmi studené a daždivé počasie neprišiel žiaden súper. Tak hrali len domáci medzi sebou. Oddychovať chodili k ohníku na konci farskej záhrady, kde sa zabávali ženy a deti lozili po stromoch a hojdali sa na uviazanej pneumatike.

Posedenie dôchodcov

Ako každý rok, aj tento sa stretli dôchodcovia na posedení v sobotu 14. októbra o 14,00. Program s deťmi pripravili Janka a Juraj Bubala. Starosta Anton Weisz zhodnotil rok a spomenul zosnulých. Občerstvenie - guláš s knedľami a čaj s rumom zabezpečili sponzori p. Jánoš, p. Jurgoš a starosta Anton Weisz, pozornosť 200 Sk každému dôchodcovi venovalo obecné zastupiteľstvo. Kronikár sa prvý raz prezentoval kronikou i prílohami, ktoré si všetci so záujmom prezreli. O 16,00 zahralo Ľupčianske netradičné divadlo pod réžiou MuDr. Janičeka komédiu v duchu Radošínskeho naivného divadla "Raketový vzostup Anči Zbijačky". Vo vtipnom príbehu, kde hrdinka sa vypracuje od zbojníčky k boháčke cez politiku, sa deťom najviac páčili chlapi preoblečení za zajačky.

Tradične

Obdarúvanie detí Mikulášom i vianočné koledovanie detí eRka sa už stalo peknou tradíciou. Tohto roku zabezpečili Mikuláša Iveta Ilkaničová s dcérou Lenkou. Balíčky pripravila Evka Bubalová.

Pred štedrým večerom navštívil starosta nevládných starých občanov a venoval povzbudenie a aj balíček (ovocie). Podvečer sa starosta Anton Weisz prihovoral občanom v miestnom rozhlase. Zazneli krásne vianočné melódie. Na nový rok 2001 zdôraznil vo svojom príhovore vstup do nového storočia a tisícročia. Vyzval k porozumeniu, znášanlivosti a vzájomnej úcte.

Turistika

Turistické centrum v knižnici už v roku 2000 nebolo. Darina Vavrová poďakovala za tieto priestory a presunula svoje podnikanie do svojho domu. Na Internete bolo možno nájsť jej vlastné stránky, stránky p. Kiapeša a Jozefa Lúčana.

Prehľad občanov, ktorí ubytovávajú rekreantov a zaplatené odvody (1 m² - 10 Sk):

Sk Sk

Adamčiak Martin 400
Bubala Dalibor 210
Baran Miroslav 160
Dulačka Pavol 250
Ferian Alexander 90
Hurtešák Jaroslav 180
Hurtešák Milan 160
Hošala Anton 90
Húsková Anna 220
Hurtečáková Anna 160
Ilkanič Ján 160
Jančiová Emília 500
Janči Marian 500
Košút Ignác 90
Kendera František 300
Kudlička Ján 450
Kráľ Milan 720
Lenčo Július 120
Lúčanová Anna 350
Mužila Ondrej 500
Mužila Peter 200
+ za 4 lôžka 1464
Madliak Marian 160
Marek Jozef 785
Muscher Róbert 350
Mudrončíková Anna 165
Macko Bohuslav 120
Malenková Eva 200
Mikušiaková Marta 180
Mydliarová Helena 120
Sárený Jozef 300

Sarčák Pavol 120
Sršňová Agneša 100
Šatan Jozef 160
Šturek Ján 200
Tuková Helena 240
+ za 3 lôžka 1098
Valient Peter 240
Vavro Dušan 480
Majdiak Stanislav 160
Vrtich Juraj 250
Vozník Břetislav 70
Vevericová Antónia 280
Vrtichová Etela 250
Wiesz Anton 600
Ilavský Ján Ing. 400
Spolu 14 302

Ubytovávanie pomáha zmierniť problém nezamestnaných v obci. (Na Slovensku dosiahla v januári nezamestnanosť rekordných 20 %.)

Počasié

Pekná zima so snehom panovala do neskorého marca. Klzisko na hrisku pod obchodom bývalo plné detí. Zvláštnosťou bola regulárna búrka 9. marca s bleskami, severným vetrom a privalom vody z neba, ktorý si našiel každú škáru, aby zatiekol do domov. Na druhý deň už zasa mrzlo a padal sneh. Máj bol veľmi teplý a suchý. V polovici júna dosiahli teploty rekordné teploty. V júli bolo dosť zima. Na začiatku augusta popršalo a potom bolo teplo. Výborný rok na hríby. Nielen húb, ale aj zemiakov a jabĺk sa toho roku urodilo neúrekom. Celý koniec roka bol veľmi teplý. Týždeň pred Vianocami mrzlo, ale na Štefana poobede sa na zamrznutú zem spustil príjemný dážď. Až na Silvestra sa zem pocukrovala trochu snehom.

Štatistika

Narodení:

Roman Hošala 13. 3. 2000 Otília a Ján Hošala

Vesna Hockicková 12. 6. 2000 Mgr. PaeDr. Peter a Mgr.Margaréta Hockicko

Dávid Madliak 12. 7. 2000 Nadežda a Patrik Madliak

Michal Bartánus 21. 9. 2000 Blanka(Mikušáková) a Peter Bartánus

Zomrelí:

Eduard Šlachta 27. 4. 2000 (25. 6. 1936)

Jozef Janči 6. 9. 2000 (17. 8. 1928)

Emil Mudrončík 6. 9. 2000 (22. 10. 1937)

Počet obyvateľov k 31. 12. 2000 – 265, z toho 103 mužov, 105 žien, 57 detí do 18 rokov.

KONIEC TISÍCROČIA

Rekapitulovať tisíc rokov histórie sa neodvážim. Uvádzam tu však informácie, ktoré si môže prečítať ktokoľvek o našej obci na internetovej stránke www.liptov.sk/michal:

LIPTOVSKÝ MICHAL

Liptovský Michal leží v západnej časti Liptovskej kotliny, má bohatú históriu, ktorej stopy sa viažu už na 10. storočie. V obci sa nachádza Rímskokatolícky kostol sv. Michala v gotickom štýle, ktorý je doložený z 2. pol. 13. stor. a drevená zvonica je pamiatka ľudového staviteľstva zo 17. st. Na obec sa viaže patrocínium na sv. Michala archanjela, ktorý je zobrazený aj na obecnom erbe. V čiernom štíte na striebornom ležiacom čertovi stojací strieborný rytier (sv. Michal) so zlatým plamenným mečom v zdvihnutej pravici, v ľavici držiaci veľkú zlatú reťaz s pripútaným čertom. Túto analógiu možno vidieť aj na presnejšie nedatovanom pečatidle, pravdepodobne z prelomu 17. a 18. storočia, ktoré sa nachádza spolu s ďalšími sfragistickými pamiatkami v Liptovskom múzeu v Ružomberku. Vlajka obce pozostáva zo siedmich pozdĺžnych pruhov vo farbách žltej 1/8, čiernej 1/8, bielej 1/8, žltej 2/8, bielej 1/8, čiernej 1/8 a žltej 1/8. Vlajka je ukončená tromi cípmi.

KALENDÁRIUM OBCE

Stopy osídlenia už v mladšej dobe kamennej, ktoré dokumentujú nálezy slovanskej keramiky na Hradisku (Sv. Ďure), kde už pred rokom 1250 existovalo opevnené sídlo, jeden z najstarších stredovekých hrádkov na území Liptova, Sv. Ďur je pravdepodobne prvou sídelnou lokalitou obyvateľov neskoršej Nemeckej Ľupče. Nad ústím potoka Ľupčianka do Váhu bol pravdepodobne už začiatkom 13. storočia vybudovaný kostol sv. Michala archaniela ako cirkevné centrum pre okolité dediny - Ľupču, Sliache, Malatíny a Ľubel'ú. **1237** v cirkevných dokumentoch a v staršej historickej literatúre sa uvádza ako prvý písomný záznam o existencii kostola sv. Michala archaniela. Kostol sv. Michala stál v teplianskom chotári.

"Ecclesia item s. Michaelis in metalibus Territorii Teplensis de anno 1237 clara mentio fuit"

Ľupča získala roku 1263 súhlas ostrihomského arcibiskupa Filipa, aby si jej obyvatelia mohli postaviť vlastný farský kostol. Bol postavený roku 1263 a zasvätený Bolestnej Panne Márii. V poslednej tretine 13. storočia bol postavený aj kostol sv. Matúša, dnešný farský kostol v Partizánskej Ľupči. Sliache sa cirkevne osamostatnili po roku 1326, keď bol na podnet Valentína, veľprepošta premoštrátskeho kláštora v Kláštore pod Znievom vybudovaný kostol sv. Šimona a Júdu. Majetkom tohto kláštora boli Sliache od roku 1251

1270 kráľ Štefan dal v tomto roku Ľupčanom základne mestské práva, potvrdil právne postavenie farského kostola a farára. Bol určený rozsah chotára, do ktorého bolo začlenené aj územie okolo kostola sv. Michala.

1294 farár Pavol zo Sv. Michala protestoval proti začleneniu majetku kostola do Ľupčianskeho chotára. Spolu s Ľupčianskym farárom Šalamúnom sa dohodli o úprave chotárných hraníc. Pri

kostole sv. Michala bolo ohraničené malé územie patriace kostolu, na ktorom stojí obec Liptovský Michal.

1326 veľprepošt turčianskeho premoštrátskeho kláštora Panny Márie ako majiteľ Sliáčov dáva kostolu sv. Michala ako náhradu stratených príjmov časť poľa zo svojho chotára. pri kostole vznikla osada, ktorej poddaní patrili cirkvi, boli oslobodení od platenia dane kráľovi. Počet poddaných bol nevelký.

1470 kráľ Matej nariadil výbercom dane, aby od poddaných kostola nevyberali daň, pretože kostol má málo poddaných.

16. storočie majetok kostola obrábalo len pár poddanských rodín, koncom 16 storočia boli tieto rodiny zdanené len od jednej porty. Osadu Sv. Michal tvorili len farské budovy a dve - tri poddanské usadlosti.

1505 kňaz Matej vypracúva súpis poddanských povinnosti voči farnosti sv. Michala.
1518 svätomichalský kňaz Tomáš obvinený pre urážlivý výrok o šľachte, odsúdený na palicovanie, pozbavenie úradu a vyhnanie z územia Liptovskej stolice

1560 kanonická vizitácia Michala Szegedina konštatuje, že mladý kňaz Michal je susedom a pokrvným príbuzným Ľupčianskeho farára, ktorého nasleduje v luteránskom chápaní viery. Od roku 1575 do roku 1686 bol kostol sv. Michala s istými prestávkami v rukách protestantov.

1596 Štefan Ilešházi, zemepán Likavského hradného panstva, prívrženec reformačných myšlienok, zabral majetok kostola a fary a dal ho obyvateľom Partizánskej Ľupče, ktorí ho užívali až do roku 1606. Peniaze z prenájmu - 5 zlatých ročne - dal novému pastorovi ako plat.

1606 na pozemkoch okolo výšiny Sv. Ďur v rokoch 1596-1606 vznikla najstaršia papierenň na území Liptova, nájomcovia papiera mali odovzdávať svätomichalskému farárovi ročne pol rýsa papiera, čo bolo častou príčinou sporou, v 18. storočí papierenň prenajali jezuiti z Kláštora pod Znievom, ktorí jej produkciou zásobovali univerzitnú tlačiareň v Trnave, papier zo Sv. Michala spomína vo svojich Notítiach aj Matej Bel, papierenň definitívne zanikla v roku 1882.

1601 morovej epidémii padlo za obeť 52 obyvateľov Sv. Michala
1602-1603 úteky poddaných, Rádyovci a Likavské panstvo sa snažia prinútiť poddaných z Michala vykonávať robotné povinnosti a odovzdávať naturálne dávky, Sv. Michal sa na 25 rokov dostáva do priamej závislosti od hradného panstva Likava, ktoré v tom čase vlastnili Ilešháziovci.

1639-1649 na pamiatku obnovenia katolíckej farnosti sú v kostole umiestnené nové zvony, najväčší zvon z roku 1639 ku cti sv. Michala archaniela, stredný zvon z roku 1649, preliaty v

Banskej Bystrici v dielni Františka Litmana roku 1794, ku cti sv. Gabriela, najmenší zvon bez datovania ku cti sv. Rafaela

1620-1699 roku 1620 veľká povodeň Váhu, 1650, 1658, 1664, 1670 a 1699 ničivé požiare, kživelným pohromám sa pripája neistota, bieda a utrpenie epidémii, stavovských povstaní a náboženských konfliktov, ktoré zmietajú Uhorsko počas celého 17. a na začiatku 18. Storočia.

1650 evanjelický vizitátor farnosti, superintendant Joachim Kalinka, žiada svetských patrónov kostola Rádyovcov, aby zničenú obec opäť zaľudnili a postarali sa o opravu kostola a farských budov.

1697 cisárske vojská zničili obec a vypálili obecnú školu, nová škola bola postavená až roku 1795 vďaka pomoci spojeného Likavsko-hradockého panstva.

1705 v období rekatolizácie bol kostol vrátený katolíkom, 12. decembra 1705 bol investovaný za farára svätomichalskej farnosti Ján Brna.

1707 správca svätomichalskej farnosti, páter František Fekete, sa snaží katastrofálnu situáciu vo vyľudnenej farnosti riešiť znížením poddanských povinností na dobu 10 rokov a tak získať nových usadlíkov.

1709 liptovskomichalská farnosť bola privtelená k Liptovskej Teplej

1787 v Liptovskom Michale bola zriadená capellania localis. V zápisnici kanonickej vizitácie z roku 1732 sa uvádza

"... totus pagus possessionis Sancti Michaeli spectat ad Dominum Parochum ..."

celá dedina patrí farárovi. 17. februára 1824 vznikla opäť samostatná farnosť. Capellanus localis sa stal riadnym farárom 20.8.1824.

1713 23. júla posvätil biskup sufranág Lukáš Natali zvon pre kostol sv. Michala

1765 bol vybudovaný nový hlavný oltár

1709 obyvateľom Sv. Michala sa podarí vymôcť od Rádyovcov časť lesa a oráčin Na Nivách, ťažba dreva umožní vybudovať zničenú obec a získaná pôda rozšíri možnosti obživy, rozvíjajúci sa ľupčiansky obchod s drevom prináša sľubné perspektívy - na ľavom brehu Váhu vo sv. Michale vzniká významné pltisko.

v 18. storočí pracoval v obci železný hámor

v 19. storočí pracovali v obci tri píly

1822 Pavol Pánik s manželkou Dorotou Šimkovičovou darovali kostolné zástavy

1823 Pavol Pánik, majiteľ papierne, spolu s manželkou Dorotou nechávajú na vlastné náklady

postaviť súsošie Najsvätejšej Trojice.

1824 farárom vo Sv. Michale sa stáva Ján Nepomucenus Záhora, ľudomil, ktorý sa usiloval pomáhať ľudu v jeho ťažkom sociálnom položení a zrušil povinné roboty na farskom majetku, bráni práva Sv. Michala v majetkovoprávných sporoch s Rádyovcami. Záhora sa stará o rekonštrukciu kostola, jeho mobiliáru a farských budov, obviňovaný Rádyovcami z poburovania ľudu a šírenia nebezpečných myšlienok odchádza roku 1833 do Ružomberka

1827 zemianska rodina Rádyovcov z Ivachnovej si vyžiadala novú reambuláciu chotára

1840 súperenie s Ľupčou o smerovanie trasy novej hradskej , ktoré prerušia až revolučné udalosti rokov 1848-1849.

1849 dňa 26.6 uteká farár Ondrej Danko, maďarón a stúpenec Rádyovcov, pred možnou revoltou v Michale do Turca, o tri dni neskôr sa v Michale objavuje predvoj ruských vojsk cára Mikuláša I., ktoré prišli pomôcť potlačiť maďarskú revolúciu

1857 prvé komasačné konanie v obci Liptovský Michal

1859 dňa 1.11. sa farárom stáva národovec, matičný dejateľ a historik Štefan Nikolaj Hýroš, ktorý tu účinkoval až do smrti 30.12.1888

1860 Štefan Hyroš dáva žiadosť o vymedzenie obecného majetku a dokončenie komasácie.

1861 Štefan Hyroš odchádza so slovenskou deputáciou do Pešti a Viedne predložiť memorandové požiadavky

1863 V Liptovskom Michale sa konal jubilejná oslava tisícého výročia príchodu sv. Cyrila a Metóda na Veľkú Moravu. Štefan Hyroš mal kázeň. Pri tejto príležitosti dal namaľovať J. B. Klemensovi obraz sv. Cyrila a Metóda, ktorý umiestnil na hlavný oltár. V tomto roku založil na farskom majetku ovocnú záhradu a zasadil aj lipy, pod ktorými je pochovaný.

1873 do kostola bol kúpený nový organ

1891 primície Ladislava Moyša, michalského rodáka, národovca, kňaza, politika a priekopníka rozhlasového vysielania na Slovensku

1905 na vlastné trovy občania postaví murovanú jednotriednu ľudovú rímsko-katolícku školu, ktorá pomáha udržiavať slovenský ráz obce.

1914-1918 na bojiskách I. svetovej vojny padlo šesť mužov z obce, ďalší obyvatelia umierajú na podvyživenie a choroby, koncom novembra a začiatkom decembra 1918 sa konajú v obci ľudové zhromaždenia, na ktorých občania odovzdávajú Ing. Jánovi Burjanovi a Jozefovi Gregorovi-Tajovskému požiadavky týkajúce sa práva odkúpenia prenajatej farskej pôdy.

1919 ostrý konflikt s maďarónskym Štefanom Rovderom, ktorý odmietal predaj prenajatej farskej pôdy občanom a vymáhal pracovné povinnosti na majetku farnosti, spor sa končí odchodom Rovdera zo Svätého Michala.

1920-1924 zlúčením Sv. Michala a Ivachnovej vzniká Liptovský Svätý Michal nad Váhom, toto administratívne spojenie sa mení v neprospech Michala v roku 1924, keď sa sídlo obce preniesie do Ivachnovej a Sv. Michal je administratívne rozdelený medzi Ivachnovú a Nemeckú Ľupču, ako samostatná obec je obnovený až v roku 1954. Roku 1922 bola usporiadaná michalská farnosť aj cirkevnoprávne. Ľupčianka strana bola vyňatá spod jurisdikcie nemeckolupčianskej fary a pridaná do farnosti svätomichalskej.

1919-1938 politická diferenciacia obyvateľstva obce, ktoré sa organizuje v Republikánskej strane poľnohospodárskeho a maloroľníckeho ľudu /agrárnici/, Čs. strane sociálnodemokratickej, Hlinkovej slovenskej ľudovej strane a KSČ. Zlepšenie pracovných možnosti vďaka pílám A. Kappa a K. Klobušického. Začiatkom 20. rokov bol aj Liptovský Michal zasiahnutý vlnou štrajkov lesných robotníkov a drevorobotníkov Liptova, ktorí požadovali úpravu mzdových pomerov na základe kolektívnej zmluvy. Od roku 1919 dochádzajú prví žiaci na školy do Ružomberka /gymnázium a štátnu meštiansku školu/. Zásluhou učiteľa Karola Lojkoviča a ďalších občanov obce sa rozvíja kultúrny život, najmä prostredníctvom činnosti ochotníkov z radov Roľníckej besedy a Jednoty slovenského

roľníckeho dorastu.

1944 dňa 5.9. partizáni z brigády Za slobodu Slovanov sa snažia zastaviť postup bojovej skupiny Schäfer na Ružomberok, 7.9. majú partizánske jednotky bočným úderom uľahčiť pokusu dolnokubínskej a ružomerskej posádky spojiť sa v priestore Ružomberka. Pokus je neúspešný, paľba Nemcov zapáľuje v obci sedem domov, šesť obyvateľov je ranených. 8. 9. partizáni zastrelia miestneho kňaza M. Martinka, podľa ich údajov pre kolaboráciu s nacistickými jednotkami.

1944 pokusy 4. partizánskej brigády prebojovať sa do údolia Váhu, ovládnuť komunikácie a uľahčiť postup ČA a I ČSAZ od Liptovského Mikuláša, bezprostredne v blízkosti Liptovského Michala prebiehajú boje 3.-6. marca a 4. apríla 1945. Dňa 5. apríla 1945 bol Liptovský Michal oslobodený.

Tolko úplný text internetovej stránky.

Ďalšími medzníkmi v histórii obce boli:

1948 28. februára preberá moc v Československej republike komunistická strana. Znárodnenie priemyslu má za následok likvidáciu oboch píl v obci.

1958 Budova MNV, dnes obecný úrad.

1964-1974 Stavba priehrady Liptovská Mara a súvisiace stavby železnice, cesty E 18 a diaľnice D1 úplne zmenili vzhľad obce.

1973 Kultúrny dom

1985 Vodovod.

1989 17. novembra Nežná revolúcia skončila éru budovania socializmu.

1993 1. 1. Vznik Slovenskej republiky.

1994 Nová fara

1998 Rozvoj turistiky vďaka kúpalisku v Bešeňovej.

2000 Kanalizácia, 1.časť.

V druhej polovici 20. storočia sa (aj vďaka poľnohospodárskym družstvám) vytrácali kravy, ovce, kone z ulíc i pasienkov. Na prelome storočia už nikto nemá súkromnú poľnohospodársku výrobu ako hlavný zdroj obživy.

Zmizol aj hlad, ktorý pravidelne skúšal občanov obce až do roku 1945.

Rok 2001

Zastupiteľstvo

Obecné zastupiteľstvo sa zišlo štyrikrát. Na zasadaní 29. 3. 2001 schválilo územný plán individuálnej bytovej výstavby a finančnú výpomoc obci Štiavnička na výstavbu kostola - 2 000.- Sk a obci Liptovské Sliache 3 000.- Sk na výročie prvej písomnej zmienky o obci.

Martin Adamčiak podal písomnú sťažnosť na stav ciest v obci po výkopoch kanalizácie. Odpoveď bola, že na asfaltový koberec nie sú peniaze a treba počkať, kým sa zemina neupadne.

Bol vypracovaný pohotovostný plán proti slintačke a krívačke v spolupráci s obvodným zverolekárom MVDr. Valášekom.

Snahy obecného úradu preveriť ubytovacia plocha u občanov, ktorí ubytovávajú rekreatívov, komisiou pre obchod, podnikanie, služby, cestovný ruch a financie vyšli naprázdno. Komisia úlohu nesplnila, lebo to nik nechcel urobiť. Martin Adamčiak to vyjadril slovami: "Nebudem robiť žandára". Diskusia potvrdila, že na to ani nemajú právo.

Sťažnosť Jaroslava Hurtešáka o pôdu, Okresný úrad v Ružomberku postúpil Obecnému úradu v Liptovskom Michale. Okresný úrad totiž nie je nadriadeným obecnému úradu. Obecné zastupiteľstvo rozhodlo, že sa jedná o súkromné vysporiadanie majetku, ktoré si musia sporné strany vyriešiť samé.

Hlavnou témou zasadania 24. mája 2001 bola komisia pre životné prostredie, verejný poriadok, kultúru a šport. Predsedníčka komisie Elena Tuková vypracovala aj písomnú správu o činnosti komisie. Z tejto správy vyplynulo, že vlastne nič neurobila, lebo jej nebolo predložené nič na posúdenie. V búrlivej diskusii som pobadal očividné iskrenie medzi poslankyňou Tukovou a starostom Weiszom. Výsledkom bol návrh celú komisiu zrušiť, alebo ponechať len jej časť pre kultúru a šport. Poslanci nakoniec celú komisiu zrušili. Kultúrne a iné akcie budú mať na starosti na každú akciu vopred určení poslanci a občania.

Starosta Anton Weisz oznámil, že dotácia na ďalšiu etapu kanalizácie bola zamietnutá.

Zúčastnení odsúhlasili text kroniky za predchádzajúci rok.

Pánu Mihálikovi povolili poriadanie diskoték v kultúrnom dome počas leta. Poslanci odobrili podmienky podľa všeobecno-záväzného nariadenia obce: 100.- Sk za hodinu prenájmu kultúrneho domu, 10 % z tržby z alkoholických nápojov a 20 % z tržby za vstupné lístky. Poriadateľ sa zaručil bezkonfliktným priebehom diskoték.

Na záver poslanci a všetci zúčastnení zablahoževali starostovi Antonovi Weiszovi k životnému jubileu - šesťdesiatke a pri tejto príležitosti sa podpísali do pamätnej knihy. Po schôdzi sme pripili na jeho zdravie a aj si dobre zaspievali.

Plnenie rozpočtu za sedem mesiacov prediskutovali poslanci obecného zastupiteľstva 5. septembra 2001.

Projekt individuálnej bytovej výstavby sa dostal na mŕtvy bod. Pán biskup oznámil, že treba záležitosť predložiť biskupskej ekonomickej komisii.

Za prevádzku ČOV (čističku odpadových vôd) prišla faktúra na 24 000.- Sk, ktorá bola postúpená SEVAKu, ktorý prebral ČOV. SEVAK - Severoslovenské vodárne a kanalizácie, štátny podnik - sa privatizáciou stal čiastočne súčasťou majetku obce. Obec v novom podniku Vodárenská a. s. Ružomberok zastupuje JUDr. Daniela Hmírová zo Žiliny.

Diskusia o odpadoch bola najdôležitejšia na zasadaní 13. decembra 2001. Poslanci odsúhlasili zľavu 50 % občanom za tunelom, lebo si musia popolnice doviest' pred tunel. Kuka voz cez tunel neprejde. Takú istú zľavu dostali občania starší ako sedemdesiat rokov. Obec zabezpečuje zber komunálneho odpadu, separovaný zber skla, plastov a dvakrát do roka zber šrotu a textilu.

Obec zamestnáva dvoch pracovníkov na verejnoprospešné práce.

Požiarníci

Organizácia poriadala 24. februára 2001 fašiangovú bursu a večernú zábavu. Pri príležitosti 75. výročia založenia zboru usporiadali súťaž o pohár starostu obce. Z ôsmych družstiev mužov boli naši na piatom a ženy na druhom mieste. Na oslavu si boli v apríli zarobiť v Lupčianskej doline: Juraj Bubala, Dalibor Bubala mladší, Ján Šturek, Anton Weisz, Tomáš Košút, Peter Mikuš, Marian Chebeň, Zdeno Húska, Richard Kendera, Andrej Mikušiak, Juraj Vrtich starší. Čistili holorub od haluziny. Na Jamách vytrhávali vrbinu okolo potoka Ján Lúčan, Michal Janči, Tomáš Košút, Michal Weisz, Ján Šturek a Juraj Vrtich.

Na preverke pripravenosti požiarnych družstiev dobrovoľného požiarného zboru v Liptovskej Teplej 10. júna 2001 obsadili muži 25. priečku. Ženy boli jediným teamom.

Ženské družstvo sa zúčastnilo súťaže o putovný pohár v Ondrašovej a obsadilo druhé miesto.

Na požiarnickej nedeli v Liptovskom Mikuláši pred Priorom rozbehli dievčatá útok veľmi pekne. Bohužiaľ voda, ktorá býva vždy veľkým problémom tentokrát rozpojila prúdnicu a družstvo bolo diskvalifikované.

V súťaži o Pohár riaditeľa SCP obsadili muži desiate a ženy ôsme miesto.

Samozrejme pracovali na údržbe (odzimovaní, zazimovaní) požiarnej techniky.

75. výročie vzniku dobrovoľného hasičského zboru v obci

Na lúke Na Pribiške za Adamčiakovcami sa 2. júna 2001 objavila poľná kuchyňa, požičaná z Vojenskej nemocnice Ružomberok, stoly a lavice, prístrešok pre hlásateľa a elektroniku ozvučenia, autopríves čoby bufet, zástavy a poháre pre víťazov a zúčastnených.

O 10,00 hod. privítal súťažiacich i divákov starosta obce Anton Weisz. Vo svojom prejave zhrnul aj 75-ročné účinkovanie dedinskej hasičskej organizácie v obci.

Dobrovoľný požiarny zbor v Liptovskom Michale bol založený 13. mája 1926. Zakladajúcimi členmi boli: Jozef Kuna, Ján Kendera, Jozef Šatan, Ondrej Šlachta, Jozef Janči, Daniel Poliak, Ján Guoth, Karol Matejka, Ján Lúčan, Ján Kapina, Rudolf Bubala, Štefan Bubala, Vendelín Bubala, František Budiak a Antol Húska. Zo zakladajúcich členov organizácie nežije už nik.

Začiatky požiarného zboru boli ťažké. V dedine nebola požiarna zbrojnica a k dispozícii mali jednu ručnú striekačku. Túto uskladňovali v jednotlivých domácnostiach, podľa rozpisu služieb. Služby mali podelené na mesiace a tá domácnosť dávala k dispozícii i kónský záprah.

Ďalšia generácia obnovila požiarny zbor v šesťdesiatych rokoch. Boli to hlavne František Kendera, Ludevít Šlauka, Július Juríček, Pavel Zarevúcky, Jozef Hirschner, Jozef Lúčan. Títo hasiči začali s výstavbou požiarnej zbrojnice v roku 1958. V 1963. roku bolo pre našu organizáciu pridelené auto Tatra 805 a v 1965. roku dostal náš zbor motorovú striekačku DS 16. Dvojkoľesovú motorovú striekačku PPS 12 mohli dobrovoľníci používať od roku 1970.

Prostriedky na vybavenie požiarnych zborov boli od päťdesiatych rokov prideľované cez požiarnu inšpekciu Ružomberok a potom Liptovský Mikuláš. Okrem striekačiek to boli aj uniformy a hadice. Od roku 1990 všetky prostriedky pre požiarny zbor idú cez obecný úrad. Spolupráca požiarného zboru s obecným úradom je na dobrej úrovni. V roku 1999 bola pre dobrovoľný požiarny zbor zakúpená AVIA A 30 s kompletnou výbavou.

Od roku 1964 sa požiarné družstvo mužov pravidelne zúčastňovalo na obvodových kolách športovej súťaže požiarnych družstiev. V roku 1981 bolo založené prvé požiarné družstvo žien, ktoré od roku 1982 pravidelne súťažilo na obvodových, ako aj okresných kolách športovej súťaže požiarnych družstiev. Zakladajúcimi členkami a prvými súťažiacimi boli Marta Bubalová, Marta Lenčová, Anna Štureková, Marta Vrtichová, Božena Sarčáková, Božena Košútová, Marta Hurtešáková, Anna Jančiová, Jana Juríčková, Mária Mikušáková.

Členovia požiarného zboru okrem rôznych súťaží zasahovali aj pri niekoľkých väčších požiaroch. V Bešeňovej to bolo pri požari krčmy, sena v senníku na štátnych majetkoch, vo Vlačkách pri likvidácii požiaru cisterien s ropou, v Liptovskom Michale pri požari humna u Jánošov, pri požari zápalkárne u Machajov. Posledný požiar bol v katastri našej obce v roku 1994, keď horela slama na poli blízko dediny a zároveň tráva okolo železnice. Členovia požiarného zboru sa tiež zúčastňujú brigád v obci. Pomáhajú pri čistení miestneho potoka a pri údržbe požiarnej zbrojnice a techniky.

Náš požiarny zbor má 42 členov, z ktorých je 9 žien. Predsedom dobrovoľného požiarného zboru je Juraj Vrtich a veliteľ Ján Šturek.

Po pripomenutí minulosti nastala previerka schopností dobrovoľných požiarníkov v reále, v požiarnom útoku. Po porade veliteľov družstiev s rozhodcami začali najskôr ženy. Naše družstvo viedla Anna Adamčiaková, súťažili Lucia Jančiová, Silvia Košútová, Jana Juríčková, Katka Bubalová, Katarína Vevericová, Anna Bendíková. Počasie bolo slnečné a všetci povzbudzovali. I hostia z okresných orgánov PO, pán Hreva a DPO pani Valušiaková a pán Vrzgula. Muži útočili dvoma céčkami. Za Liptovský Michal to boli Michal Janči, Dalibor Bubala ml., Juraj Vrtich ml., Tomáš Košút, Richard Kendera, Ján Lúčan, Peter Mikuš, Michal Weisz. Po skolení terčov si družstvo zmotávalo hadice, ďalšie sa pripravovalo na základni. Jozef Lúčan dopĺňal vodu do kade z cisternového auta. Toto dianie fotil Anton Weisz, kameroval Jozef Mydliar. Pri varení pomáhali Janka Juríčková, Marta Bubalová, Marta Vrtichová. Na vyhodnotení dostalo každé družstvo pohár a traja najlepší aj pohár za umiestnenie. Putovný pohár starostu obce Antona Weisza si odniesli Ľupčania.

Starosta odovzdal ďakovné listy zaslúžilým členom dobrovoľnej požiarnej ochrany v obci: František Kendera st., Ludevít Šlauka, Kalman Baran, Marta Sarčáková, Anna Štureková, Marta Vrtichová, Marta Bubalová, Jozef Hrompa, Jozef Vrtich, Miroslav Adamčiak, Martin

Adamčiak, Zdeno Húska, Mária Juričková, Ignác Košút. Po dobrom guláši sa ozýval z tábora Part. Ľupče spev. Nálada bola obecne výborná aj na poludnie pri rozchode družstiev do svojich obcí.

Konečné poradie:

Muži: 1. Partizánska Ľupča 30,6 s

2. Liptovské Sliache 32,0 s

3. Bešeňová 35,1 s

4. Ivachnová 39,3 s

5. Liptovský Michal 44,3 s

6. SCP Ružomberok 62,6 s

7. Vlachy 63,0 s

8. Kalameny DNF

Ženy: 1. Partizánska Ľupča 49,0 s

2. Liptovský Michal 90,0 s

Poobede si oslavy užili deti v obvyklých súťažiach na Deň detí. Večer bola zábava.

Hasiči si na oslavy zarobili na brigáde v Ľupčianskej hore 7 559.- Sk, u Jánoša 3 000.- Sk. Výdavky na celú oslavu vyšli na 40 840,30 Sk. Sponzori vykryli 40 059.- Sk.

Štartovné: obec Vlachy 1 500.- Sk, Bešeňová 1 500.- Sk, Ivachnová 1 000.- Sk, Part. Ľupča 2 000.- Sk, Sliache 1 000.- Sk, Kalameny 1 200.- Sk, SCP (Severoslovenské celulózky a papierne) 800.- Sk.

Sponzori: p. Jurgoš 4 000.- Sk, p. Fedič 500.- Sk, Ing. Valčo 3 000.- Sk, p. Vojtech Jánoš 3 000.- Sk, OZO (Dopravná firma pri SCP) 3 000.-Sk, SCP 10 000.- Sk. Martin Adamčiak zapožičal Aviu na dovoz a odvoz materiálu.

MDD

Poobede 2. júna pripravili pre deti súťaže Evka Malenková, Evka Bubalová, Ján Ilkanič, František Senko. Disciplíny: kolky, beh, hod loptou na cieľ, skok vo vreci, hod na basketbalový kôš a striekanie na cieľ.

Zvíťazili:

kategória 1. miesto 2. miesto 3. miesto

3-5 roční - chlapci Rastislav Hrompa Martin Kantor Patrik Mikušiak

- dievčatá Žanta Guothová Mirka Stankovianska Oľga Borsíková

6-7 roční - chlapci Dominik Janči Marek Ilkanič Peter Vorek

- dievčatá Erika Kubáňová Katarína Lenčová Ivana Jacková

8-10 roční - chlapci Viktor Jánoš Miroslav Bubala Tibor Malenka

- dievčatá Martina Hošalová Kristína Juríčková Petra Vevericová

11-13 roční - chlapci Matej Malenka Lukáš Púček Juraj Bubala

- dievčatá Ľudmila Borsíková Mária Baranová Patrícia Madliaková

Na ceny pre víťazov, cukríky, čaj sa minulo 1 607,90 Sk.

Posedenie dôchodcov.

Pravidelné stretnutie našich dôchodcov s poslancami obecného zastupiteľstva a starostom sa konalo 27. októbra 2001. Kultúrny program detí a finančná pozornosť - 200.- Sk potešili našich starých otcov a staré mamy. Kronikárovi sa podarilo zorganizovať premietanie videa z archívu obecného úradu. Pri pohostení si účastníci posedenia pozreli záznam z bursy v roku 1997. Prekvapením a zadosťučinením pre autora bola pozornosť všetkých prítomných počas tohto 35 minútového záznamu.

Stalo sa

Rušný turistický ruch v oblasti prilákal aj zlodejov. Podľa relácie v televízii ukradli v Bešeňovej, Liptovskej Teplej a Michale tohto roku 5 osobných áut, väčšinou značky Mercedes Benz. Jedno bolo ukradnuté v noci 7. - 8. októbra 2001 z cesty pred Sárenych. Smolu mali aj turisti z Poľska ubytovaní v dome oproti kostolu (bývalý Vrtichovie dom). V nedeľu ráno zistili, že ich Seat vo dvore stojí na tehlách. V noci ktosi zobral všetky kolesá. Mali vraj elektrónové disky. Navyše im ukradli aj horské bicykle.

V noci na nedeľu 4. novembra 2001 sa ktosi pokúsil znova vykradnúť kostol. Prestrihol drôty zabezpečovacieho výstražného zariadenia, ale nepodarilo sa mu zdolať ťažké masívne staré dvere do kostola. Ráno sa v predsieni našla doska, ktorou sa páchatel asi snažil vyhodiť dvere z pántov. Dvere odolali a on našťastie nič neukradol.

Veľmi sledovaným vysielaním v televízii Markíza sa stal Milionár. Bola to vedomostná súťaž, v ktorej bolo možné vyhrať až 5 miliónov korún správnymi odpoveďami na 15 otázok. Tie zodpovedal finalista v "horúcom" kresle. Aby sa tam dostal, musel zavolať na audiotextové číslo (čísla, kde minúta hovoru stála od 20 po 500 Sk, tu stála minúta 99 Sk), kde zodpovedal jednu otázku. Ak sa mu to podarilo a mal šťastie, dostal sa medzi desiatich, ktorých predstavovali pri prenose. Títo šťastlivci dostávali spoločnú úlohu na zoradenie nazývanú "rýchle prsty". Najrýchlejšia správna odpoveď posúvala súťažiacieho do "horúceho" kresla. Medzi tými

desiatimi si mnohí michalania všimli až trikrát sedieť Milana Hurtešáka mladšieho. Bohužiaľ sa mu nepodarilo prejsť cez "rýchle prsty".

Tradične

Deťom roznášali balíčky na Mikuláša František Senko a Ján Ilkanič.

Stavidlo

Stavidlo na Ľupčianke čistili 3. marca 2001 michalskí chlapi na podnet Ludevíta Šlauku. Cez dedinu netiekla voda a mohli pokapať ryby. Ruku k dielu priložili Juraj Vrtich starší a mladší, Juraj Bubala, Igor Košút, Ján Štunek, Marian Madliak, Jozef Sáreny ml., Miroslav Lacko, Ladislav Púček, Marian Chebeň, Michal Janči.

Šport

Cez zimu chodili chlapi hrať nohejbal a pingpong (stolný tenis) do kultúrneho domu. Aj kronikár si zahral 16. januára 2001 s Igorom Vorekom, Jankom Hošalom, Mirom Hrompom, Ivanom Jackom, Petrom Vevericom. Zložili sme sa po 20.- Sk. Z toho sa platila elektrina a lopta.

Počasié

V noci 8. januára od 21. do 22. hodiny sme mohli pozorovať pekné zatmenie mesiaca. Zima v januári až marci bola veľmi teplá, bez snehu.

Ozajstná zima prišla náhle v piatok 23. novembra 2001. Poobede začalo snežiť a neprestalo až v nedeľu na poludnie. Aj teplota klesla pod nulu. Sneh padal hojne aj v ďalších dňoch. Takáto skvelá zima s veľkým množstvom snehu bola aj cez vianočné sviatky, aj keď na Katarínu mrzlo, a podľa proročiek mali byť Vianoce na blate.

Zmeny okolo nás

Pôvodne chcel kronikár v tejto časti využiť údaje tohtoročného sčítania ľudu. Bohužiaľ žiadosť o nahliadnutie do súhrnov za obec mu bola zamietnutá, lebo tieto údaje sú dôverné, len pre potrebu sčítania ľudu. Nasledujúce riadky teda nevychádzajú z exaktného zdroja, ale sú len zhrnutím informácií dostupných kronikárovi.

Značne sa zhoršili zdravotné pomery občanov. Nový systém zdravotných poisťovní mal isté nedostatky. Občan platil z výplaty svojej zdravotnej poisťovni 4 % svojho príjmu a jeho zamestnávateľ ďalších 10 %. Niektoré podniky však tieto peniaze poisťovniam neodviedli. Poisťovne potom dlhovali nemocniciam, lekárom a lekárnikom. Niektoré zdravotné poisťovne dokonca skrachovali. Nemocnice mali málo peňazí, a tak znižovali počty lôžok na oddeleniach i oddeleniach. Lekárom síce zvýšilo ministerstvo platy, ale nemocnica na ne nemala prostriedky a snažila sa obmedziť ich nadčasy. Tým sa znížila napríklad úroveň pohotovostných služieb.

Dôkazom môže byť skúsenosť mojej mamy Heleny Mydliarovej. V noci ju veľmi bolelo v brušnej oblasti. Ako sa neskôr ukázalo šlo o žlčníkové kamene, ktoré sa prejavili prvýkrát. Nadránom o 5. hodine sa už rozhodla volať pomoc. Telefonovala na rýchlu zdravotnú pomoc do Ružomberka. Po vysvetlení problému jej odporúčali volať normálnu sanitku. Na tomto čísle ale

zistili, že ide o žľzníkový záchvat a ten by mala vybaviť rýchla zdravotná pomoc. Keď povedala, že tam jej nepomohli, dostala takúto radu: Príďte prvým autobusom, alebo si zožehnajte odvoz. Tak som ju na ružomerskú pohotovosť odviezol ja. Tam jej dali akúsi injekciu, po ktorej sa jej uľavilo. To bolo veľmi dobré, lebo sme museli čakať na odborného lekára, kým mu nezačali ordináčne hodiny(8,00).

Ďalším problémom sú liečivá. Sú rozdelené do niekoľkých skupín, podľa toho akú časť z ceny lieku hradí zdravotná poisťovňa a koľko dopláca pacient. Počet liekov, ktoré plne hradí poisťovňa sa znižuje a pribúda tých, ktoré si musia pacienti zaplatiť v plnej výške. Postihuje to hlavne peňaženku starších ľudí, ktorých život mnohokrát závisí od pravidelného užívania nejakých liekov. Zdá už neuveriteľným, že pred dvanástimi rokmi bol každý liek zadarmo a platilo sa len za recept 1 Kčs - jednu korunu československú.

Zubárom ich výkony tiež preplácajú zdravotné poisťovne a aj im veľa dlhujú. Preto pacienti musia doplácať časť ich práce z vlastného vrecka. Kronikár tak prvýkrát v živote zaplatil za plombu prednej dvojky 112 Sk a dostal záruku pol roka.

Koncom tohto roka dostali aj motoristi možnosť vybrať si. Dovtedy platili zákonné poistenie vozidiel v Slovenskej poisťovni do konca februára daného roku. Teraz si museli vybrať z ôsmich poisťovní a uzavrieť zmluvu, väčšinou aj zaplatiť, do 31. 12. 2001. Majiteľ škodovky s obsahom motora do 1 300 cm³ zaplatil v Slovenskej poisťovni 2 430 Sk, ale v iných poisťovniach to bolo veľmi podobné. Pritom mu často prišlo na um, že v 1990. roku zaplatil zákonné poistné 144 Kčs.

Fenoménom posledných rokov sa stali mobilné telefóny. Prvé kusy si začali kupovať firmy pre svojich vedúcich pracovníkov. Ceny v roku 1998 začínali na štyridsiatich tisícoch za prístroj. Boli to analógové prístroje NMT vtedy jediného mobilného operátora Eurotel. Po vstupe konkurenta Globtel a prechode na 900 MHz sieť šli ceny prístrojov i hovorného dolu. V rokoch 2000 a 2001 sa mobilné telefóny stali módou. Hlavne mladí ľudia privítali možnosť môcť sa kdekolvek spojiť s priateľmi. Nemať mobil zrejme dnes pre chlapca znamená toľko, ako pre nás kedysi nemať texasky (modré džínsové nohavice, pôvodne pracovné nohavice v USA). Vďaka rôznym akciám oboch operátorov sa k prístroju môžete dostať už za jednu korunu. Samozrejme si prístroj zaplatíte mesačnými splátkami. Aj tak sú ceny prístupné - 4 až 13 000 Sk. Celý rad ľudí si kúpilo mobilný telefón koncom roka 2001, keď sa pováralo, že platby za pevnú linku budú vyššie. Myslím, že na konci roka bol už v priemere v každej rodine aspoň jeden mobil. Ceny hovorného Slovenských telekomunikácií cez pevné linky boli 2,40 Sk za minútu hovoru v pevnej sieti, 9 Sk za minútu hovoru na niektorú mobilnú sieť. Ceny v mobilných sieťach záviseli od druhu zaplatenej služby. Operátori poskytovali totiž 30 či 50 voľných minút v mesačnom poplatku. V sieti Eurotel stála minúta v silnej prevádzke, od 6,00 hod. do 19,00 hod., 4,50 Sk a cez víkendy 3 Sk.

Novým prístrojom objavujúcim sa v domácnostiach bol počítač. Ešte v roku 1982, keď kronikár končil vysokú školu, pracovali len sálové počítače vo výpočtových strediskách veľkých podnikov. Kronikár praxoval v takom stredisku v 1980. roku. V klimatizovanej miestnosti stálo niekoľko skriň samotného počítača, šesť skriň magnetopáskových jednotiek, čítačka diernych štítkov, čítačka diernej pásky, dva stojany výmenných diskov a konzola operátora, čo bola obrazovka a písací stroj. Výstupy šli na ihličkovú tlačiareň. Vo vedľajšej miestnosti zapisovalo niekoľko dievčat na dierovacích strojoch dáta i programy na dierne štítky. Do tvrdého papiera 10 x 20 cm vyrážali otvory 2 x 5 mm, ktoré vyjadrovali tok dát, pričom v jednom stĺpci bol zaznamenaný jeden byte v hexadecimálnej sústave. Údaje do počítačieho stroja dodávali čítačky

diernych štítkov, charakteristické svojím rapkavým zvukom. Dáta a programy sa pre archiváciu nahrávali na magnetické pásky. Na výmenných diskoch priemeru 30 cm bol uchovávaný operačný systém a najčastejšie obslužné a testovacie programy. To bol počítač strednej triedy Tesla 200. Z dnes používaných parametrov stojí za zmienku pamäť RAM vo veľkosti 128 kilobyte.

Hoci PC - personal computer, osobný počítač vznikol roku 1982 v IBM, v Československu ich pribúdalo pomaly iba koncom desaťročia. Cena PC 286 v roku 1989 bola pol milióna Kčs. Po revolúcii sa ich dovoz rapídne zvýšil a ceny klesli. Nadšenci vtedy doma sťahovali hry z magnetofónu do osembitových systémov napojených na televízor. Prvý takýto zázrak Spectrum ZX priviezol kronikárovi v roku 1988 spoza železnej opony (západné, kapitalistické krajiny) majster sveta vo vodnom slalome Miroslav Hajdučík. Bol to asi prvý počítač v Michale. Obdobný prístroj Atari používal na hry a experimenty Ľubomír Lacko. Skutočné 16 bitové PC sa v domácnostiach začali objavovať ku koncu 20. storočia. Boli to väčšinou stroje typu 286, 386 vyradené z podnikov pri prechode na Pentia (generácia procesorov 586 sa už neoznačovala číslicami ale názvom Pentium). Jedným z prvých počítačových nadšencov v Michale bol v roku 1999 Ján Hošala. Vďaka znalostiam elektrotechniky nebál sa experimentovať s hardware-om. Za krátku dobu vymenil niekoľko základných dosiek, procesorov, zvukových i grafických kariet. Pomáhal poskladať PC Petrovi Vevericovi. V roku 2001 som počul, že PC vlastnili doma: Ján Hošala, Marian Jančí, Peter Veverica, Vojtech Jánoš, Darina Vavrová. Nemožno zabudnúť na obecný úrad, kde pomáha PC Evke Bubalovej od roku 1997.

Medzinárodnú dátovú diaľnicu, ako dnes okrídlene volajú Internet, využívala v roku 2001 v Liptovskom Michale pani Vavrová. Vlastné stránky mali: obec Liptovský Michal - oficiálna stránka, pán Kiapeš, Jozef Lúčan, Milan Hurtešák ml., pani Kudličková, Jozef Mydliar.

Videokamera bola ešte v roku 1996 len v rukách profesionálov a poloprofesionálov, ktorí snímali svadby a iné udalosti. Vďaka švagrinej mohol kronikár už vtedy zaznamenávať život obce aj pohyblivým obrazom. Ceny prístrojov klesli zo 40 na 20 tisíc korún. Od roku 2000 som zaregistroval vlastné kamery v rukách michalských občanov: Igor Vorek, Vojtech Jánoš, Ján Štunek, Anton Weisz.

Kronikára ku kamere dovedla aj niekdajšia záľuba fotografovať. Tejto záslužnej činnosti sa ešte v prvom roku tretieho tisícročia venoval František Senko. Aj dokumentačné zábery pre obecný úrad sú jeho dielom. V tomto umeleckom obore sa celkom zmenil štýl práce. Ešte v osemdesiatych rokoch dvadsiateho storočia si robil fotograf všetko sám vo fotokomore. Kupoval vývojku, ustaľovač, fotografické papiere, vyvolával filmy vo fototankoch, zväčšoval obrázky z negatívu filmu na pozitív na papieri. Musel si vedieť na fotoaparáte nastaviť vzdialenosť, odmerať svetlo, nastaviť clonu a rýchlosť závierky. Dnes (2001) urobí záber automatickým fotoaparátom každý. Stačí iba stlačiť spúšť, všetko ostatné urobí automatika. Film treba odovzdať do fotolabu, kde automatické vyvolávacie stroje urobia priamo fotky. Samozrejme farebné. Najnovším hitom pokroku je digitálny fotoaparát, ktorý nepotrebuje film, ale zapisuje digitálne údaje záberu do pamäťovej karty. Jeho cena je vysoká (40 000. -Sk a viac). V Liptovskom Michale ho ešte nik nevlastnil.

Do nežnej revolúcie v 1989. roku nepoznaný podomový predaj zaviedli firmy predávajúce hlavne kuchynské potreby. Hrnce za najmenej 20 000 Sk ponúkali na ukážkach v súkromných domoch predajcovia Imco i Zepter. Veľmi obľúbenými sa medzi gazdinami len nedávno stali obdobne predávané misky-kysky. Sú to najrôznejšie nádoby a doplnky do kuchyne z umelej hmoty.

Bežnou výbavou kuchyne je chladnička, mraznička, mikrovlnná rúra, elektrický sporák s trúbou na pečenie. V kúpeľni automatická práčka, v obývačke farebný televízor. Na stolíku sa zjavil nový zdroj pohodlia i nervozity. Diaľkový ovládač. Už nemusíme chodiť prepínať program na televízny prijímač, ladiť stanicu na rádiu. Máme na to ovládač na stole. Jeden na televízor, druhý na audio vežu, tretí na video. Nevstaneme z pohovky, ale hnevá nás, keď sa snažíme ovládať televízor ovládačom na video. Audioveža sa ešte v roku 1990 skladala z rádia, kazetového magnetofónu, či skôr z dvoch a gramofónu. Gramofón vedel prehrávať malé platne s priemerom 20 cm rýchlosťou 45 a veľké (30 cm priemer) rýchlosťou 33 otáčok za minútu. Na malej bola jedna pieseň na každej strane platne, na LP (long play) vošlo najviac 45 minút záznamu. Základom bol pohyb rubínovej alebo diamantovej ihly v drážke s nalisovaným záznamom zvuku. Zodierala sa pritom ihla i gramofónová platňa z umelej hmoty. Koncom minulého storočia vymenili platne nosiče CD. Compact disc o priemere 11,7 cm ukrýval 74 minút hudby. Kvalitatívnym skokom bolo bezkontaktné snímanie záznamu laserovým lúčom. Audioveže obsahovali otáčavé schránky na tri CD disky. Disky pritom bolo možné prehrávať aj v prenosných prístrojoch (rádio, magnetofón, CD), mini prehrávačoch (rádio, CD) a aj v počítačoch PC.

Štatistika

Narodení:

Paľko Sarčák 7. 2. 2001 Pavol Sarčák a Ivana

Ivan Jacko 28. 3. 2001 Ivan Jacko a Monika (Hurtešáková)

Peter Baran 4. 5. 2001 Peter Baran a Monika (Bubalová)

Lukáš Lacko 15. 5. 2001 Miroslav Lacko a Zdenka (Sršňová)

Nina Madliaková 26. 6. 2001 Patrik Madliak a Nadežda

Alexander Ferianc 12. 7. 2001 Alexander Ferianc a Milenka (Meleková)

Petra Bartánusová 31. 8. 2001 Peter Bartánus a Blanka (Mikušáková)

Zomrelí:

Marian Chebeň 17. 6. 2001 (nar. 26. 2. 1970) zahynul tragicky (spadol z bicykla do betónovej garády na ceste z Vlačiek)

Počet obyvateľov k 31. 12. 2000 - 272, z toho 138 mužov, 134 žien.

Rok 2002

Voľby

Vo voľbách do Národnej Rady Slovenskej republiky 20. -21. 9. 2002 odovzdali občania 164 obálok. To predstavovalo 81 % účasť, keďže právo voliť malo 202 ľudí. Dva hlasy boli neplatné, lebo voliči dali viac ako jednu politickú stranu do obálky. V nedeľu vyhlásil predseda volebnej komisie Ing. Otto Húska v obecnom rozhlase výsledky:

Hnutie za demokratické Slovensko – 38 hlasov,

Kresťanskodemokratické hnutie – 35 hlasov,

Aliancia nového občana – 20 hlasov,

Smer – 20,

Slovenská demokratická a kresťanská únia – 19 hlasov,

Komunistická strana Slovenska – 10 hlasov,

Sociálnodemokratická alternatíva – 6

Pravá slovenská národná strana – 5

Strana demokratickej ľavice – 3

Hnutie za demokraciu – 2

Ľavicový blok – 2

Slovenská demokratická aliancia – 2

Robotnícka strana ROSA – 1

Nezávislá občianska strana nezamestnaných a poškodených – 1

Slovenská národná strana – 1

Strana maďarskej koalície – 1

Združenie robotníkov Slovenska – 1

Žena a rodina – 1

Do parlamentu sa dostali:

HZDS – 19,50

SDKÚ – 15,09

Smer – 13,46

SMK – 11,16

KDH – 8,25

ANO – 8,01

KSS – 6,32

Na Mikuláša 6 a 7. 12. 2002 si volili občania svojich zástupcov do miestnej samosprávy. Na úrad starostu kandidovali Juraj Bubala a Juraj Vrtich. Počet poslancov pre obec bol znížený na 5. Kandidovali Martin Adamčiak, Zuzana Baranová, Tatiana Hrompová, Ivan Jacko, Ivan Janči, Peter Mikuš, Anna Mudrončíková, Silvia Sirotiaková, Antónia Vevericová, Igor Vorek. V zozname voličov bolo zapísaných 207 osôb. Odovzdaných bolo 171 obálok. Platných pre voľbu starostu bolo 171 a pre voľby do obecného zastupiteľstva 170 hlasov. Starostom sa stal Juraj Vrtich s 97 hlasmi. Juraj Bubala získal 74 hlasov. Poslancami sa stali: Martin Adamčiak 106, Zuzana Baranová 101, Ivan Jacko 89, Antónia Vevericová 87, Tatiana Hrompová 75 hlasov. Náhradníkmi sú Ivan Janči 74, Igor Vorek 70, Peter Mikuš 66, Silvia Sirotiaková 31, Anna Mudrončíková 21 hlasov. Toto spočítala volebná komisia Ján Lúčan, Zdenka Lacková, Ján Ilkanič, Jozef Hrompa s predsedníčkou Ivanou Sarčákovou.

Zastupiteľstvo

Poslanci odsúhlasili 14. februára 2002 záverečný účet za rok 2001:

Rozpočet 2001 schválený: príjmy 764 000.- výdaje 742 000.- ostatok 22 000.-

skutočný: príjmy 983 356.74 výdaje 961517.70 ostatok 21839.04

Návrh rozpočtu na rok 2002 vo výške 885 000.-Sk.

Na podnet Mgr. Jany Bubalovej poskytli 100 Sk na dieťa na výlet eRko klubu 10. 7. 2002 na Červený kláštor a Starú Ľubovňu. 2000 Sk na hračky šlo do materskej školy do Bešeňovej. Tento rok tam chodilo osem michalských detí: Adrianka Feriancová, Žanetka Guothová, Dávid Košút, Mária Lacková, Stanislava Majdiaková, Klaudia Mikušová, Miško Palacka, Dávid Sálus.

Nový zákon o odpadoch mal dopad aj v Liptovskom Michale: Obec zabezpečovala vývoz komunálneho odpadu každú druhú stredu. Bol zabezpečený separovaný zber skla a plastov. Kontajnery boli pri Vevericovi, autobusovej zastávke, Anne Húskovej, Milošovi Húskovi, Františkovi Kenderovi, pani Chebeňovej. Dvakrát ročne bol vyhlásený zber šrotu, papiera a textilu. Obec vyberala poplatok za komunálny odpad 230.-Sk za osobu na rok 2002 v dvoch splátkach k 31. marcu a 30. septembru 2002. V domoch, v ktorých ubytovávali navyše 500.-Sk. Zľavu 50 % dostali občania žijúci sami starší ako 70 rokov, študenti na internáte, pracujúci dlhodobo mimo bydliska, vojaci základnej služby, viacčlennej rodine. V rodine nad troch členov dostal zľavu každý ďalší člen rodiny. Domy za tunelom dostali 30 % zľavu do 200 m a 50 % zľavu nad 200 m, lebo museli vozit' nádoby na odpad pred tunel. Za uloženie odpadu mimo na to určené miesta hrozila pokuta 5 000 Sk. Príjem z týchto poplatkov mohla obec použiť výhradne na úhradu nákladov spojených s likvidáciou odpadu.

Miestne poplatky v roku 2002 môžete v kronike porovnať s rokom 1998:

cintorínsky poplatok pri úmrtí 100 Sk

prolongácia hrobového miesta na 10 rokov 200 Sk

vyhlásenie v miestnom rozhlase 70 Sk

zapožičanie stola na akciu 10 Sk

zapožičanie stoličky na akciu 5 Sk

zapožičanie obrusu na akciu 25 Sk

zapožičanie riadu pre jednu osobu 10 Sk

zapožičanie obecného rebríka na deň 50 Sk

zapožičanie obecnej miešačky na deň 100 Sk

zapožičanie obecného výt'ahu na deň 100 Sk

poskytnutie priestorov kultúrneho domu na 1 hod. 150 Sk v zimnom období

poskytnutie priestorov kultúrneho domu na 1 hod. 100 Sk v letnom období

poskytnutie priestorov obecného úradu na 1 hod. 150 Sk v zimnom období

poskytnutie priestorov obecného úradu na 1 hod. 100 Sk v letnom období

kopírovanie 1 stany A4 2 Sk

Spoločenské organizácie v obci sú oslobodené od poplatkov pri konaní členských schôdzí.

Zastupiteľstvo rozhodlo 16. mája 2002 o zabezpečení Medzinárodného dňa detí, predĺžilo zmluvu na prenájom baru pánu Jurgošovi na ďalších 5 rokov. Súhlasili s nájmom jednej miestnosti v kultúrnom dome firme Arma z Očovej pre výpredaj vojenského materiálu za 1 000 Sk mesačne plus elektriku. Prejednávali problém prechodu poza Dulačkovie záhradu a rozhodli umiestniť tam stĺpiky. Zo štyroch pracovníkov verejno - prospešných prác dvaja pracujú u Jánoša v rámci kompenzácie za materiál z minulého roku. Záujemci o pozemky na individuálnu bytovú výstavbu neustále špekulujú. Každý chce stavať samostatne, nie v radovej zástavbe.

Poslanci 4. júla 2002 prijali všeobecno-záväznú nariadenie o vylepovaní plagátov pre voľby do Národnej rady a o pohybe a označovaní psov. Vymedzili priestory, kde sa psy nemôžu pohybovať, v dedine len na vodítku. Psom je zakázaný prístup do kostola, obchodu, kultúrneho domu a obecného úradu. Poplatok za stratu psej známky určili na 100 Sk. Arma Očová sa neozvala.

Obecné zastupiteľstvo 3. októbra nevyhovelo žiadosti Základnej školy v Liptovskej Teplej o finančnú pomoc. Škola žiadala finančné prostriedky vo výške 500.-Sk na žiaka. Keďže v obci máme 36 žiakov, šlo o 18 000.-Sk. V odpovedi je prisľúbené poskytnúť prostriedky, ktoré dá

štát na jedného žiaka, ak budú tieto pridelené obecnému úradu v Liptovskom Michale. (Podľa novej koncepcie financovania škôl by mal štát prideliť 19 200.-Sk na žiaka a školský rok.) Pritom už obec poskytla peniaze na plavecký kurz a ceny do súťaží na juniáles. Predĺženie zmluvy pánu Jurgošovi bolo podmienené výstavbou krytej terasy do 30. marca 2003.

Po letných diskotékach vymaľovali pracovníci verejno-prospešných prác vestibul kultúrneho domu a celý vyriadili. Poslanci určili, že Mikuláša zabezpečí František Senko a Eva Malenková, vianočný stromček zabezpečí Anton Weisz, odvezie Martin Adamčiak a osvetlí Peter Veverica.

Ukončujú sa práce na stoke B kanalizácie. Súčasne bolo potiahnuté vodovodné potrubie pre nový stavebný obvod. Cestu k čističke odpadových vôd v pôvodnej šírke vybuduje firma Jánoš. Obec chce cestu o 3 metre širšiu. Preto bude treba odkúpiť cirkevnú pôdu a túto časť cesty aj zaplatiť.

Podarilo sa obstarat' navyiac do rozpočtu 45 000 Sk na rekonštrukciu obecného úradu z ministerstva financií a 1 170 000 Sk na kanalizáciu - stoku B od ministerstva životného prostredia.

Vytvorenie spoločnej úradovne obcí ružomerského okresu pre životné prostredie, sociálnu oblasť a právne poradenstvo bolo hlavným bodom programu schôdze 9. novembra 2002. Každá obec prispeje 63 Sk na občana.

Žiadatelia o výstavbu rodinných domov žiadali zmeniť územné konanie z radovej na individuálnu výstavbu, lebo im nechceli vydať stavebné povolenia. Na to treba prerobiť projekt. Dohodlo sa stretnutie zainteresovaných strán.

V stredu 27. novembra poďakoval starosta Anton Weisz poslancom a ďalším pozvaným za spoluprácu počas rokov jeho pôsobenia v čele samosprávy obce (František Senko, Juraj Bubala, Evka Malenková, Bibiana Sokolová, Martin Adamčiak, Ján Lúčan, Ján Ilkanič, Jozef Hrompa, vdp. Ľubomír Némeš, kontrolór p. Fridrichová, podnikateľ Vojtech Jánoš, požiarnici Juraj Vrtich a Ján Šturek, elektrikári Peter Veverica a Igor Lenčo, úradníčka obecného úradu Evka Bubalová i kronikár Jozef Mydliar). Každému prítomnému daroval nástenné hodiny s erbom obce a venovaním. Na tých kronikárových bolo napísané: Ing. Mydliarovi Jozefovi za príkladnú spoluprácu, Anton Weisz – starosta obce 1990 – 2002.

Slávnostné zasadanie prebiehalo 19. decembra 2002. Predsedníčka volebnej komisie Ivana Sarčáková prečítala sľub starostu. Juraj Vrtich ho slovom sľubujem a podpisom potvrdil. Anton Weisz odovzdal novému starostovi insígnie obce, obecnú zástavu, erb a heraldický register obce. Potom starosta prečítal sľub pre poslancov a títo ho potvrdili. Nové obecné zastupiteľstvo zvolilo za zástupcu starostu Martina Adamčiaka a obecnú radu v zložení Martin Adamčiak, Zuzana Baranová, Tatiana Hrompová. Poslanci odsúhlasili starostovi plat na polovičný úväzok. Ustanovili predsedov komisií: požiarna, stavebná a životného prostredia – Martin Adamčiak, komisia pre verejný poriadok a bezpečnosť – Ivan Jacko, komisia pre kultúru, šport a vzdelávanie – Antónia Vevericová. Predsedovia si doplnia komisie o dvoch až troch občanov.

Evka Bubalová požiadala poslancov aby objasnili aj občanom, že Bubalovci nerobia žiadne aktivity proti starostovi. Obec bola síce pred voľbami rozdelená, lebo boli dvaja kandidáti. Bubalovci a Vrtichovci sú však priatelia a nechceli by o to zbytočnými rečami prísť. Juraj Vrtich potvrdil, že spolu vyrastali a naďalej sú priateľmi. Pred voľbami sa rozprávali, že zoberú voľby ako konkurz.

Kanalizácia

Druhú etapu kanalizácie na hornom konci dediny začali 23. júla. Výkop pri kostole mal hĺbku vyše 4 metrov. Podarilo sa pritom upraviť trasu tak, že zahŕňa aj ešte nepostavené domy pod farou. Do zimy bola táto časť kanalizácie dokončená.

Požiarníci

Požiarňa súťaž o putovný pohár starostu obce Liptovský Michal sa konala 1. júna. 2002 za Adamčiakovcami. Starosta Anton Weisz najprv privítal hostí z okresného výboru požiarnej ochrany – pani Valušiakovú a pána Vrzgulu, potom súťažiacich. Veliteľom družstiev vysvetlili pravidlá súťaže. Súťažilo sa len v požiarnej útoke. Deväť družstiev z ôsmich dedín si vyskúšalo svoju požiarnu techniku a zväčša dierkované hadice. Michalské ženy nemali konkurenciu, ale ich čas - 43 sekúnd by stačil na štvrté miesto medzi mužmi. Zabehli ho Katka Vevericová, Janka Juríčková, Katka Bendíková, Janka Bendíková, Anna Adamčiaková, Lucia Jančiová, Katka Bubalová, Silvia Sirotiaková (Košútová). Družstvo mužov tvorili Andrej Mikušiak, Michal Weisz, Juraj Vrtich ml., Janko Lúčan, Michal Janči, Dalibor Bubala, Tomáš Košút, Peter Baran. Výsledky mužov:

1. Partizánska Ľupča 22,08
2. Liptovská Teplá 28,29
3. Liptovské Sliache 35,74
4. Liptovský Michal 44,00
5. Bešeňová 46,47
6. Kalameny 51,37
7. Ivachnová 61,75
8. Vlachy 68,36

Všetky družstvá dostali pohár za účasť a Ľupčania si už druhý raz odniesli putovný pohár. Bešeňovskí požiarníci sa pekne rozlúčili s dlhoročným svojím veliteľom Jožkom Gulandom, ktorý nezakrýval slzy dojatia. Tie sa objavili aj v očiach starostu Antona Weisza pri preberaní ďakovného listu za dlhoročnú prácu v požiarnej ochrane od pána Vrzgulu. Bol aj povýšený do hodnosti starší požiarnej techniky. Dostal náramenníky so štyrmi zlatými hviezdami.

Z prejavu starostu Antona Weisza som sa dozvedel, že požiarne družstvo mužov pretekalo pravidelne od roku 1964. Prvé družstvo žien bolo založené v roku 1981. Za obec vtedy súťažili: Marta Bubalová, Marta Lenčová, Anna Štureková, Marta Vrtichová, Božena Sarčáková, Božena Košútová, Marta Hurtešáková, Anna Jančiová, Jana Juríčková, Mária Mikušáková.

Jedenásť michalských požiarnikov bolo 3. apríla hasiť požiar za Bešeňovou. Medzi železnicou a cestou, pri medokýši horela tráva.

Na požiarnej nedeli 2. júna v Čutkove boli ženy 1.

V Hubovej 23. júna, na previerke pripravenosti hasičských družstiev obsadili ženy 2. a muži 15. miesto.

Súťaže o pohár starostu Partizánskej Ľupče 29. júna sa zúčastnili obe naše družstvá. Ženy boli prvé, muži diskvalifikovaní.

Na súťaži o pohár Dobrovoľného hasičského zboru v Liptovskej Ondrašovej 10. augusta dosiahli ženy 2. miesto.

V Likavke bola súťaž o pohár Bernarda Nemčeka 18. augusta. Ženy obsadili 3. a muži 7. priečku.

Hasičskej nedele v Liptovskom Mikuláši 8. septembra sa zúčastnilo ženské družstvo.

Súťaž o pohár prezidenta SCP 15. septembra v Ružomberku nevyšla mužom. Boli diskvalifikovaní. Ženy skončili piate.

Tieto údaje sa kronikár dozvedel na výročnej členskej schôdzi Dobrovoľného hasičského zboru 15. februára 2003. Ignác Košút aj manželka na nej obdržali pásik za dvadsaťročnú vernosť organizácii. Milan Hurtešák ponúkol požiarnikom za pasienkové spoločenstvo brigádu na čistení potoka na Nivách. Viaceré chvály na ženské požiarne družstvo rozžialili srdce Ľuba Juríčka, ktorý má tri dcéry. Niekoľkokrát sa zapojil do diskusie otázkou "A kto tie dievčatá vychoval?". Keď však opakoval túto preň veľmi dôležitú otázku aj pri čítaní plánu práce, predsedu návrhovej komisie Ludevíta Šlauku to natoľko rozčúlilo, že vyšiel z miestnosti. Členovia urobili rýchlo nápravu. Pána Šlauku doviedli dnu a Ľuba von. Schôdzu ukončilo sponzorské pohostenie vo forme čaju a párok.

Bursa

V sobotu 9. februára chodili tradičné masky po dedine. Poobede bol v sále kultúrneho domu detský karneval a večer zábava pre dospelých.

MDD

V sobotu 1. júna poobede súťažili deti obce v kategóriách podľa veku v rôznych zaujímavých súťažiach: v kolkoch, behu, hode na cieľ a diaľku, v striekaní vody na cieľ, v skokoch vo vreci, hádzaní na basketbalový kôš, v hádzaní krúžkov na cieľ, v nafukovaní balónov. Tento rok rozhodli poslanci, že budú súťažiť iba michalské deti a dostanú všetky rovnakú odmenu. Víťazi:

kategória 1. miesto 2. miesto 3. miesto

3-5 roční	- chlapci	Michal Palacka	Martin Hrompa	Dávid Sirotiak
	- dievčatá	Žaneta Guothová	Oľga Borsíková	
6-8 roční	- chlapci	Marek Ilkanič	Boris Malenka	Dominik Janči
	- dievčatá	Anna Borsíková	Ivana Jacková	Nikola Baranová
9-10 roční	- chlapci	Miroslav Bubala	Igor Vorek	Daniel Adamčiak

- dievčatá Petra Vevericová Kristína Juríčková Mária Borsíková
11-14 roční - chlapci Michal Kendera Tibor Malenka Juraj Bubala
- dievčatá Marta Sršňová Lucia Sárená Patrícia Madliaková

Deťom vyhrával v rohu zložený diskdžokej. Menší chlapci sa zabávali výskumom dymu, ktorý sa čas od času plazil z jednej reprobiedne. Všetko zabezpečili organizačne Senko, Sokolová, Malenková, Ilkanič, Bubala.

Posedenie dôchodcov.

Tradičné posedenie starších občanov dediny bolo tento rok odlišné, spojené s predajnou akciou paplónov. Finančne to bolo pre obec výhodné. Nevýhodou bol čas, ktorý museli všetci venovať obchodnej propagande. Najlepším spestrením bol spevák Ľubo Virág. Zaspieval niekoľko piesní na úvod. Jednu dokonca spolu s Martinkou Hošalovou a Peľkou Vevericovou, ktoré aj recitovali básničky. Tí, ktorí vydržali, si nakoniec aj zatancovali aj zaspievali. Na tejto neformálnej minizábave spieval pán Virág naživo a dával možnosť spievať do mikrofónu aj iným. Jozef Šatan si zatancoval aj s palicou.

Stalo sa

V januári sme všetci podávali priznanie, ako tvorcovia komunálneho odpadu. Štvorčlenná rodina Ivana Jančího zaplatila za rok 1420.-Sk.

Podávali sme aj priznanie majetku za roky 1999-2000. Do 31. 1. 2002 ho mali všetci podať na daňové úrady. Kronikár sa poctivo priznal, že nenadobudol majetok väčší ako 1,5 milióna korún. Neskôr to bolo zrušené a priznanie museli do 30. 10. 2002 podať len tí, ktorí nadobudli majetok vo vyššej hodnote ako 1,5 milióna korún.

V 8. týždni roka zavrela svoje pobočky spoločnosť BMG Invest a následne ďalšie súkromné nebankové subjekty. Tieto firmy sľubovali a aj dávali za peňažné vklady ročné výnosy 30 – 40%. To bolo oproti maximálnym výnosom v bankách 6 - 8% veľké lákadlo. Banky však vytvárajú rezervný fond, z ktorého ručia každému za vklad na meno do výšky 300 000,-Sk. Udalosť mala veľký ohlas v médiách. Podvedení žiadali zásah vlády, aby dostali späť svoje peniaze. Nedostali ale nič. Mnohí to ťažko znášali.

V apríli ukradli Darine Vavrovej Novú Škodu Fabiu pred domu.

Budúci stavitelia domov podpisovali 19. 4. 2002 zmluvy s biskupským úradom ohľadne pozemkov.

V júli začali budovať a koncom leta aj dokončili na obecnom úrade záchody.

V nedeľu 22. septembra prekvapil kronikára pohľad na budovanú kaplnku vpravo od vchodu do kostola. Kaplnku so sochou panny Márie dal postaviť starosta Anton Weisz s prispením Evy Bubalovej. Vysvätili ju na sviatok sv. Michala.

Urodilo sa veľmi veľa ovocia, hlavne jablká.

Zemiaky kopali ľudia netradične už koncom augusta. Úroda bola dobrá.

Počasié

Asi najkrajšia zima za posledné roky sa ešte pripomenula cez víkend 22. - 24. marca, na Kvetnú nedeľu pridelom 10 cm snehu. Tropické leto nastalo už v 2. polovici júna. V sobotu 13. júla padal ľadovec ako hracie guľky. Nasledovali veľmi časté poobedné búrky. Jeseň bola veľmi daždivá. Martin prišiel na bielom koni 10. novembra, ale zmizol.

Meteorický dážď mohli pozorovať tí, ktorí skoro ráno vstávajú, 19. novembra 2002. Bolo úplne jasno a "padajúce hviezdy" sa objavovali na celej oblohe.

V polovici novembra prechádza každoročne naša Zem oblakom meteorických častíc, ktoré pochádzajú z kométy 55P/Tempel-Tuttle. Kométa obieha okolo Slnka po eliptickej dráhe s obežnou dobou 33 rokov. Pri každom návrate do blízkosti Slnka z nej unikajú prachové častice, ktoré zostávajú v jej dráhe. Pri križovaní sa dráhy Zeme s dráhou kométy do našej atmosféry vnikajú prachové častice rýchlosťou 71 km/s. Všetky častice zhoria vo výškach okolo 100 km nad povrchom. Vtedy na oblohe zažiaria ako meteory - padajúce hviezdy, vylietavajúce zo súhvezdia Leva, odtiaľ názov Leonidy. Gravitačné pôsobenie veľkých planét čiastočne odkláňa dráhu Leoníd, a preto najbližší podobný úkaz budeme môcť pozorovať asi až koncom tohto storočia.

Tento rok nastali 19. novembra hneď dva meteorické dažde. Prvý bol viditeľný z nášho územia od 4. do 6. hodiny ráno a jeho intenzita dosiahla niekoľko stoviek až tisíc meteorov za hodinu. To znamená, že za minútu sme uvideli 2 - 15 meteorov. Maximum tohto úkazu nastal okolo 5. hodiny. Druhý dážď bol o 6 hodín neskôr s podobnou intenzitou pozorovateľný z amerického kontinentu. Mesiac v splne však natoľko presvietil nočnú oblohu, že slabšie meteory neboli viditeľné.

Prvé pozorovania Leoníd sú známe už z 10. storočia n. l.. Historicky najväčší meteorický dážď nastal v roku 1966 nad americkým kontinentom, vtedy frekvencia v maxime dosiahla takmer 150 000 meteorov za hodinu. Po 33 rokoch, v roku 1999 sa dážď Leoníd zopakoval nad Európou a Afrikou s frekvenciou 3700 meteorov za hodinu, nad našim územím však bolo zamračené. Minulý rok Leonidy poskytli zážitok dvojnásobného meteorického dažďa pre obyvateľov Ameriky i východnej Ázie s frekvenciou 1600 a 3400 meteorov za hodinu. Zo Slovenska boli najlepšie pozorované prekvapivo jasné Leonidy v roku 1998 a 2002.

Tragédia v posledný deň roku

Ráno 31. decembra zrazil nad Mudrončíkovcami vlak Darinu Kenderovú, manželku Františka Kenderu mladšieho. Táto 41-ročná žena bola doma na priepustku z liečenia na psychiatrickom oddelení v Ružomberku.

Dokumentácia

Videotéku som rozšíril o zábery:

požiarna súťaž o pohár starostu,

medzinárodný deň detí,

posedenie dôchodcov,

posledné zasadanie starého zastupiteľstva,

prvé zasadanie nového zastupiteľstva.

V prílohách kroniky pribudol monografický článok o Liptovskom Michale vytlačený v ružomerskom Spoločníku 31. októbra 2002.

Štatistika

Narodení:

Patrícia Mikušová 21. 5. 2002 Peter Mikuš a Ľubomíra (Štureková)

Paula Sálusová 19. 9. 2002 Ing. Pavol Sálus a Iveta (Hošalová)

Michaela Makáčeková 25. 9. 2002 Ján Makáček a Milada (Vozníková)

Marek Ferianc 8 11. 2002 Alexander Ferianc a Milena (Meleková)

Zomrelí:

Darina Kenderová 31. 12. 2002 (nar. 14. 10. 1961) zrazil ju vlak

Počet obyvateľov k 31. 12. 2002 – 278, z toho 140 mužov, 138 žien.

Anton Weisz

Prvý starosta zvolený v demokratických voľbách pôsobil v tomto úrade úctyhodných dvanásť rokov. Opis jeho životnej púte isto pomôže našim nasledovníkom urobiť si lepší obraz o časoch, ktoré nezažili. Kronikár mieni postupne priblížiť čitateľom kroniky aj ďalších občanov Liptovského Michala.

Anton Weisz sa narodil 3. mája 1941 v osade Magurka v baníckej rodine ako syn baníka Štefana Weisza (narodený 30. 10. 1895 v Magurke) a Eleny (narodená Štubňová 25. 4. 1903 v Podbrezovej) v poradí desiaty z dvanástich súrodencov. Pokrstený bol v rímskokatolíckom kostole v Liptovskej Lúžnej. Vyrastal v ťažkých podmienkach. Otec sa stal už mladý banským invalidom a matka nemala zamestnanie. Magurka spadala cirkevne pod Liptovskú Lúžnu. Na prvé sväté prijímanie sa odviezli na rebrináku. Farárom tam bol vdp. Július Brtko. Keď prišiel do Lúžnej za kaplána Jozef Tješ, chodil na Magurku slúžiť omše i vyučovať náboženstvo, až kým ho v 1951. roku neuvrhli do väzenia. Jemu chodieval malý Anton miništrovať. Doma sa museli aj deti obracať. Mali koníka a kravičku, ktorým bolo treba na zimu nachystať i kŕmiť. Pre prasiatko zbierali rebarboru (lopúchy), rezali a iba navrch okrášlili pomyjami. Švábka sa kopala až s prvým snehom. Aj tak nestihla vyrásť väčšia než slepačie vajce. Zelenina, mrkva, petržlen boli tenučké. Najčastejšou zeleninou do polievky bola žihľava. Keď bolo najhoršie, zbehla matka cez Striebornicu do Podbrezovej k rodičom a priniesla obživu. Pravidelne sa chodilo vozom do Partizánskej Ľupče raz za dva týždne po zásoby múky, cukru a iných potrebných vecí. Nesmeli sa zabudnúť na petrolej, lebo v osade nebolo do roku 1960 elektriny. Deti sa učili pri petrolejke. Kultúrny život organizoval učiteľ Moravčík. Školáci hrávali divadlo. Žiak Weisz vystupoval s ostatnými na Železnom, v Lúžnej i Ľupči v komediálnych úlohách a spevoch.

V 1951. roku bol obnovený geologický prieskum miestnych baní. Otca zobrali za banského dozorcú. Záver prieskumu v 1956. roku však potvrdil, že tunajšie bane na zlato ostanú uzavreté. V obci vychodil osemročnú základnú školu. Po skončení absolvoval skúšky na priepustné vysvedčenie v škole v Partizánskej Ľupči, pod ktorú spadala Magurka v oblasti štátnej správy. S týmto dokladom nastúpil na Vojenskú školu v Novom Meste nad Váhom. Ukončil ju s odbornosťou technik diaľkových spojov. Následne absolvoval dva roky ekonomickej školy so zameraním týlová-proviantná služba. Po vyradení zo školy nastúpil ako vojak z povolania do Spojovacej školy špecialistov v Poprade a odtiaľ bol v novembri 1968 preradený do Vojenskej strednej technickej školy v Liptovskom Mikuláši. V roku 1969 musel opustiť armádu pre neschválenie vstupu vojsk Varšavskej zmluvy 21. 8. 1968 do Československej socialistickej republiky.

Po odchode z armády pôsobil do roku 1994 na viacerých miestach v obchodných a reštauračných službách. Bol vedúcim prevádzky napríklad na chate Opalisko, v Jánošíkovej kolibe v Liptovskej Osade, vedúci predajne v obchodnom dome Jednota v Ružomberku. Odtiaľ nastúpil v 1994 roku po druhom infarkte na čiastočný invalidný dôchodok.

Rodinu si založil 25. apríla 1964. V ten deň si “z veľkej lásky” zobral za manželku Veroniku rodenú Moravovú z Partizánskej Ľupče (narodenú 8. 2. 1946). Pochádzala z početnej roľníckej rodiny - tiež z dvanástich súrodencov. “V tomto manželstve prežívame spolu potešenie, rany osudu i radosti.” V roku 1976 sa rodina presťahovala z Liptovského Mikuláša do novovybudovaného domu v Liptovskom Michale. Manželia vychovali štyri deti. Syn Anton, narodený 3. 2. 1967, je technikom Armády slovenskej republiky, býva v Liptovskom Mikuláši. Peter, narodený 4. 8. 1968, tragicky zahynul pri autonehode v roku 1993 ako 25-ročný. Dcéra

Beáta, narodená 15. 7. 1970, sa vydala za Ivana Jančího a býva neďaleko na ulici Pod Klincom. Najmladší Michal, narodený 1. 7. 1984, býva s rodičmi.

Odsúdenie vstupu vojsk Varšavskej zmluvy a náboženské presvedčenie pokazili kádrový posudok (Kádrový posudok šiel s človekom od školy po všetkých zamestnaniach, ale on sám ho väčšinou nevidel.). Verejné označenie 21. augusta 1968 za okupáciu malo za následok odoprenie služobného postupu v armáde. Na previerkach to bol dôvod pre opustenie armády. Ako každý vojak z povolania bol vtedy členom komunistickej strany. Na chatu Opalisko prišiel za ním člen okresného výboru vtedy jedinej a vládnucej strany súdruh Hliničan preveriť ho po straníckej línii so slovami: “Prišli sme ťa preklepnúť, súdruh Weisz”. Súdruh Weisz si šiel po stranícku knižku a odpovedal: “Žiadne preklepávanie nebude.” Položil stranícky preukaz na stôl. “Tu ti ho odovzdávam a s bandou cigánov nechcem mať nič spoločné.” Odpoveďou bola hrozba: “Toto ťa bude ešte draho stáť!”. Naozaj, keď sa uvoľnilo miesto vedúceho Jánošíkovej koliby v Liptovskej Osade, vybavil si výstup z Reštaurácií n.p. (To nebolo také jednoduché, lebo zákonná výstupná lehota bola 6 mesiacov a bol všeobecný nedostatok pracovných síl.) a dúfal, že v spotrebnom družstve Jednota ho raz poveria vedením chaty na Magurke. Pri nástupe ho ale dali zaučať sa za mäsiara, lebo miesto vedúceho Jánošíkovej koliby už nebolo. V priebehu zaučania mu povedali, že predseda nesúhlasil s jeho zamestnaním v družstve. Po tartase (írečito - ostrejšia debata) na vedení družstva ho nechali robiť vedúceho mäсны v nákupnom stredisku Centrum. Postupne prešiel viacerými miestami vždy ako zástupca vedúceho. V 1985 roku sa stal zástupcom vedúceho Jánošíkovej koliby. Vedúcim bol devätnásťročný protežant strany, ktorý nevedel vypísať objednávku. Pravidelne ale častoval vplyvných ľudí z ŠTB (Štátna bezpečnosť – tajná služba). Zástupca Weisz im však účtoval všetko do koruny. Keďže predtým pili drahý alkohol zadarmo, nepáčilo sa im zrazu zaň platiť a pomaly si odvykli chodiť do koliby. Neskôr vedúci ochorel, vycestoval na západ a už sa nevrátil. Tak sa stal konečne “nesúdruh” Weisz vedúcim. Nie nadhlo. Keď dali kolibu rekonštruovať, zasa zastupoval v Likavke a vo Važci. Nakoniec sa stal vedúcim predajne potravín v obchodnom dome Jednota v Ružomberku. Mal na starosti 25 predavačiek a učňovský výcvik.

Svoj zámer dostať sa na chatu na Magurke v Jednote nedosiahol. Keď bol prevádzkárom hotela Esperanto na Pribiline, dozvedel sa, že miesto vedúceho magurskej chaty dostal ďalší protežant. To bolo asi jedným z dôvodov jeho prvého infarktu. Nakoniec predsa chatárčil na Magurke. Zbral si chatu do prenájmu v rokoch 1996-1998.

Do magurského kostola na svoj sobáš pozval aj zástupcu veliteľa pre veci politické, teda politruka útvaru. (Politruk pôsobil ako kazateľ správneho – marx-leninistického, materialistického svetonázoru. Mal veľkú právomoc v personálnych otázkach. Sobáš v kostole bol vtedy nežiadúci. Zaznamenával sa do kádrových materiálov ako čierny bod. Mnohí, v mene svojej kariéry, opustili lavice veriacich. Iní, hlavne z radov vojakov, učiteľov, policajtov, skrývali svoje vierovyznanie a praktizovali ho tajne. Všetkých kontrolovala široká sieť spolupracovníkov ŠTB. Hovorilo sa, že v Liptovskom Michale boli minimálne štyria konfidenti ŠTB.) Keď bývala mladá rodina v Liptovskom Mikuláši chodili deti do školy v Palúdzke. Tónov triedny učiteľ na rodičovskom združení sa veľmi snažil presadiť oficiálny materialistický svetonázor a pohaniť náboženstvo, na ktoré dokonca rodičia Weiszovci prihlásili svoje dieťa. “Neuvedomelý” rodič Wiesz vstal, ospravedlnil sa rodičom, lebo “musí odísť zo schôdze, na ktorej sa nedodržiava ústava republiky” (ústava Československej socialistickej republiky zaručovala náboženskú slobodu) a aj odišiel. Svoje presvedčenie dával najavo i ako starosta obce, keď často chodieval pri bohoslužbách čítať lekcie v chráme svätého Michala.

Za nežnej revolúcie v 1989 roku založil v obci klub VPN (Verejnosc' proti násiliu) a spolu s vdp. farárom Jozefom Tješom pomáhal pri vzniku klubu KDĤ. V roku 1990 v prvých demokratických voľbách zvolili spoluobčania Antona Weisza za starostu obce väčšinou 76% hlasov. Podobne to bolo v roku 1994. Do tretieho volebného obdobia bojovali o priazeň voličov dvaja kandidáti na starostu obce. Napriek tomu bol zvolený staro-nový starosta so 70 % platných hlasov. Po dvanástich rokoch vo funkcii starostu 19. 12. 2002 odovzdal túto funkciu novozvolenému starostovi Jurajovi Vrtichovi. Tohto kandidáta s podporou KDĤ ako predseda klubu HZDS na tento post aj pripravoval.

Kronikárovi sa žiada pripomenúť, že starosta Anton Weisz našiel "stratenú" kroniku obce a ponúkol prácu kronikára človeku, ktorého táto práca baví i uspokojuje. Svedčí o tom 76 strán pôvodného textu kroniky, ktoré prepísal kronikár do počítača vo svojom voľnom čase, bez nároku na odmenu, aby mohol kompletnú kópiu kroniky odovzdať do štátneho archívu. Starosta Anton Weisz dal svoje osobné kontakty pre dobro vecí celej obce. Aj vďaka tomu stojí nová fara a slúžia dve z troch etáp kanalizácie a obec má vlastný erb a zástavu. Spolupracoval s každým ochotným pomôcť, bez ohľadu na stranícku príslušnosť. Verný člen HZDS úzko spolupracoval s KDĤ i keď predstavitelia týchto strán v Bratislave nevedeli tým druhým nájsť meno. Chcel vedieť o všetkom, čo sa v dedine deje a s potešením organizoval dianie v dedine.

Stručné zhodnotenie pôsobenia Antona Weisza vo funkcii starostu Liptovského Michala:

Úprava verejných priestranstiev, boxy na odpad na bývalom smetisku a na cintoríne, vybudovanie oplotenia, cesty na cintoríne, výsadba tují na cintoríne, oprava prístupového chodníka na hornú zastávku autobusu, generálna rekonštrukcia budovy obchodu, ubytovňa pre šoférov autobusovej linky, obecná knižnica, kuchynka v budove obecného úradu, oprava oplotenia obecného úradu, verejného osvetlenia, nová budova fary, vymalovanie kultúrneho domu, požiarňicka Avia, kanalizácia a čistička odpadových vôd, nový stavebný obvod individuálnej bytovej výstavby, plán-generel na plynofikáciu obce južnou cestou, výmena nevyhovujúcej trafostanice za novú, druhá trafostanica pre krytie terajších a budúcich potrieb obce, rekonštruované rozvody elektrickej energie, v časti pre nové domy vybudovaná kanalizácia, vodovod, podklad pre cestu. Kompenzáciou získala obec bývalú cirkevnú školu (obchod) a starú faru. Ročne sa vracia do rozpočtu obce 35 000.- Sk za nájom obchodu a 60 000.- Sk za nájom turistickej ubytovne v starej fare. Po prijatí nového zákona o odpadoch zabezpečenie separácie odpadov do kontajnerov a ich zberu. S myšlienkou "čo som nemal ja, nech majú po mne pôsobiaci", bolo vybudované sociálne zariadenie v budove obecného úradu. Tak ako kuchynka slúži už dlhé roky pri svadbách, posedeniach a iných akciách, bude WC i nová pivnica a skladík napomáhať kultúre akcií v zasadačke obecného úradu.

Osobným poďakovaním za tieto úspechy bolo vybudovanie kaplnky Matky Božej pri kostole svätého Michala s finančnou pomocou dlhodobej pracovníčky obecného úradu Evky Bupalovej. "Vyjadruje vďaka za Božiu pomoc, o ktorú som vždy prosil prostredníctvom panny Márie. Jej príhovor nech prináša pokoj, zdravie, porozumenie a úspešné napredovanie pre všetkých obyvateľov obce."

Rok 2003

Zastupiteľstvo

Obecné zastupiteľstvo na svojom zasadaní 9. januára 2003 schválilo Všeobecno–záväzné nariadenie o miestnych poplatkoch, dani z nehnuteľností, komunálnom odpade a trhový poriadok. Zmena je len v dani za záhrady a nádvoría z 0,12 Sk na 0,15 Sk/m². Schválilo aj dohody o vykonaní práce: Jozef Mydliar – vedenie kroniky / 80,- Sk za stranu, Peter Veverica a Igor Lenčo – údržba verejného osvetlenia / 2000,- Sk každý, Zdenka Lacková – knihovníčka, Jaroslav Slušniak – údržba výpočtovej techniky / 100,- Sk/hod., kúpu mobilného telefónu pre starostu. Poslanci poverili A. Vevericovú pripraviť 1. marca fašiangovú bursu a M. Adamčiaka zhotoviť poklop kanalizačnej šachty pred obchodom. Záporne sa vyjadrili k príspevku 1 Sk na číslo a obyvateľa časopisu Spoločník. Súhlasili s kúpno-predajnou zmluvou obce s Rímsko-katolíckou cirkvou o odkúpení pozemkov (KN 14/1-1475 m² a KN 14/2-15 m²) pod komunikáciu k novým domom. Majitelia nových stavebných pozemkov si dali vypracovať nový územný plán, ktorý mení radovú výstavbu na individuálnu bytovú výstavbu.

13. februára 2003 odsúhlasili prítomní štatút obce, rozpočet na rok 2003 a záverečný účet roku 2002: všetky príjmy 1 183 292,65 Sk, všetky výdavky 1 033 011,30 Sk, kapitálové príjmy (kanalizácia, vodovod) 2 000 000,- Sk, výdaje 2 111 781,60 Sk. Súhlasili so zriadením internetovej stránky obce za ročný poplatok 250,- Sk na www.tourist.channel.sk. Starosta informoval o chýbajúcich tabuliach označujúcich obec a problematike otáčania na konci novej komunikácie. Poslanci odmietli žiadosť p. Mudrončíkovej o zľavu poplatku za komunálny odpad. Poslanec Jacko navrhol obnovenie detského ihriska pri kultúrnom dome.

Krízový štáb v zložení J. Vrtich, M. Adamčiak, E. Bubalová, J. Šturek, M. Baran, M. Jančí zvolili poslanci na svojom zasadnutí 7. apríla 2003. Odsúhlasili kúpu obecného fotoaparátu, kúpu nového počítača na obecný úrad, zmenu územného plánu na individuálnu bytovú výstavbu, poistenie členov hasičského družstva, kúpu pozemku vedľa novej cesty od E. Vrtichovej a text kroniky 2002. Zaoberali sa kolaudáciou kanalizácie pre SEVAK, skládkou v záhrade p. Mastišovej, potrebou zaobstaráť listy vlastníctva na obecné pozemky. Zamietli žiadosť o zľavu poplatku za komunálny odpad p. Mudrončíkovej a Lackovej.

Dopravné značenie v obci – slepá ulica, hlavná ulica, daj prednosť v jazde odsúhlasili volení zástupcovia na zasadaní 20. júna 2003. Prejednávali osvetlenie novej ulice (4 stožiare a svietidlá), údržbu ulice Pod Klincom (dovezená drť nestačí ani na polovicu cesty, treba cestu zameriť, nakloniť k rigolu a povalcovať vibračným valcom), sťažnosť p. Kakusa na p. Praženicovú a je dcéru, že slovne napádajú hostí na jeho pozemku, sťažnosť p. Šlauku na ubytovancov P. Mužilu, že mu spôsobili škodu na úrode zemiakov. Zastupiteľstvo uvažovalo o odkúpení parcely 21 o výmere 84 m² za účelom zhotovenia lavičky – prístupu k pohostinstvu. Poslanci schválili príspevok 1000,- Sk (100,- Sk na dieťa) na výlet do Levoče, 700,- Sk na knihy, 7800,- Sk za geometrický plán pozemkov pod kultúrou.

Listom upozornili poslanci 7. augusta 2003 p. Jurgoša, že nesplnil zmluvu o užívaní verejného majetku, keď nezhotovol prístrešok posedenia pred barom do 31. marca, ba ani do 7. augusta. Tlmočili aj sťažnosť p. Dulačkovej na poškodzovanie jej plota tým, že si oň opierajú hostia baru bicykle a smeti rozhadzujú do záhrady.

Rozhodnutie, že obec je miestom sústredeného cestovného ruchu prijali poslanci 28. augusta 2003. Prejednali žiadosť o riešenie kanalizácie za železnicou, revíziu správu elektrických rozvodov pre IBV (individuálna bytová výstavba), žiadosť p. Dulačkovej o poskytnutie ochrany majetku (plotu pri Ľupčianke). Schválili bezodplatný prevod akcií vodovodu Severoslovenskej vodárenskej spoločnosti a. s.

Po inventarizácii majetku súhlasili poslanci 11. decembra 2003 s vyradením kosačky, vysávača, hudobnej skrine Akord, rovnošiat hasičov – 5 ks, cvičných blúz – 3 ks, prilieb – 5 ks, kanvy na naftu. Väčšina je 30 rokov stará. Zastupiteľstvo upravilo rozpočet roku 2003: príjmy 1 669 500,- Sk, výdaje 1 669 500,- Sk.

Na zasadnutí 29. decembra 2003 predniesol starosta vyhodnotenie prvého roku volebného obdobia. Zastupiteľstvo schválilo rozpočet na rok 2004, sadzby dane z pozemkov za domy 1,30 Sk/ m², 4,- Sk/ m² za rekreačné chalupy, 250,- Sk/osobu za komunálny odpad a 150,- Sk/lôžko. Poplatok z ubytovania určili na 5,- Sk/ noc a osobu, prenájom kultúrneho domu na diskotéku 3500,- Sk. Neodsúhlasili žiadosť o klub mladých, ani žiadosť M. Jančího o poriadanie diskoték v advente, nakoľko by to pobúrilo občanov. Súhlasili s vytvorením združenia obcí za účelom zhodnotenia separovaného odpadu, zadali p. Jurgošovi osvetliť priestor medzi kultúrnym domom a obecným úradom. E. Bubalová upozornila, že všetko teraz ide do IBV, aj skrinky na elektrický rozvod majú od obce a na tých za železnicou sa so všetkým (kanalizácia, smeti) zabúda. Prvý volebný rok ukončili poslanci obce spoločnou kapustnicou.

Vyhodnotenie volebného programu za rok 2003

Starosta obce Juraj Vrtich informoval občanov o činnosti obecného zastupiteľstva a svojom takto:

Vážení spoluobčania, na začiatku roka 2004 Vás chcem všetkých poinformovať p práci obecného úradu a o splnených úlohách roku 2003.

Hlavným cieľom bolo povybavovať potrebné papiere pre výstavbu rodinných domov na novej IBV v lokalite Záhrady za novou farou. Nakoľko sa zmenil plán výstavby a namiesto radovej výstavby domov bol prekreslený územný plán v mesiaci november 2002 na individuálnu výstavbu rodinných domov, bolo potrebné začať vybavovať všetky vyjadrenia od dotknutých orgánov znovu. Po vybavení zmeny územného plánu na individuálnu výstavbu 7 rodinných domov a jedného dvojdomu, bolo potrebné vybrať stavebné povolenie na NN (nízkonapäťové) siete a verejné osvetlenie. Na výkopové práce NN siete bolo potrebné vybrať súhlas cez súkromné pozemky a dočasné vyňatie z pozemkového fondu. Pri vybavovaní stavebného povolenia na miestnu komunikáciu nastal problém, nakoľko podľa zákona 135/1961 Zb. o pozemných komunikáciách musí byť na konci každej slepej ulici zakreslená a vybudovaná otočka pre autá. V nakreslenej dokumentácii pre miestnu komunikáciu táto nebola zakreslená, takže ak sme chceli, aby stavebníkom mohlo byť začaté vydávanie stavebných povolení, museli sme miestnu komunikáciu rozdeliť na dve etapy a schváliť len prvú etapu.

Tieto potrebné povolenia sme povybavovali za štyri mesiace a v mesiaci máji bolo vydané prvé stavebné povolenie na rodinný dom. V súčasnosti sú postavené (hrubá stavba a zastrešené) dva rodinné domy, jeden dvojdom a ďalší dom je rozostavaný. Okrem tejto výstavby bolo vydané stavebné povolenie na stavbu rodinného domu za železničným podjazdom, ktorý je už tiež pod strechou.

Na druhú etapu cesty a otočku áut bolo potrebné vybaviť najprv pozemok, nakoľko priestor medzi komunikáciou a ČOV ostal nevysporiadaný a vlastne nebol ani prístup na čističku odpadových vôd. Bolo potrebné dať zakresliť geometrický plán, vypracovať kúpno-predajnú zmluvu, znalecký posudok na pôdu atak pozemok odkúpiť od rímsko-katolíckej cirkvi. V mesiaci novembri sme už vybavili list vlastníctva a tak teraz projektant kreslí otočku áut, apotom bude potrebné vybaviť stavebné povolenie na druhú etapu miestnej komunikácie a otočku áut.

Od začiatku roka sme vybavovali realizáciu napojenia NN siete. SSE (Severoslovenské elektrárne) Žilina to nemali v pláne na rok 2003, nakoľko už v novembri 2002 mali uzatvorený plán investičných akcií na rok 2003. Cez člena predstavenstva dozornej rady SSE Žilina pána Jána Ondrejku sa nám podarilo presadiť dodatočné zaradenie do plánu výstavby aj napojenie NN siete pre novú IBV v Lipt. Michale s podmienkou združenia finančných prostriedkov od obce v objeme 35 % z celkových nákladov, čo predstavuje sumu 148 000 Sk. Po podpísaní zmluvy v mesiaci auguste o vykonaní prác, bol dohodnutý termín realizácie týchto prác na mesiace september a október. Do výkopu NN siete boli uložené aj káble na verejné osvetlenie a miestny rozhlas. Práce boli ukončené v mesiaci novembri. Koncom novembra boli pracovníci zo SSE Žilina prevziať stavbu a napísať revíziu správu. Túto predložia na závod Lipt. Mikuláš, ktorý zvolá kolaudačné konanie a odovzdá stavbu. Potom si už budú môcť stavebníci dávať žiadosti o elektrickú prípojku na rodinné domy na SSE do Ružomberka.

Začali sme vysporiadávať obecné pozemky, aby boli zapísané na list vlastníctva. Ako prvý sme vysporiadali pozemok pod obecný úrad a kultúrny dom. Dali sme spracovať geometrický plán, na základe ktorého sme dostali list vlastníctva na pozemok, a potom sme vybavili zapísanie budovy obecného úradu a tiež aj kultúrneho domu na list vlastníctva. Ako druhý sme vysporiadali pozemok pri potoku Ľupčianka, vedľa pozemku pani Dančekovej. Tento pozemok nám darovala pani Vierka Karbulová, rodená Kapinová. Ako tretí sme vysporiadali pozemok pri ČOV na otáčanie áut a prístupovú cestu na ČOV a v mesiaci novembri sme vybavili list vlastníctva. Popri tom sme spolu s farským úradom vysporiadali pre rímsko-katolícku cirkev pozemok pod kostol, na ktorý je už tiež vybavený list vlastníctva a taktiež je zapísaný aj rímsko-katolícky kostol na liste vlastníctva. V roku 2004 chceme vo vysporiadaní pozemkov pokračovať.

Ďalej sme vybavovali potrebné papiere k prevádzke ČOV na vypúšťanie odpadových vôd do potoka Ľupčianka, ktoré od nás požadoval Okresný úrad, štátna vodná správa Ružomberok. Okrem toho sme museli požiadať aj Hydrometeorologický ústav Bratislava o potrebné údaje o toku Ľupčianka a prietoku vody.

Vybudovaná kanalizácia, druhá etapa je v skúšobnej prevádzke a k tomu bolo potrebné tiež povybavovať potrebné papiere od tlakových skúšok, kamerovej skúšky až po skutočné geodetické zameranie stavby kanalizácie a vodovodu II. etapa. Skúšobná prevádzka je povolená do 31. 7. 2004, dokedy musia byť odstránené všetky závady. V súčasnosti pripravujeme projekty na realizáciu výstavby kanalizácie III. etapy, aby mohli byť predložené spolu so žiadosťou o príspevok na podporu enviromentálnych programov na Ministerstvo životného prostredia.

Okrem tejto činnosti sme pripravovali rôzne akcie pre všetkých občanov našej obce. Dňa 1. marca sa uskutočnila tradičná fašiangová bursa (chodenie masiek po dedine), po ktorej nasledoval detský karneval a večer posedenie pri hudbe pre všetkých občanov našej obce.

31. mája spolu s hasičským zborom našej organizácie sme organizovali tretí ročník súťaže o pohár starostu obce. Na tejto akcii sa zúčastnilo deväť družstiev z okolitých obcí. Pohár vyhralo družstvo z Part. Ľupče.

1. júna sme pri príležitosti MDD pre naše deti pripravili športové popoludnie, kde si všetky zasúťažili a zašportovali.

18. októbra sme zorganizovali stretnutie s dôchodcami. Krátky kultúrny program pre nich pripravili žiaci Základnej školy v Lipt. Teplej a bolo podané pre všetkých občerstvenie.

6. decembra sme pre deti pripravili Mikuláša, ktorý prišiel do kultúrneho domu, kde pri stromčeku odovzdával deťom darčeky.

Pri príležitosti životného jubilea našich občanov sme týchto navštívili a odovzdali im malú pozornosť.

V mesiaci novembri sme v spolupráci s OSC (okresná správa ciest) Lipt. Milňkuláš vyasfaltovali kanalizačné prípojky k rodinným domom na hlavnej ulici popred kostol.

Záverom sa chcem poďakovať všetkým našim sponzorom, ktorí prispeli v priebehu roka. Sú to: Pozemkové spoločenstvo Lipt. Michal, OZO Lipt. Mikuláš, Agrotermál Bešeňová, p. Janovcová, Kakus, Jurgoš, Vorek, János Peter, Adamčiak Martin.

Na záver Vám všetkým prajem veľa pohody, zdravie, spokojnosti a vzájomného porozumenia v našom spoločnom občianskom nažívaní v roku 2004.

Hasiči

Výročnú členskú schôdzu hasičov sme otvorili minútou ticha za zomrelých členov J. Juríčka a F. Kenderu. Správu o činnosti prečítal J. Lúčan. Kronikár dostal kópiu správy a rozhodol sa zapísať celú do kroniky:

Správa o činnosti dobrovoľného hasičského zboru v Lipt. Michale za obdobie od 15. 2. 2003 do 31. 1. 2004.

Vážené hasičky, hasiči, milí hostia.

Zišli sme sa na výročnom valnom zhromaždení, aby sme vyhodnotili činnosť našej organizácie za rok 2003. Činnosť bola zameraná na plnenie prijatých uznesení a hlavných úloh z výročného valného zhromaždenia konaného dňa 15. 2. 2003. Schádzali sme sa podľa potreby na výborových schôdzach – bolo ich 5, kde boli riešené aktuálne otázky. Bola pripravovaná obvodová súťaž hasičských družstiev, pohárové súťaže a brigády. Výbor pracoval podľa plánu práce a plánu hlavných úloh.

Členská základňa ostala na úrovni roku 2003.

Stav členov k 31. 12. 2003 je 29 mužov a 15 žien. Je potrebné i naďalej venovať pozornosť odbornej príprave hasičských družstiev a hlavne práci s mládežou.

Činnosť organizácie závisí od finančných prostriedkov, ktoré poskytuje obecný úrad v Lipt. Michale a od sponzorov. Spolupráca hasičského zboru a obecného úradu je na dobrej úrovni.

Potrebné prostriedky na činnosť organizácie doposiaľ nechýbali. Poďakovanie patrí aj Marianovi Jančimu a Martinovi Adamčiakovi, ktorí podporili našu organizáciu pri organizovaní súťaže o pohár starostu obce.

1. marca organizovali naši členovia fašiangovú bursu – chodenie masiek po dedine, popoludní detský karneval a večer zábavu pre občanov obce.

V našej organizácii máme dve športové družstvá, a to jedno družstvo mužov a jedno družstvo žien.

31. mája sme organizovali 3. ročník súťaže o pohár starostu obce. Súťaže sa zúčastnilo 8 mužských družstiev z okolitých obcí – vyhralo družstvo z Part. Ľupče a dve družstvá žien /z Lipt. Michala a Ivachnovej/.

14. júna sa hasičské družstvo žien zúčastnilo previerky pripravenosti hasičských družstiev v Ludrovej, kde obsadili 2. miesto. Muži sa súťaže nezúčastnili, čo je hanba.

29. júna sa hasičské družstvá mužov aj žien zúčastnili súťaže o pohár starostu obce v Part. Ľupči.

9. augusta sa hasičské družstvo žien zúčastnilo súťaže o putovný pohár DHZ – Lipt. Ondrašová, kde obsadili 2. miesto.

11. augusta sme zorganizovali pre našich členov kultúrne posedenie spojené s prezentáciou firmy Top Slovakia.

31. augusta sa hasičské družstvo žien zúčastnilo súťaže pri príležitosti osláv založenia hasičského zboru v Lipt. Teplej.

7. septembra sa hasičské družstvo žien zúčastnilo na hasičskej nedeli v Lipt. Mikuláši.

V brigádnickej činnosti pracovali naši členovia pri údržbe hasičskej techniky a taktiež pri ich odzímovaní a potom zase pri zazímovaní. Na hasičskej Avii bola urobená emisná kontrola a taktiež aj STK (stanica technickej kontroly), ktorú vybavil Miro Hrompa. Na striekačke PPS 12 bolo prerobené ešte koncom roka 2002 štartovanie. Bol namontovaný štartér a baterka, atak sa už striekačka štartuje na súťažiach pomocou baterky. Túto prácu previedol a dal aj štartér náš člen pán Koloman Baran, ktorému sa chcem touto cestou za jeho prácu poďakovať.

Záverom chcem poďakovať aj všetkým ostatným členom, ktorí pomáhali plniť úlohy nášho DHZ, všetkým, čo sa zúčastňovali súťaží a tiež brigád a zároveň požiadať aj ostatných členov, aby sa aktívne zapájali do činnosti a práce našej organizácie. Aby sme kvalitnou prácou a účinnou preventívno-výchovnou činnosťou udržiavali našu organizáciu kvalitnú a akcieschopnú, a tak zabráňovali vzniku požiarov.

Bursa

Maškary chodili po dedine 1. marca 2003 poobede. Pred Mydliarov sporiadali dve misy šišíek mojej mamy, na ktoré sa masky už tradične tešia. O 16.00 hodine začal maškarný ples pre deti a o 21,00 zábava pre dospelých s diskotékou. Hitom doby bola pesnička “Jede, jede mašinka” (kouří se jí z komínka, jede, jede do dáli, veze samí vožralí.) Výborne sa baviaca spoločnosť

vyrobila hada, na čelo ktorého postavila kronikára. Ten napodoboval rukami pohyb klaníc parnej lokomotívy. Maroš (Martin) Adamčiak mu na jeden okruh sály požičal cigaretu, ktorá predstavovala dymiaci sa komín. I keď kronikár neobľubuje popularitu, tento prejav michalskej spoločnosti, že do nej patrí, ho potešil.

MDD

Medzinárodný deň detí 1. 6. 2003 bol dňom súťaží a detského smiechu i plaču. Výsledky:

4-5 roční:	chlapci	1. Dávid Sálus	dievčatá	1. Klaudia Mikušová
		2. Dávid Sirotiak		2. Adriana Feriancová
5-7 roční:	chlapci	1. Martin Hrompa	dievčatá	1. Žaneta Guothová
7-9 roční:	chlapci	1. Peter Vorek	dievčatá	1. Ivana Jacková
		2. Marek Sýkora		2. Anna Borsíková
		3. Roman Sarčák		3. Nikola Baranová
9-11 roční:	chlapci	1. Igor Vorek	dievčatá	1. Petra Vevericová
		2. Boris Malenka		2. Mária Borsíková
		3. Marek Ilkanič		3. Martina Hošalová
11-15 roční:	chlapci	1. Juraj Bubala	dievčatá	1. Marta Sršňová
		2. Peter Adamčiak		2. Ľudmila Borsíková
		3. Daniel Adamčiak		3. Veronika Nemcová

Stalo sa

V marci sa pod farou objavuje materiál na stavbu nových domov. V máji dostávajú stavebníci prvé stavebné povolenia. Do zimy stojí v Záhradách päť stavieb rodinných domov.

1.-5. mája 2003 inštalovala firma Elmont Liptovské Sliache elektrické ovládanie zvonov na zvonici. Zamenili celé zavesenie, ktoré je teraz kovové na ložiskách. Okrem pravidelného zvonenia cez automatický spínač možno ovládať zvony diaľkovým ovládačom do 250 metrov. Pritom zamenili aj stropné svietidlo v hlavnej lodi kostola, osvetlili kaplnku a dva svietidlá sú pred kostolom.

V októbri 2003 prišiel o strechu nad hlavou Lubo Juríček. Po problémoch s neplatením elektrickej energie mu exekútor zobral rodinný dom. Lubova manželka, asi rok rozvedená, by mala dostať byt v Ružomberku.

Stretnutie s dôchodcami

Krátky program detí a 200 Sk s pohostením už tradične potešilo michalských dôchodcov 18. októbra 2003.

Napísali o nás

Starosti starostu

Liptovský Michal je treťou najmenšou obcou v okrese Ružomberok. Od decembra minulého roka má nového starostu, je ním Juraj Vrtich, na starostovskom poste nováčik. Povedal nám, ako sa do funkcie zapracováva a čo ho momentálne najviac zamestnáva. “Hlavnou starosťou bolo vybavenie vecí okolo stavebných povolení pre stavebníkov v lokalite Záhrady. Začne sa tu výstavba deviatich rodinných domov. Trochu s tým bol problém, lebo predtým sa uvažovalo s radovou výstavbou a teraz sa projekt zmenil na individuálnu bytovú výstavbu – rodinné domy. Preto bolo potrebné získať nové povolenia na cestnú komunikáciu a elektrickú rozvodnú sieť do tejto lokality. Bola to podmienka pre vydávanie stavebných povolení stavebníkom. Je to veľa vybavovania. Tento mesiac už prví dvaja stavebníci dostali stavebné povolenia a začínajú s výkopmi základov. Pomaly sa práce rozbiehajú. Zamestnalo nás aj čistenie verejných priestranstiev a komunikácií, bežné práce, ktoré treba stále robiť. Máme v úmysle poopravovať komunikácie i krajnice a rigoly popri ceste. Približne dve tretiny obce má spravenú kanalizáciu, cesty sú pozasýpané, ale bude to treba opraviť. Rozsah prác závisí samozrejme od financií, ktoré budeme môcť na to uvoľniť. Máme v úmysle vykonať rekonštrukciu verejného osvetlenia, vymeniť staré 250 W výbojky za nové úspornejšie. Pracujeme práve na technických podkladoch na takéto riešenie. Ako nový starosta sa popritom snažím zapracovať do problematiky samosprávy i so všetkými zmenami, ktoré teraz táto oblasť zaznamenáva. Ide o prechod kompetencií, zmeny v legislatíve a pod. Stretávame sa v rámci ZMOS-u (Združenie miest a obcí Slovenska), kde si vymieňame skúsenosti s ostatnými služobne staršími starostami. Tu dostaneme aj aktuálne informácie napr. z daňového úradu, polície a pod. Samozrejme musím študovať i literatúru, napr. Obecné noviny. Náš obecný rozpočet stačí na minimálny chod obce, na najnevyhnutnejšie výdavky. Predtým starosta aj ja teraz pracujem na polovičný úväzok, roboty je dosť, nie je to len na 4 hodiny denne. Ale plný plat starostu by náš obecný rozpočet ťažko uniesol. Z akcií, ktoré práve teraz pripravujeme, spomeniem súťaž hasičských družstiev O pohár starostu obce, už je to tretí ročník. Každoročne usporadúvame Deň detí, ten majú na starosti poslanci obecného zastupiteľstva.

Dvojtýždenník Spoločník piatok 6. júna 2003

Pohár pre Partizánsku Ľupču

Dobrovoľný hasičský zbor z Partizánskej Ľupče sa už tretíkrát bez prestávky stal víťazom hasičskej súťaže O pohár starostu obce Liptovský Michal, ktorej III. ročník sa odohral 31. mája na lúke za Adamčiakovcami. Víťazi predviedli chladnokrvný, zohraný výkon, ktorý v ďalšom priebehu už z konkurencie nuk nedokázal napodobiť (požiarny útok zvládli v takmer profesionálnom čase 21,8 sekundy). Druhí v poradí, hasiči z Liptovských Sliačov – Stredného, dosiahli štandard, terče zhodili za 31,2 sekundy. Vyššie ambície mali určite tretí Bešeňovci, tí však zaváhali a nepomohli im ani hlasné pokyny strojníka Jána Bistiaka. Okrem tejto trojice sa na pretekoch zúčastnili ešte zbory z Ivachnovej, Liptovského Michala, Liptovských Sliačov – Vyšného, Krmeša – Vlašiek a SCP Ružomberok. Víťazkami súťaže žien sa stali hasičky z Liptovského Michala (čas 42 sekúnd) pred Ivachnovou.

Pán starosta, čo máte nového?

Nová výstavba: V obci prebieha nová individuálna bytová výstavba v lokalite Záhrady za novou farou. Minulý rok bola schválená IBV v podobe radovej výstavby. Potom si ľudia odkúpili pozemky a chceli samostatne stavať rodinné domy. To už ale nebolo schválené. Museli sme nanovo vybavovať povolenia na inžinierske siete – miestnu komunikáciu a elektrické vedenie. Severoslovenské energetické závody potvrdili, že sú schopné začať s výstavbou elektrickej siete, ale je potrebné združiť prostriedky od obce a zabezpečiť výkopové práce. Obec však v súčasnosti nemá peniaze, ešte splácame faktúry z roku 2002. Peniaze zo Štátneho fondu rozvoja bývania na tento účel zatiaľ nie sú k dispozícii, uvidíme, čo bude na rok.

Aj napriek tomu sme do tejto akcie išli (na rok bude znovu všetko drahšie), začali sme s výkopovými prácami. Elektrikári poťahali káble a finišujú s napojením jednotlivých stavebníkov. Komunikácia je zatiaľ vysypaná len makadamom, ale pokiaľ tu bude vládnuť čulý stavebný ruch, mala by postačovať. Nebolo by efektívne ju teraz asfaltovať. Novinkou je nevyhnutnosť zapracovania podmienky, že na konci každej slepej ulice musí byť otočka. To taktiež nebolo v pôvodnom projekte na miestnu komunikáciu. Dnes sa už v tejto lokalite stavia. Dohromady tam bude 7 samostatne stojacich rodinných domov a jeden dvojdom.

Voľné pozemky: Voľné pozemky obec nemá.

Kanalizácia: Kanalizácia nie je zatiaľ dorobená, tohto roku sa nám nepodarilo získať žiadnu dotáciu. Teraz majú peniaze len veľké vodárenské spoločnosti. Peniaze, ktoré dostal Ružomberok od Neusiedler SCP, a.s., za predaj ČOV v Hrboltovej, z tých vraj nedostaneme nič, lebo nie sme napojení na spomínanú čističku. Treba nám odkanalizovať ešte tretinu obce. Naša čistička funguje, sú tam však určité menšie problémy, ktoré odstraňujú zamestnanci vodární.

Verejné osvetlenie: V obci by sa žiadalo zrekonštruovať sieť verejného osvetlenia, staré neefektívne 250 W žiarivky vymeniť za úspornejšie. Na rekonštrukciu sme žiadali peniaze od ministerstva, žiaľ, ani tu sme nepochodili.

Obecný rozpočet: Obecný rozpočet stačí na pokrytie najnevyhnutnejších prevádzkových nákladov, električka, kúrenie, mzdy, inak nemôžeme nejako vyskakovať. 180-tisíc v tohtoročnom rozpočte je rezervovaných na poplatenie faktúr z minulého roka. Pracujem len na polovičný úväzok, lebo celý plat by rozpočet neutiahol. Treba zabezpečiť aj tradičné kultúrne akcie, napr. na sobotu pripravujeme stretnutie s dôchodcami.

Cestovný ruch: Cestovný ruch sa rozvíja hlavne zásluhou termálneho kúpaliska v Bešeňovej, chodia sem najmä Poliaci, Česi. Čo nám chýba, to je nejaké turistické informačné centrum a ďalšie služby (napr. stravovacie zariadenia typu pizzérie, rýchle občerstvenie, hot-dogy). Je to však záležitosť voľných pozemkov, ktoré naša obec nemá, potenciálni záujemcovia nemajú kde takéto objekty vystavať. Hlavne v letných mesiacoch bolo všetko plné, návštevníci sa nemali kde ubytovať.

Likvidácia odpadov: Obec vyberá na likvidáciu odpadov poplatok 230 korún na osobu a rok. Zatiaľ táto suma postačuje, uvidíme, ako ďalej, či sa nezdvihnú poplatky za uskladnenie odpadu. Odpad likvidujeme prostredníctvom spoločnosti OZO.

Spoločenské organizácie: Fungujú len hasiči, všetky ostatné sa rozpadli. Hasiči organizujú spolu s poslancami tradičnú bursu a v spolupráci s obcou letnú pohárovú súťaž o Pohár starostu obce.

Cirkevný spevokol: Spevokol pracuje aj naďalej, má 9 členov. Speváci spievajú na birmovkách, svadbách, pohreboch. Dnes spevokol vedie Mária Pašková z Partizánskej Ľupče, ktorá je študentkou KU v Ružomberku.

VPP: Štát v tomto roku nevytvoril takmer žiadne pracovné miesta v rámci VPP (Verejno-prospešné práce). Ľudia, ktorí mali pre obec pracovať v rámci menších obecných služieb, sú väčšinou na maródkach. Pracovníci VPP pomohli pri skrášľovaní a čistení obce, to bola pomoc. Teraz to chýba.

Najviac je Jančiovcov. Podľa údajov z michalskej evidencie obyvateľstva v obci býva najviac obyvateľov, ktorí sú nositeľmi priezviska Janči (11). Za nimi nasledujú Baranovci (10), Bubalovci (9) a Jánošovci (8).

Spomienky Ľudovíta Šlauku.

Na staré dobré časy si zaspomínal dnes 76-ročný občan Liptovského Michala – Ľudovít Šlauka. V minulosti bol veliteľom miestneho hasičského zboru, predsedom Zväzarmu i osvetovej besedy.

Pochádzam zo zatopenej obce Sokolče, do Liptovského Michala som sa priženil. S manželkou sme si kúpili pozemok, bývame tu od roku 1950. V tých rokoch bol Michal pomerne zaostalou obcou. Nebolo tu nič, len dve pily a zámočníctvo. Jednu pílu mal Velčovský, druhú Kapp a zámočníctvo Albert Bubala. Štefan Bubala, to bol štvrtý podnikateľ, ten mal zase mláťačky, mašinky. Inak sa skoro nič nestavalo, nemal kto investovať korunu. Obec bola rozdelená na dve časti. Po Ľupčianku bola časť patriaca Nemeckej Ľupči, ostatná časť od vody nahor patrila Ivachnovej. Michal vtedy nebol samostatný, to bola osada Michal. V päťdesiatom prvom roku prišlo k zlúčeniu obce.

Obec sa volala Liptovský Svätý Michal, všetci naokolo boli svätí. Po zlúčení obce nastal úplný prevrat v spoločenskom i kultúrnom živote obce. Obec už začala žiť. Začalo sa stavať. V prvom rade sme postavili nový most cez Ľupčianku. Dovtedy tu bol drevený, keď išiel niekto s koňmi alebo kravami, falangy len tak lietali, nedalo sa tadiaľ chodiť, zväčša sme preto chodili vyše mosta, kde bol brod. Vtedy bola Ľupčianka oveľa väčšia. Z organizácií začal najskôr pracovať obnovený požiarny zbor, ktorý mal jednu ručnú striekačku uschovanú v búde na Matejkovie pozemku. Nový požiarny zbor sa vytvoril z mladých ľudí, ja som sa stal veliteľom, Kendera predsedom. Jeden bez druhého sme neurobili ani krok. Po obnovení činnosti sme dostali starú motorovú striekačku z okresu, mala 15 metrákov. Bolo treba 15 chlapov, aby ju potisli k vode.

Začali sme stavať budovu dnešného obecného úradu. Najskôr sme ju stavali ako požiarny dom, mala to byť požiarna zbrojnica. Nato sem ale prišli páni z okresu a hovoria: “Ľudo, tá zbrojnica bude malá, my vám chceme dať auto. Stavajte tak, aby sem vošlo aj hasičské auto.” No dobre, ale kde zoberieme peniaze? Budova sa dokončila, ale už sa nestavala zbrojnica. Z okresu sme dostali 100-tisíc na vystavanie veľkej požiarnej zbrojnice. V ľud'ochbola vtedy chuť. Brigádu sme organizovali každý deň, zbrojnica bola raz-dva hotová. Dostali sme novú dvojkolesovú striekačku šesťnástku i auto Tatra 805. Na okolí to bola najsilnejšia striekačka, naše družstvo bolo v rámci okresu postavené ako výjazdové. Nám Ružomberok hlásil oheň v Bešeňovej alebo

vo Vláškách, tak sme ta išli prví, až potom oni prišli. Vtady sa chodilo moc ku požiarom. Každú chvíľu zásah.

Najväčší požiar, ktorý si pamätám, bol asi v roku 1958, keď sa vykoľajil cisternový vlak s ropou vyše Vlášiek. Tam boli hasiči z celého okresu, lenže nevedeli sme, ako ropu hasiť. Cisterny vyvrátené, ropa vytekala, všetko bolo v plameni. V prvom rade sa zabraňovalo, aby ropa neprenikla do dediny, lebo by i Vlášky zhoreli. Čo vyteklo, vo Váhu to všetko horelo. Skúšali sme všelijako, priblížiť k ohňu sa nedalo. Martinčania doniesli nehorľavé šaty. Potom sme chytali prúdnicu k prúdnici a tlačili sme oheň pred sebou. Lenže železo bolo na vagónoch rozžeravené, to sa bleskovo chytilo znovu. Museli sme sa vracat' hádam 5-krát. Ustúpiť a naspäť. Potom sa konečne podarilo oheň zvládnuť. Z Martina prišli na pomoc aj tanky. Boli sme tam dva či tri dni – a o hlade. Na Naše protesty potom železnica doviezla salámy, chleba, rumu a čaju, to ako požiarnikom. Požiarnici z okolitých dedín utiekli domov, keď videli, že sa to nedá hasiť. Zostali tam len tri dedinské požiarne zbory a ostatok len mestské z Ružomberka, Mikuláša, Martina a Žiliny. Dostali sme potom čestné uznanie.

Zapojili sme sa aj do záchranných prác v Bešeňovej počas povodne v roku 1958. To bola veľká povodeň. Tu zobrala voda veľký drevený most, Bešeňová a Ivachnová boli pod vodou, skládky dreva pri Váhu v Teplej, to všetko letelo dolu vodou. Váh vtedy stúpol, čo vám poviem, bešeňovská kultúra bola meter a pol vo vode. Hlboký bo hádam cez 7 metrov. My sme sa nemali ako z Bešeňovej dostať naspäť. Aj v Ivachnovej most zobralo. Stál iba most vo Vlachoch. Tak sme tam išli. Železný most vyhodili Nemci za Povstania pri ústupe do povetria, preto časť z neho bola drevená a všelijako to s ním vtedy vyzeralo. Rozmýšľali sme. Ideme? Nejdeme? Brodili sme sa uviazaní na jednom lane a šťastlivo sme došli domov. Z Michala boli pri týchto akciách ešte Fero Kenderovie (ten nesmel chýbať nikde), Jano Vrtich (nebohý), Jožo Jančiovie (nebohý), Laco Adamovie, Slavo Hošala, Tóno Trnovský, Fero Tuka, Ondrej Baran, Jožo Šatanovie. Jano Guoth, Šlachta a Kendera (starí hasiči) strážili hasičský dom, tí boli na pohotovosti.

Potom sa postavila cesta, lebo tu bola len stará hrboľatá, skalami vykladaná, sem-tam burkovce a tak. Cesta do Bokov (bola tam nová výstavba), tá sa najskôr vyvalcovala a potom o niekoľko rokov neskôr sme natiahli aj asfalt. To bolo niekedy po 60. roku. /pozn. kronikára: Asfaltovalo sa v 1975. roku./

No a začali sme stavať kultúrny dom. Dali sme spraviť na kultúru plány a pustili sme sa do toho – načierno. Materiál bol, lebo keď sa váľala Veľčovského píla, to bolo všetko z tehly. Tie sme počistili a znovu upotrebili pri výstavbe, hádam 20-tisíc tehál. Elán u ľudí bol, vykopali sme základy a zabetónovali ich. Prišli žandári a oznámili nám, že ďalej nesmieme pokračovať. Stavbu zastavili. Keď prišli z okresu asi o tri týždne, to už boli múry dva metre do výšky. Znovu prišli žandári, aby sme skončili. Keď nie, tak nie, dobre. Ideme preč. Potom, keď žandári odišli, ideme reku aspoň maltu vyhádzať. Aj sme pokračovali, múry vytiahli, aj preklady zabetónovali. No a keď prišli sem nanovo z okresu, Žáček bol predseda ONV v Ružomberku, ten povedal: "Ľudia, tu už darmo budeme zastavovať. Tu treba spraviť jedno. Čo je čierne, treba obieleť." A tým sme zvíťazili. Okres dal povolenie aj nejaké groše. Takže aj kultúra sa konečne dokončila.

Problémom bolo zabezpečiť do kultúry vybavenie. Stoličky, stoly, javisko... Ešte pred dostavaním kultúrneho domu osvetová beseda zakúpila kinopremietačku a premietali sme ľuďom filmy v budove MNV, v zasadačke. Do týždňa aj dva razy, stále bolo plné. Neskôr sme sma kúpili, už keď sme sa dopracovali k peniazom, farebný televízor. To ak bol hokej alebo dobrý film, myš neprešla. No ale ešte k tomu vybaveniu kultúry. Prišli sme k záveru, že nič

nedáme za to, keď sa vyberieme priamo do Bratislavy na ministerstvo kultúry. Tak sa aj stalo. Zvolili sme delegáciu – Jožo Jančí, Oto Húska a ja – averu sme pochodili dobre. Dostali sme 150-tisíc korún. No tak sme už mali za čo kúpiť stoly, stoličky, kulisy, závesy... Potom nám dal ešte odbor kultúry v Mikuláši 50-tisíc, keď videli, že tu dačo robíme. /pozn. kronikára: Podľa vyjadrenia O. Húska, najväčšiu zásluhu na ministerskej dotácii mal Dr. Anton Miroslav Huska, michalský rodák./

Nacvičovali sme divadlá, asi 12 hier. Zúčastnili sme sa na súťažiach a nikdy sme neostali na konci. Najskôr sa divadlo hralo v škole (pani učiteľka Ovčiarová), neskôr v kultúre (pomáhala pani učiteľka Dulačková). Kultúru sme dostávali zhruba v roku 1963./pozn. kronikára: Podľa listín, ktoré prehrabal kronikár na pôjde obecného úradu, ukončili stavbu kultúrneho domu v roku 1973./ Tu bolo miest na sedenie aj s balkónom vyše 400. A kultúra bola aj preplnená.

Osvetová beseda robila aj zábavy. Peniaze sme potrebovali na dokončenie stavby. Na parkety, záchody, vodovod, koberce. Zábavy tu boli vynikajúce, mávali sme až 200 ľudí. Osvetová beseda mala zisk. Každé dva týždne bola zábava.

Fašiangy sme zaviedli asi v 51. roku. Od tých čias to robila každý rok druhá organizácia. Hasiči, Zväzarm, SZM, Červený kríž, Jednota, Zväz žien, záhradkári, odbojáři... To všetko fungovalo. Ľudia dávali bursovníkom po 50 korún. Potom prišiel každý na zábavu aj s rodinou a dostal na stôl fľašu vína, pol litra pálenky a každý stôl misu praženice. (vybrali sme aj 500 vajec). Bolo veselo, ľudia cítili akúsi spolupatričnosť.

Dvojtyždenník Spoločník piatok 24. októbra 2003

Štatistika

Narodení:

Natália Košútová 1. 11. 2003 – rodičia Tomáš a Lena

Nina Berezňaninová 26. 12. 2003 – Bohuslav a Ing Dušana (Vavrová)

Zomrelí:

Ferdinand Lacko 29. 4. 2003

Ján Juríček 21. 7. 2003 (nar. 9.5.1931)

Jubilanti:

70 rokov: Anna Lúčanová 17. 2. 1933

Anna Húsková 4. 4. 1933

Adela Bobčeková 1. 5. 1933

Helena Tuková 9. 5. 1933

Anna Hurtečáková 11. 7. 1933

Miroslav Adamčiak 29. 8. 1933

Emília Jančiová 23. 8. 1928

Ondrej Mužila 1. 12. 1928

K 31. decembru 2003 mala obec 275 obyvateľov, z toho 139 žien a 136 mužov.

Táto časť kroniky bola schválená na zasadaní obecného zastupiteľstva dňa 2004.

Rozprávanie Jozefa Vrticha.

V 1925. roku postavili otec murovaný dom pri kostole. Ja som sa narodil ešte do drevenice v 1918. roku. Tú obývali aj môj starý otec Juraj so starou mamou Zuzanou, za slobodna Tvrdošánovou. V novom dome nás jeden čas bývalo 11 ľudí: rodičia, 6 detí, stará mama a dvaja bratrance Budiakovci – František a Štefan. Všetci sme sa pomestili do domu s jednou izbou a kuchynkou. Špajz v dome nebol, ale mali sme sypáreň (špajz – komora na potraviny, sypáreň – stavba na úschovu plodín a potravín). To mala na starosti mama Mária, ktorá sa narodila v roku 1891. do Húskovie rodiny. Otec Jozef sa narodil v 1893., vychodil tunajšiu ľudovú školu a bol v prvej vojne kdesi v Rakúsku ranený. Po vojne gazdoval a furmančil, vozil dosky z veľčovských pily do Teplej. V maštali bol pár koní, dve kravy. Chovali prasienu, zajace, kury.

Bol som najstarší. V Bešeňovej žije sestra Mária Chovancová (1922). Pred ňou sa narodil Ľudovít, ktorý ako jedno- či dvojročné dieťa zomrel. Brat Anton (1924) ostal v rodičovskom dome a gazdoval. Bol jedným z posledných, čo chovali koňa. Obchodníčkou bola sestra Ľudmila, ktorá sa vydala do Ľupče do Drobuliakov. Adolf (1930) odišiel do Ružomberka a chodil ako šofér na Tatre 111. V štrkopieskoch v Parížovciach robil a v Ružomberku býval aj najmladší brat Koloman (1933). (Parížovce sú dnes pod vodou marskej priehrady. Parížovská stanica mala i bočnú koľaj pre nasýpanie štrkov a piesku. Železničná trať pôvodne išla z Liptovskej Teplej poza Bešeňovú cez Vlašky, popod Liptovskú Maru cez Parížovce a Ráztoky do Mikuláša. V Parížovciach i Vlaškách boli staničné budovy, v Ráztokách len zastávka, i tá sa napodiv volala Trnovec.)

Rok som chodil ešte do starej drevenej školy, ostatných sedem do murovanej. Učili sme sa každý deň od ôsmej do dvanástej a poobede od jednej do piatej, okrem štvrtku. To bol voľný deň, v sobotu sa samozrejme učilo. Chodili sem deti z Michala a Ivachnovej. Po škole som šiel robiť na veľčovského pílu ku skracovačke. Tu sa spracovávali ešte použiteľné kraje. Skracovali sa na 2 metre, alebo sa robili kolíky pre vinárov. To bolo cez leto. V zime sa nerezalo, ale navaľovalo sa drevo. Vozili ho z hory z Ľupče, ale aj pl'ami po Váhu z Hrádku. Pred bešeňovským mostom ich rozoberali a vozili do píly. Keď som mal sedemnást' stavali v Ružomberku kasárne. Učil som sa tam jedno leto za murára u Vursíka. Neskôr som už u Veľčovského robil majstra. Na základnú vojenskú službu som nastúpil 10. januára 1940 do Piešťan. Prešiel som rádiotelegrafickým kurzom a na letisku v Žiline som do septembra 1943 robil telegrafistu. V auguste 1944 ma znovu povolali do SNP. Narukoval som do Petra. Keď bombardovali Ružomberok boli sme v Osade. Odtiaľ sme prešli do Ľupčianskej doliny, kde sme sa striedali na troch stanovištiach. Po potlačení SNP som šiel domov.

Po vojne sa robila na píle stále. V 1946. roku som prešiel na Supru (papiereň v Ružomberku) ako majster. V 1950. roku som postúpil na podnik, kde som mal na starosti príjem dreva a likvidáciu faktúr. Keď sa v 1953. fabriky Solo a Supra rozdelili, robil som na Sole. V 1958. sa opäť spojili. V 1970. roku vytvorili Drevokup, ktorý kupoval drevo od štátnych lesov, čistil a predával ho všetkým celulózkam. Tu som robil ešte desať rokov nad dôchodok. Až v 1989. som ostal doma na penzii.

Organovať som začal za pána farára Jozefa Rimára.

Ženil som sa v 1946-om. Manželka Anna Hirschnerová sa narodila v 1925. v Štiavnicí. Jej otec Jozef Hirschner bol vyučený mlynár a v Michale robil vedúceho na Kappovej píle. Bývali sme v tomto drevenom dome, ktorý si ja pamätám už ako chlapec. Syn Juraj (1948) si zobral Martu

Bartošíkovú zo Závadky nad Hronom, postavil dom oproti obchodu. Robil v Bavlnárskych závodoch V. I. Lenina, teraz Texicom Rybárpole nákupcu a šoféra. Jozef (1950) je vyučený zámočník a býva s Máriou (za slob. Čáčovou) v Ružomberku. Dcéra Mária (1954) robí na sociálnom oddelení v Ružomberku a býva s manželom Stanislavom Švárnym v novom dome v Liskovej.

Rozprával sa kronikár vo februári 1999.

Rok 2004

Zastupiteľstvo

Obecné zastupiteľstvo, ktoré sa zišlo 3. februára 2004 odobrilo založenie občianskeho združenia Mikroregión termál – dolný Liptov. Združené obce Kalameny, Liptovská Teplá, Bešeňová, Liptovský Michal, Ivachnová, Turík, Potok dali členské 3000.- Sk za obec. Cieľom združenia je podporovať projekty, prospešné regiónu, ktoré by samostatné malé obce sami nemohli podať. Projekt, ktorý by čerpal finančné prostriedky z eurofondov, môže podať obec s viac ako 2000 obyvateľmi.

Cesta pri nových domoch aj s dopravným značením by sa mala vybudovať do konca roku 2005.

Obecný úrad rozpísal a doručil každému občanovi výpis s výškou miestnych poplatkov (za komunálny odpad, psa...) pre daného občana.

18. marca 2004 odsúhlasili poslanci záverečný účet obce za rok 2003 a Požiarny štatút obce. Súčasťou štatútu je aj požiarny evakuačný plán. Vyplývalo to z kontroly hasičov z okresného hasičského zboru.

Zastupiteľstvo sa rozhodlo riešiť majetko-právne vysporiadanie miestnej komunikácie. Na to treba geometrický plán. Starosta navrhol robiť toto postupne, v závislosti od finančných prostriedkov obce.

Juraj Bubala upozornil na pripojenie novostavby p. Kudličku do elektrickej siete za železnicou. Žiadal riešiť elektrickú sieť v tejto časti obci. Pripomenul aj nutnosť zahrnúť domy za železnicou do III. etapy kanalizácie.

Obecný úrad prispel sumou 750.- Sk na jedno dieťa na plavecký výcvik. Týka sa to piatich michalských detí základnej školy.

Záverečný účet obecného úradu za rok 2003 priblíži kronikár len vo vybratých položkách:

Príjmy: skutočnosť Sk

Daň z príjmu právnických osôb 44 348,44

Daň z príjmu fyzických osôb 395 978,31

Daň z nehnuteľnosti – za pozemky 45 509,40

Daň z nehnuteľnosti – za stavby 34 750,00

Daň z predaja alkoholických a tabakových výrobkov 19 870,00

Miestny poplatok za vývoz TKO 86 196,00

Cestná daň 34 363,90

Príjmy z prenájmu budov 139 540,00

Príjem z diskoték 20 150,00

Z úradu práce na verejnoprospešné práce 108 191,00

Dotácia zo štátu 130 700,00

Spolu bežné príjmy 1 132 860,03

Výdaje:

Správa obce – mzdy 266 024,00

- zdravotné poistenie 26 779,00

- dôchodkové poistenie 58 753,00

- cestovné 16 480,70

Elektrická energia kancelárie a zasadačka 52 407,10

Náhradné diely, štrk 35 554,70

Poistenie obecného majetku 16 949,00

Príspevok SAD na autobus Lipt. Mikuláš 10 434,60

Údržba ciest v zime 15 040,00

Odvoz odpadov 94 876,40

Nákup odpadových nádob 15 720,00

Energia na verejné osvetlenie 37 860,80

Telefón, mobil 25 288,10

Finančný príspevok dôchodcom 12 400,00

Verejnoprospešné práce – mzdy, odvody 80 263,00

Elektrický kábel IBV (individuálna bytová výstavba) 126 964,40

Spolu bežné výdaje 1 006 895,37

Spolu bežné príjmy 1 132 860,03

kapitálové –

dotácia z Fondu živ. prostredia na kanalizáciu 499 999,20

Spolu príjmy 1 634 579,23

Spolu bežné výdaje 1 006 895,37

kapitálové –

projektové práce 38 500,00

pozemky 17 580,00

kanalizácia 510 899,00

kábel IBV 126 964,40

Spolu výdaje 1 700 838,77

Závazky obce 1 034 846,00

väčšinou neuhradené faktúry za kanalizáciu

Pohľadávky 7 978,00

Zostatky - pokladňa 101,50

bežný účet 22 921,06

účet sociálneho fondu 998,80

účet cestného fondu 1 735,46

Schválenie rozpočtu na rok 2004 bolo najdôležitejším bodom schôdze poslancov 13. mája 2004, schválený bol 29.12. 2003.

Predpokladané bežné príjmy 1 105 000,00

Predpokladané bežné výdavky 851 700,00

kapitálové výdavky –

vodovod IBV 62 000,00

zavedenie el. kábla IBV 38 000,00

pôžičky 100 000,00

projekt kanalizácie 40 000,00

Spolu výdaje 1 091 700,00

Obecné zastupiteľstvo obnovilo činnosť ZPOZ – zbor pre občianske záležitosti. Predsedníčkou bola zvolená Antónia Vevericová, členom Zuzana Baranová. V priebehu roka boli zapísané do pamätnej knihy 4 deti, ktoré dostali pamätnú medailu a knižku.

Poslanci ustanovili obecný hasičský zbor z desiatich hasičov – Ján Lúčan, Ignác Košút, Ján Šturek, Peter Mikuš, Miroslav Hrompa, Jozef Lúčan, Andrej Mikušiak, Patrik Madliak, Zdenko Húska, Silvia Sirotiaková. Veliteľ Ján Šturek. Preventívárom požiarnej ochrany sa stal Ing. Halička (ročná odmena 4 000,- Sk)

Rozhodli kúpiť kosačku – vyžíňačku za asi 6 000,- Sk.

Prejednávali tabuľu Agrotermál Bešeňová. Problém bol s nevysporiadaným pozemkom, ktorý patrí cirkvi. Treba to riešiť s cirkevnou radou. Občania chceli odstrániť tabuľu, lebo robí reklamu inej dedine. Nakoniec bola na tomto pozemku postavená tabuľa Tatralandia Liptovský Trnovec a tabuľa Termál park Bešeňová. Tabuľa Tatralandia nebola postavená podľa stavebného poriadku a inzerent dostal pokutu 18 000,-Sk.

V skúšobnej prevádzke je fotorelé verejného osvetlenia. Toto užitočné zariadenie, ktoré rozsvieti osvetlenie za súmraku a ráno vypne na svitaní, bolo aj kúpené za 4 950,- Sk bez DPH.

Začiatkom roka sa na základe vypracovaného projektu vybavovali vyjadrenia a stavebné povolenie na druhú etapu miestnej komunikácie a otočku áut pri novostavbách pod farou. Stavebné povolenie bolo vybavené v mesiaci máj 2004.

Na obecnom úrade bola už zastaralá výpočtová technika, preto bol zakúpený nový počítač a nová tlačiareň.

Bola vypracovaná žiadosť o poskytnutie podpory z prostriedkov programu na realizáciu environmentálnych opatrení na kanalizáciu III. Bol vypracovaný projekt a vybavené stavebné povolenie. Prostriedky na realizáciu tejto stavby sa z Ministerstva životného prostredia nepodarilo získať. Ďalšia žiadosť bola podaná na Ministerstvo financií o poskytnutie dotácie na individuálne potreby obce, konkrétne na údržbu verejného osvetlenia. Ani na túto žiadosť nedostala obec žiadne finančné prostriedky. Žiadosť podaná na Severoslovenské elektrárne a.s. Žilina by mala vyriešiť nedostatočné napätie v rodinných domoch za železničným podjazdom. Energetika previedla meranie vo vytypovaných domácnostiach a navrhla riešenie tohto problému. Bola dopracovaná projektová dokumentácia.

Pri novej výstavbe rodinných domov sa v mesiaci máji kolaudovala prípojka nízko-napäťového elektrického vedenia. Stavebníkom odpadol jeden veľký problém s ťahaním káblov na svoje stavby. Mohli požiadať Severoslovenské elektrárne o zapojenie prípojok. Takto si mohli svoje rodinné domy pripojiť na vlastnú domovú prípojku. Bola spevnená miestna komunikácia popred nové rodinné domy. Koncom roka bol rodinný dvojdom už skolaudovaný, ďalší rodinný dom bol pred kolaudáciou a dva rodinné domy sú už pod strechou.

Od apríla zamestnával obecný úrad občanov obce v rámci aktivácie nezamestnaných, ktorú financuje Európsky sociálny fond občanov v hmotnej núdzi. Pracovali na čistení a udržiavaní poriadku verejných priestranstiev, pri čistení rigolov popri miestnych komunikáciách. Bola vymaľovaná obecná knižnica a tiež aj miestnosť pre šoféra autobusu SAD Liptovský Mikuláš. V kultúrnom dome našli prívod vody a prerobili tak, aby sa dala odstavovať v ženskom WC a tam sa dala aj spustiť, aby v zimnom období nezamrzla. Potom boli ženské záchody v kultúrnom dome zrekonštruované a zmodernizované. Boli obložené celé priestory a položená dlažba. Na materiál prispela firma Neusiedler SCP Ružomberok sumou 20 000,- Sk. Odborné práce previedol Ladislav Chebeň.

Veľký problém s nevysporiadanými pozemkami sa darilo zmierniť aj tento rok. Pokračovalo sa vo vysporiadaní pozemkov, aby mohli byť zapísané na list vlastníctva. Obecné zastupiteľstvo rozhodlo začať riešiť hlavnú ulicu od vstupu obce pri cintoríne až po potok Ľupčianka.

V priebehu roka začal obecný úrad pracovať na archivovaní svojich dokladov, nakoľko podľa zákona 395/2002 o archívoch a registratúrach je obec povinná pravidelne vyradovať doklady cez štátny archív.

Všeobecné záväzné nariadenie o nakladaní s komunálnym odpadom, o miestnych poplatkoch a vnútroorganizačnú smernicu pre verejné obstarávanie vypracovali poslanci na sedení 30. júna 2004.

Riešili aj sťažnosť Petera Mužilu na Mgr. Praženicovú, že obťažuje jeho hostí. Sťažnosť prešetrovalo Obvodné oddelenie polície v Liptovskej Teplej. Keďže obsah sťažnosti vystihuje život obce v dovolenkovom čase, kronikár ju uvádza celú:

Dňa 19. júna menovaná pani bola s krikom upozorňovať mojich hostí na chalupe v Liptovskom Michale (za železnicou), na ich správanie, t. j. že im hrá rádio a že sa hlasne rozprávajú. Bolo to v čase od 21,00 hod. do 21,30 hod. Už pred štrnástimi dňami sa týmto istým hosťom vyhrážala a robila krik, keď ich deti v čase okolo 15,00 hod. sa hrali v našej záhrade. Tak isto sa to opakovalo veľakrát už minulý rok, keď som mal niekoho na chalupe.

Nakoľko sa vždy jednalo o čas, v ktorom ešte nebol nočný klud, prosím o upozornenie menovanej starostom obce, nakoľko ja obci odvádzam dohodnuté poplatky a takisto mám snahu, aby sa hostia, ktorí sú u nás na chate, cítili ako na dovolenke a neboli obťažovaní touto osobou. Takýmto spôsobom menovaná mi spôsobila škodu a to v tom, že hostia, ktorí mali byť u mňa ešte 5 nocí, z tohto dôvodu odídu preč predčasne.

Dnešného dňa som bol na Policajnom oddelení v Liptovskej Teplej, kde som službukonajúcemu príslušníkovi oznámil taktiež tieto skutočnosti a bolo mi povedané, že dotyčná nemá právo zasahovať do súkromia iným ľuďom, pokiaľ sa nejedná o nočný klud, to znamená po 22,00 hodine. S dotyčným príslušníkom bol spísaný riadny zápis a bude mi písomne poslané vyrozumienie. Za porozumenie ďakujem.

Povodňový plán záchranných prác obce schválili 23. septembra 2004. Na preventívne protipožiarne kontroly v rodinných domoch určili hasičov: Ivan Jacko, Miro Hrompa a Ján Lúčan. V októbri zorganizovali zber šrotu a starých televízorov. Ustanovili komisiu na preberanie oznámenia o majetkovom pomere starostu. Zvolené boli Zuzana Baranová, Tatiana Hrompová a Antónia Vevericová. Vyplýva to zo zákona o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov. Verejný funkcionár je povinný predložiť písomné oznámenie majetkových pomerov.

Všeobecné záväzné nariadenie na daň z nehnuteľnosti a VZN o miestnych daniach a poplatky za komunálny odpad a drobné stavby, plnenie a úprava rozpočtu boli hlavné body zastupiteľstva 2. decembra 2004.

Úľavu na dani z nehnuteľnosti žiadala p. Vozníková pre zlú cestu na ulici Pod klincom. dostala prísľub, že cesta sa bude udržiavať v rámci možností obecného úradu.

Na rok 2005 schválili nájom Igorovi Vorekovi 50 000.- Sk a 10 000.- dá Igor na úpravu ubytovne. Veľký záujem bol o prenájom kultúrneho domu. Prišli žiadosti od Michala Jančího, Blažaja Janovca a Obecného futbalového klubu v Patrízanskej Ľupči. Na január 2005 priklepli kultúru Michalovi Jančimu.

Obvodné oddelenie polície v Liptovskej Teplej (kapitán Bc. Jozef Blaško) zverejnilo výzvu na podávanie žiadostí na strážcu verejného poriadku. Strážcom poriadku môže byť osoba, ktorá dosiahla vek 21 rokov, je spôsobilá na právne úkony a požíva medzi občanmi dôveru a vážnosť. Osobu na prijatie za strážcu poriadku môže navrhnúť obec, v ktorej má osoba trvalý pobyt. Osobu prijíma a schvaľuje riaditeľ útvaru Policajného zboru. Čas a miesto plnenia úloh strážcu poriadku určuje útvar Policajného zboru po dohode so strážcom. Dobrovoľný strážca poriadku plní úlohy len v prítomnosti príslušníka policajného zboru a v rozsahu vymedzenom zákonom. V našej obci sa nik neprihlásil.

Komisiu pre inventarizáciu majetku ustanovili poslanci 30. decembra 2004. Určili aj cenu pre odkúpenie pôdy na miestnu komunikáciu na 20.- Sk za m². Podpísali aj zmluvu o reklame v Turisticko informačnom servise na rok 2005. Potom diskutovali s prítomným Milanom Hurtešákom, ktorý kritizoval vysoké náklady na obecný úrad (564 000,- Sk), upozornil na divoké skládky, vyjadril nesúhlas, že na stretnutí dôchodcov dali peniaze len prítomným dôchodcom. Buď všetkým, alebo nikomu! Žiadal preverenie údajov v obecnej kronike za rok 2002 a vytvorenie nezávislej komisie na posúdenie kanalizácie a čističky odpadových vôd. Starosta uviedol, že nakoľko sa stavba ČOV stále preveruje a odstraňujú sa závady, ďalšie posudzovanie teraz nebude. ČOV je potrebné poopravovať a skolaudovať.

Voľba prezidenta Slovenskej republiky.

Voľba prebehla v dvoch kolách. V prvom kole 3. apríla nezískal žiadny kandidát potrebnú nadpolovičnú väčšinu hlasov. V druhom kole 17. apríla sa rozhodovalo len medzi dvoma najlepšimi z prvého kola. Ing. Otto Húška oznámil výsledky volieb miestnym rozhlasom. V prvom kole 3. apríla z 204 oprávnených voličov bolo voliť 134. Tri hlasy boli neplatné. Z 11-tich kandidátov za finalistov hlasovalo 22 za Gašparoviča a 46 za Mečiara. V druhom kole z 202 oprávnených voličov bolo hlasovať 107. Gašparovič získal 58 hlasov a Vladimír Mečiar 49 hlasov. Aj na celom Slovensku vyhral Ivan Gašparovič.

Hasiči

V sobotu 29. mája 2004 hrozili mračná dažďom, ale nakoniec nepršalo. Na pokosenej lúke za Adamčiakovcami sa stretlo desať požiarnych družstiev. O putovný pohár starostu. Prítomní boli aj L. Péti, viceprezident slovenskej DPO, p. Milanová a p. Vrzgula. Výsledky: Lipt. Teplá 22.97, Lipt. Sliache - nižný 25.77, Bešeňová 38.50, SCP RBK 38.75, Lipt. Michal 38.88, Krmeš 41.03, Kalameny 48.69, Vlašky 53, Ivachnová 70.04.

Ženy: Lipt. Michal 65.38 sekúnd. Atmosféru súťaže robila poľná kuchyňa, kde varil guláš Felix Sršeň a stánok s občerstvením.

Bursa

21.2. 2004 bursa. Najväčším oživením bol čert(Palo Sarčák), ktorý najskôr zobral kronikárovi misu so šiškami, vyšiel na cestu a zavrel bráničku. Až keď odovzdal misu ostatným maskám,

vošli opäť do dvora a vytancovali domácich. Nakoniec kronikára ešte vymazal snehom na tvári. Masiiek bolo vyše dvadsať. Harmoniku zvrátil oco Zuzky Baranovej pán Jozef Duda z Lúčok.

MDD

V nedeľu 30. mája súťažili deti pred obecným úradom.

Víťazi:

4-6 roční: chlapci	1. Dávid Sirotiak	dievčatá	1. Klaudia Mikušová
	2. Dávid Sálus		2. Mária Lacková
	3. Roman Hošala		3. Rebeka Jančiová
7-8 roční: chlapci	1. Patrik Mikušiak	dievčatá	1. Oľga Borsíková
	2. Martin Hrompa		2. Žaneta Guothová
			3. Adriana Feriancová
11-12 roční: chlapci	1. Marek Ilkanič	dievčatá	1. Martina Hošalová
	2. Daniel Adamčiak		2. Petra Vevericová
			3. Mária Borsíková
13-15 roční: chlapci	1. Peter Adamčiak	dievčatá	1. Lucia Sárená
	2. Tibor Malenka		2. Patrícia Madliaková
			3. Veronika Jančiová

Stalo sa

30. 1. 2004 mal pohreb František Kendera starší – majster vodár a zaslúžilý hasič.

6. 2. 2004 zomrel a 8. 2. 2004 mal pohreb Jozef Vrtich – kantor. Na pohrebe bolo veľmi veľa ľudí.

V januári neslúžil omše vdp. Nemeš, lebo mal operované koleno.

19.2.2004 volal o 6,00 Janko Hošala hasičov. Otká Hošalová si všimla cestou do práce horiace auto vo dvore Františka Kenderu. Hoci hasiči prišli za desať minút, Audi 100 ubytovaného Poliaka vyhorelo do tla. Našťastie sa nechytila stolárska dielňa Ľubomíra Juríčka, pri ktorej auto parkovalo.

Vo februári ktorúsi noc vykradli pohostinstvo.

V marci horelo v knižnici. Od akumuláčnej pece obhorela jedna stena a časť podlahy. Našťastie si to všimol šofér a oheň zlikvidovali domáci hasiči. Knižky nezhoreli, ale bude treba vymalovať a napraviť podlahu. Elektrická pec sa musí vyradiť. Na vykurovanie bol zakúpený konvektor.

V stredu 14.4.2004 horela šašina pri hornom vodopáde Ľupčianky. Aby vietor nepreniesol oheň k dedine podujalo sa niekoľko občanov tento oheň uhasiť. Hasili aj: Adamčiakovci, Ivan Janči, Vrtichovci, Košút, Králová Anna, Marta a Dalibor Bubalovci.

V noc volieb prezidenta 1. kolo 3. 4. 2004 vykradli novostavbu Kudličku za tunelom a novostavbu Mikušovcom.

10. 4. 2004 vlastným autom vysypal Igor Vorek s chlapcami ulicu Pod klincom. Časť od križovatky po Hurtešákovcov vysypal už predtým Ivan Jacko.

18. 4. 2004 zahrlo v kultúre Ľupčianske MINETRDLLO – Mini netradičné divadlo rozprávku Múdry Maťko a hlupáci. Jedenásť detí pod vedením MUDr. Janička pobavilo michalské deti i dospelých. Vstupné bolo 30 Sk.

Veľkonočné sviatky v michalskom kostole veľkou mierou skráslili spevy a pašie spievané už tretí rok michalským spevokolom.

V lete došlo k výmene michalského p. farára. Vdp. Luboš Némeš odišiel do Hnilčika pri Nálepke, kde pôsobil vdp. Jozef Tomáš, ktorý je novým farárom v Liptovskom Michale. Starší spomínajú, že v sedemdesiatych rokoch 20. storočia tento ešte kaplán hrával súťažne futbal za Bešeňovú.

Po výmene farárov v obci vznikli diskusie o peniazoch, ktoré cirkev dostala za predané pozemky. Nakoniec veriacich informovala o zistených skutočnostiach Elena Tuková, zvolená do komisie poverenej prevereními veci, po nedeľnej sv. omši v októbri. Kronikára zaujal nezvyklo vysoký účet za knihy a veľa pôžičiek.

Jeseň bola pekná. Ivan Janči prikryl dom novou strechou. Strechy prerábali aj u Jaroslava Hurtešáka staršieho a Jána Mikušáka.

Stretnutie s dôchodcami

V sobotu 9. 10 . 2004 o 14,00 bolo tradičné stretnutie obecného zastupiteľstva s dôchodcami. Kultúrny program spestril súbor Lúčan z Lúčok. Prítomní dôchodcovia boli pohostení a každý prítomný dostal 100.-Sk. Súbor vystúpil bez nároku na odmenu. Pohostenie bolo z Agrotermálu.

Počasie

24. mája 2004 ráno padal sneh, ale na zemi sa neudržal.

Jablík sa urodilo veľa. Vďaka muškám na listoch ale ostali veľmi malé.

V piatok 19. novembra 2004 sa prehnal Slovenskom orkán. Cesty z Podbanského na Štrbské pleso a na Čertovicu uvoľňovali od spadnutých stromov týždeň.

Zima prišla zo dňa na deň. V sobotu 20. 11. už bol sneh. Sneh padal štyri dni. Potom však zmizol a Vianoce boli celkom bez snehu s teplotami nad nulou.

V utorok 30. novembra 2004 pred pol siedmou večer väčšina z nás prvýkrát v živote zažila zemetrasenie. Zem sa triasla asi 3 až 6 sekúnd. Pozorovali sme pohyb nábytku, kývanie lúčok a kvetov v miestnostiach. Epicentrum o sile 4,5 richterovej stupnice bolo pri Zakopanom. Zemetrasenie pocítili hlavne pod Tatrami. Do Vianoc hlásili v rádiu ešte dve menšie zemetrasenia v oblasti Vysokých Tatier.

Napísali o nás

V Spoločníku 11. júna 2004 napísal Branislav Močáry:

Starosti starostu

Jednou z najmenších obcí v našom okrese je Liptovský Michal. Prvé volebné obdobie tu "starostuje" Juraj Vrtich. Chceli sme sa dozvedieť, či jeho starosti sú menšie ako vo väčších obciach, a čo ho momentálne zamestnáva.

"Väčšinu činností musí starosta zabezpečiť, či úraduje v malej, alebo väčšej obci. Minulý rok sme vybavovali a vložili do zeme nový prívod elektrickej siete pre novú bytovú výstavbu deviatich rodinných domov. Súčasne sme potiahli už aj verejné osvetlenie a miestny rozhlas. Nízkonapäťovú sieť sme v apríli úspešne skolaudovali. Po kolaudácii bude potrebné zakúpiť stožiare na verejné osvetlenie a súčasne na ne namontovať i miestny rozhlas. Ďalšie problémy s elektrickými rozvodmi riešim v časti obce za železničným podjazdom, ide o nízke napätie. Ľudia tam majú problémy s varením. Komunikujem so Slovenskou energetikou, je to zdĺhavé. Oni navrhli riešenie, my sme ho už odsúhlasili a na základe toho sa má vypracovať projekt. Mesiac prešiel, všetko sa rieši cez prevádzku v Žiline. Dúfam, že to nebude dlho trvať. Uvidíme, aký projekt vypracujú a koľko bude stáť jeho realizácia. Našou snahou je vyriešiť problémy s elektrinou čo najrýchlejšie a k spokojnosti občanov.

Zamestnáva ma problém s dokončením kanalizácie. Od decembra minulého roka máme na ministerstve životného prostredia podanú žiadosť na poskytnutie dotácie. O tom či financie dostaneme a koľko, by sme sa mali dozvedieť teraz v júli. Na dokončenie by sme potrebovali cca 3 100 000 Sk. Ide o ulicu, na ktorej je i budova obecného úradu. Dve tretiny obce sú iž odkanalizované. Máme vybudovanú i čističku odpadových vôd, ktorá je momentálne do 31. júla v skúšobnej prevádzke.

V drobných obecných službách zamestnávame 6 pracovníkov na 16 hodín týždenne, teda 64 hodín mesačne. Nie je to veľa, ale aj to pomôže. Využívame ich na nevyhnutné upratovacie akcie, údržbu obce, kosenie a pod."

Liptovský Michal

V sobotu 29. mája sa v obci konal už štvrtý ročník hasičskej súťaže o pohár starostu obce. Podľa slov starostu Juraja Vrticha sa na súťaži zúčastnilo 9 mužských hasičských družstiev z okolia a mimo súťaž i domáce družstvo žien. Spoza hraníc okresu prišli hasiči z Vlašiek a Krmeša. Súťaž

mala športový i spoločenský charakter. Záujem o ňu bol i medzi domácimi občanmi. Organizátori sa postarali o občerstvenie súťažiacich i divákov. Nechýbal guláš a pivo. Medzi hosťami podujatia bol i viceprezident DPO SR PhDr. Ladislav Pethö, ktorý nám povedal, že po zrušení tradičných súťaží dobrovoľných hasičských zborov v Čutkovskej doline a pod komínom v Neusiedler SCP je každá podobná aktivita v obciach veľmi vítaná. Okrem Liptovského Michala sa podobné pravidelné akcie usporadúvajú ešte v Liptovských Sliachoch a v Liptovskej Lúžnej.

V Spoločníku 10. decembra 2004 napísal Stanislav Krakovský v článku Starosti starostu všetky skutočnosti spomínané v tejto kronike a: "5. decembra sme v kultúrnom dome privítali Mikuláša, ktorý priniesol darčeky pre 58 našich detí."

V mozaike dolného Liptova napísal Stanislav Krakovský:

Tunel, na ktorý sa zabudlo

Liptovský Michal je jednou z najmenších obcí v okrese, ale i tak je rozdelený železnicou – traťou Bratislava – Košice. Pri budovaní vodného diela Liptovská Mara a železničnej trate sa akosi pozabudlo na vystavanie seriózneho dopravného tunela. Zostalo len na provizórny. Ten robí obyvateľom, ktorí bývajú za ním, a nielen im, problémy pri doprave hlavne väčšími autami. Starosti robí i poľnohospodárom, ktorí sa cezeň s mechanizmami nedostanú a musia ho obchádzať okľukou popri Partizánskej Ľupči i poľnou cestou popri smetisku.

Spoločník 23. júla 2004

Pripomienka ku kronike 2002

Milan Hurtešák starší 30. decembra 2004 žiadal preverenie údajov zapísaných v obecnej kronike v roku 2002 v stati Anton Weisz. Kronikár túto stať napísal podľa rozprávania Antona Weisza a nemá dôvod mu neveriť. Uznáva námietku v tom zmysle, že túto skutočnosť neuviedol priamo v tejto stati a za to sa tu ospravedlňuje. Odteraz bude uvádzať životné osudy obyvateľov obce nadpisom Rozprávanie toho a toho a ukončením vetou: Napísal kronikár podľa rozprávania toho a toho. Uplatní to už tento rok pri rozprávaní Františka Kenderu staršieho.

Štatistika

Narodení:

Timea Makáčeková 7. 7. 2004 – rodičia Ján a Milada (Vozníková)

Simona Baranová 27. 8. 2004 – Peter a Monika (Bubalová)

Zomrelí:

František Kendera 27. 1. 2004 nar. 31. 5. 1924

Jozef Vrtich	6. 2. 2004	nar.	4. 10. 1918
Stanislav Majdiak	24. 9. 2004	nar.	26. 9. 1976
Miroslav Baran	9. 12. 2004	nar.	5. 1. 1964
Jozef Šatan	14. 12. 2004	nar.	4. 4. 1939

Jubilanti:

90 rokov:	Júlia Jánošová	26. 6. 1914
75 rokov:	Etela Šlauková	13. 8. 1929
	Ondrej Húska	21. 10. 1929
	Mikuláš Húska	21. 10. 1929

K 31. decembru 2004 mala obec 270 obyvateľov, z toho 138 žien a 132 mužov.

Táto časť kroniky bola schválená na zasadaní obecného zastupiteľstva dňa 28. 4. 2005.

Rozprávanie Františka Kenderu staršieho

Narodil som sa v Liptovskom Svätom Michale 31. mája 1924. Mama bola Eva Urbaničová (1896) a pochádzala z Dúbravy. Otec Ján Kendera (1886 – 1961) bol vyučený mlynár. V Michale mu patril pás poľa od križovatky až po dnešných Chebeňovcov, ohraničený na východe potokom. Keď po prvej svetovej vojne predávala Ľupča obecný dom, bývalú krčmu, chcel ho otec kúpiť. Kicko však zdvihol cenu privysoko, a tak ho aj kúpil. Otec sa rozhodol postaviť krčmu a v 1922. roku, keď dom postavil, mal už vybavenú aj koncesiu na krčmu. Krčmáril iba do 1930. roku, keď pre krízu krčmu zavrel. Potom gazdoval s jedným koňom. Chovali dve kravy, svine, hydinu. Najstarším dieťaťom bol Rudolf (1920), ktorý robil na obchodnej inšpekcii v Prešove, kde aj býva. Anna (1922) bola vedúca kina Tatra v Bratislave. Irena (1930) žije v ústave v Žiline. Kým sa tam na začiatku sedemdesiatych rokov dostala, vedela strpčiť rodine život. Vybrala sa aj do Bratislavy, nik o nej nič nevedel, len šeky za lístky a hotel prichádzali do Michala.

Detstvo som prežil v drevenici, ktorá stála vo dvore. Tu som počul i o starých michalských remeselníkoch. Povyše Kappovej píly (dnes pod diaľnicou) stál kedysi mlyn. Od mosta na Ľupčianke až po Guothovcov sa v čase svojej slávy rozkladala michalská papiereň. V záhrade u Kapinov bol mlyn a pekáreň. U Machajov stál najskôr hámor, neskôr tu Makovický postavil fabriku na vedierka, do ktorých v Ružomberku balili bryndzu. Keď z Turíka kúpili drevo, ktoré sa nedalo kátať na vedierka, robili z neho drevká na zápalky. Tie potom v Ružomberku sírovali. Aj vyše Velčovských stál jeden čas mlyn. V rokoch môjho detstva už pracovali len Velčovského a Kappova píla. V zápalkárni vyrábali Lanštiak 12 metrové sudy na bielenie papiera – lúhovanie.

Do školy som chodil do Bešeňovej, lebo tam bola štátna škola. Do michalskej cirkevnej školy chodili len deti z Michala a Ivachnovej, a my, čo sme bývali za vodou, sme patrili do Nemeckej Ľupče. Pred Kickov “Na lúčičke” (dnes križovatka) sme ako chlapi hrávali futbal buď s handrákom, alebo s malou loptou, ktorú bolo dostať za korunu u Baťu. Neskôr sme hrávali na lúke, v miestach dnešného Mudrončíkovie domu, kde sme mali postavené aj bránky. Na Betleheme, kde je teraz čistička, sme hrávali volejbal.

Po siedmich rokoch ľudovej školy som urobil skúšku do meštianky v Ružomberku do druhého ročníka. Toto trojročné štúdium som teda stihol za dva roky. V Ružomberku som ostal v učení za obchodníka. Učňom som bol v Reichovom koloniále (obchod so zmiešaným tovarom). Po vyučení, začiatkom vojny, som rok predával. Keď začali brať židov, obchodarizovali (obchod prešiel do rúk nežida). Nový majiteľ mohol mať iba jedného pomocníka. Tým sa stal Reich a ja som ostal doma.

Pomocou brata a pánov vojakov Bieleného a Jánošíka som na prvom odvode neprešiel ako neschopný. Aj na druhom odvode ma odročili o rok, ale na jar 1944 som už bol odvedený. V jeseni som narukoval a zúčastnil sa SNP. Po skončení vojny som bol ešte do 1946. roku v prezenčnej službe. Keď som v 1947. dostal ohodnotenie československého partizána, vybavil som si živnostenský list na krčmu, ktorú ale prevádzkoval otec. Vydržalo to len do 1950. roku, keď všetky súkromné predajne prebral štátny obchod Zdroj, alebo prešli pod spotrebné družstvá Jednota.

Sám som od 1947. roku robil u Kappa na píle kuriča. Mal vodnú i parnú pílu. Cirkuláre poháňala voda, para ťahala gátre (cirkulár – okružná píla, gátor – vertikálna píla). Kapp po

1948. rozpredával zariadenie a v 1950. roku predal aj stavbu okresnej správe ciest. Šiel som robiť do výkupného skladu v Martine. Na jeseň 1951 som sa stal obvodovým tajomníkom pre MNV (Miestny národný výbor) Hubová, Hrboltová, Švošov. Keď boli v 1953. roku zriadení miestni tajomníci, dostal som sa do Stankovian. Zasadou bolo, že tajomník musí v dedine bývať, tak som sa ťahal bližšie, do Ivachnovej. V 1954. roku som sa vrátil do obchodu. V Zdroji v Liptovskom Mikuláši som pracoval ako revízor. V zime 1955 som spadol na snehu. Mal som zlomené rebrá. Neskôr ma operovali na pľúca a odmaródiť som si dva roky. Po skončení maródky som nastúpil ako skladník sanity v Stavebnom podniku v Liptovskom Mikuláši. Odtiaľ ma zverbovala Okresná vodohospodárska správa za skladníka. Tu som absolvoval závodnú školu práce a stal sa vodoinštalatérom. Keď som v 1984. roku odchádzal do dôchodku, mal som už tri roky nadrobené.

V 1954. roku som sa oženil s Margitou Budiakovou z Ivachnovej. Civilný sobáš sme mali v Ružomberku, cirkevný v Michale. Cirkevný vtedy neplatil. Najstaršia dcéra Nataša (1955) je obchodníčka, vydatá za Jána Gulandu z Bešeňovej. Po svadbe chvíľu bývali v tomto dome, ktorý prestavali. Teraz bývajú s deťmi Marcelou, Jánom a Katarínou v Ružomberku. Peter (1957) je invalid. Manželka Zlata (Koreňová) z Osady s ním nežije. Deti Peter, Katarína a Pavol ostali v Michale. František (1958) bol spolu s bratom za mladi úspešným ružomerským boxerom. Je vodoinštalatérom. V 1986. roku začal vedľa stavať a za tri roky aj dokončil nový dom. Tu býva s manželkou Darinou (Brenčičovou) a deťmi Sandikou (Alexandrou), Richardom a Michalom.

Dodatok kronikára:

František Kendera starší nemohol chýbať pri všetkom, čo súviselo s hasičmi. Za túto činnosť bol niekoľkokrát ocenený. Dlhé roky pracoval v dozornej rade spotrebného družstva Jednota. Pri stavbe vodovodu v obci pomáhal odbornými vedomosťami i zručnosťou. Vždy ochotne každému poradil.

Tohto šťúpleho, šľachovitého človeka poznali v obci i širokom okolí, vďaka jeho odbornosti, pod žartovnou prezývkou Kalivoda. Doma sa vedel rozčúliť tak, že ho bolo počuť až na ulicu. V dôchodkovom veku sa stal štamgastom v miestnom bare. Tu radil hráčom mariášu ako správny kibic. Mariáš hrávali v bare na prelome tisícročia Jozef Vrtich starší (kantor), Miroslav Adamčiak a Milan Hurtešák starší.

Kronikár ďakuje Františkovi Kenderovi za priblíženie života dediny po 2. svetovej vojne, ktoré hojne použil pri písaní tejto kroniky.

Napísal kronikár podľa rozprávania Františka Kenderu staršieho v jeden letný deň roku 1998.

Rok 2005

Voľby

Zástupcov do krajských parlamentov sme volili 26. novembra 2005. Na Slovensku bola účasť asi 10 %.

V sobotu 10. decembra 2005 rozhodovali občania o županovi žilinského kraja. V Michale bolo voliť 20 voličov z 204 oprávnených. Jeden hlas bol neplatný, lebo občan zakrúžkoval nielen číslo, ale aj meno a priezvisko kandidáta. Vyhral Juraj Blanár s 15 hlasmi. Jozef Tarčák - doterajší župan mal 4 hlasy. Novým županom sa stal Juraj Blanár.

Obecné zastupiteľstvo

Na zasadaní 3. marca 2005 odsúhlasili poslanci prenájom kultúrneho domu Michalovi Jančimu na poriadanie diskoték a predaj peknej kreslenej mapy Liptova za 100,- Sk. Obecný úrad dostal novší počítač darom od Neusiedler (ružomerské papierne). Starý PC premiestnili do knižnice. Zastupiteľstvo rozhodlo kúpiť štyri päťmetrové stĺpy pre verejné osvetlenie novej ulice za farou.

Štatút obecnej knižnice a knižničný a výpožičný poriadok schválili zástupcovia občanov 29. marca 2005.

Kúpu dýchadla do ČOV za 110 761,- Sk, príspevok ZŠ a MŠ v Lipt. Teplej na juniáles 500,- Sk a obci Štiavnička pri 500. výročí v hodnote 500,- Sk odsúhlasili poslanci 28. apríla 2005. Prejednali prípravu na požiaru súťaž a deň detí. Schválili text kroniky. Zobrali na vedomie, že turistickú ubytovňu v starej fare prebrala od Igora Voreka 9. 3. 2005 pani Salvová. Ročný nájom ostal 60 000,- Sk.

Verejný hovor poslancov s občanmi sa konal 11. júna 2005. Starosta obce Juraj Vrtich oboznámil občanov o činnosti obecného úradu za roky 2003-4 a stave kanalizácie. Elena Tuková a Milan Hurtešák pripomienkovali ROEP (Register obnovennej evidencie pozemkov). Bol zle spracovaný, a preto sú na mape poposúvané pozemky pod cestu. Žiadali odstránenie tohto stavu. Jaroslav Hurtešák upozornil, že Pod Klincom chodia rýchlo autá a hrozí nebezpečenstvo úrazu detí.

Obecné zastupiteľstvo 22. septembra 2005 prejednávalo projekt protihlukovej steny. Prvá žiadosť bola podaná v 1999 roku. Ministerstvo urobilo v 2002 roku merania a v tomto roku vypracovávalo dokumentáciu. Obecné zastupiteľstvo skonštatovalo, že sa konečne podarilo skolaudovať ČOV. Odsúhlasilo 2000,- Sk na chladničku s mrazničkou pre Materskú školu v Bešeňovej a kúpu elektrického sporáka do kuchynky obecného úradu. Vo veci posilnenia elektrického vedenia za tunelom bol vypracovaný projekt. Realizácia by mala byť v 2006 roku financovaná elektrárňami.

Zrušenie prenájmu p. Jurgošovi preberali poslanci 10. októbra 2005. Novým nájomcom krčmy sa stala Lýdia Sárená. Michal Janči odstúpil od poriadania diskoték.

Poslanci prejednali 1. decembra návrhy na Všeobecne záväzné nariadenia obce. Vo VZN na daň z nehnuteľnosti určili:

orná pôda	0,65	% základu dane
trávnaté porasty	0,90	
stavebné pozemky	0,50	
stavby rekr. chát na rekreáciu	20	Sk / m ²
stavby na podnik. činnosť	20	

Návrh poplatku za odvoz TKO (tuhý komunálny odpad) ubytujúcich bol predložený 170,- Sk za lôžko a rok, 120,- Sk za tunelom.

Obe VZN schválilo obecné zastupiteľstvo 15. decembra 2005. Schválilo aj rozpočet na rok 2006 a úpravu rozpočtu 2005. Na účtovnej uzávierke bol príjem 1 299 001,77 Sk a výdaj 1 284 743,12,- Sk. Dlhodobý hmotný majetok vlastnila obec za 6 760 742,- Sk, z toho za 5 722 422,- Sk budov. Voči poplatku za odpad mali písomné pripomienky Anna Králová (Konzum Mix), Emília Púčeková, Ján Jánoš, Milan Hurtešák a Otto Húska. Tento navrhol pre väčší počet lôžok počítať len polovicu, keďže lôžko je obsadené asi 50 nocí. Tieto pripomienky ale poslanci zamietli.

Súhrn práce obecného úradu za rok 2005 podal starosta Juraj Vrtich na verejnom hovore 10. februára 2006. Kronikár z prejavu vybral:

"Od začiatku roka sa riešil pretrvávajúci problém okolo ČOV, nakoľko skúšobná doba bola už povolená dlho a viac sa nedala predlžovať. Hrozilo odstavenie ČOV. Bolo zistené, že dúchadlá dodávajú málo vzduchu a preto ČOV nepracuje dobre. Nové dúchadlo zakúpila obec, ale na náklady firmy Jánoš, keďže sa faktúra odpísala z dlhu obce voči firme. Dúchadlo bolo dodané v máji. Po skúškach a odoberaní vzoriek vody z Ľupčianky bolo požiadané o kolaudáciu kanalizácie. V septembri bolo dielo skolaudované a povolené do trvalej prevádzky.

Na začiatku roka bolo na OÚ veľa práce, nakoľko sa menil zákon k dani z nehnuteľnosti a každý daňovník musel podať nové daňové priznanie.

Pokračovalo sa v archivovaní dokladov obecného úradu. Boli spracované všetky roky od vzniku MNV v roku 1955 do roku 2003.

Pracovali sme aj na vysporiadavaní pozemku pod miestnu komunikáciu. Časti okolo cintorína, na Hlinisku, zastávke autobusu patrili cirkvi. Po žiadosti dal pán biskup súhlas na vysporiadanie. Podobne sme písali na Slovenský pôdohospodársky fond, ktorému patrila časť pri vstupe do obce. Nevysporiadaná ostala jedna časť komunikácie. Nesúhlasili Milan Hurtešák, Ján Jánoš, Drahomír Mikušiak, Miloš Húska a Gréta Sýkorová. Svoj nesúhlas podmieňovali zle spracovaným registrom obnovenej evidencie pozemkov.

Bol spracovaný projekt stavby na posilnenie elektrickej siete za tunelom. Má byť realizovaný v roku 2006. Bolo tiež prejednané so Stredoslovenskou energetikou, aby pri realizácii boli do výkopu uložené nové káble na osvetlenie a rozhlas. Káble zakúpi obec a pracovníci energetiky ich uložia do výkopu.

V rámci úspory elektrickej energie na verejnom osvetlení vymenila obec dve nové svietidlá pred Sarčákom a pri moste Ľupčianky.

Každý rok podávame žiadosť na kanalizáciu - tretiu etapu. Teraz na enviromentálny fond. Zatiaľ ani v tomto projekte sme neboli úspešní.

Pokračovalo sa v riešení protihlukovej steny. V decembri bol prejednaný návrh projektu na vybudovanie steny, ktorá pôjde od cestného nadjazdu do Bešeňovej až po železničný nadjazd pri Mudrončíkovej. Projekt bude realizovaný v roku 2006.

Natreli sme 26 rozhlasových stĺpov. Jeden stĺp pri dome p. Dančekovej bol navarený, lebo autá zachytávali drôty.

V kultúrnom dome boli vymenené plátna pod závesmi. Staré boli už roztrhané a zničené od slnka. Nové plátno zaobstarala a aj poslala pod závesy Marta Vrtichová bez nároku na odmenu.

Pri príležitosti životného jubilea sme jubilantov osobne navštívili a bola im odovzdaná malá pozornosť. Zároveň boli zapísaní do pamätnej knihy.

Novonarodené deti boli zapísané do pamätnej knihy a bolo urobené uvítanie, pri ktorom im obecný úrad odovzdal pamätnú medailu a knižku.

V máji bol vyzbieraný kovový a nebezpečný odpad (staré televízory, rádiá, chladničky, práčky, vysávače, batérie).

Bursa

V poslednú fašiangovú sobotu 5. februára 2005 chodili po dedine masky. Dvadsať vyobliekaných postavičiek so sprievodom harmonikára Stana Milana z Bieleho Potoka vytancovali na snehu domácich. Bolo nádherné slnečné no mrazivé počasie. Pri obvyklom medved'ovi (Palo Sarčák) vynikla maska ducha oblečená v obliečke (Veronika Jančiová) a stará pani v zelenom (Michal Janči). Kronikárovi sa tváre pod týmito maskami podarilo spoznať iba vďaka ich úspešnej snahe vyviesť kronikárovu manželku v snehu. Tá v zápale boja strhla im masky. Poobede o 16,00 začal v kultúrnom dome maškarný ples pre deti. Potulovali, tancovali a naháňali sa tu princezné, mágovia, Hermiona, slimák, mimozemšťan a iné potvory. Chlapci neskôr zložili masky a naháňali sa v civile. Deti dostali dobošku, čokoládový cukrík a chlieb s praženicou. Kronikár musí pochváliť Ivku Sarčákovú za pekný plagát na túto akciu. Hudbu deťom, ale aj dospelým, na zábave do polnoci mixoval Janko Hošala na vlastnej aparatúre. Ten aj prikladal do pecí, keď dovtedy fungujúci kurič Dalibor Bubala starší sa premiestnil na balkón, bližšie k šenku. Za pultom bola Anna Jančiová stále v kroji. Pod ním bola ale kvalitne oblečená, lebo teplo bolo iba pri peci a pri tancovaní. Tí, ktorí sedeli, obliekali si bundy. Na zábave nebolo veľa ľudí aj vďaka posledným úmrtiam. Ale kto prišiel musel skonštatovať: dobre bolo.

Hasiči

Požiarnikov je 36, z toho 12 žien. 5. apríla 2005 bolo zorganizované kultúrne posedenie členov s občerstvením a prezentáciou firmy Top Slovakia. 29. mája zabezpečili členovia požiarnu súťaž o pohár starostu za účasti 6 družstiev. 26. júna 2005 sa družstvo mužov zúčastnilo preverky pripravenosti v Liptovských Sliachoch. Ženské družstvo sa tento rok nezúčastnilo žiadnej súťaže.

O pohár starostu

V nedeľu 29. mája sa zišlo päť hasičských družstiev na 5. ročníku súťaže o pohár starostu za Adamčiakovcami. Guláš varil Felix Sršeň (Felo), pomáhali mu Marta Vrtichová, Marta Bubalová, Táňa Mudrončíková. Muziku sa snažil asi hodinu nahodiť Radko Sýkora. Nakoniec sa mu to podarilo. Z okresu boli prítomní pán Vrzgula, pani Milanová a pán Halička. Posledne menovaný velil celej súťaži. Na pohovore s veliteľmi družstiev nepotreboval losovať poradie. Velitelia sa na ňom dohodli. Kronikárovi sa páčila záverečná veta porady: “Kto podá protest, musí so mnou vypiť deci vodky”. Po skončení útoku Ivachnovej zakričala od stola rozhodcov Milanová: “Chlapi, mašinu dolu!” (zo základne). Veliteľ Dušan Kolárik skrúcajúc hadicu: “To už je druhá. Máme si ju odniesť?” Súťaž požiarneho útoku “Hurá systémom” vyhrala Liptovská Teplá (22.03 sekúnd), druhí boli mladí hasiči SCP (34,68), tretí Bešeňovci (41,38), ktorým sa na okraji kade prelomila savica. Kým si to všimli, nemali tlak vody. Lúčky zabehli za 44,08 a Michal za 47,78 sekúnd. Michalskí hasiči sa dali dokopy len tesne pred pretekom: Vlasto Mikušiak, Andrej Mikušiak, Dalibor Bubala, Peter Baran, Peter Mikuš, Lukáš Púček, Juraj Vtrich mladší.

Deň detí

Poobede 29. mája súťažili michalské deti v tradičných súťažiach na lúke na Pribiške, ktorú už opustili hasičské autá. Mohlo súťažiť 56 detí do 15 rokov. Boli odmenené sladkosťami a drobnými darčekom.

Víťazi:

3-4 roční:	chlapci	1. Michal Bartánus 2. Dávid Madliak 3. Lukáš Lacko	dievčatá	1. Nina Madliaková 2. Vesna Hockicková 3. Petra Bartánusová
5-7 roční:	chlapci	1. Roman Hošala 2. Martin Hrompa 3. Kristián Hockicko	dievčatá	1. Adriana Feriancová 2. Mária Lacková 3. Klaudia Mikušová
8-10 roční:	chlapci	1. Pavol Vorek 2. Peter Vorek 3. Roman Sarčák	dievčatá	1. Ivana Jacková 2. Nikola Baranová 3. Oľga Borsíková
11-12 roční:	chlapci	1. Miroslav Hrompa 2. Igor Vorek 3. Daniel Adamčiak	dievčatá	1. Petra Vevericová 2. Mária Borsíková 3. Martina Hošalová
13-14 roční:	chlapci	1. Miroslav Bubala 2. Tibor Malenka	dievčatá	1. Veronika Jančiová

Vdp. farár Jozef Tomáš

Narodil sa 3.7.1952 v Sedliackej Dubovej. Vyrastal v päťdetnej rodine. Miništrovanie a odpor voči normalizácii po roku 1968 na SVŠ (Stredná všeobecnovzdelávacia škola) v Trstenej dali základ budúcemu rozhodnutiu stať sa kňazom. Rímska kultúra, latinčina, debaty na psychológii a filozofii boli jeho obľúbenými. Prijímacie skúšky skladal na právnickú fakultu a do knihovníckej školy v Martine. Zakotvil ale na teológii v Bratislave. Študoval v čase prísnej normalizácie v rokoch 1970 až 1975. Snažil sa nájsť a pochopiť filozofiu kresťanstva. Najviac sa napodiv o týchto veciach diskutovalo na hodinách marxizmu-leninizmu, ktorý im prednášali z Komenského univerzity. Po vysviacke ho pol roka nezaradili do pastorácie, bol doma. Od 1. decembra 1975 kaplánčil v Ružomberku. Odtiaľ si v nedeľu poobede odskakoval zahrať futbalový zápas v Bešeňovej. Na vojne bol v pracovnom vojsku v Mikulove a Klečanoch pri Prahe. Staval aj Vysokú vojenskú školu v Liptovskom Mikuláši. Z Ružomberka šiel do Rabče na dva roky, potom do Mengušoviec na štyri roky. V Levoči bol kaplánom tri roky. Správcom farnosti sa stal v Hanušovciach. Po 4 mesiacoch prebral farnosť v Matejovciach pri Poprade. Tu pracoval 12 rokov. Posledných 8 rokov v Hnilčíku, za Spišskou Novou Vsou. Od 1. júla 2004 je správcom farnosti Liptovský Michal.

Stalo sa

19.1.2005 mala pohreb teta Jánošová.

27.februára 2005 prvýkrát na nedeľnej omši hral na organe Matej Malenka. Predtým si už organ vyskúšal pri bohoslužbách vo všedné dni. Kronikár si všimol, že hrá i basy nohami. To si zaslúži obdiv a pochvalu, keďže sa učí hrať celkom sám.

V sobotu doobeda 29. apríla 2005 horel drevený plot a "zajačience" u JUDr. Kiapeša. Všimli si to susedia. Roman Záborský, Nad'a Gulandová (Kenderová) a Ján Hošala zahasili oheň vodou. Príčinou bol pravdepodobne kompost, ktorý sa vznietil.

Nad'a Gulandová s manželom predstavuje dom v Kenderovie dvore.

V sobotu 28. mája 2005 usporiadala v Bešeňovej Slovenská armáda a Zväz potravinárov celoslovenské MDD. Deti si mohli pozrieť tank, BVP i vtulník zvnútra. Zvonku húfnicu Božena i onmíňovač Zuzana a rôzne akcie proti teroristom, hasenie auta. I ponad Michal lietali vrtulník. Kultúru zabezpečila populárna skupina Desmod.

V lete spestrili vzhľad dediny žlté stĺpiky miestneho rozhlasu. Maľovali ich Zdenka Lacková a Táňa Mudrončíková.

Letná sezóna nebola najlepšia, lebo bolo zima a často pršalo. Zasa úradovali zlodeji. Františkovi Kenderovi ukradli zo dvora Felíciu. Polícia ju našťastie našla odstavenú. V auguste okradli hostí u Dulačkov i u Kiapeša údajne cez poludnie.

Týždeň pred odpustom pozval vdp. farár Jozef Tomáš všetkých na guláš po odpustovej omši. V nedeľu 2. októbra pod farou pri stoloch na laviciach i v garáži nachodili sa pozvaní. Kronikár sa porozprával s kantorkou. Elena Komová z Ivachnovej chodí aj s manželom Viliamom organovať do Michala už rok. Ich dvojhlasné žalmy tešia uši veriacich. Na odpustovej omši spieval 16-členný spevokol z Ivachnovej na chôre a pri oltári hrali piesne s gitarou mladi: sestry Bubalové, , Peťo Senko, Andrea Sokolová, Marek Púček (všetci z Michala), Peťo Rusnák,

Majka Vajdová a Jarka Pazúrová. Účastníci si pochvaľovali guláš pána Halčina z Ivachnovej. Vdp. farár ho takto ponúkal: "Berte si z toho veľkého kotla, to je z vlčiaka." Keď nalieval víno: "Toto sú všetky poháre, čo som za tridsať rokov nahonobil a porozbíjal." Na fare bola dobrá nálada. Spievalo sa do 19. hodiny.

V sobotu 22. októbra 2005 bolo tradičné posedenie s dôchodcami. Prítomných potešili básničky recitované Martinou Hošalovou a Petrou Vevericovou i kultúrny program súboru Lúčan z Lúčok. Na stoloch bolo dosť jedla - kurča i pitia - vína. Dôchodcovia tentoraz nedostali finančnú hotovosť.

Stretnutie s Mikulášom pre michalské deti pripravil obecný úrad 4. decembra. V kultúrnom dome pri stromčeku porozdával všetkým deťom darčeky. Mikulášom bol Ivan Jacko a čertom Tonka Vevericová.

Poštu v obci roznášala Lýdia Garajová z Liskovej.

Počasie:

20 – 21. 1. 2005 naváľalo 30 cm snehu. Bolo teplo, sneh bol ťažký. Primrzlo a týždeň snežilo.

Do 10.2.2005 vládli kruté zimy, v noci $-20\text{ }^{\circ}\text{C}$. 10. marca snežilo. Stále bolo všade veľa snehu. Vedľa ciest boli bariéry odhrnutého snehu zmrznutého na kosť. V noci $-10\text{ }^{\circ}\text{C}$, cez deň okolo nuly. Od 15. marca svietilo slniečko. Cez deň sa topil sneh, v noci ešte mrzlo. Dalo sa lyžovať i sánkovať. Ešte 28. marca - na Veľkonočný pondelok - bolo všetko pod snehom. Tohtoročný sneh bol príčinou úrazov. Pri páde si ruku zlomila p. Húsková a p. Šatanová. Dvojité zlomeniny nohy naprávali p. Bobčekovej. V nedeľu 1. mája 2005 prileteli lastovičky. Do 18. mája bolo veľmi chladno. Od 19. mája slnečné počasie. Cez víkend 28. 29. mája zavládlo na Liptove tropické leto. Po dvoch letných týždňoch v sobotu 4. júna v noci zapršalo a zozimilo sa. Leta akoby na Liptove v roku 2005 ani nebolo. Prvý sneh padal v sobotu 26. novembra. Napadlo ho zo 10 cm, ale hneď v nedeľu sa roztopil v daždi. V piatok 9. decembra začalo sypať a skončilo až v pondelok. Na ceste Ružomberok - Poprad bola prerušená premávka, čo kronikár nepamätá. Zozimilo sa a sneh vytrval do konca roku.

Profesionálna armáda

Poslední branci na základnú vojenskú službu nastúpili v roku 2005 na prezenčnú službu. Slovenská armáda sa stala profesionálnou.

Dovtedy platila branná povinnosť. Každý 18-ročný chlapec musel ísť na odvod. Zdravotná prehliadka vytriedila schopných, či neschopných. Odvedený mladý muž bol branec. Keď skončil strednú školu dostal povolávací rozkaz na dvojročnú základnú vojenskú službu. Obvykle na druhý koniec republiky (československej). Po vstupe do kasární sa musel preobliecť do uniformy a civilné šaty poslali domov. Absolvoval prijímač, kde dostal fyzicky i psychicky zabrať. Na slávnostnú prisahu, že bude chrániť..., chodili obvykle aj rodičia a frajerky. Niektoré špecializácie vyžadovali aj školu. Prijímač i škola spravidla končili po pol roku. Vojak - špecialista bol zadelený do útvaru. Tu bol pol roka nováčik, či ucháň, kým neprišli na útvar noví ucháni. Potom sa stal mazákom a robil nováčikom to, čo robili jemu ako nováčikovi. Pol roka pred odchodom z vojny sa stal suprákom. Kamarátom v normálnom svete poslal nakreslenú a ofotografovanú 500-ku, neskôr 300-ku, ktorými pripomínal za koľko dní sa vráti. 150 dní strihal

každý deň jeden centimeter z krajčírskoho metra, ktorý si predtým pekne vymaľoval. Nakoniec krížikoval prežité dni na tikete športky so 45 políčkami.

Absurdnosť vojenského myslenia, odlúčenosť od blízkych, veľa času na rozmýšľanie znamenalo často aj vyzretie chlapca na muža.

Kronika

Text kroniky na stranách 160, 186 a 233 , týkajúci sa jej osoby kritizovala Elena Tuková tento rok na obecnom úrade. Kronikár za svojím písaným slovom stojí. Text kroniky každý rok schvaľujú poslanci obecného úradu. Všetky spomínané časti kroniky boli odsúhlasené zastupiteľstvom, ktorého poslankyňou bola i Elena Tuková.

Štatistika

Narodení	Dátum	Rodičia
Filip Guoth	17. 5. 2005	Slavomír Guoth a Zuzana
Nad'a Berezňaninová	31. 5. 2005	Bohuslav Berezňanin a Dušana (r. Vavrová)
Katarína Sirotiaková	10. 6. 2005	Ivan Sirotiak a Silvia (r. Košútová)
Petronela Moravová	22. 7. 2005	Ľubica Moravová a Pavel Gajdoš
Michaela Madliaková	15.12. 2005	Patrik Madliak a Nadežda
Zomrelí	Zomrel	Narodený
Júlia Jánošová	16. 1. 2005	24.6.1914
Július Lenčo	25. 1. 2005	13.7.1945
Jubilanti		
Paulína Mikušiaková	12.5.1925	80 rokov
Helena Mydliarová	20.9.1925	80 rokov

K 31. decembru 2005 mala obec 279 obyvateľov, z toho 133 žien a 146 mužov.

Táto časť kroniky bola schválená na zasadaní obecného zastupiteľstva dňa 23. marca 2006.

Rozprávanie Heleny Mydliarovej.

Narodila som sa 20. septembra 1925 u Griglakov vo Vyšných Lapšoch ako najmladšia zo šiestich detí. Za Slovenského štátu to bol okres Spišská Stará Ves, teraz Nowy Targ. V základnej škole som sa učila poľsky. Potom dve zimy som sa učila slovensky v poľnohospodárskej škole. Na Liptov som prišla v októbri 1943 do Nemeckej Ľupče na faru k svojmu ujovi Vincentovi Malinajovi a tete Cecílii Malinajovej ako pomocnica v domácnosti.

Za povstania prišli do Ľupče Nemci a na fare na poschodí sa ubytovali oficieri. Nosila som im hore drevo na kúrenie. Oni vozili z Mikuláša kože a dávali si Gustovi Ondrejčkovi šiť vojenské čižmy. Teta mi poradila, aby som ich popýtala o čižmy. Rukami som vysvetlila jednému čo chcem a naozaj mi dali ušit' čižmy. Neskôr sme zistili, že tento Nemec vie dobre po poľsky. Teta mu varila večere. Raz prišiel veľmi neskoro. Teta si povedala pre seba po Lapšansky: Kde toľko chodil, už tretí raz tú večeru prihrievam, veď už je koľko hodín! Nemec pozrel na hodiny a povedal: To juž tele godin? Teta strnula a Nemec sa odvtedy rozprával s nami poľsky. Raz som šla na záhumnie odkopať švábky a našla som ruksak, medzi radmi pušku i vojenské topánky. Nechal to tam asi zbehnutý partizán.

Teta bola veľmi šporovlivá. Keď sme boli striasat' slivky vo farskej záhrade, bolo treba zakryť kýbel, aby deti nevideli. Keď teta nevidela, rozdávala som deťom po hrsti, lebo v Lapšoch aj mne tak dávali. Po vojne bolo všetko na lístky. Kúpili mi teplé topánky. Obula som si ich ráno na omšu. Šla som druhou cieňou (dvorom), aby som ich nezablatila, lebo sa púšťal sneh. Teta ma s pred kostola vrátila, aby som si obula vojenské baganče, lebo topánky si musím šetriť na nedeľu. Poplakala som si, ba ani na omšu nešla. Raz išla za mnou von z kostola pani Veignerová a všimla si, že v pitvore ostali po mojich deravých topánkach mokré ťapy. Dohovárala tete: "Veď ti prechladne. Dievča je už väčšô, chlapci sa budú za ňou obzerať a za toto budú teba ohovárať". Tak som nakoniec mohla nové topánky i v delací deň do kostola nosiť. Do poľa i na dvor samozrejme vojenské baganče.

Jozefa Mydliara som prvý raz videla na zábave po divadle. Sedela som s tetou na balkóne. Jožo sa zabával s Milkou Huntošovou. Ona mala modré šaty s bielym golierikom, on tmavý oblek a bielu košeľu s golierom navrch. Veľmi im to pasovalo. Vždy, keď som sa pozrela na nich aj Jožo sa pozrel. Na ďalšiu zábavu som prišla neskoršie a sadla si k susede Hanici Matulovej. Videla som, že Milka sedí sama a Jožo je medzi mládenkami. Zrazu prišiel a požiadal ma o tanec. Ja som nechcela ísť. Suseda ale napomenula, že by som chlapcovi urobila veľkú hanbu. Tak som šla. V tanci som sa pozrela na uja. Usmiali sa s výrazom "Helena, ty tancuješ?" Joža mali na fare radi už ako chlapca. Keď richtár delil najchudobnejšie deti (Jožova mama bola vtedy vdova sama.) na obedy do bohatších rodín, dostal sa na faru. Sám hľadel dreva narúbať a doniesť. Aj ministrovat' ujovi chodil.

Brali sme sa v novembri 1949. V sobotu bol sobáš a v utorok sme sa boli fotiť v Mikuláši. Od fotografa sme šli už do svojho, do Michala. Jožo mal kúpený dom už pred svadbou. Držal sa hesla: Najprv fara, potom Mara. Starú bývalú krčmu kúpil od Kickovej za 160 000,- Kčs. 13 000 dala tetka Irena Chovancová, sestra Jožovej mamy, za doživotné právo na pol domu. 60 000 si požičal od kamaráta, neskôr krstného otca našich detí Lacka Friča z Ľupče. Ostatok mal našetrené. Ako vojak Československej armády v zahraničí (Sovietskom zväze) dostal hneď po vojne robotu na železnici. Najskôr bol kuričom na parných lokomotívach vo Vrútkach, neskôr rušnovodičom. Keď sa testiná, ešte pred povstaním, druhý raz vydala za Ondreja Mrázika, predali sestry domček v Ľupči. Irena bola v službe. Peniaze ale po vojne prešli na viazaný vklad a nedali sa vybrať. Tak bola Irena nejaký čas s Jožom na Vrútkach. Mala tam robotu. Do

kúpeného domu v Michale sa nast'ahovala prvá. Dve izby a kuchyňu obýval Ján Gejdoš s manželkou a štyrmi deťmi ako podnájomník. Robil na cestách.

Do jedinej voľnej velikej prednej izby sme si doviezli dve postele, výbavu - dve periny a štyri vankúše a malú piecku. Konča našich postelí mala diváň tetka.

Oco prišiel z nočnej a ja som sa pribrala uvariť pirohy. Aj sa naspal a pirohy neboli hotové. Keď som do vriacej vody dala pár pirôh, voda už nechcela vriieť. Štelinkami oco kúril a horko ťažko som tie pirohy uvarila. Keď som to povedala v Ľupči ujovi, zaraz odišiel a vrátil sa s 3 000 korunami. "Tu máš, kúpte si poriadny sporák." To bola vlastne moja pláca za 6 rokov na fare. Ešte, že bol ujo rozhl'adený a aj keď teta frflala, platil mi nemocenské dávky. Keď sa narodila Katka a prišiel doktor Breier z Ľupče, povedal ocovi že nemôžeme bývať v jednej izbe. Oco sa dohodol s Gejdošom a užívali sme aj kuchyňu.

Raz sa u Gejdošov veľmi kudlilo. Až sa oco po nočnej zobudil na dym. Práve prišla tetka. Jožo jej povedal: "Tetka, ak ste vy dačo urobili, hneď to dajte do poriadku!" Tá sa skrútila a šla preč. Dymiť sa prestalo. Keď sa tetka vrátila spýtal sa oco: "Čo ste spravili?" "Kúštik škridle som iba dala do komína."

Keď bola Katka len mesačná, prišla som s kočíkom z Ľupče. Irenka Kenderovie mi pomohla vyniesť kočík a šla aj dnu. Dávala som dieťaťu papať. Vošla tetka a vyhnala Irenku, lebo sa dieťaťu z očí stane (čosi zlé). "Nemáš na hlave červenú šatku." Katka v noci nespala dobre. Ráno konzultovala tetka so svokrou Katarínou Mrázikovou a tá nakázala: "Poutierať všetky kľučky v dome do handry nasypať smeti spod prahov, dať to variť a pridať moč všetkých, čo sú v dome." To ma tak ohromilo, ako by som sa ocitla medzi indiánmi pred sto rokmi. Oco pre pokoj v rodine súhlasil, aby sme naoko robili tak, ale odvar vyhodili. Dvakrát sme tetku takto oklamali, ale tretí raz nebol manžel doma. "Môj moč tam nie je," vyhlásila tetka, vymočila sa do lavôra, vytrhla mi dcéru a okúpala, ešte do úst jej naliala. Ja som sa prebrala na zemi na detský plač. Bol najvyšší čas. Katka bola na kraji stola, len spadnúť, tetky nikde.

V dome bol vždy rum. V zime, keď prišiel oco z roboty si nalial pohárik na zahriatie. "Akýsi slabý rum ti predali, kde si to kúpila?" Príčinu som objavila náhodou. Prišla som s drevom a tetka rovno z fľaše si uhýňa. Spravila som sa, že nič nevidím a povedala ocovi. "Tetka, keď máte chuť a vypijete si rumu, vypite, ale nedolievajte nám doň vodu!" vymohol si Jožo.

Peniaze sme mávali v skrini vo vrecku kabáta. Zrazu nám chýbalo 1000 korún. "Nebral si peniaze na dačo?," pýtala som sa oca. "Nie." Dali sme peniaze do kufra, ktorý nešiel odomknúť ani kľúčom, len špeciálnym šperhákom. O pár dní prišla na návštevu svokra a vyčítala nám, že zle zaobchádzame s jej sestrou, keď aj peniaze pred ňou skrývame.

Náhodou som videla, ako tetka sekala mäso na uteráku. Podarilo sa jej uterák preseknúť. Ešte pozrela uterák a preložila ho. Keď sme vešali prádlo vykričala mi: "Dobre ti je uteráky trhať, keď ti svokra dala".

Raz prišla moja svokra a zašla na návštevu do Gejdošov. Iba počujem krik z ulice, "Ľudia boží, ratujte ma." To kričala svokra. Za ňou so sekerou v ruke bežal Jano Gejdoš. Obrátila som sa na Joža. "Veď oni majú dobré nohy," nechcel ísť. Nakoniec šiel. Vo dverách stretol Jana, vtlačil ho do jeho izby a povalil na posteľ. Už najedovaný zosadil "jeho" dvere z pántov a v drevárni rozrúbal. Bol z toho súd. Keď sa vrátili so svokrou zo súdu táto povedala: "Aj tak nič nevyhrali." "Nič? Ja som dostal rok podmienky. Ak sa mi na železnici dačo pritrafí, pôjdem za

mreže." Nato svokra: "Ale som mu vtedy dala! Chytila som detské nohavice, tými som ho chytila pod krk a vytiahla na ulicu." Takýmto spôsobom chcela Jana prinútiť sa vysťahovať.

Nakoniec si oco napísal žiadosť o pomoc v robote. Tam pochopili, že sa doma nemôže ani poriadne vyspať a poslali žiadosť o vysťahovanie podnájomníka na MNV do Ľupče. MNV prikázalo Gejdošovi presťahovať sa k sestre u Pribišov (dnes Adamčiakovci). Oco ešte požičal od Pištu Bubalu koňa a voz na sťahovanie.

Tetka mala teraz vlastnú izbu a my sme mohli trochu prestavať dom. Najskôr sme zvalili starý komín. Ten, keď som vymetala, vošla som dnu celá. Z verandy na dvor boli dva drevené schody, na ktoré kvapkalo zo strechy. Zhlásila som na MNV o cement, a keď po čase prišiel zabetónovali sme schody a urobili ríne.

Kúpili sme práčku. Bolo ju treba kľukou ručne krútiť. Periny som nevládala, musel oco otáčať kľukou. Vyšpekulovali s Kenderom a oco urobil pohon na elektromotor. Keď prišiel môj bratranec Fero Griglak z Bratislavy, obzerali v kuchyni práčku. Bol večer, svietili sme. Voľakto klope na dvere. "Ďalej!" Zasa len klope. Otvorím a pri dverách stará hus a za ňou vo verande v rade ostatné. Fero: "To som ešte nevidel, aby hus prišla gazdinej povedať, aby ju šla zavrieť."

Katka s Tónom šli pásť husi za Toltovcov (dnes Záborská). Husi však prišli domov samé a stará hus vybiehala zo dvora, keď som vyšla von. Bežala som k Toltovcom, detí nikde. Oco nechal kosenie pri Veľčovských ceste a s palicou šiel hľadať deti popri Váhu. Ten tiekol vtedy veľký. O dve hodiny prišiel Pišta Bubala (sused) na voze aj z deťmi. Zobral ich do Vlašiek previesť sa, ale nám nahnal hodne strachu.

Vo veľmi horúce leto spal oco na dlážke. Nadránom ktosi zakričal že horí. Horelo u Machajov, bývalá zápalkáreň. Bola v nej maštaľ. Oco bol medzi prvými pri ohni. Hľadal kľúč, ale nebol na mieste. Vedeli sme to, lebo som chodila občas kravu dojiť. Machajka spala v dome a nemohli ju zobudiť. Kým ju zobudili a dostali sa do maštale, krava zhorela. Na poschodí bol ešte uskladnený nábytok. Aj ten aj asfaltová strecha zhoreli.

Vo februári 1958 som prišla z ružomerskej nemocnice s novorodencom Jožkom. Tetka hneď ako ho videla povedala: "To dieťa sa nedožije rána." Iba babica ju zahriakla: "Nestrašte, ešte z neho aj vojak bude."

Svokra a tetka sa vadili pre predaj domu v Ľupči. Na krste (kronikára) bola svokra. Tetka bola u Guothov. Svokra poslala po ňu Joža. Ten ju aj zahliadol, ako sa pred ním kryje do izby. Zatajila sa. Inokedy doniesla svokra sestre kapustnicu. Tá ju, hneď ako sa zavreli dvere, z obloka do záhrady aj z mäsom vyliala.

Svokra chcela, aby jej Jožo pol domu podpísal. Oco nechcel. "Čo budete robiť potom, keď teraz tak kričíte." Odpoveďou bolo: "Bodaj si po žobraní chodil aj s deťmi!" Zastarala som sa: "Mama, svojho syna preklínate?" Dostalo sa aj mne: "Bodaj ... aj tých, čo ťa na svet priniesli."

Keď zomrel Ondrej Mrázik, prišiel bývať syn na otcovské. Tiež nevedel vystáť macochu.

V marci 1958 prišla bývať k nám do Michala. Oco, aby mal pokoj, jej podpísal štvrtinu domu.

V Mikuláši stavali železničiarске bytovky. Joža zobral vedúci Pajung popozerať byty, aby nepripadli cudzím. Otcovi sa byt pozdával a vedúci mu dal rovno kľúče. Potajme sme ho boli

obaja pozrieť, a potom som nenápadne balila menšie veci. Nakoniec oznámil Jožo mame, že sa sťahujeme. Tá vyhlásila, že pôjde do Bratislavy k nevlastnej dcére Pavle. "Keď aj cigáň sem príde, ja idem do Mikuláša." Pätnásť rokov sme prežili pri stanici v Mikuláši. Kúrili sme si sami depupátnym uhlím. (Železničiari mali lacnejšie uhlie - deputát.) Mesačné nájomné aj s elektrinou bolo 180 Kčs.

Dom v Michale sme začali stavať v 1970 roku. Predtým sme začali prerábať starý dom, zabetónovali základy, ale stavbu nám neschválili.

Začali sme znovu. Báger vykopal jamu na dom. Z dosák bolo treba zošalovať bednenie na základy a zabetónovať. To sme robili pomocou miešačky. Tú manžel požičal ešte pri deke a brizolite. Vtedy sme miešali vo dvoch miešačkách. Studňa nestíhala, a tak Jožko vozil vodu vo vaničke z Ľupčianky. Na deku nám pomohol Julo Juríček s požiarnikmi. Naťahali nám vody hadicou z potoka. Preklady i chodníky sme betónovali v rodinnom kruhu. Jožo so synom Tónom prehádzali zmes štrku a cementu nasucho na plechových platniach. Ja som hrabličkovala, aby sa to miešalo. Pri druhom prehádzovaní Jožko alebo stará mama polievali zmes vodou z krhly. Bolo treba nedať ani málo ani veľa vody. Ešte to tretí raz prehádzali na druhú stranu plechu a betón v kýbloch sa mohol ťahať čigou (kladka) na preklady. Už vtedy bola miešačka a elektrický výťah bežným na stavbe. Jožo však šetril, a tak sme pracovali ručne. Murovalo sa kvadrami, ktoré sme kúpili. Boli i takí, čo si ich vyrábali mašinkou po jednej doma.

Deka bola podlaha na prvom poschodí. Pri jej betónovaní robilo u nás asi 15 chlapov. Jožko a Tóno pomáhali ťahať zahnutým drôtom fúriky hore trepňou (naklonená lavica so šteblíkmi na oporu nôh fúrikujúcich). Betón bol vystužený šínami (koľajnice) a roxorom. Betónovali sme od svitania do zotmenia. Deka bola podpulcovaná. Drevené stĺpiky odspodu v mriežke 60 cm krát 60 cm držali váhu 10 až 20 cm hrubého betónu. Týždeň sme potom betón polievali, aby nepopraskal. Deku u Janka Hošalu v roku 2000 urobili piati za 3 hodiny. Betón z Prefy Lipt. Teplá doviezol domiešavač. Nalial betón do kontejnera. Ten zdvihol žeriav a chlapi ho vypúšťali a zarovnávali. Ešte šikovnejší je domiešavač s hadicou, ktorou tlačí betón na stavbu.

Vápno do malty sme najskôr zahasili. Bolo nehasené a vo veľkej nízkej drevenej debne sa hasilo vodou. Hasené sa dávalo do vykopanej jamy, alebo do sudov. Teraz predávajú už hasené vápno. Najťažšie v 70. rokoch bolo zohnať materiál. Na cement, okná, tehly atď. ste museli často chodiť do Stavebnín (obchod so stavebným materiálom - jeden v meste) a natrafiť na dodávku, alebo mať tam známeho. Nám občas pomohol Eduard Bobček, zamestnaný v Stavebninách v Ružomberku. Aj tak som sa nachodila a nastála v radoch na materiál dosť. Lepšie to bolo s pieskom a štrkom. Práve stavali priehradu a Tatru 138 či 148 so štrkom ste stretli všade. Stačilo dať šoférovi 100 až 300 Kčs a vysypal fúru na stavbu.

Drevo na krov sme boli hotovať v Ľupčianskej hore. Krov zbíjali z guľatiny, zapilovalo sa ručne. Dnes kúpia hranoly a zapilujú ringopílou (motorová píla). Podlahy u nás sú z dilovky (dosky). Kládli sa i parkety. V roku 2005 syn (kronikár) pomáhal u Hošalov pokladať parkety. Diely 220 krát 18 cm lepili na betónovú podlahu ako "plávajúcu podlahu". Dielce mali 3 mm vrchnú vrstvu z bukových parkiet. Originál plávajúca podlaha mala iba drevenú dyhu a umelohmotný povrch. Spájala sa lepením drážky a jazýčka a zasúvaním. Pod tieto diely sa zvykla dávať pružná umelá hmota, vďaka ktorej podlaha dostala prívlastok plávajúca.

"Na západe ešte aj tehly balia do igelitu," počul kronikár od scestovaného kamaráta v 80. rokoch. My, keď sme šli stavať, sme kúpili v Sokolčoch starú sypáreň. Tú sme rozobrali a získali 4000 kvalitných tehál. Dnes kúpite paletu tehál pekne zabalenú. Okná sme kúpili bez

skla. Po zamúraní a ovakovaní prišiel sklenár a zasklil celý dom. Teraz sú okná pokryté fóliou, ktorú dáte dole až po ovakovaní, aby ostali čisté. Okrem drevených, sú módne aj plastové okná.

Strechu nám pomohol zbit' starý pán Eduard Húska, pokryli sme ju eternitom so starým pánom Ondrejom Jánošom. Veľakrát pomáhal pri stavbe Jožov kamarát Vincent Mikušiak.

Do nového sme sa sťahovali v máji 1974.

O rok sa vydala dcéra Katarína do Martina. Má deti: Zuzku, Milenku a Peťa. Syn Tóno býva v Mikuláši v tom istom vchode, ako sme my bývali. Popri zamestnaní si urobil strednú i vysokú školu. Má dcéry Hanku a Katku. Jozef býva na Podbrezinách. Má dcéry Barborku a Martinku.

Rozprával sa kronikár 11. septembra 2005.

Rok 2006

Zastupiteľstvo

Rokovaním o rozpočte obce začali poslanci na schôdzi 26. januára 2006. Všetky položky rozpočtu obce boli naplnené a peňazí navyš neostáva. Preto navrhli zvýšenie poplatku za vývoz odpadu pre tých obyvateľov, ktorí prenajímajú svoje priestory turistom. Platby vybraté na tento účel sa musia použiť len na likvidáciu odpadov. Odozvou boli sťažnosti občanov na stále sa zvyšujúce ceny za odpad a návrhy na riešenie problému. Obecné zastupiteľstvo navrhlo preto usporiadať verejný hovor, kde bude informovať občanov, ako k tejto situácii došlo.

Na verejnom hovore 10. februára 2006 starosta predniesol správu k vývozom za odpad. V rokoch 1990 až 2000 bolo z obce vyvezených 1000 popolníc. V roku 2004 to už bolo 2705 popolníc. Väčšina prítomných vyjadrila potom súhlas s navrhovaným zvýšením. Niektorí predniesli návrhy na zvýšenie príjmu obce: výhodnejšie prenajatie budovy bývalej školy, projekty z fondov Európskej únie na opravu ciest v obci. Starosta Juraj Vrtich a poslanci vysvetlili, že treba dať do poriadku vlastníctvo obce pod miestnymi komunikáciami, lebo to je prvá podmienka žiadosti na stavbu ciest. Všetky návrhy občanov prenieslo zastupiteľstvo do svojich uznesení.

Na zasadnutí 23. marca 2006 sa zaoberali poslanci opravou cesty Pod Klincom. Schválili nákup štrku a drte. K oprave prispeli svojou prácou aj obyvatelia tejto ulice.

Nakoľko SAD (Slovenská autobusová doprava) zrušila ubytovňu pre vodičov autobusov, odsúhlasili zvolení zástupcovia 4. mája 2006 prenájom prednej časti bývalej školy hudobnej skupine Igora Voreka za 500 Sk mesačne plus spotrebu elektriny.

Začiatkom júna vypovedala zmluvu o nájme obchodu Anna Kráľová. V stredu 13. septembra 2006 si mohli zákazníci posledný raz nakúpiť v zadnej časti bývalej školy. Poslanci navrhli prenajať budovu. Ostávalo vyriešiť umiestnenie obecnej knižnice. Knižnicu rozhodli presťahovať do kultúrneho domu za javisko. Priestor dal starosta vyčistiť, vymalovať a opraviť elektriku. Na novom uložení spisovateľov mali veľkú zásluhu: Evka Bubalová, Zdenka Lacková, Mirko Baran, Dalibor Bubala, Zdenko Húska a Tatiana Mudrončíková.

Na riešenie problému s kontrolou z ministerstva financií sa zišli poslanci 17. júla 2006. Šlo o likvidáciu nezaplatenej faktúry z roku 2002 pre firmu Jánoš za kanalizáciu v hodnote 562 449,- Sk. Firma navrhla splácať dlžnú časť po častiach v priebehu troch rokov a zaručiť sa majetkom obce. Poslanci s tým nesúhlasili. Rozhodli sa pre poskytnutie pôžičky od banky. Z podaných návrhov odsúhlasili pôžičku v Dexii, pre najnižší úrok. Tento problém zastupiteľstvo riešilo priebežne. Vždy, keď boli prostriedky, šla splátka aj firme Jánoš. Zo sumy 831 700,- Sk sa takto podarilo zaplatiť 271 700,- Sk.

Miestny obchod bol témou 11. septembra 2006. O prenájom mali záujem p. Salvová a Lýdia Sárená. Zadnú časť budovy bývalej školy chcel prenajať Jaroslav Bendík. Poslanci si každého predvolali, posúdili ich podnikateľské zámery. Nakoniec odsúhlasili prenajať prednú časť Lýdii Sárenej na obchod (otvorený bol 2. októbra 2006) a zadnú časť Jaroslavovi Bendíkovi na tlačiareň.

Zmenu veliteľa dobrovoľného hasičského zboru odobrili poslanci 29. novembra 2006. Ján Štunek sa vzdal funkcie a novým veliteľom sa stal Vastimil Mikušiak. Ešte pripravili Mikuláša pre deti. Zo starostovej správy vybral kronikár: Boli zakúpené a osadené dopravné značky v obci, 5 kusov. Vyasfaltovala sa cesta popred kostol, po výkope kanalizácie, v hodnote 120 000,- Sk a na novú ulicu boli osadené stožiare a verejné osvetlenie v hodnote 61 000,- Sk.

Na slávnostnom zasadnutí obecného zastupiteľstva 18. decembra 2006 informoval predseda volebnej komisie Ing. Otto Húska o výsledku volieb. Poslanci a starosta potom do jeho rúk zložili sľub. Za zástupcu starostu zvolili Martina Adamčiaka, do obecnej rady Martina Adamčiaka, Katarínu Bubalovú a Margarétu Hockickovú. Predsedami komisií sa stali: Ľudmila Trnovská - komisia pre verejný záujem, Margaréta Hockicková - komisia pre šport a kultúru, Martin Adamčiak - komisia pre verejný poriadok a bezpečnosť, Zuzana Baranová - komisia pre životné prostredie, stavebná. Poslanci sa dohodli, že zapisovateľa a overovateľa zápisnice bude každé zasadanie robiť iný, aby všetci boli zapojení do tejto činnosti.

Obecný úrad zamestnával štyroch občanov v menších obecných službách. Sú to ľudia nezamestnaní, odkázaní na sociálnu podporu. Pracujú dva dni v týždni. Za to im Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny vypláca aktivačný príspevok 1 700,- Sk. Prácu im prideliuje obecný úrad.

Voľby

Voľby do Národnej rady Slovenskej republiky prebehli v sobotu 17. júna 2006 od 7,00 do 22,00 v zasadačke obecného úradu. Občania vybrali jednu politickú stranu. Na jej kandidátke mohli zakrúžkovať 5 kandidátov, ktorých uprednostňujú. V Michale z 201 voličov sa zúčastnilo 134 (66,67%). 130 hlasov bolo platných. Najviac hlasov získal Smer-SD - 32, SDKÚ (Slovenská kresťansko demokratická únia) - 26, SNS (Slovenská národná strana)- 22, KDH (Kresťansko demokratické hnutie) - 17, HZDS ĽS (Hnutie za demokratické Slovensko - Ľudová strana) - 13, KSS (Komunistická strana Slovenska) - 7. Celoštátne bolo voliť 55 % voličov. Do parlamentu sa dostali Smer (29,14 %), SDKÚ (18,35), SNS (11,73), SMK (Strana maďarskej koalície 11,68), HZDS ĽS (8,79), KDH (8,31).

Voľby do obecných samospráv sa konali 2. decembra 2006 od 7.00 do 20,00 v zasadačke obecného úradu. Z 207 oprávnených voličov sa zúčastnilo 168. Všetky odovzdané hlasy boli platné. Pre voľbu starostu bolo platných 162 hlasov. Na starostu kandidovali Juraj Bubala, Juraj Vrtich a Anton Weisz, ktorý sa nakoniec vzdal kandidatúry. Poslanci získali hlasy voličov takto: Zuzana Baranová (nezávislý)-96 , Ing. Katarína Bubalová (KDH)-90 , Martin Adamčiak (nezávislý)-82 , Ľudmila Trnovská (Smer., SNS, ĽS-HZDS)-82 , PaedDr. Margaréta Hockicková (Smer., SNS, ĽS-HZDS)-67. Náhradníkmi sa stali: Peter Mikuš (nezávislý)-63, Patrik Madliak -57, Ivan Jančí (Smer., SNS, ĽS-HZDS)-46 , Anna Mudrončíková (nezávislý)-43 , Pavol Sarčák (nezávislý)-41, Miroslav Hrompa (nezávislý)-37 hlasov. Starostom sa stal opäť Juraj Vrtich so 102 hlasmi.

Predsedom volebnej komisie bol už tradične Ing. Otto Húska.

Hasiči

Dobrovoľný hasičský zbor čítal ku koncu roku 39 členov. Od výročnej členskej schôdze 11.2.2006 po celý rok pracovali členovia na údržbe techniky. Organizovali spolu s poslancami obecného zastupiteľstva bursu a detský karneval, súťaž o pohár starostu. Pomáhali 17. júna pri

likvidácii následkov povodne v Ivachnovej. Previerky pripravenosti hasičských družstiev v Ivachnovej 23. júla sa zúčastnilo iba družstvo mužov. Získalo osvedčenie. Obecný úrad kúpil nové uniformy pre súťažné družstvo. Staré už mali vyše 20 rokov.

Pozemkové spoločenstvo

Prvýkrát spomína kronikár pozemkové spoločenstvo. Na ich činnosť upozornil Milan Hurtešák st. - predseda spoločenstva. Je to obnovenie bývalého pašienkového spoločenstva. Na valnom zhromaždení 17. februára 2007 odznali v správe o činnosti v roku 2006 aj tieto body: Za účasti žiakov 9. ročníka základnej školy v Lipt. Teplej sa vyčistil priestor na Nivách. Vyvezené boli 3 kontajnery odpadu. Brigáda sa uskutočnila na Deň zeme 22. apríla. Na ceste na Nivy opravili rampu. Lúky na Nivách prenajíma spoločenstvo firme Jánoš.

Bursa

V sobotu 25. februára 2006 mrzlo, ale svietilo slniečko. Masky po dedine začali tradične chodiť o 13,00 hodine. Z pätnástich masiek kronikára upútala Milka Púčeková s umelými kvietkami zapletenými do vlasov a šiat. Vyjadrovala túžbu väčšiny Liptákov v týchto mrazoch - jar. Na harmonike hral Stano Milan z Bieleho Potoka. Medveďom bol Jozef Lúčan, kasu nosil Ján Šturek a rumom ponúkal Martin (Maroš) Adamčiak. Michalanov vytancúvalo na ceste i dvoroch 15 masiek. O 16,00 hod. lákala hudba do kultúrneho domu detské masky na karneval. Princeznám, anjeličkom a všetkým deťom púšťali muziku Dano a Peťo Adamčiakovci. Pesničky mali v MP3 v počítači. Hudbu mixovali aj na zábave do polnoci. Dano (ôsmak) stihol aj povykrúcať dievčatá. V šenku na balkóne sa zvrátila Lýdia Sárená.

Hasičská súťaž o pohár starostu obce

Za pekne prestavaným domom Adamčiakovcov Na Pribiške varil v sobotu 27. mája 2006 Felix Sršeň guláš pre hasičov. Prípravu a čistenie zemiakov zvládli na jednotku Zdenko Húska, Tatiana Mudrončíková a Evka Bubalová. Pri varení pomáhala Marta Vrtichová a Zdenka Lacková. Hudbu a ozvučenie i bezdrôtový mikrofón zaobstarali mladí: Viktor Jánoš, Peter a Dano Adamčiakovci a Lukáš Púček. Bufet v autobusovej zastávke prevádzkovali Anna Adamčiaková, Martin (Maroš) Adamčiak a Ivan Jacko. Veľmi pekné diplomy so sv. Florianom vypísala Ivana Sarčáková. Na nástupe požiarnych družstiev prehovoril starosta Juraj Vrtich a hlavný rozhodca Miroslav Halička. Michalskí dobrovoľní hasiči sa predstavili v nových čiernych uniformách s reflexnými zelenými pásikmi. Obliekli si ich: Pavel Sarčák, Vlasto Mikušiak, Andrej Mikušiak, Peter Mikuš, Patrik Madliak, Dalibor Bubala ml., Ivan Sirotiak a Peter Adamčiak. Čas v útoku 66,09 sek. je výsledkom dlhého šróbovania sacieho koša Daliborom a slabším výkonom mašiny. I tak skončili naši štvrtí.

Výsledky: 1. Lipt. Teplá 2 / 23,15
2. Lúčky / 38,93
3. Ivachnová / 59,37
4. Lipt.Michal / 66,09
5. Lipt. Teplá 1 / 29,50 - diskvalifikovaní

Putovný pohár si odniesli teplianci nastálo, lebo ho vyhrali už tretíkrát.

MDD

Medzinárodný deň detí zorganizovali poslanci Na Pribiške 27. mája 2006 po požiarnej súťaži o 14,00 hod. Stále fungoval bufet i gulášu bolo dost'. Deti súťažili v týchto športových disciplínach: v zrážaní kolkov, hod na cieľ, hod do koša, beh, beh vo vreci a fúkanie balónov. Prví traja dostali vecné ceny (fixy, pamätník, bedminton a iné), ostatní čokoládu.

Výsledky:

3 - 5 rokov	chlapci	1. Ivan Jacko 2. Peter Baran 3. Lukáš Lacko	dievčatá	1. Paulína Sálusová 2. Petra Bartánusová 3. Sidny Bladek
6 - 9 rokov	chlapci	1. Roman Hošala 2. Martin Hrompa 3. Kristián Hockicko	dievčatá	1. Klaudia Mikušová 2. Mária Lacková 3. Rebeka Jančiová
10-12 rokov	chlapci	1. Roman Sarčák 2. Boris Malenka 3. Patrik Mikušiak	dievčatá	1. Ivana Jacková 2. Oľga Borsíková 3. Nikola Baranová
13-15 rokov	chlapci	1. Miroslav Bubala 2. Daniel Adamčiak	dievčatá	1. Petra Vevericová 2. Martina Hošalová 3. Mária Borsíková

Mikuláš

V nedeľu 10. decembra 2006 sa zišli do kultúrneho domu hádam všetky michalské deti. Mikuláš (Ivan Jacko) a čert (Antónia Vevericová) prišli do sály s veľkým košom plným darčekom. Pobalila ich poslankyňa Antónia Vevericová so svojimi deťmi. Pani Evka Bubalová vyvolávala mikrofónom deti podľa čísla domu.

Stalo sa

V piatok 13. januára poslanci a o deň neskôr aj ostatní mohli zavítať do obnovej krčmičky v kultúrnom dome. "U Števa" sú steny obložené drevom. Nový drevený barový pult, podlaha a 4

drevené stoly s lavicami zmenili výzor miestnosti. Ostala krbová pec, televízor je v severozápadnom rohu. 11. februára obsluhovala Lýdia Sárená.

11. februára hodnotili hasiči svoju minuloročnú prácu na výročnej členskej schôdzi.

V sobotu 22. apríla vyzbierali pracovníci menších obecných služieb 3 vlečky šrotu, elektronického a nebezpečného odpadu.

Vo volebnú sobotu 17. júna 2006 vyrástla nad Ľupčiankou drevená lavička do baru. Podujal sa ju zhotoviť Jozef Sárený. Pomáhali mu Dalibor Bubala a Zdeno Húska. Jozef si musel vybaviť povolenie od Povodia Váhu a obecného úradu.

Kronikárovi udrel do očí asi 20 m vysoký pútač Aquaparku postavený pred bešeňovským mostom.

Od júla organoval pri nedeľných bohoslužbách Peter Šmatlava, mladý muž z Lipt. Teplej, lebo kantorka sa odsťahovala. Hrať na organe sa učil sám.

V júli 2006 vymenili v kostole lavice. Bol na to vypracovaný projekt, ktorý schválil pamiatkový úrad. Nové vyrobil Stanislav Trnovský.

V nedeľu 15. októbra 2006 o 14,00 oslavovala svoju 90. Margita Kenderová so svojimi priateľmi v zasadačke OÚ. Tetu Kenderovú priniesol na rukách vnuk, lebo už nemôže chodiť. Teraz je v dome dôchodcov v Likavke. Dcéra Nad'a s deťmi pripravila pohostenie. Ženy sa porozprávali i zaspievali si. Teta prednášala básničky, začínala pesničky.

Stretnutie dôchodcov 21. októbra 2006 spestrilo vystúpenie folklórneho súboru Lúčan. Po občerstvení (šalát, rezeň, víno) hrali, spievali, ba i tancovali v sále. Kronikár sa po posedení presunul do krčmy. Za pultom stála Michala Sárená.

Kronikár sa od Jozefa Sárených dozvedel, prečo Krčma u Števa. Veď Števa v Michale niet. Jozef bol kedysi na zájazde z bavlnárskych závodov. 40 nových mien robilo problém, a tak všetkých volal Števo. Keď prvý dodávateľ chcel vedieť meno krčmy, použil toto heslo (Števo) a ostalo tak.

Počasie

V roku 2006 bola neobvyklá zima. Mrazy držali až do 25. marca.

V sobotu 17. júna 2006 o pol štvrtej začalo niekoľko hromov búrku, akú kronikár nepamätá. Dážď sa zmenil na ľadovec, ktorý padal z juhu v návaloch s prudkým dažďom hádam pol hodiny. Z ciest sa stali rieky vody. Krúpy veľké ako fazuľa bubnovali na strechách.

Leto bolo veľmi pekné, slnečné od polovice júna temer do konca augusta. Príjemné teplé obdobie bez snehu vydržalo až do konca roka.

Kronika

Teta Juríčkovie si spomenula, že aj v Michale sa volalo do jednotlivých domov prezývkami. Do Adamov (Mikluš Húska, Adam bol jeho otec), do Sopkov (Miloš Húska), do Jurkov (Vrtichovci pri kostole), do Dolománov (Gejdoš v starej drevenej škole).

Štatistika

Narodení:

Ema Kuricová 2.11.2006 – rodičia Vladimír a Mgr. Jana (Bubalová)

Prist'ahovaní:

Monika Bladek, L. Michal 112

Peter Hockicko, Mgr. PaedDr., L. Michal 5

Zomrelí:

František Kendera 24.11.2006 nar. 15.9.1958

Odst'ahovaní

Břetislav Vozník st.

Anna Húsková

Jubilanti:

80 rokov: Elena Trnovská 11.12.1926

75 rokov: Anna Sárená 1.8.1931

Marta Juríčková 18.12.1931

K 31. decembru 2006 mala obec 278 obyvateľov, z toho 131 mužov a 147 žien.

Táto časť kroniky bola schválená na zasadaní obecného zastupiteľstva dňa 24. 5. 2007. 2007.

Odkiaľ prišli do Liptovského Michala

Keď spracovával kronikár svoj rodokmeň, napadlo ho, zistiť o obyvateľoch Liptovského Michala, odkiaľ prišli do obce.

Pavína Mikušiaková

Vyrastala som vo Valašskej Belej v okrese Prievidza ako Pavína Kapušová, dcéra Blažeja Kapuša a Evy rodenej Čižnárovej. Brat išiel robiť k nemeckým hraniciam na Čechy. Z toho kraja vyst'ahovali Nemcov a potrebovali robotníkov do sklárni. šla som tam za ním. Až za Karlove Vary. Robila som v porcelánke v Merklíne pri výrobe poistiek. Potom som prešla do papierne-kartonážky v Pstruží. Vinco robil v druhej papierni. Ja som nechodila na zábavy, radšej som čítala knihy. Poznala ho sesternica. Raz jej dal oprat' prádlo. Ona popýtala mňa a ja som košele oprala. Sesternica čisté košele zanesla a povedala, že som ich ja prala. Doniesol mi veľkú čokoládu za to. Na jednu zábavu som šla z bratom, lebo chcel vedieť ako sa vyrieši spor medzi známou Kysučankou a Nemkou. Vyriešil sa rozbitím hlavy a množstvom nemeckej krvi, ktorou boli zašpinené viaceré tanečné páry. Všetkých nás dlho vyšetरोvali žandári. Vincent ma

pozval na odpust do susednej dediny, ale mne sa nechcelo ísť tých 6 km pešo. Trocha sa aj hneval, ale doniesol mi odtiaľ veľké perníkové srdce so zrkadielkom. Na sobáš do kostola sme šli na peknom koči. My, svedkovia a kočiš. Potom sme sa piati zabávali na ubytovni. V 1950-om roku sme prišli do Michala. Drevenicu, ktorá stála celkom pri ceste sme museli poopravovať. Opravili sme vchod a urobili verandu. V roku 1960 sme sa presťahovali do nového - tohto domu. Syn Jozef sa narodil v roku 1950 a Drahomír 1956.

Juričková Marta

Môj otec bol Ján Lúčan, mama Zuzana rodená Kubovčíková bola zo Svätej Mary. Starý otec bol Juraj Lúčan a stará mama Pavlína r. Batizová pochádzala z Malatína. Že starý otec pochádza kdesi od Kvačian dozvedela som sa takto: Na trhu v Ružomberku som chcela čosi kúpiť. Obzerám si tovar a predavač sa ma spýta: Odkiaľ že ste? Z Michala. Ja mám tam bratanca. Starý otec bol evanjelik a zobral si katolíčku. Preto radšej odišiel do cudzieho sveta, do Michala. Otcova sestra Zuzka bola rehoľníčka v ráde sv. Františka. Jej obraz starý otec veľmi opatrovali.

Manžel Ján Juríček sa priženil za mnou z Ľupče. Jeho starí rodičia boli Ján Juríček a Malvína r. Moravčíková. Môjho muža starého otca zabil Ditrich putňou (drevené vedro pre dobytok, okované). Mladí robili figle a nešťastne ho trafil. Malvína sa potom ešte vydala za Adamčiaka v Ľupči.

Adela Bobčková

Do Michala prišiel môj otec Ondrej Šlachta z Malatínov. Mama Žofia rodená Húsková bola z Michala. Starý otec Ondrej Šlachta bol z Ružomberka. Presťahovali sa do Svätej Mary, kde mali mlyn. Jeho manželka Ľudmila Ošková bola zo zemianskeho rodu v Malatínoch. Aj rod Šlachta figuruje v Lexikóne erbov šľachty na Slovensku - Liptovská stolica. Maminy rodičia boli Štefan Húska a Anna rodená Jurčinová z Matiašoviec. Otec gazdoval a robil na píle u Velčovských a u Kappu. Po vojne bol skladníkom v železiarskom obchode v Ružomberku. Ako dôchodca robil strážnika vo Váhostave.

Našla som aj mená mojich prastarých rodičov a ich predkov: prastarí rodičia: Jozef Šlachta a Terézia rodená Hajdoci. Praprastarí rodičia: Ondrej Šlachta a Mária rodená Kapor.

Vyrastala som vo vedľajšom dvore u Šlachtov. Do ľudovej školy som chodila 6 rokov tu v Michale. Cez vojnu sme sa učili iba 2 mesiace (1944-45). Za povstania (september 1944) odišlo pol dediny do Malatínov (Kapinovci, Húskovci, Lúčanovci, Vrtichovci, Šlachtovci). My sme bývali u strýka Jozefa Šlachtu. Iní šli do Hája nad Michalom a tam aj postrielali Joža Šatana a Emíliu. Vtedy aj vyhoreli Húskovci, Vrtichovci, Sárenovci, Budiakovci pri kostole a Poliakovci (kde je dnes Záborská). Poliakovci a Matejkovci vyhoreli, keď partizáni vyhodili do vzduchu most cez Váh. Keď šla fronta (apríl 1945), skrývali sme sa v pivnici murovaného domu u Ižov. O bratovi a otcovi sme nevedeli nič. Brat narukoval, po SNP (Slovenské národné povstanie) ho zajali Nemci. Otca zobrali Nemci aj s koňmi odvázať ranených. Našťastie sa zdraví vrátili. Rusov prvá stretla mama, keď šla variť do našej drevenice.

Do meštianky som chodila štyri roky do Partizánskej Ľupče. Na obchodnú školu ma vzali, po skúškach. Robila som na Železnom v ozdravovni, v Uholných skladoch v Ružomberku, v Hydinárskych závodoch v Mikuláši a po vydaji v Reštauráciách Ružomberok až do dôchodku ako ekonómka. Tam som si, popri zamestnaní, urobila ekonomickú školu v Žiline.

S manželom Eduardom Bobčekom som sa zoznámila na zábave v Bešeňovej. Bol z Liptovskej Teplej. Robil v Kožiarskych závodoch v Mikuláši, a potom v Jednote vedúceho predajne stavebnín. Vychodil Gymnázium. Začal študovať vysokú politickú školu, ale ho vyhodili, lebo rodičia boli gazdovia. Pochádzal z dvanástich detí. Otec mu zomrel, keď mal deväť rokov. Jeho otec sa volal Agapyd Bobček a mama Helena rodená Michálová.

Rok 2007

Zastupiteľstvo

V roku 2007 sa podarilo obecnému zastupiteľstvu dať do poriadku obecné pozemky pod klincom. Cestu vysporadúvali so sedemnástimi vlastníkmi a nakoniec bola zapísaná na list vlastníctva obce.

Internetové pripojenie obecného úradu bolo realizované v apríli. Na túto sieť sa v priebehu roku pripojilo ďalších sedem účastníkov.

Začiatkom marca sa na verejnom zhromaždení občanov riešila výstavba kompostárne. Výstavbu chcela realizovať Ľupčianka s.r.o. na katastrálnom území Part. Ľupče, ale iba 300 metrov od domu pána Adamčiaka. Proti výstavbe bola spísaná petícia občanov. Ľupčianka s.r.o. potom zastavila stavebné konanie a bolo dohodnuté, že v rámci Ružomerského okresu sa bude hľadať iná lokalita. Občania, ktorí chceli informácie o svojom vlastníctve v katastri obce, mohli od marca navštíviť obecný úrad, kde bol plán katastra nainštalovaný do počítača. Už nemuseli chodiť do Ružomberka.

O možnosti vybudovania malej vodnej elektrárne na Váhu sa rokovalo na zasadaní OZ v marci. Obec vypracovala prevádzkový poriadok pre pohrebisko, ktorý bol aj schválený Regionálnym úradom verejného zdravotníctva.

Kovový a elektronický odpad zbierali a odovzdávali občania v apríli 2007.

Zastupiteľstvo vybavovalo posilnenie elektrickej siete za tunelom a protihlukovej stene pri diaľnici. Obe akcie by sa mali realizovať v roku 2008.

V júli 2007 bol vyasfaltovaný výkop po kanalizácii od križovatky (p. Sýkora) po dom E. Tukovej. Asfaltovala Slovenská správa ciest ale zemné práce urobili: J. Sárený, P. Mikuš, I. Košút, Z. Húska, P. Madliak, P. Sarčák, M. Mastiš. Dielo malo hodnotu 145 000,- Sk.

V novembri a decembri bolo uložené hlavné potrubie kanalizácie na "Ľupčianskej" strane obce, aj vďaka dotácie z enviromentálneho fondu.

Poslanci sa snažili získať financie na rekonštrukciu budovy obecného úradu, na vybudovanie detského ihriska (Ing. Katarína Rusková), opäť na ihrisko (PaedDr. Hockicková, Ing. Rusnáková) a na nákup kníh (Eva Bubalová). Žiadna z týchto snáh nebola úspešná.

Štyri staré svietidlá verejného osvetlenia boli vymenené za nové, úspornejšie.

Na stretnutí s dôchodcami 20. októbra opäť vystupovali michalské deti v réžii PaedDr. Hockickovej.

8. decembra rozdával Mikuláš balíčky deťom v obci vďaka Jednote COOP a Lýdie Sárenej.

Bursa

V sobotu 3. marca 2007 chodili po dedine masky. Počasie im neprialo. Husto snežil ťažký mokrý sneh. Neobvykle sa pustili z kultúry do Adamčiakov a potom prebehli popri železnici pod Klinec a ku kostolu. Medveďa robil Jozef Lúčan, pokladníka Andrej Mikušiak a Katarína Bendíková. O 16,00 začal detský karneval. Novinkou boli súťaže pre deti. Stoličková a Milionár - vedomostná súťaž. Každá maska sa musela predstaviť do mikrofónu a dostala sladkosť. Aj súťažiaci dostali sladkosti. Všetko organizovala Margaréta Hockicková. Dobošky venovala Michaela Sárená, ktorá mala v sále zariadený bar. Na pódiu mixoval muziku Peter Adamčiak s kamarátmi. Detí bolo naozaj veľa. Dospeljší sa zabávali ešte o 22. hodine.

Deň matiek

Prvýkrát sa uskutočnilo stretnutie matiek v kultúrnom dome na ich sviatok 6. mája 2007. Deti predviedli program, ktorý s nimi nacvičila PaedDr. Hockicková. Akciu podporila Lýdia Sárená.

MDD

Deň detí bol prichystaný pred kultúrnym domom v nedeľu 3. júna 2007. Dážď však nahnal všetkých dovnútra. Tam rozdelila PaedDr. Hockicková deti do piatich skupín, ktoré bojovali medzi sebou ako družstvá. Súťažili v ôsmich disciplínach: had (urobiť čo najdlhšieho hada, pričom sa susedia musia dotýkať), beh cez prekážky s pinpongovou loptičkou na lyžici, hod loptou do minikoša, skladanie puzzle, namotávanie šnúry na dve paličky, hľadanie potvor v škatuli, kolky a točenie kruhom. Víťazné družstvo si prvé vyberalo z množstva cien. Tých ostalo dosť aj pre posledné družstvo.

Výsledky:

1. miesto	deti	Petra Vevericová		Dávid Sálus
77 bodov		Martina Hošalová		Roman Hošala
2. miesto	deti	Kristián Hockicko		Lukáš Lacko
76 bodov		Peter Baran		Žaneta Gouthová
		Dávid Madliak		Klaudia Mokošová
3. miesto	deti	Petra Bartánusová		Nikola Košútová
55 bodov		Martin Hrompa		Mária Lacková
		Alexander Ferianc		
4. miesto	deti	Nikolka Baranová		Dávid Sirotiak
54 bodov		Pavol Sarčák		Anna Borsíková
		Adriána Feriancová		Marek Ferianc
5. miesto	deti	Ivana Jacková		Oľga Borsíková
53 bodov		Ivan Jacko		Paulína Sálusová
		Klaudia Mikušová		Nina Madliaková
6. miesto	deti	Vesna Hockicková		Machal Palacka
48 bodov		Roman Sarčák		Michal Bartánus
		Patrik Mikušiak		Marco Raimondi
		Rebeka Jančiová		

Hasičská súťaž

Už siedmy ročník hasičskej súťaže o pohár starostu obce sa konal v sobotu 9. júna 2007 za Adamčiakovcami. Tentokrát bola nezvyklo bohatá účasť. Dvanásť hasičských družstiev ukázalo svoju šikovnosť v požiarnom útoku. Mimo súťaž sa predviedli ženy z Teplej. Výsledky súťaže:

1. Lipt. Teplá II	22,78
2. Krmeš	24,68
3. Lipt. Teplá I	26,25
4. Lipt. Sliache,	33,57

5. Bešeňová,	34,91
6. Likavka,	36,94
7. Martinček,	40,81
8. Ivachnová,	41,78
9. Vlašky,	43,13
10. Lipt. Michal,	63,40
11. Kalameny,	71,87
12. Lúčky.	76,19

Hasiči

Družstvo mužov sa zúčastnilo preverky pripravenosti hasičských družstiev 27. mája v Lipt. Teplej, kde obsadili 11. miesto a získali osvedčenie. V tomto roku súťažili ešte 25. augusta vo Vlachoch o pohár starostu a 13. októbra v nočnej súťaži v Lipt. Teplej.

Napísali o nás

"Oficiálna stránka obce Liptovský Michal patrí medzi najkvalitnejšie v okrese. Istotne aj preto, že jej tvorcom je známy B. Berezňanin, autor stránky www.liptov.sk. Vidno, že aj na stránke domovskej obce si dal mimoriadne záležať. Nespočetné množstvo informácií o obecnom úrade, kostole, dejinách obce, kronike, osobnostiach, prírode, okolí, turistike a ďalších iných oblastiach života dediny hovorí samo za seba. Jednoducho, prehľadne a hlavne účelne spracované informácie okamžite navedú návštevníka stránky správnym smerom. Plusom je tiež kompletná anglická verzia. Treba zdôrazniť, že stránka obsahuje kvalitné fotografie z rôznych uhlov pohľadu na dedinu. Zaujímavosťou tejto prezentácie je aj možnosť bezplatnej inzercie. Grafika je dostačujúca. Podstatné je, že či už obyvateľ obce, alebo náhodný turista či návštevník, sa rýchlo zorientuje a nájde požadované údaje. Niektoré obce aj z dolného Liptova by si veru z tejto stránky mohli zobrať príklad. Nielen vďaka množstvu informácií, účelnosti a efektívnosti, ale aj kvôli ukázkovej aktualizácii a viacerým doplnkovým službám a údajom, ktoré budete na väčšine iných stránok zbytočne hľadať."

Ružomerský hlas10/2007 25.5.2007 "www.liptovskymichal.sk"

Ďalšie články: Spoločník 14.6.2007 "V Michale súťažili hasiči"
Spoločník 18.10.2007 "Liptovský Michal".

Stalo sa

Vo februári v obci úradovali zloději. Vykradli Emíliu Jančiovú, Sokolovcov a Kenderovcov.

Aj v marci pokračovali krádeže v obci. Postihli penzión Mirabel Jaroslava Hurtešáka, ubytovňu v starej fare. Ondreja Húsku okradli za bieleho dňa. Zloděj sa vydával za pracovníka elektrárni vyberajúceho nedoplatok. Ľubel'ské ochotnícke divadlo odohralo v kultúrnom dome 10. júna 2007 predstavenie Ošklbaný páv.

V sobotu 17. júna 2007 vyrovnali brigádnicí plochu za kultúrou na nové hrisko. Jozef Sárený pozýval na brigádu: Pivo bude zadarmo. A aj bolo.

Pri stavbe kanalizácie v novembri bola celá plocha ihriska rozkopaná.

Na Silvestra 2007 sa zabavili mnohé rodiny v kultúrnom dome. Rozlúčku so starým rokom poriadal Jozef Sárený, muziku zabezpečil Ján Hošala. O polnoci bol aj ohňostroj. Viacerí odchádzali až ráno.

Počasie

Teplá zima roku 2006 prešla do tohto roku nevídaným počasím. Teploty nad nulou a žiaden sneh zrušili lyžovačku i na horách. Až 23. januára napadol sneh a zozimilo sa. Vydržal sotva týždeň.

Celý jún bolo veľmi teplo a každý deň pršalo z búrok. Darilo sa hubám.

Snehu nebolo do konca roka 2007.

Štatistika

Narodení:

Jakub Hurtešák	14.2.2007 – rodičia	Jaroslav Hurtešák a Silvia rod. Dulačková
Matúš Bartánus,	15.2.2007	Peter Bartánus a Blanka rod. Mikušáková
Adriana Lacková	9.6.2007	Miroslav Lacko a Zdenka rod. Sršňová

Zomrelí:

Mikuláš Húska	16.7.2007	nar.	21.10.1929
---------------	-----------	------	------------

Jubilanti:

80 rokov:	Gizela Mikušáková
80 rokov:	Ľudevít Šlauka

Rok 2008

Obecné zastupiteľstvo

Najdôležitejším dielom roku 2007 bola výstavba kanalizácie obce – stavba III. V novembri a decembri 2007 bolo uložené hlavné potrubie a osadené šachty na „ľupčianskej“ strane . 130 000,- Sk financovala obec a 2 600 000,-Sk štátny enviromentálny fond. Vo februári 2008 boli zvolaní všetci majitelia rodinných domov z ulice popred obecný úrad a za účasti zástupcu Vodárenskej spoločnosti boli oboznámení s podmienkami budovania kanalizačných prípojok k svojim rodinným domom. V apríli boli pripravené podklady a podaná žiadosť o kolaudáciu stavby. K návrhu bolo potrebné pripojiť zameranie skutočného umiestnenia stavby a protokol z prehliadky kanalizačnej siete kamerou. V máji 2008 bolo vydané kolaudačné rozhodnutie a 12. 5. bolo právoplatné. Do konca júna sa na novú kanalizačnú sieť pripojilo 17 rodinných domov. V júli bola vyasfaltovaná ryha i jednotlivé prípojky novej kanalizácie. Tieto práce boli v cene celého diela.. V auguste 2008 bola vyasfaltovaná kanalizačná ryha od domu pani Tukovej po Ľupčianku, rest ešte z prvej etapy kanalizácie a prípojky od pána Jánoša po dom pani Šlachtovej. Toto financovala obec v cene 85 000,- Sk (Slovenských korún). V tomto roku sa podarilo vybaviť stavebné povolenie pre kanalizáciu – stavba IV. – rozšírenie stokovej siete. 29. 10. bola podaná žiadosť na Enviromentálny fond do Bratislavy o poskytnutie dotácie na túto stavbu vo výške 133 804,- Eur (4 143 000,- Sk).

Od apríla 2008 vybavoval obecný úrad projekt na rekonštrukciu komunikácie na ulici pod Klincom a pod farou. Celý rok riešil aj posilnenie a rekonštrukciu elektrickej siete za železnicou. Dlhú dobu sa čakalo na vyjadrenie Železníc SR. V októbri bolo vydané stavebné povolenie. Stavba má byť začatá v marci 2009.

Vo februári začalo zastupiteľstvo pripravovať Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce na roky 2008 – 2013. Do domácností boli rozdané anketové otázky a po ich spracovaní, v máji 2008, poslanci schválili tento dokument.

Projekt „Poznaj svoje rodisko z pohľadu vedy“, ktorý vypracovali v roku 2007 poslankyne PaedDr. Hockicková a Ing. Rusnáková na roky 2008-2010, pokračoval v tomto roku. V rámci projektu bol vybudovaný náučný chodník, osadená informačná tabuľa s lavičkou a odpadovým košom. Boli uskutočnené prednášky o archeológii, flóre a faune a o našom významnom dejateľovi Štefanovi Nikolajovi Hýrošovi. V roku 2008 uplynulo 120 rokov od jeho úmrtia.

Obec kupuje zo svojho rozpočtu a vymieňa staré svietidlá verejného osvetlenia za nové, úspornejšie. V roku 2008 bolo vymenených 6 svietidiel.

Tradičná fašiangová bursa sa uskutočnila 26. januára. Masky chodili po dedine za doprovodu ľudovej hudby Hravé struny (husle, viola, basa – Milena Kleinová, vnučka Heleny Mydliarovej). Potom nasledoval detský karneval, na ktorom boli všetky deti odmenené sladkosťami a večer posedenie pre všetkých občanov pri hudbe. Akciu sponzorovali Lýdia Sárená (obchodníčka), Krčma u Števa a Martin Adamčiak.

V apríli bol v obci vyzbieraný kovový a elektronický odpad.

Už 8. ročník súťaže hasičských družstiev o pohár starostu sa odohral 11. mája 2008. Z 12 súťažiacich družstiev sa najlepšie podaril požiarny útok teamu Lipt. Teplej.

Stretnutie matiek 11. mája 2008 skrášlili deti kultúrnym programom, ktorý nacvičila PaedDr. Hockicková. Matky dostali aj čokoládky, ktoré darovala Eva Bubalová.

Na stretnutí dôchodcov 18. októbra 2008 vystúpili deti s programom PaedDr. Hockickovej. Dôchodcovia dostali aj občerstvenie a večeru.

Mikuláš rozdával darčeky 6. decembra pod vianočným stromčekom pri náučnom chodníku.

Koncom roka sa odsťahovala poslankyňa Ing. Katarína Rusnáková rod. Bubalová. V obecnom zastupiteľstve ju nahradil Peter Mikuš.

MDD

Medzinárodný deň detí si naše deti užili 1. júna. Súťažili v šprinte, skoku z miesta, hádzali krúžkami na cieľ a loptičkou do diaľky, hľadali potvory v krabici, zrážali kolky a krútili gymnastickým kruhom. Aj otcovia a mamy dostali príležitosť. Otcovia pili pivo, ale z kojeneckej fľaše a mamy krájali zemiak na čo najviac plátkov.

1. miesto: Petra Mokošová ,Dávid Sirotiak, Dávid Madliak, Nina Madliaková, Michaela Madliaková.
2. miesto: Žaneta Guothová, Patrícia Mikušová, Pavel Sarčák, Mária Lacková
3. miesto: Roman Hošala, Dávid Sálus, Paulína Sálusová, Peter Baran
4. miesto: Klaudia Mikušová, Simona Baranová, Vesna Hockicková, Marco Raimondi, Lukáš Lacko
5. miesto: Nikola Baranová, Kristián Hockicko, Michal Bartánus, Petra Bartánusová

Súťažili aj najmenší: Filip Guoth, Natália Košútová, Katarína Sirotiaková, , Ema Kuricová, Adriana Lacková a Matúš Bartánus.

Všetky deti boli odmenené vecnými darčekom.

Štatistika

Narodení:

Samuel Vozník	31. 3. 2008	rodičia:	Břetislav a Martina
Karolína Hurtešáková	20. 10. 2008		Jaroslav a Silvia rod. Dulačková
Jakub Baran	10. 12. 2008		Marian a Jana rod. Bendíková
Jonáš Zelina	11. 12. 2008		Roman a Mária rod. Jánošová
Nela Čavojová	14. 12. 2008		Vladimír a Soňa Palacková rod. Záborská

Zomrelí:

Emília Jančiová	5. 5. 2008	narodená	23. 8. 1928
Ludevít Šlauka	21. 8. 2008		17. 11. 1927

Jubilanti:

70 rokov	Otto Húska 3. 2. 1938
75 rokov	Anna Lúčanová 17. 2. 1933
	Adela Bobčeková 1. 5. 1933
	Helena Tuková 9. 5. 1933
	Anna Hurtečáková 11. 7. 1933
	Miroslav Adamčiak 29. 8. 1933
80 rokov	Ondrej Mužila 1. 12. 1928

K 31. decembru 2008 mala obec 279 občanov, z toho 147 žien a 132 mužov.

Rok 2009

Voľby

Prezidenta Slovenskej republiky volili naši občania v dvoch kolách 21. marca a 4. apríla 2009. V prvom kole dosiahli kandidáti výsledok: Bollová Dagmara PaedDr. 1 hlas, Gašparovič Ivan doc., JUDr., CSc. 60 hlasov, Martináková Zuzana 6 hlasov, Melník Milan prof., RNDr., DrSc. 5 hlasov, Mikloško František RNDr. 20 hlasov, Radičová Iveta prof., PhDr., PhD. 35 hlasov a Sidor Milan PhDr., CSc. 12 hlasov. V druhom kole sa rozhodovalo medzi súčasným prezidentom a Ivetou Radičovou. V obci zvíťazil Ivan Gašparovič s 92 hlasmi, pani Radičová dostala 47 hlasov. Voľby vyhral Ivan Gašparovič. Obec mala obe kolá najlepšiu percentuálnu účasť voličov v okrese 67%, keď voliť prišlo 140 občanov.

6. júna 2009 sme volili straníckych kandidátov do európskeho parlamentu. Voľby mali veľmi malú účasť.

Zastupiteľstvo

V roku 2009 sa podarilo realizovať poslednú – štvrtú etapu kanalizácie obce. Z Enviromentálneho fondu dostala obec 133 767 €. 5% nákladov, teda 6 690 € zabezpečila obec zo svojho rozpočtu. Bola to náročná stavba. Od domu p. Chebeňa za železničný podjazd. V ochrannom pásme železnice sa nachádzalo veľa káblov, ktoré bolo treba zamerať, vytýčiť a ručne obkopať. Pre malý výškový rozdiel bolo portebné vybudovať za železničným podjazdom prečerpávaciu stanicu. Vo februári bolo verejné obstarávanie dodávateľa stavby. Z troch firiem, vyhrala bojnická Unistav s.r.o. Táto projekt do konca roku zrealizovala až do fázy kolaudácie.

Pri písaní kroniky, v marci 2010, môže kronikár s radosťou konštatovať, že na ulici Pod Klincom budujú prvý chodník v dedine. To sa deje vďaka vysporiadaniu pozemkov pod komunikáciu v roku 2007 a v roku 2009 úspešnou žiadosťou na Pôdohospodársku platobnú agentúru, program rozvoja vidieka. Cesta Pod klincom bola 10 rokov rozkopaná po stavbe kanalizácie. Cesta bude s chodníkom a popod chodník bude odvedená dažďová voda. Tým sa vyrieši dlhoročný problém s dažďovými vodami, ktoré podmokali pozemky i rodinné domy. Zhotoviteľom sú Cestné stavby s.r.o. Liptovský Mikuláš. Financovanie formou nenávratného príspevku z eurofondov.

Za železnicou bola posilnená nízkonapäťová sieť začiatkom roka 2009. Stavbu financovala a realizovala Stredoslovenská energetika a.s Žilina. Boli nahradené staré káble silnejšími na trase od transformátora na križovatke /Mydliarová/ popred obecný úrad, popod železnicu. Boli vymenené dva stĺpy pri železnici a jeden za ňou. Obec zo svojho rozpočtu financovala kábel a nový stĺp so svetlom pri vjazde do tunela.

Veľmi dlho očakávaná stavba protihlukovej steny sa v tomto roku konečne zrealizovala. Už v 2002. roku podpísali naši občania petíciu za túto stenu. Iniciátorom bola Anna Mudrončíková, ktorá potom viackrát urgovala žiadosť na ministerstve i u pána premiéra. Stavbu financovala Národná diaľničná spoločnosť a realizovala firma Alpine Slovakia s.r.o. Dĺžka steny je 700 m a stála 1 milión €.

Obec vymenila 3 staré svietidlá verejného osvetlenia za nové, úspornejšie.

Dve staré okná v budove obchodu boli vymenené za plastové na náklady obce.

Rekonštrukcia obecného rozhlasu na križovatke pri p. Mydliarovej a nový amplión pri p. Záborskej, ako aj 3 smerové tabuľe k obecnému úradu prispeli k lepšej informovanosti občanov i návštevníkov obce.

V apríli bol vyzbieraný kovový a elektronický odpad v obci.

Bursa

Bursové masky chodili po dedine 14. februára 2009 spolu s ľudovou hudbou „Hravé struny“. Poobede sa vyšaleli deti v kultúrnom dome na karnevale a večer si zatancovali aj dospelí. Sponzormi boli: Lýdia Sárená, Krčma u Števa, Martin Adamčiak, Summit Bešeňová a Tatralandia Lipt. Mikuláš.

Hasiči

Tradične pracovali na údržbe techniky. Pribudla nová kaďa a základňa pre tréning i súťaže. Mužské družstvo sa zúčastnilo okresnej súťaže 7. júna v Stankovanoch. Vo Vlachoch dokonca súťažili dva družstvá, aj seniori nad 35 rokov. Organizácia má 39 členov, z toho 10 žien.

Deň matiek

Veľmi pekný program predviedli michalské deti 10. mája 2009 na Deň matiek. Nacvičila ho PaedDr. Hockicková. Rebeka Jančiová, Klaudia Mikušová, Vesna Hockicková, Lukáš Lacko, Mária Lacková, Žaneta Guothová a Michal Bartánus predniesli básničky, zatancovali, zaspievali. Kronikárovi sa najviac páčila Stonožka. Každá matka dostala kvietok a malé občerstvenie.

Hasičská súťaž

O pohár starostu obce pretekali 23. mája 2009 za Adamčiakovcami družstvá dobrovoľných hasičov z okolitých obcí. Mužské i ženské družstvá súťažili v požiarnom útoku. Podmienky boli náročné, lebo prvým tímom pršalo a aj ostatní sa na mokrej tráve šmýkali. Pohár si natrvalo odniesli chlapci z Teplej, lebo ho vyhrali tretíkrát za sebou. Naše mužstvo skončilo siedme. Výborný guláš navaril Félix Sršeň. Aciu sponzorovali: Miroslav Halička, Martin Adamčiak, Pavol Sarčák, Ján Štúrek, Eva Bubalová a Eurocom Investment s.r.o. Bešeňová. Výsledky súťaže:

Muži:

1. Lipt. Teplá	17,63
2. Likavka	18,82
3. Martinček B	19,40
4. Martinček A	20,87
5. Bešeňová,	35,19
6. Lisková	36,45
7. Lipt. Michal	41,86
8. Lúčky	45,03
9. Vlašky,	51,90
10. Ivachnová,	87,70

Ženy:

1. Ivachnová	21,90
--------------	-------

MDD

Michalské deti súťažili 7. júna v hádzaní do terča, do koša, v kolkoch a behu. Po súťaži si podľa úspešnosti všetky deti vybrali darček, ktorý sa im páčil.

Výsledky:

1. miesto	deti	Ivana Jacková		
		Patrik Mikušiak		
		Anna Borsíková		
2. miesto		Roman Sarčák		
		Klaudia Mikušová		
		Mária Lacková		
3. miesto		Ivan Jacko		
		Lukáš Lacko		
		Nina Madliaková		
4. miesto		Paulína Sálusová		
		Patrícia Mikušová		
		Simona Baranová		

Dôchodci

Kultúrny program michalských detí zložený z básničiek, pesničiek a scénok roztlieskal ruky starých mám a otcov 11. októbra 2009. Pripravila ho PaedDr. Hockicková. V ďalšej časti vystúpil folklórny súbor Lúčan z Lúčok.

Napísali o nás

Michalská papiereň

Ak sa domnievate, že históriu manufaktúrnej výroby papiera začali písať v Ružomberku, nuž nie je to pravda. Za najstaršiu papiereň v Liptove pokladajú výrobu v Liptovskom Michale. Ani po viacerých pokusoch miesto nevedia lokalizovať.

Vie sa, že ju postavili na farskom pozemku v roku 1596. Neskôr sa jej údajne, nezákonne zmocnili mešťania z Ľupče. Z mestských protokolov vyplýva, že papiereň postavili na pozemkoch, o ktoré sa po dve storočia sváрили. Vedľa, na Ľupčianke postavili dva mlyny a pílu.

Tamojší papier označovali priesvitkami, aké jezuiti s obľubou používali v univerzitnej tlačiarni v Trnave. V roku 1693 kúpil objekt tunajší sudca, mešťanosta Ondrej Zima. Vedením manufaktúry poveril majstrov z Kláštora pod Znievom. Neskôr si ju prenajal Tomáš Stampor st. Michalskú papiereň spomína aj Matej Bel v najznámejšom diele Notície. V 18. storočí Zimovci sa dostali do podozrenia, že zneužívajú funkcie, raz

ako richtári, inokedy ako sudcovia v Ľupči. Neplatili dane. Prísazný Gašpar Vyšný podal 6. mája 1787 na oboch Zimovcov žalobu a spor sa ťahal až do roku 1819. V roku 1882 papiereň zanikla.

Stalo sa

V sobotu 27. júna 2009 postavili páni Sarčák, Jacko, Hrompa, Mikuš drevenú hranicu úctyhodných rozmerov / 3 m vysokú/ za Hajasovcami. Dlhšie sa trápili so sprevádzkovaním hydrantu, lebo bezpečnosť musí byť. Po zotmení ju zapálili, čoby náš príspevok k letnému slnovratu o Jáne. Deti horlivo prikladali seno, kým sa vatra poriadne nechytla. Najlepšie horela o polnoci. To ešte všetci zúčastnení vládali spievať, debatovať i piť. Dokonca pár pesničiek sprevádzal gitarou kronikár.

Mikuláš s anjelom a dvoma čertíkmi rozdával svoje darčeky presne 6. decembra 2009 pod vysvieteným vianočným stromčekom.

Počasie

Teplá zima na začiatku roku 2009 prešla do dosť daždivého leta. V júni a júli obdobia tropického tepla i studené dni. Pomaly každý deň dážď. Trávy narástlo hádam aj za dve letá. Do Silvestra nebolo zimy ani stáleho snehu.

Euro a Svetová hospodárska kríza

Vyššie pol roka sme sa všetci pripravovali na zavedenie novej európskej meny – eura, od 1. januára 2009. Kurz stanovený Medzinárodným menovým fondom bol 30,126 Sk /Slovenských korún/ za 1 euro. Každá domácnosť dostala prospekty s vyobrazením nových bankoviek a mincí a modrú eurokalkulačku, ktorá vedela zrátat' prevod SK-€, €-Sk a 4 základné matematické operácie. Mnohí prorokovali, že budeme nosiť mešce, lebo prvá eurobankovka bola 5 €, teda asi 150 Sk. Slovenská bankovka najnižšej hodnoty bola 20 Sk. Finanční odborníci odporúčali uložiť peniaze cez prelom rokov 2008 – 2009 na účty v bankách, ktoré urobia automatický prevod na novú menu. Koruny a haliere si mohli Slováci vymeniť za eurá a centy pol roka 2009 vo všetkých bankách po predložení občianskeho preukazu, neskôr len v Národnej banke Slovenska. V obchodoch boli celý rok 2009 udávané ceny v oboch menách. Platiť korunami sa dalo do 31. januára 2009, predavači vydávali eurá a centy. Ľudia si rýchlo zvykli na európsku menu, aj keď kronikár, a mnohí iní, aj po roku počítajú, hlavne u vyšších súm, v korunách. Aj starší si zvykli, i keď kronikárova mama (Helena Mydliarová) nazýva nové mince Aury.

Prechod Slovenska na novú menu pravdepodobne znížil dopad svetovej hospodárskej krízy, ktorá vypukla v novembri 2008 na New York-skej burze. Problémy amerických bánk sa najskôr a najviac dotkli svetového automobilového priemyslu. Slovensko držalo zaujímavý svetový primát – vyrábalo najviac automobilov na jedného obyvateľa štátu (Volkswagen Bratislava, Peugeot - Citroen Trnava, Kia Žilina). Kronikár vtedy vozil zadné nápravy do Kie na Mercedese Atego, mal pracovnú zmluvu do konca roku 2008. Firma znížila stav vodičov z 12 na 9 a zmluvu nepredĺžila. V Liptovskom Mikuláši zatvorila 31. marca 2009 prevádzku obuvnícka firma Gabor s 300 zamestnancami. Kto v roku 2009 prišiel o prácu, na Liptove si ju len veľmi ťažko našiel.

Na podporu automobilového priemyslu zriadil štát dve kolá šrotovného pre spolu 3 000 áut. Kto odovzdal staré auto do šrotu, dostal „šrotovné“ – 2 000 € na kúpu nového. Malé nové auto stálo od 7 000 €. V Michale takto Miroslav Lacko vymenil Škodu Favorit za Hyundai Y30.

Štatistika

Narodení:

Karen Mikušová 24.4.2009 – rodičia Peter a Ľubica r. Štureková

Matúš Kuric	1.6.2009	Vladimír a Jana r. Bubalová
Šimon Vozník	28.7.2009	Břetislav a Martina
Eva Senková	21.8.2009	Peter a Dominika

Zomrelí:

Koloman Baran	28.9.2009	nar. 29.10.1939
---------------	-----------	-----------------

Jubilanti:

80 rokov: Ondrej Húska

Etela Šlauková

70 rokov: Ema Šlachtová

Milan Hurtešák

Jaroslav Hurtešák

Ladislav Guoth

K 31. decembru 2009 žilo v obci 288 občanov, z toho 135 mužov a 153 žien.

Rok 2010

Voľby

Voľby do Národnej rady Slovenskej republiky.

Poslancov do parlamentu volili občania cez politické strany. Z 215 možných, prišlo 12. júna 2010 do volebnej miestnosti 162 voličov, čo je 75,35 %. Výsledky: 1. SMER-sociálna demokracia (54 hlasov), 2. Kresťanskodemokratické hnutie (25), 3. Sloboda a Solidarita (21), 4. SDKU-Demokratická strana (16), 5. Slovenská národná strana (12), 6. Komunistická strana Slovenska (8), 7. MOST- HÍD/maďarská/ (7), 8. Ľudová strana-HZDS (6), 9. Strana demokratickej ľavice (5), 10. Európska demokratická strana (2), 11-14. Paliho Kapurková-veselá politická strana (1), Združenie robotníkov Slovenska (1), Ľudová strana Naše Slovensko (1), Aliancia za Európu národov (1).

Referendum

18. septembra 2010 mohli občania vyjadriť svoj názor na 6 otázok. V Liptovskom Michale tak urobilo 100 z 216 oprávnených, čo je 46,30 %. Otázky:

1. Súhlasíte s tým, aby Národná rada Slovenskej republiky zákonom zrušila povinnosť fyzických osôb a právnických osôb platiť úhradu za služby verejnosti poskytované Slovenskou televíziou a Slovenským rozhlasom? (83 za/ 14 proti)
2. Súhlasíte s tým, aby Národná rada Slovenskej republiky zákonom rozšírila možnosť prejednať konanie poslanca Národnej rady Slovenskej republiky ako priestupok na všetky priestupky podľa zákona o priestupkoch? (93/4)
3. Súhlasíte s tým, aby Národná rada Slovenskej republiky ústavným zákonom znížila počet poslancov Národnej rady Slovenskej republiky na 100 s účinnosťou od nasledujúceho volebného obdobia? (92/5)
4. Súhlasíte s tým, aby Národná rada Slovenskej republiky zákonom ustanovila, že orgány verejnej moci môžu obstarávať osobné motorové vozidlá s obstarávacou cenou maximálne 40 tisíc eur? (82/10)
5. Súhlasíte s tým, aby Národná rada Slovenskej republiky ustanovila možnosť voliť poslancov Národnej rady Slovenskej republiky a poslancov Európskeho parlamentu prostredníctvom internetu? (66/20)
6. Súhlasíte s tým, aby Národná rada Slovenskej republiky zákonom vyňala osoby poverené výkonom verejnej moci z možnosti uplatniť právo na odpoveď podľa tlačového zákona? (65/19)

Celoštátne malo referendum účasť 22,84 %.

Voľby do samosprávy

Obecné zastupiteľstvo a starostu volili naši občania 27. novembra 2010. Z piatich kandidátov na starostu /Martin Adamčiak (31 hlasov), PaedDr. Mgr. Margareta Hickicková (10), Mgr. Elena Tuková (35), Břetislav Vozník (6), Juraj Vrtich/ si zvolili na čelo samosprávy Juraja Vrticha (93 hlasov).

Z ôsmich kandidátov do zastupiteľstva vybrali občania piatich: Zuzana Baranová (127 hlasov), Nataša Gulandová (107), Mgr. Elena Tuková (97), Ľubomíra Mikušová (93), Lukáš Púček (88). Kandidovali aj Miroslav Hrompa (76), Anna Adamčiaková (68), Pavol Sarčák (55).

Volieb sa zúčastnilo 176 voličov z 217 oprávnených, čo je 81,13 %.

Zastupiteľstvo

Obecné zastupiteľstvo odsúhlasilo 11. februára 2010 preplatenie nákladov na postavenie oporného múru pod domom Pavla Sarčáka vo výške 1 500.- €, aby sa mohla vybudovať cesta podľa projektovej dokumentácie. Preto Pavol Sarčák daroval obci 1 meter pozemku pozdĺž domu obci.

Poslanci schválili 18. februára prekleňovací úver na rekonštrukciu ulice Pod Klincom.

Protest proti rozširovaniu skládky odpadu nad obcou poslali poslanci 15. apríla 2010 na Ministerstvo životného prostredia.

Zber železného a elektronického odpadu určili zástupcovia občanov na 24. apríla na svojom zasadaní 19. apríla.

Ďalší krok k vysporiadaniu pozemkov pod obecnými komunikáciami urobilo zastupiteľstvo 17. júna 2010 a schválilo záverečný účet za rok 2009.

Na opravu spoločenskej miestnosti na fare vyhradili poslanci 130.- € 5. augusta 2010.

Plnenie rozpočtu prejednalo zastupiteľstvo 9. septembra 2010. Turistická ubytovňa v starej fare ukončila svoju činnosť.

Starí poslanci overili inventarizáciu majetku obce a úpravu rozpočtu 18. novembra 2010.

Novozvolení poslanci zložili poslanecký sľub 16. decembra 2010.

Ulica Pod Klincom

Vo februári 2010 začala firma Cestné stavby s.r.o. Liptovský Mikuláš realizovať rekonštrukciu tejto ulice. Najskôr vybudovali kanalizáciu dažďovej vody pod budúcim chodníkom, potom položili chodník. V marci 2010 dostala cesta nový asfaltový koberec. Na túto stavbu si brala obec prekleňovací úver 80 265,32 €. Celá suma aj s 14 % DPH bola preplatená v roku 2010 cez Poľnohospodársku platobnú agentúru v Bratislave. Obec spoluúčast' vo výške 5 % uhradila z rezervného fondu.

Hasiči

Michalskí hasiči sa zúčastnili okresného kola pripravenosti 25. júla 2010 v Liptovských Revúcach.

Hasičská súťaž

Jubilejný desiaty ročník hasičskej súťaže požiarnych družstiev o Pohár starostu obce sa konal za Adamčiakovcami 29. mája 2010. Zapisovateľom bola Zuzana Baranová. Družstvo Liptovského Michala: Rasťo Sýkora, Peťo Adamčiak, Andrej Mikušiak, Peťo Baran, Paľo Sarčák, Peter Mikuš, Ivan Jacko. Šenk: Adamčiaková, Sarčáková, Hrompová. Kuchyňa: Sršeň, Mudrončíková, Sáréná, Trnovská. Sponzori: Martin Adamčiak, p. Halička, Marta Juričková, Miroslav Hrompa, Andrej Mikušiak.

Výsledky súťaže:

Muži:

1. Likavka	18,28
2. Lipt. Teplá	19,28

3. Martinček I	20,78
4. Martinček II	24,31
5. Lisková	25,53
6. Bešeňová	30,40
7. Ivachnová	40,09
8. Turík	42,77
9. Lipt. Michal	44,66
10. Lúčky	45,37

Ženy:

1. Lipt. Teplá	21,44
2. Martinček	24,76

Požiar

V stredu podvečer, 24. marca 2010 okolo 18,25, si niekoľko občanov (Ján Hošala, Miroslav Hrompa, Martina Raimondi) a susedia Bubalovci všimli dym za železnicou. Janko s Mirom sa šli pozrieť a uvideli Hockickovie humno v plameňoch. Doma nikoho. Evka Bubalová zavolala starostovi obce a upovedomila ho o požiari. Hasičský zbor v Ružomberu alarmovali Miroslav Hrompa a Ján Hošala. Juraj Bubala išiel zistiť, či v dome niekto nie je. Našiel tam samého maloletého chlapca, ktorého zaviedol k jeho starej mame. Po telefonátoch majiteľke, ktorá bola v Ružomberku, vybrali michalskí hasiči výzbroj a prví zabraňovali rozširovaniu ohňa na rodinný dom. Prišli hasičské zbory z Ružomberka a Liptovského Mikuláša a aj Ľupčianski, ivachnianski a bešeňovskí dobrovoľníci. Plamene bolo vidieť z dediny až ponad železničný násyp. Hasiči z Mikuláša a Ružomberka museli ísť dookola, popred Adamčiakovcov, cez Ľupčianku, lebo hasičskými Tatrami by neprešli cez tunel. Tma sťažovala zákrok, voda v blízkej Ľupčianke bola zasa veľmi potrebná. Hasiči pilili stromy, rozoberali strechu rodinného domu, hasili. Kronikár napočítal o 20-tej hodine sedem požiarnych áut. Hasilo sa piatimi „C“ prúdmi, vďaka tomu, že naši dobrovoľní hasiči dopĺňali vodu do jednej cisterny a ich kolegovia z Partizánskej Ľupče do druhej cisterny. O 21,00 hodine hasiči strhali izolácie povaly domu, prehľadávali zhorenisko humna, aby zlikvidovali všetky možné ohniská ďalšieho požiaru. Požiar bol uhasený po troch hodinách. Pri požiari pomáhali nielen hasiči, ale aj veľa občanov, ktorí povynášali z rodinného domu nábytok, a tak ho uchránili pred zničením. Michalskí hasiči potom až do rána držali hliadku, aby zabránili možnému obnoveniu požiaru.

Stalo sa

V sobotu 13. februára 2010 chodili fašiangové masky po dedine. Medveď /Rasťo Sýkora/ ponaháňal deti, ktoré si poobede tiež užili masiek na detskom karnevale. Večer pokračoval fašiangovou zábavou. Sponzormi boli Tatralandia, Summit, hasiči.

V apríli horela tráva na železničnom násype za Mudončíkovcami. Pikantné bolo, že privolaní štátni hasiči nemohli hneď zasiahnuť, lebo ich domáca pani nepustila cez novú bránu. Nakoniec im prístup vymohli policajti.

Druhú májovú nedeľu 9. 5. 2010 sme si tradične programom detí a kvietkom uctili naše mamy a staré mamy. Kronikárovi sa najviac páčil dedko Večerníček a jeho pes.

Medzinárodný deň detí si užili michlskí školáci rôznymi súťažami 30. mája 2010. Nakoniec si mohol každý vybrať darček, ktorý sa mu páčil.

Dôchodci sa potešili 10. októbra 2010 scénkou, ktorú im zahráli deti pod vedením PaedDr. Mgr. Margarety Hickickovej a vystúpením folklórneho súboru Lúčan. Nechýbalo občerstvenie.

Mikuláš (Ivan Jacko) anjel (Katarína Gulandová) a čert (Pavol Sarčák) rozdávali v nedeľu 5. decembra deťom darčeky pod rozsvieteným vianočným stromčekom. V rozhlase vyhrávali koledy, mráz štípal líčka a bielučký sneh visel aj zo stromčeka ozdobeného farebnými žiarovkami. Nové oblečenie pre Mikuláša darovala Eva Bubalová, balíčky pre 57 detí sponzoroval obecný úrad a Lýdia Sárená.

Nový vdp. farár František Plučinský

Vdp. Jozef Tomáš sa stal farárom v Oravskom Bielom Potoku a začiatkom júla 2010 sme privítali nového správcu fary.

Narodil sa 20. 8. 1978 v Kežmarku. Vyrastal v Slovenskej Vsi na Spiši ako jeden zo štyroch detí majstra odborného výcviku Františka a poštárky Terezy. Tajné stretká miestnych chlapcov s Teodorom Gavendom (za socializmu) ho zaviedli na štúdiá až do Šaštína na saleziánske gymnázium (1992-1996). Práve tu vyzrela jeho detská túžba stať sa kňazom. Štúdium na Spišskej kapitule zavŕšil 31. augusta 2002 vysviackou a 1. septembra primíciami v rodnej obci. Ako kaplán pôsobil Podolínci (2002-2003), Kežmarku (2003-2005), Námestove (2005-2007) a v Poprade (2007-2010).

V Kežmarku sa pred pohrebom postavili s kantorom a diakonom na hŕbu vykopanej zeme, ktorá sa po chvíli zosunula a prevrátila susedný pomník. Oblúbené športy radšej sleduje, ako prevádza. Baví ho totiž hokej a Formula 1. Najradšej si prečíta dobrú knihu, alebo pozrie českú, či francúzku komédiu. Kronikára v jeho rozsiahlej osobnej knižnici zaujala zbierka kníh Agathy Christie.

Počasia

Zima nebola moc studená, snehu málo. Rekordný bol máj. Celý mesiac, až do 5 júna pršalo a bola zima. 27.11. začalo znežiť a teplota šla do mínusu. Pravá studená zima so snehom vydržala až do Silvestra.

Štatistika

Narodení:

Matej Juríček	9.11.2009	rodičia Ľubica Juríčková
Markéta Kakusová	17.5.2010	Patrik a Petra
Šimon Volček	30.9.2010	Martin a Andrea (r. Sokolová)

Zomrelí:

Miroslav Adamčiak	24.2.2010	nar.	29.8.1937
Alena Nemcová	26.6.2010		18.4.1969
Božena Sarčáková	29.12.2010		4.12.1947

K 31. decembru 2010 žilo v obci 291 občanov, z toho 137 mužov a 154 žien.

Rok 2011

Zastupiteľstvo

Zastupiteľstvo obce sa v roku 2011 zišlo na deviatich riadnych a dvoch mimoriadnych zasadnutiach. V októbri 2011 sme splatili poslednú splátku úveru za 2. etapu kanalizácie z roku 2002. Teda do roku 2012 ide obec bez úverového zaťaženia.

Najväčším problémom obce sú teraz miestne komunikácie. Ulica „Pod Klincom“ sa zrekonštruovala v roku 2010. V tomto roku dal obecný úrad vypracovať projekty na ulice „Trojičná“ a „Záhradná“. Je podaná žiadosť o vydanie stavebného povolenia. Ulicu „Za tunelom“ nebolo možné do tejto akcie zahrnúť, lebo nebolo možné určiť hranice cesty vo vlastníctve obce. Preto sa dal vypracovať geometrický plán.

Budova obecného úradu má deravú strechu. Každý rok podáva obec žiadosť o poskytnutie finančných prostriedkov, ale zatiaľ neúspešne. Poslanci sa preto rozhodli dať vypracovať projekt na rekonštrukciu budovy. V podkrovných priestoroch by sa vyriešili problémy s archívom, obecnou knižnicou. Mala by tam byť aj miestnosť pre hasičov a miestnosť, kde by sa mohla stretávať mládež obce. Zateplenie budovy by znamenalo veľkú úsporu elektrickej energie na vykurovanie. Teraz totiž všetko teplo uniká cez povalu, kde je nasypaná len škvára.

Rekonštruovalo sa vedenie miestneho rozhlasu, lebo drôty boli prinízko.

Na podnet občanov sa poslanci zaoberali možnosťou rozšíriť obecné osvetlenie, aby k zastávke na ceste č. 18 nemuseli chodiť po tme.

Žiadosť o poskytnutie dotácie na projekt separácie biologicky rozložiteľného odpadu bol podaný v októbri 2011. Kompostéry by mala obdržať každá domácnosť a jeden väčší by bol na cintoríne.

V budove obchodu boli vymenené dva okná za plastové, aby sa ušetrili finančné prostriedky na vykurovanie.

V apríli 2011 bol vyzbieraný kovový a elektronický odpad. Nepotrebné šatstvo zbierala obec do decembra v spolupráci s neziskovou organizáciou Pomocný anjel. Vyzbieralo sa 50 vriec.

V mesiaci auguste dovezla obec potraviny pre občanov v hmotnej núdzi a dôchodcov, ktorí majú nízky príjem. V našej obci dostali potraviny všetci, ktorí o túto pomoc požiadali. Spolu to bolo 40 občanov.

„Krchma u Števa“ ukončila nájom v kultúrnom dome mesiacom november 2011.

Bursa

V sobotu 5. marca 2011 doobeda chodili bursovníci po dedine. Poobede mali sálu kultúrneho domu pre seba deti v maskách a večer sa pozabávali aj dospelí. Novotou bola zabíjačka prasaťa. Na zabíjačkových špecialitách si mohol pochutiť zadarmo každý, kto prišiel.

Hasičská súťaž

V sobotu 28. mája sa zišlo za Adamčiakovcami 13 mužských a 2 ženské hasičské družstvá, aby bojovali v jedenástom ročníku súťaže o pohár starostu obce Liptovský Michal. O občerstvenie i guláš bolo postarané. Pohár si odniesli chlapi z Martinčeka.

Výsledky:

1.	Martinček I	25,03
2.	Martinček II	26,25
3.	Lipt. Teplá	28,93
4.	Likavka II	33,28
5.	Likavka I	33,66
6.	Bešeňová	37,43
7.	Lipt. Sliače	37,97
8.	Ivachnová	46,16
9.	Krmeš – Vlachy	46,85
10.	Lipt. Michal	51,18
11.	Lúčky	54,68
12.	Lisková	55,78
13.	Turík	diskv.

Ženy

1.	Lipt. Teplá	49,87
2.	Lipt. Sliače – Vyšný	53,25

Hasičská zábava

Hasičskú zábavu v obci poňali usporiadatelia starosvetsky. 23. júla vyzdobili tanečný kruh pod kultúrou májkami, stuhami, balónmi. Stoly boli na ihrisku, stánky s pivom, gulášom ... pri plote. Zábavu rozbiehali muzikanti „Hravé struny“ z Likavky, pokračoval DJ Peter Adamčiak. Počasie bolo prázdninové. Tí, čo to spískali, mali trička s nápisom „Hasičská veselica – 1. ročník“. Kronikár postrehol v takomto tričku oblečených: Magda a Jozef Sáréný, Ivana a Pavol Sarčák, Monika a Ivan Jacko, Nadežda a Partik Madliak, Tatiana a Miroslav Hrompa, Anna a Martin Adamčiak, Ľubomíra a Peter Mikuš. Vstupné 1 € vyberali na mostíku a pri kultúre. Najviac sa to asi páčilo deckám, ktoré sa mohli prehádzať kade-tade, žobrať od rodičov drobné na cukríky, dobošky, nanuky a skúšať, či je voda v Ľupčianke mokrá.

Hasiči

Hasičské družstvo mužov sa zúčastnilo 5. júna okresnej súťaže v Liskovej. 2 júla súťažilo v Liptovskej Teplej. Táto súťaž bola nezvyčajná. Družstvo muselo prejsť od štartu asi 1 km požiarnym autom, vybrať striekačku a náčinie z vozu a zasiahnuť ako pri ozajstnom požiari.

To zvládli aj vďaka Miroslavovi Hrompovi, ktorý pripravil požiarnícku Aviu na STK (stanica technickej kontroly).

Deň detí

V nedeľu 29. mája sa okolie kultúrneho domu ozývalo detskými výkrikmi, sklamaním i smiechom. Deti súťažili v nosení stolnotenisovej loptičky na lyžičke, švihadle, kruhoch, hádzaní do koša, kolkoch, hádzaní do terča, v guľkách, v skákaní vo vreci. Medzi malými: Katka Sirotiaková, Emka Kuricová, Lenka Senková, Jakub Hurtešák, Matúš Bartánus, Ad'ka Lacková, boli na medailových miestach:

1. Samko Ilkanič
2. Filipko Guoth
3. Miška Lauková

Ďalšiu vekovú kategóriu ovládli:

1. Paulínka Sálusová
2. Marek Ferianc
3. Marco Raimondi

a súťažili: Miška Makáčeková, Natália Košútová, Klaudia Lauková, Nina Berezňaninová, Timea Makáčeková, Simona Baranová, Klára Gulandová a Karolína Mäsiariková.

Školáci museli zvládnuť aj bedminton: Roman Hošala, Dávid Madliak, Pavol Sarčák, Ivan Jacko, Peter Baran, Lukáš Lacko, Nina Madliaková, Alexander Ferianc. Najšikovnejší boli:

1. Patrícia Mikušová
2. Vesna Hockicková
3. Michal Bartánus a Petra Bartánusová

Najstarší: Mikušová Klaudia, Dávid Sirotiak, Kristián Hockicko, Mária Lacková, Ján Šturek, Patrik Šturek.

Stalo sa

Vo Veľkonočný pondelok 25. 4. 2011 našli veriaci, idúci na omšu, rozbité sklo na kaplnke

p. Márie. Aj sošku bolo treba zlepiť.

Na Deň matiek, 8. 5., predviedli michalské deti svojim mamám a starým mamám pekný kultúrny program. Každá matka dostala kvietok.

V piatok 24. 6. zorganizovali hasiči posedenie pri jánskej vatre.

V sobotu 8.10. sa veriaci z farnosti Liptovský Michal a filiálok Ivachnová a Vlchy spolu

s našim pánom farárom Františkom Pľučinským a bohoslovcom Matejom Malenkom zúčastnili na púti na Mariánsku horu v Levoči a do Spišskej Kapituly. V Spišskej Kapitule navštívili Katedrálu sv. Martina a kňazský seminár. Prezreli si aj Spišský hrad.

23.10. sa uskutočnilo stretnutie s dôchodcami. Program pripravili deti z našej obce pod vedením p. Laukovej. V ďalšej časti bolo stretnutie spestrené divadelným predstavením, ktoré predviedlo ochotnícke divadlo z Lubele pod názvom Starostove kuchárky.

Nezvyklo prechádzal dedinou v nedeľu 4. 12. Mikuláš na koči s anjelom a čertom. (Lukáš Púček, Mária Stašáková, Jakub Lubelec). Balíčky neboli zadarmo. Každé dieťa muselo niečo povedať, zaspievať...

Týždeň pred Vianocami 18. 12. v kultúrnom dome predviedli deti tance, piesne a vinše pre všetkých občanov našej obce. Blížiac sa sviatky približovala scénka z Betlehemu. Skandovaný potlesk si vyslúžili pri stvárnení zimných radovánok pri pesničke Hanky Zagorovej „Zima, zima, zima, je...“. Program s deťmi pripravila Věra Lauková, ktorá sa začiatkom roka prisťahovala do obce. Kúpili dom Luba Juríčka.

Krátko pred Vianocami si kronikár povedal: márnosť nad márnosť, všetko je márnosť. To keď videl Jozefa Sáréného rozoberať drevenú stenu pod krčmou. Krčmu U Števa totiž zavreli. A kronikárovo maľby na dreve „oltár pijana“, „Fabia WRC“ a „trojhlavý drak“ asi poslúžili na podkurovanie.

Na Štedrý deň už tradične koledovali malí koledníci po domoch, aby milodarmi pomohli svojim rovesníkom v Afrike.

Cez polnočnú omšu sa ktosi chcel dostať do fary, ale ho zrejme vyrušili, tak sa presunul do Ľupče, kde sa mu to podarilo.

Počasie

Zima vydržala do polovice marca. Sneh s miernou zimou sa objavil týždeň pred Vianocami.

Štatistika

Narodení:

Michaela Lubelcová	21. 2. 2011	rodičia	Jakub a Mária r. Baranová
Lucia Nováková	14. 3. 2011		Peter a Božena Kubáňová r. Košútová
Tamara Gulandová	17. 11. 2011		Peter Sagan a Katarína Gulandová
Karol Bubniak	9. 12. 2011		Juraj a Dana r. Púčeková
Diana Matláková	31. 12. 2011		Pavol a Lenka r. Ilkaničová

Zomrelí:

Gizela Mikušáková	23. 8. 2011	nar.	22. 9. 1927
Andrej Húska	26. 9. 2011		21. 10. 1929

K 31. decembru 2011 žilo v obci 294 občanov, z toho 135 mužov a 159 žien.

Túto časť kroniky schválilo obecné zastupiteľstvo na svojom zasadaní 27.3.2012.

Evka Bubalová - 20 rokov na obecnom úrade

V stredu 26. januára 2011 postrehol kronikár neobvyklý koniec hlásenia miestneho rozhlasu. „Toto je moje posledné hlásenie, pretože odchádzam do dôchodku.“ Účtovníčka obecného úradu zastávala svoju prácu tri volebné obdobia za starostu Antona Weisza a dve štvorročnice za Juraja Vrticha.

„Na obecnom úrade v Liptovskom Michale som začala pracovať v máji 1991 na vedľajší pracovný pomer. Bola som vtedy na materskej dovolenke. Vymenila som Annu Mužilovú, ktorá tu tiež pracovala desiatky rokov. Úrad bol otvorený v utorok a štvrtok.

V tejto miestnosti bola pec na uhlie, registračná skriňa, pracovný stôl, stolička, lavór, krčah s vodou, uterák, mydlo a písací stroj Robotron (pozn. kronikára: Made in DDR, Nemecká demokratická republika). Podlaha bez koberca. Nebolo kde uvariť kávu. WC nebolo. V lete som si odomkla kultúrny dom, ale v zime bola voda spustená. Musela som si len domov odskočiť.

Prvé, čo mi kúpil starosta Anton Weisz, bola kalkulačka. Dovtedy sa všetko rátalo ručne. Najväčšiu trému som mala pred hlásením do miestneho rozhlasu. Dodnes sa musím pred hlásením vykašľať, zhlboka predýchať. Stalo sa, že po ceste z poľa, z Bokov, zastavili sa ľudia u nás, že im deti vyťahali všetku zeleninu. Aj som potom hlásila, aby si rodičia dali cez prázdniny lepší pozor na deti.

Keď sa zaviedli v obci popolnice, chodila som so smetiarmi, nazerala do každej popolnice, zapisovala do písanky. Ak nebola popolnica plná, nevysypala sa.

Pri štepení psov pred úradom, som sa ponúkla jedného podržať. Chytila som ho za vodítko a on ma „ďafol“ do nohy.

Od roku 1994 som pracovala na trvalý pracovný pomer. Kandidát musel mať čistý výpis z registra trestov, podpísať pracovnú náplň a zložiť sľub.“

Kronikár si dovoľil vsunúť sem plné znenie sľubu:

„Sľubujem, že pri vykonávaní verejnej služby budem dodržiavať Ústavu Slovenskej republiky, ústavné zákony, zákony a ostatné záväzné právne predpisy a uplatňovať ich podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia, rešpektovať a chrániť ľudskú dôstojnosť a ľudské práva.“

a veľmi skrátenu pracovnú náplň:

„Preberanie, zhromažďovanie a príprava podkladov jednotlivých agiend. Spracovanie prehľadov, výkazov alebo štatistík, ako podklad na riadenie, rozhodovanie alebo kontrolu. Vedenie evidencie obyvateľstva. Vybavovanie rutinných odborných agiend v oblasti stavebného poriadku, ochrany spotrebiteľa, životného prostredia. Správa poplatkov obce. Správa miestnych daní. Spracovanie miezd pracovníkov úradu a verejno-prospešných prác. Vedenie účtovnej agendy, pokladne, majetku obce. Osvedčovanie listín a podpisov. Vybavovanie bežnej korešpondencie. Upratovanie obecného úradu.“

Samozrejme treba spomenúť podielanie sa na príprave všetkých volieb a akcií v obci.

„Za tie roky sa hodne vecí zmenilo a ja som sa ich musela učiť. Absolvovala som veľa školení, len na školení o práci s počítačom som nikdy nebola. Prvý počítač sme dostali v roku 1996. Pre mňa to bola hrôza. Anglicky som nevedela. Pomáhali mi deti. Dnes máme na úrade, okrem telefónu (Ten mal len starosta.), dva počítače, tlačiareň, fax, kopírku, Internet. Len pult rozhlasu je stále rovnaký. Platne už síce neprehráva, lebo nie je ihla, ale pribudol tam prehrávač magnetofónových kaziet a CD.

Prežila som tu všeličo. Aj poplakali sme si, aj zasmiali, ba aj zaspievali.“

Tento príspevok chce byť aj osobným poďakovaním kronikára za vždy ochotnú prípravu údajov potrebných pri spracúvaní kroniky.

Rok 2012

Zastupiteľstvo

Na zasadaní 7. februára zanikla stavebná komisia. Jej prácu prevezme Stavebný úrad v Ružomberku. V mesiaci apríli bol vyzbieraný kovový odpad a súčasne aj elektronický odpad. Žiaci zo základnej školy na Deň Zeme pomáhali čistiť obec od porozhadzovaných odpadkov. V spolupráci s neziskovou organizáciou Pomocný anjel zbierali občania v mesiaci apríli obnosené a nepotrebné šatstvo.

Úspešný projekt v akcii Ekodedina znamenal dotáciu 3000 € od Mondi SCP. Tak sa podarilo za kultúrnym domom osadiť novú lavičku cez Ľupčianku, obrubník ihriska, dreviny, lavičky. Okolo antukového ihriska boli položené do betónu obrubníky, aby sa v zimnom období dala spraviť ľadová plocha. Obec vyhlásila brigády na ktorých sa zúčastnilo 30 občanov. Popri betónovaní bol vyčistený aj breh Ľupčianky a skrášlené priestory pod kultúrnym domom.

V mesiaci júli sa dali vyasfaltovať kanalizačné prípojky na hlavnej ulici, ktoré už boli uľahnuté a hrozilo poškodenie áut. Opravu financovala obec zo svojho rozpočtu.

Pokračovalo sa v rekonštrukcii obecného rozhlasu.

Na Deň matiek 13. mája nacvičili deti z našej obce pod vedením Věry Martonovej program k ich sviatku. Každá matka dostala kvietok a malé občerstvenie. Chutnými koláčikmi prispela Monika Jacková.

25. júna schválili poslanci prenájom starej fary pánu Mišovičovi, ktorý tam chcel variť a skladovať medovinu. Koncom roka však zmluvu vypovedal.

Na ukončenie školského roku bola 30. júna pre deti usporiadaná zábava vonku pri kultúrnom dome. Hasiči zorganizovali 1. septembra posedenie pri vatre za Vevericovcami a pre všetkých pripravili malé občerstvenie.

Stretnutie s dôchodcami sa uskutočnilo 21. októbra. V programe vystúpili deti z našej obce. Program pripravila Věra Martonová. Program spestril svojím vystúpením aj súbor Lúčan z Lúčok. Chutným koláčikom prispela Monika Jacková.

Na budovu obecného úradu bol vypracovaný projekt na nadstavbu, aby sa vyriešil zlý stav strechy. V podkroví by boli vybudované nové priestory na archív, knižnicu, miestnosť pre mládež a taktiež miestnosť pre hasičov. Bolo už územné konanie, ale nakoľko sa susedia odvolali na Krajský stavebný úrad do Žiliny, tak sa konanie predĺžilo až na koniec roka. Teraz je už podaná žiadosť na stavebné povolenie.

Pri príležitosti životného jubilea zástupcovia obecného úradu osobne navštívili jubilantov a bola im odovzdaná malá pozornosť. Zároveň boli všetci zapísaní do pamätnej knihy.

Hasiči

Sú zdravým jadrom dediny. Zorganizovali súťaž O pohár starostu. Preverili 89 rodinných domov pri preventívnej protipožiarnej kontrole. Poriadali fašiangovú bursu 18. februára 2012, kde pripravili aj zabíjačkové špeciality, karneval pre deti a večer zábavu. Akciu sponzorovali DHZ, Bohuslav Berezňanin, Vladimír Čavoj .

1. septembra postavili povstaleckú vatru a zabavili sa pri nej. Začiatkom roka využili silné mrazy a vytvorili klzisko za kultúrou. Aj kronikár si tam zahral hokej. V jeseni pobrigádovali a zabetónovali obrubníky ihriska, aby mohli urobiť kvalitnejší ľad.

Družstvo sa zúčastnilo okresnej súťaže v Liptovskej Štiavnici.

Hasičská súťaž

Dvanásť ročník súťaže O putovný pohár starostu obce Lipt. Michal sa konal tradične v sobotu 26. mája 2012 za Adamčiakovcami. Výborný guláš navaril tradične Félix Sršeň a tradične zvíťazila Likavka. Celkom netradične zabojovali naši hasiči. Časom 37,51 obsadili pekné šieste miesto. Kronikár nepamätá taký dobrý čas miestneho tímu.

Výsledky:

1. Likavka	21,06
2. Martinček I	25,25
3. Martinček II	29,68
4. Lipt. Teplá	30,16
5. Lipt. Teplá ženy	36,03
6. Lipt. Michal	37,51
7. Bešeňová	38,63
8. Turík	41,91
9. Ivachnová	52,15
10. Lúčky B	55,09
11. Lúčky A	60,65

Akciu sponzorovali p. Adamčiak, p. Vrtichová a p. Kráľ mladší.

MDD

Detí ako smetí sa zišlo pred obecným úradom na Medzinárodný deň detí. Najpočetnejšia a najvd'áčnejšia bola skupina najmenších. Tu vyhrali všetci: Filipko Guoth, Jakubko Hurtešák, Ad'ka Lacková, Matúško Bartánus, Lenka Senková, Michaela Madliaková, Samuel Vozník, Karolínka Hurtešáková, Jakubko Baran, Jonáško Zelina, Nelka Čavojová, Karinka Mikušová, Evka Senková, Šimon Volček, Jakubko Bielený.

Tí trochu starší zabojovali o umiestnenie na bedni víťazov.

Výsledky:

1. - 4. trieda	1. miesto	Paula Sálusová
	2. miesto	Patrícia Mikušová
	3. miesto	Simonka Baranová
5. - 6. trieda	1. miesto	Lukáš Lacko
	2. miesto	Dávid Madliak
	3. miesto	Ivan Jacko
7. - 9. trieda	1. miesto	Adriana Feriancová
	2. miesto	Mária Lacková
	3. miesto	Patrik Šturek

Súťaže pripravili poslanci za pomoci Věry Martonovej a Zdenky Lackovej.

Stalo sa

Novotou boli bazáre v kultúrnom dome, ktoré začala poriadat' Božka Kubáňová. Zhruba raz za štvrt' roka mohli účastníci predať a návštevníci lacno kúpiť všehočtu' oblečenia a iných vecí.

V septembri nahradila starú lavičku cez Lupčianku nová. Najväčšiu zásluhu má Lukáš Marton, ktorý ju zhotovil, aj osadil.

V novembri pribudol betónový chodník k lavičke a obrubníky okolo hriska.

Pod rozsvieteným stromčekom rozdával deťom 8. 12. 2012 balíčky Mikuláš (Lukáš Marton), ktorému asistoval tradičný anjel (Lubomíra Mikušová) a čert (Matej Malenka).

V decembri zaregistroval kronikár za kultúrou nové lavičky a preliezku.

Počasié

Krutá zima s veľkými mrazmi panovala v januári i februári 2012.

Toho roku sa darilo ovociu. Jablk bolo habadej.

Zima prišla na Mikuláša. Trochu snehu a celodenné mrazy.

Štatistika

Narodení:

Alex Baran 3.2.2012 rodičia Peter a Monika rod. Bubalová

Zomrelí:

Félix Sršeň 28. 9. 2012 nar. 16. 6.1951

Marta Juričková 9.12.2012 18.12.1931

K 31. decembru 2012 žilo v obci 295 občanov, z toho 138 mužov a 157 žien.

Rok 2013

Zastupiteľstvo

Rok 2013 bol vládou vyhlásený za rok šetrenia. Ministerstvo financií neposkytovalo prostriedky na individuálne potreby obcí. Z tohto dôvodu nebolo možné získať dotáciu na opravu budovy Obecného úradu.

Bol vypracovaný projekt na rozšírenie verejného osvetlenia. Vysporiadanie pozemku k chodníku na autobusovú zastávku umožní tento rekonštruovať.

Úspešný projekt na skrášlenie obce od Zdenky Lackovej znamenal dotáciu firmy Mondi SCP Ružomberok. Za kultúrou a na miestnom cintoríne pribudli nové lavičky a po dedine smetné koše.

Projekt na ochranu pred povodňami znamenal zamestnanie dvoch pracovníkov na 3 mesiace. Vyčistili potok Ľupčianka od stavidla až po diaľnicu.

Projekt na podporu miestnej zamestnanosti umožnil zamestnať jedného pracovníka na 9 mesiacov. 80% cena práce prepláca Úrad práce a 20% obec. V roku 2013 Ladislav Púček opravil schody pred obecným úradom, pred kultúrnym domom a pri potoku Ľupčianka. Tu vybudoval aj chodník od schodov k lavičke cez potok. Položil dlažbu do kuchynky úradu a obklad novej kuchynskej linky.

Z rozpočtu obce boli vymenené okná v kuchynke a zasadačke obecného úradu a tiež v budove tlačiarne Prieset (budova bývalej školy).

Dokončená bola oprava elektrických rozvodov v budove obecného úradu a všetky priestory boli vymaľované.

V júli bola natretá strecha kultúrneho domu. Vyasfaltovali sa kanalizačné prípojky na ulici pred obecným úradom až za tunel.

Veľa úsilia dalo zastupiteľstvo do kauzy „Rozšírenie skládky odpadov v Partizánskej Ľupči“. Skládka môže ohroziť životné prostredie obce. Snaha, aby obec mohla ovplyvňovať túto vec, je zatiaľ prejednávaná.

Pokračovalo sa v rekonštrukcii miestneho rozhlasu.

Stretnutie matiek bolo 12. mája. Deti, pod vedením Zdenky Lackovej nacvičili program. Účastníčky dostali kvietok a všetci koláčik od Moniky Jackovej.

Dňa 18. augusta 2013 si veriaci farnosti Liptovský Michal na svätej omši pripomenuli 200 rokov od narodenia Štefana Nikolaja Hýroša. Bol to významný historik, profesor cirkevných dejín a cirkevného práva a spoluzakladateľ Matice slovenskej. V našej farnosti pôsobil ako kňaz viac ako 29 rokov, tu aj zomrel a je pochovaný na miestnom cintoríne. Po odsľúžení svätej omše bola krátka pietna spomienková slávnosť pri jeho hrobe. Mgr. Praženicová oboznámila prítomných s jeho životopisom a miestny spevokol zaspieval niekoľko piesní.

Stretnutie s dôchodcami 20. októbra spestril program detí, ktorý pripravila Věra Martonová a detský folklórny súbor Sliachanček.

Mikuláš (p. Ivan Pavlisko, otec Věrky Martonovej) na saniach rozdával balíčky deťom 7. decembra.

V apríli bol vyzbieraný kovový a elektronický odpad. Na Deň Zeme pomáhali žiaci základnej školy očistiť obec od odpadkov. V marci a novembri sa zbieralo nepotrebné šatstvo pre chudobné krajiny.

Bursa

V sobotu 2. februára 2013, za zamračeného, ale príjemne teplého počasia (+5 °C), chodilo po dedine vyše dvadsať pestrých masiek v sprievode harmoniky a tradičného medveďa (Richard Kendera). Toho roku mal čert (Ivan Jančí) od akejsi čarodejnice vrecko zázračného prášku pre šťastie. Prášok sa veľmi ponášal na múku. Obsýpal ním vybraných šťastlivcov, a veru nešetřil. Na moste cez Ľupčianku pristavila chasa aj

Octáviu so značkou LV. Pani zaplatila čosi do bursovej kasičky a vypila obligátny štamperlík. Keď auto prepustili, otočilo sa na križovatke a pristavilo pri kronikárovi. Šofér, akoby z mlyna na múku vyšiel, sa s úsmevom opýtal: „Ako sa dostaneme do Gôtovian?“

Poobede sa v dobre vykúrenej kultúre (kuriči Laco Púček, Zdenko Húska) vybláznili deti na karnevale a vytešili z cien v tombole. Večer sa vytancovali na zábave aj rodičia. Dokonca aj kronikár tu fotil a tancoval do polnoci.

Hasiči

Súťažné družstvo dostalo od obce 10 nových oblekov a vybehalo v nich slušné ôsme miesto v domácej súťaži a podobne aj v Liptovskej Štiavnici. Hasiči sa podieľali na fašiangovej burse a organizovali posedenie pri vatre 31. augusta za Vevericovcami. Deti si zasúťažili a dostali občerstvenie.

Miroslav Hrompa pripravil Aviu na bezproblémový prechod Stanicou technickej kontroly (STK). Keďže Pavol Sarčák sa vzdal vedúcej funkcie, na mimoriadnej výročnej schôdzi bol zvolený za nového veliteľa Jozef Sáréný.

Hasičská súťaž

13. ročník súťaže o Putovný pohár starostu obce Lipt. Michal sa konal 25. mája za Adamčiakovcami.

Výsledky súťaže:

Muži:

1. Likavka	28,07
2. Martinček A	29,87
3. Lisková	31,09
4. L. Štiavnica - dorast	32,81
5. Lipt. Štiavnica A	34,13
6. Martinček B	34,56
7. Lipt. Štiavnica B	37,00
8. Krmeš	40,41
9. Turík	41,78
10. Lipt. Michal	43,53
11. Lúčky II	45,69
12. Bešeňová	46,22
13. Turík – dorast	48,56
14. Lúčky I	61,37
15. Lipt. Lúžna	92,94
16. Lipt. Teplá	Diskv.

Ženy:

1. Lipt. Lúžna	33,94
----------------	-------

MDD

V nedeľu 9. júna 2013 zorganizovalo obecné zastupiteľstvo pestré popoludnie plné hier pre miestne deti k ich sviatku a k sviatku ich otcov. Škôlkári boli iba traja a popasovali sa s hádzaním na cieľ, hádzaním loptičkou a inými zručnosťami.

Školákov si zobrala na starosť Věra Martonová. Rozdelila ich do dvoch družstiev. Začalo sa pretekom „hadov“. Pokračovalo sa triafaním pera na šnúrke do fľaše, nosením kýblikov vody na pleciah, vymyslením básničky na slová „ocko, slnko, deti a hrať“. Deti skákali vo vreci a pili súťažne čaj. Veselé bolo hádzanie balónov naplnených vodou. Neobišlo sa bez „povodní“. Po triafaní do basketbalového koša bol stav 4:4.

Rozhodol futbalový zápas, ktorý rozhodoval starosta Juraj Vrtich. Prvé družstvo malo troch chlapcov a druhé samé dievčatá. Chlapcom sa podarilo streliť jeden gól, a tak prvé družstvo vyhralo.

Víťazi i porazení dostali pentelku a pero. Okrem toho hračky z tomboly, v ktorej každý účastník vyhral cenu.

No to ešte nebol koniec. Na rad prišli ockovia. Najprv vozili svoje ratolesti vo fúriku, potom pili opreteký pivo a nakoniec ich vlastné deti nadžgávali chrumkami. Aj oteckovia dostali ceny – pivo.

Postarané bolo aj o občerstvenie. Čaj, párky, dobošky, cukríky i zmrzlina (zadarmo) sa objavovali v rukách detí i dospelých.

Kronikár sa zabavil pri kreslení na tvár a ruky. Tu sa deti realizovali samé. Kreslili si na kožu jeden druhému.

Toto príjemné letné odpoľudnie so slniečkom a džavotom detí bolo naozaj podarené.

Stalo sa

V januári hrávali hokej chalani a občas aj kronikár na ľade za kultúrou. Tento bol dielom hlavne Jána, Patrika a Janka Štureka. Nechýbalo ani umelé osvetlenie.

Prázdninové dni osviežili malé predavačky Klaudia a Michaela Lauková a Natália Košútová. Predávali pitie, lízatka, pelendreký, náramky, umelé ruže a kadečo iné obvykle za 10 centov. Kronikár si od nich v júli kúpil peniaze. Teda peniaze, ktoré sa dali zjesť. Jankovi Hošalovi dokonca ponúkali, že mu namažú pery za 10 centov. Ten ich posledne usadil zvláštnou prosbou: „Dám vám 5 centov, len mi už nič neponúkajte!“

Počasie

Celý január pekná zima. Málo snehu, teploty mierne pod nulou. Na Hromnice dážď, ale v nedeľu 3. februára opäť sneh. Zima držala do Veľkej noci. Na Veľký piatok 29.3.2013 snežilo.

Štatistika

Narodení:

Benjamín Marton	18. 3. 2013	rodičia: Věra a Lukáš Marton
Lucia Lubelcová	2. 7. 2013	Jakub a Mária rod. Baranová

Zomrelí:

Ladislav Chebeň	21. 7. 2013	nar.	9. 6. 1943
Vojtech Jánoš	17. 10. 2013		22. 8. 1944

K 31. decembru 2013 žilo v obci 299 občanov, z toho 139 mužov a 160 žien.

Túto časť kroniky schválilo obecné zastupiteľstvo na svojom zasadaní 29. 4. 2014.

Rok 2014

Voľby do zastupiteľstva obce

Voľby sa konali 15. novembra 2014. Z 235 oprávnených voličov sa zúčastnilo 186. To je 79%.

Z prekvapivého množstva kandidátov na starostu obce získala najviac – 60 hlasov Elena Tuková. Ostatní: Ivan Jacko 54, Martin Adamčiak 41, Matej Malenka 15, Katarína Vevericová 8, Lukáš Púček 6, Andrej Mikušiak 1.

Poslanci:

Ivan Janči 106, Zuzana Baranová 87, Věra Martonová 75, Katarína Vevericová 75, Mária Jánošová 71.

Matej Malenka 65, Miroslav Hrompa 64, Elena Tuková 62, Katarína Gulandová 57, K 48, Boris Malenka 35, Daniel Adamčiak 22, Petra Vevericová 22, Veronika Jančiová 18

Zuzana Baranová sa vzdala postu poslanca. Na jej miesto nastúpil Matej Malenka.

Zastupiteľstvo

Na zasadnutí 11. februára 2014 bola vyhodnotená anketa o využití budovy starej fary. Anketový lístok dostal každý občan vo veku nad 18 rokov, čiže spolu bolo rozdanych 208 lístkov. Na lístku bol uvedený návrh riešenia a spôsob financovania výstavby, kde by sa z fondov EÚ získalo 90 % nenávratných financií. Občania mali svoj názor o zriadení domu sociálnych služieb vyjadriť zakrúžkovaním slova áno alebo nie. Na obec bolo odovzdaných 144 ks anketových lístkov, čo predstavuje 69,23 %. Za výstavbu domu sociálnych služieb vyjadrilo svoj súhlas 115 občanov, čo predstavuje 55,29 %. Proti bolo 27 občanov, čo predstavuje 12,98 %. Dva lístky boli neplatné, čo predstavuje 0,96 %.

Starosta Juraj Vrtich na stretnutí zastupiteľstva 3. septembra podal správu o činnosti od roku 2002. Kronikár tu uvádza len časť, týkajúcu sa roku 2014, zato jeho vlastnými slovami:

Funkcia starostu je verejná funkcia, ktorá sa nevykonáva v pracovnom pomere. Starosta je v prvom rade ekonóm a potom manažér. Musí vedieť narábať s financiami a rozvrhnúť ich čerpanie na celý rok.

Obecný úrad slúži pre občanov a preto im treba ponúknuť dostupné a kvalitné služby, aby si čo najviac svojich vecí vybavili v mieste svojho trvalého bydliska. Prvoradá vec je každodenný styk s občanmi, pomáhať im riešiť ich rôzne problémy, starať sa o čistotu obce, aby sme spoločne riešili naše problémy a potom spokojne nažívali v obci. Ľuďom sa treba venovať a byť v obci, nedá sa okrem toho podnikať, alebo pracovať v inom zamestnaní. Zamestnávali sme ľudí cez Úrad práce a teraz už aj ľudí odkázaných na dávku v hmotnej núdzi. Bolo potrebné zistiť možnosť ich zamestnania dojednať pracovné zmluvy a potom im prideliť prácu a ešte ich aj kontrolovať.

Okrem úloh, ktoré vyplývajú zo zákona a to sú originálne kompetencie a prenesený výkon štátnej správy, kde je starosta zodpovedný za všetko a všetky úlohy a kompetencie musí zvládnuť načas som vybavoval ďalšie vyjadrovania a povolenia na budovania investičných akcií a menších opráv pri zveľadovaní našej obce. O týchto aktivitách podávam každý rok správu o činnosti a táto správa je každý rok prílohou zápisnice.

V roku 2014 sa realizovalo rozšírenie verejného osvetlenia na chodník ku autobusovej zastávke. V svahu štátnej cesty bolo potrebné previesť ručný výkop, ktorý sme poriešili pracovníkmi, ktorých sme

zamestnávali cez Úrad práce. Vykopali ryhu, položili kábel, zemniaci drôt, fóliu, zasypali ryhu a vybetónovali pätky pod stožiare. Na zabetónované pätky upevnili potom stožiare verejného osvetlenia v počte 4 kusov. Bolo im potrebné zabezpečiť materiál a práce spolu organizovať. Ďalej boli zabetónované stĺpiky na zábradlie popri chodníku ku autobusovej zastávke a zábradlie bolo opravené a namaľované.

Na obecnom úrade a požiarnej zbrojnici bolo zamúrané okno a zároveň boli vyspravené špalety na oknách zo severnej strany. Začal sa riešiť chodník na cintoríne, aby sa v budúcnosti dal opraviť a predĺžiť ku všetkým hrobom. Na základe výzvy Environmentálneho fondu sme riešili projekt zateplenia kultúrneho domu a výmeny okien. Projekt bol vypracovaný a bola podaná žiadosť. Túto bolo potrebné podať do 31. júla 2014. Pokračovalo sa aj v rekonštrukcii obecného rozhlasu. Poriesila sa celá ulica pred obecným úradom až po železnicu.

Ustanovujúce zasadnutie nového obecného zastupiteľstva sa konalo 6. decembra 2014.

Bursa

Tradičné chodenie masiek po dedine sa odohralo v sobotu 1.3.2014. Masky si užili aj deti. Poobede na maškarnom plese. Večer sa pozabávali dospelí.

Deň Zeme

Žiaci zo základnej školy na Deň Zeme pomáhali čistiť našu obec od porozhadzovaných odpadkov a tým pomohli životnému prostrediu.

V apríli bol vyzbieraný kovový a elektronický odpad. Nazbierali sa 2 traktorové vlečky.

Deň matiek

11. mája sa uskutočnilo stretnutie matiek pri príležitosti ich sviatku v kultúrnom dome. Program nacvičili deti z našej obce pod vedením p. Martonovej a p. Lackovej. Každá matka dostala kvietok a malé občerstvenie. Chutnými koláčikmi prispela p. Jacková.

Hasiči

V tomto roku DHZ (Dobrovoľný hasičský zbor) prijal 8 nových členov, vďaka čomu sa omladilo súťažné družstvo.

To sa zúčastnilo domácej súťaže, akcii v Liskovej a pohárovej súťaže v Liptovskej Štiavnici, kde obsadilo 7. miesto.

Hasičská súťaž

14. ročník súťaže o Putovný pohár starostu obce Liptovský Michal sa konala 31. mája za Adamčiakovcami.

Výsledky súťaže:

Muži:

1. Likavka	25,47
2. Martinček A	27,34
3. Lipt. Štiavnica	28,34
4. L. Štiavnica - dorast	32,81
5. Martinček	29,86
6. Lisková	30,84

7. Lipt. Lúžna	35,89
8. Lipt. Michal	47,62
9. Bešeňová	48,72
10. Lúčky	53,03
11. Ivachnová	54,79

Ženy:

1. Lipt. Štiavnica	32,41
2. Martinček	33,10
3. Lisková	35,97
4. Ivachnová	61,94

Likavčania zvíťazili tretíkrát za sebou, takže si pohár odniesli domov natrvalo.

MDD a Deň otcov

V nedeľu poobede 1. júna bolo MDD spojené s Dňom otcov. Vojaci vozili deti v terénnom Mercedese, požičali im vysielačky, helmy, plnú poľnú, samopaly, pištole. Dokonca aj ja som si zasúť'ažil. Samopal vzor 58 sa nezmenil. Mňa ho učili skladať (rozborka-zborka) na vojenskej katedre VŠD v roku 1980. Bol som zvedavý, či to dokážem. Raz nám to ukázali a prví traja ockovia (aj ja) šli na to. Skončil som posledný, no o to mi vôbec nešlo. Chcel som zistiť, či to dokážem. Áno. Po 34. rokoch som ten krám rozobral a aj zložil. A dostal za to pivo.

Decká si vyskúšali aj plazenie po parketoch, či bojové maskovanie tváre...

Mikuláš

7. decembra zavítal do našej obce Mikuláš so svojim pomocníkom anjelom. Chodil po obci a balíčky rozдали všetkým deťom do 15 rokov.

Stalo sa

V lete 2014 pribudli štyri lampy verejného osvetlenia na chodníku k autobusovej zastávke na ceste č. 18.

Vznikla nová organizácia – Jednota dôchodcov.

31. októbra sa skončilo funkčné obdobie hlavnej kontrolórky obce Bc. Dany Havlanovej, ktorá túto funkciu vykonávala 6 rokov. Na miesto hlavného kontrolóra našej obce bolo vypísané výberové konanie, na ktoré sa však nik neprihlásil. V novom roku bude vyhlásené nové výberové konanie.

Dôchodcovia

V nedeľu 19. októbra 2014 sa stretli miestni dôchodcovia na tradičnom posedení. Zabavili ich naše deti a folkloristi z Lúčok. Nechýbalo pohostenie a tiež koláče, ktoré napiekla p. Jacková.

Počasia

Zima v roku 2014 bola neobvykle mierna. Cez deň klesla teplota pod nulu len jeden februárový týždeň. Snehu nebolo vôbec. Iba posledný týždeň roka bol zimný. So snehom a celodennými mrazmi.

Štatistika

Narodení:

Oliver Volček

18. 1. 2014

rodičia: Martin a Andrea rod. Sokolová

Sebastián Húska	24. 5. 2014		Tomáš a Lenka
Timea Martonová	30.10. 2014		Lukáš a Věra

Zomrelí:

Anton Weisz	2. 2. 2014	nar.	3. 5. 1941
Marta Bubalová	30. 3. 2014		21. 10. 1955
Ján Gulanda	2. 7. 2014		28. 11. 1952

K 31. decembru 2014 žilo v obci 301 občanov, z toho 140 mužov a 161 žien.

Rok 2015

Referendum

Veľmi malá účasť voličov charakterizovalo toto referendum 7. Februára 2015. Otázky:

1. Súhlasíte s tým, aby sa manželstvom nemohlo nazývať žiadne spolužitie osôb, okrem zväzku medzi jedným mužom a jednou ženou?
2. Súhlasíte s tým, aby párom alebo skupinám osôb rovnakého pohlavia nebolo umožnené osvojenie (adopcia) detí a ich následná výchova?
3. Súhlasíte s tým, aby školy nemohli vyžadovať účasť detí na vyučovaní v oblasti sexuálneho správania či eutanázie, ak ich rodičia alebo deti samé nesúhlasia s obsahom vyučovania?

Z 236 oprávnených voličov obce odpovedalo na tieto otázky 94 takto: 91 áno, 2 nie na otázku č.1, 88 áno, 4 nie na otázku č.2, 84 áno, 7 nie na otázku č.3.

Zastupiteľstvo

Na schôdzi 22. Januára 2015 schválili poslanci nasledovné komisie pri obecnom zastupiteľstve:

Komisia pre verejný záujem: predseda Mária Jánošová, členovia: Katarína Vevericová, Věra Martonová

Komisia pre kultúru: predseda Věra Martonová, členovia: Katarína Gulandová, Dominika Senková

Komisia pre šport: predseda Katarína Vevericová

Komisia pre verejný poriadok: predseda Bc. Matej Malenka, členovia: Ivan Jacko, Petra Vevericová

Komisia pre životné prostredie: predseda Ivan Janči.

Ďalej poslanci schválili Zmluvu o preprave osôb na rok 2015. Jedná sa o príspevok na autobusový spoj č. 4, 19 a 18 na linke z Partizánskej Lupče do Ružomberka a späť čiastkou 51,30 € za mesiac.

Na zasadaní 31.3.2015 vznikla ďalšia komisia: pre fondy EÚ a strategické plánovanie. Jej zloženie: predseda komisie zástupkyňa starostky V. Martonová. Členovia: Bc. M. Malenka, Z. Lacková, PaedDr. M. Hockicková, MUDr. D. Senková a J. Vrtich.

21. mája pribudla výberová komisia pre verejné obstarávanie, ktorá bude vyhodnocovať ponuky na obstaranie tovarov a služieb do 1 000 €. Po vzájomnej dohode boli do výberovej komisie zvolení: Věra Martonová, Katarína Vevericová, štatutár Mgr. Elena Tuková a ako poradný člen Oľga Vozníková.

Zasadnutie 15. decembra riešilo a aj vyriešilo odvoz odpadu spoza tunela

Detský maškarný ples

V sobotu 31. januára sa v kultúrnom dome zišlo do 30 detí v maskách. Rôzne súťaže pre nich pripravili: snehová kráľovná (Věra Martonová) a princ (Matej Malenka) a princezná (Katarína Hajasová). Kronikára pobavila vedomostná súťaž. Niektoré odpovede nezapreli detskú logiku:

1. Majú anjeli krídla a prečo?

-majú, aby zaleteli na pivo / Karinka M./

-keď ich Pán Boh vyrazí z neba, aby sa moc nepoudierali, keď padnú na zem / pád do reality strašne bolí/ / Filipko G./

2. Bude v nebi aj zmrzlina ?

-áno, lebo vravia, že je tam raj / Simonka B./

-áno, lebo tam nie je pekelný oheň / Miška M. a Majka P./

3. Musia sa v nebi vynášať smeti ?

-áno, lebo na smetisku nie sú anjeli / Miška M./

-áno, lebo keď zomrie opilec narobí tam bordel z fliaš / Natália K./

-v nebi je všetko / Jonáško J./

4. Keď je nás na svete niekoľko miliárd ako sa pomestíme všetci do neba?

-nie každý ide do neba, je tu aj iná možnosť - peklo ! /Barbora V./

-áno, lebo nebo je veľké / Timea M./

-zmestíme, nebo je veľké, bude tam ešte aj voľné miesto / Nelka Č./

-zmestíme sa, lebo sme dobrí / Karolínka H./

-pomestíme sa, ak nebudeme obézni / Miška M. a Majka P. /

5. Keď je Boh taký veľký, aké číslo topánok nosí ?

-jeden centimeter, lebo by ostatných pošliapal / Miška M./

-veľkosť človeka sa nemeria podľa čísla topánok / Filipko G./

Bursa

Poslednú fašiangovú sobotu 14. februára, za krásneho zimného počasia, chodili po obci bursovníci v maskách. Ponúkali hudbu (harmonika Hanula), spev, tanec i pálenô. Dostávali peniaze, vajcia i slaninu. Zžitkovali to poobede na diskotéke pre deti a večer, pri zábave pre dospelých.

Hasičská súťaž

Súťaž trochu zmenila meno - O Putovný pohár starostky obce Liptovský Michal. Za Adamčiakovcami podobne, ako všade, v sobotu 23. mája lialo. Aj v tomto počasi by mali hasiči vedieť zasahovať a aj to dokázali. Na rozmočenej lúke bol každý útok veľmi náročný. Potešiteľné je, že sa domáci v silnej konkurencii nestratili.

Výsledky súťaže:

Muži:

1. Turík	25,22
2. Likavka	28,03
3. Martinček A	28,44
4. Lisková	28,88
5. Valšská Dubová	29,85
6. Martinček B	30,31
6. Lipt. Michal	30,31
7. Lipt. Štiavnica	30,65
8. Štiavnička	37,06
9. Kalameny	40,12
10. Lúčky	64,62

Hasiči

Piati členovia nášho zboru absolvovali v marci základnú prípravu hasičských jednotiek. Boli to: Jozef Sárený, Peter Mikuš, Juraj Vrtich mladší, Andrej Mikušiak a Roman Sarčák. Tak máme celkom 9 zaškolených hasičov.

V septembri školili Ivana Jacka na obsluhu protipovodňového vozíka. Ten sme aj v decembri dostali. Obsahuje povodňové bariéry, základné náradie, elektrické a benzínové kalové čerpadlo, elektrocentrálu, prenosné osvetlenie a plávajúce čerpadlo.

Športové družstvo mužov s veliteľom Ivanom Jackom sa zúčastnilo domácej súťaže o pohár starostky, 17. mája okresného kola súťaže DHZ v Stankovanoch, 3. októbra nočného požiarneho útoku v Liptovskej Teplej a 19. septembra okrskového taktického cvičenia v Kalamenoch, kde horelo v neprístupnom teréne.

MDD

V nádhernú poslednú májovú nedeľu 31. 5. súťažili naše deti v obvyklých súťažiach. Boli to: Klaudia a Michaela Lauková, Natália Košútová, Klárka a Tamarka Gulandová, Simona a Alex Baran, Filip Guoth, Adriana Lacková, Lenka a Eva Senková, Jakub a Nina Baranová, Jonáš Zelina, Nelka Čavojová, Karin Mikušová, Šimon a Oliver Volček, Benjamín a Tímea Martonová, Sebastián Húska.

Stalo sa

Vo februári pribudla na web stránkach obce položka „Mapa cintorína“. Návštevníci tohto virtuálneho cintorína si môžu pripomenúť tváre našich predchodcov a dozvedieť sa niečo o ich živote.

V pondelok 13.7.2015 bolo pred Senkov zaparkované auto. Ošúchaný pravý bok, vylomené ľavé predné koleso. Šoféra, Mikuláša Petrčku z Malatínov, našla ráno Biba Sokolová vedľa auta, mŕtveho. Bolo to aj v televíznych novinách. Muž, asi 60-nik, na 18-ke ošúchal zvodidlá, v kopčeku vylomil značku, zastal, vybral kľúče, no zohnať pomoc už nedokázal. Asi infarkt.

Kronikár postrehol, že v jeho okolí je lepšie pouličné osvetlenie a omnoho kvalitnejšie počuť miestny rozhlas.

Pozemkové spoločenstvo

Kotlina v južnom cípe lesa na Nivách slúžila dlhé roky kdekomu ako pohodlná skládka odpadu. Aj vďaka dobrej prístupovej ceste. Po revolúcii zdedilo tento nepríjemný odkaz minulosti Pozemkové spoločenstvo Liptovský Michal. Na Deň zeme v roku 2012 vyzbierali školáci v tejto lokalite 5 kontajnerov odpadu, ale situáciu to nezachránilo. Preto Milan Hurtešák starší využil rozširovanie skládky odpadu v Partizánskej Ľupči. V roku 2014 dokázal vybaviť asi 30 povolení na rôznych ministerstvách a úradoch. Tohto roku firma Stavproč previezla 49 000 metrov kubických zeminy z Ľupče a zasypala kotlinu na Nivách. Na okraji vybudovala odvodňovací rigol.

Dôchodcovia

Prvýkrát na tradičnom posedení dôchodcov bolo verejné privítanie novonarodených detí. Takto sa stretli tí najstarší a najmladší v nedeľu 4. októbra v sále kultúrneho domu a užili si kultúrny program aj občerstvenie.

Mikuláš

V sobotu 5. decembra 2015 chodil Mikuláš po obci a rozdával balíčky deťom do 15 rokov. Mikuláš bol Juraj Bubala a anjel Petra Vevericová.

Počasié

Pekná zima so snehom trvala do konca februára. Cez Veľkú noc, 2. – 5. 4 .2015 sme mali regulárnu zimu. Celé dni nádherne snežilo.

Štatistika

Narodení:

Sloboda Tobias	6. 1. 2015	rodičia: Boris a Martina Lejková
Baranová Nina	12. 3. 2015	Marian a Jana r. Bendíková
Ilkanič Damián	18. 4. 2015	Tomáš a Jana
Patryláková Vanesa	17. 6. 2015	Branislav a Marta r. Sršňová
Kakusová Alžbeta	27. 7. 2015	Patrik a Petra
Senko Matej	24. 8. 2015	Peter a Dominika

Zomrelí:

Štureková Anna	4. 5. 2015	nar.: 31. 1. 1952
Makáček Ján	24. 5. 2015	26. 5. 1965
Tuková Helena	15. 6. 2015	9. 5. 1933
Bubala Dalibor	14. 7. 2015	10. 1. 1957

K 31. decembru 2015 žilo v obci 299 občanov, z toho 141 mužov a 158 žien.